

ผลการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติที่มีต่อพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัย

ปริญญาณิพนธ์
ของ
สทิรมน พงษ์พัฒน์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
มิถุนายน 2555

ผลการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติที่มีต่อพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

มิถุนายน 2555

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผลการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติที่มีต่อพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัย

บทคัดย่อ
ของ
สกริมน พงษ์พัฒน์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

มิถุนายน 2555

สถิรมน พงษ์พัฒน์. (2555). ผลการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติที่มี

ต่อพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัย. ปริญญาโท กศ.ม.(การศึกษาปฐมวัย).

กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม:

อาจารย์ ดร.สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิราภรณ์ บุญส่ง.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้คือ เด็กปฐมวัยชายและหญิงที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) แขวงดอนเมือง เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาด้วยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน กลุ่มตัวอย่างได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดลองด้วยตนเอง ทำการทดลองเป็นเวลา 8 สัปดาห์ๆ ละ 3 วันๆ ละ 40 นาที ทำการทดลองทั้งสิ้น 24 ครั้ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แผนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและแบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 แบบแผนการวิจัยเป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองการวิจัยแบบ One Group Pretest - Posttest Design และทดสอบความแตกต่างของตัวแปรโดยใช้การทดสอบ t - test สำหรับ Dependent Samples

ผลการวิจัยพบว่า หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 มากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

THE EFFECT OF NATURAL MATERIAL FREE PLAY CORNER ON YOUNG CHILDREN
FOUR PATHS BEHAVIORS

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University

June 2012

Satiramon Phongphat. (2012). *The Effect of Natural Material Free Play Corner on Young Children Four Paths Behaviors* . Master thesis, M.Ed. (Early Childhood Education).

Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University.

Advisor Committee : Dr.Suchinda Kajonrunsilp, Asst. Prof. Jiraporn Boonsong.

The purpose of this research was to study the four paths behaviors on young children before and after enhancing natural material free play corner. The samples of this study were 5 - 6 year old boys and girls, who studied in kindergarten 2, semester 1, of the academic year 2011, at Watdonmung School, Donmung District, Bangkok Province. The multi-stage sampling was used to appoint 20 young children for this study. The samples were given natural material free play corner activities for 24 times with in the period of 8 weeks, 3 days per week and 40 minutes per day.

The instruments used in this study were lesson plans for natural material free play corner activities, Four paths behaviors Observation Checklist. The research followed one-group pretest-posttest design and the data were statistically analyzed using t-test for dependent samples.

The result of the research revealed that young children's four paths behaviors after engaging in natural material free play corner had increased statistically significance at .01 level.

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย
จาก
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

ผลการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติที่มีต่อพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัย

ของ

สทิรมน พงษ์พัฒน์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒน์กุล)

วันที่.....เดือน..... พ.ศ. 2555

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน

.....ประธาน

(อาจารย์ ดร.สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์)

(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์)

.....กรรมการ

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิราภรณ์ บุญส่ง)

(อาจารย์ ดร.สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิราภรณ์ บุญส่ง)

.....กรรมการ

(พระครูธรรมธร ครรชิต คุณวโร)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เพราะผู้วิจัยได้รับความเมตตากรุณาอย่างสูงในการให้คำแนะนำและช่วยเหลือจาก อาจารย์ ดร.สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จิราภรณ์ บุญส่ง กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ที่ได้ให้คำปรึกษา คำแนะนำในด้านสถิติ และการวิเคราะห์ข้อมูลผลการทดลอง ขอกราบนมัสการขอบพระคุณ พระครูธรรมธรครรชิต คุณวโร ซึ่งเมตตาเป็นทั้งผู้เชี่ยวชาญให้ความกระจ่างในเรื่องพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ในเด็กปฐมวัย กรรมการในการสอบปริญญานิพนธ์ กราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญญอนันตพงษ์ ที่กรุณาเป็นประธานและกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์ ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยและภาควิชาอื่นๆ ทุกท่านที่ได้กรุณาประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ทักษะและประสบการณ์ที่มีค่าอย่างยิ่งและคำแนะนำต่างๆ ที่เป็นมงคลต่อชีวิต มีคุณค่ายิ่งแก่ผู้วิจัยจนทำให้ประสบความสำเร็จในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัฒนา ปุญญฤทธิ์ อาจารย์ ดร.มิ่ง เทพครเมือง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี ไสยวรรณ อาจารย์สุนิสา ชื่นเจริญสุข อาจารย์อาภาภัทรไชยประสิทธิ์ นางปิยะธิดา เกษสุวรรณ และอาจารย์ศุภลักษณ์ ศรีดอกไม้ ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบและให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดดอนเมือง(ทหารอากาศอุทิศ) นางสุรีพร กาญจนวาทศิลป์ ที่ให้คำแนะนำ ให้เวลาและให้โอกาสกับผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างสมบูรณ์ พร้อมทั้งอาจารย์อัจฉรา ปรีกราน และอาจารย์หงส์ ฉลวย ผู้ช่วยวิจัยที่ช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย และคณะครูทุกท่าน ที่ให้กำลังใจและคำแนะนำมาโดยตลอด ผู้ปกครองและนักเรียนระดับชั้นอนุบาล 2/3 โรงเรียนวัดดอนเมือง(ทหารอากาศอุทิศ) สำนักงานเขตดอนเมือง สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ให้ความร่วมมืออำนวยความสะดวก ในการทดลองจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

การศึกษาและการทำปริญญานิพนธ์สำเร็จได้ด้วยดี เพราะได้รับการส่งเสริมจากคุณพ่อไพศาล พงษ์พัฒน์ คุณแม่อุทัย พงษ์พัฒน์ และนางสาวรัตติกาล พงษ์พัฒน์ ที่ให้กำลังใจและสนับสนุนเรื่องการศึกษาของผู้วิจัยมาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่งและขอขอบคุณเป็นอย่างสูง

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระคุณของบิดา มารดาที่ได้อบรมเลี้ยงดู ให้ความรัก ความเอาใจใส่ ให้การศึกษา และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้วิจัยเสมอมา และขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และมีส่วนวางรากฐานสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จ

สถิรมน พงษ์พัฒน์

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของงานวิจัย	4
	ความสำคัญของการศึกษา	4
	ขอบเขตของการวิจัย	4
	ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	5
	กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	5
	ตัวแปรที่ศึกษา	5
	ระยะเวลาในการทดลอง	5
	นิยามศัพท์เฉพาะ	5
	กรอบแนวคิดในการวิจัย	9
	สมมติฐานในการวิจัย	9
2	แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดในการวิจัย	10
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอิทธิบาท 4	11
	แนวคิดและความหมายของอิทธิบาท 4	11
	องค์ประกอบของอิทธิบาท 4	12
	ลักษณะและความสำคัญของอิทธิบาท 4 ในเด็กปฐมวัย	16
	แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ในเด็กปฐมวัย	17
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอิทธิบาท 4	19
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย	20
	พัฒนาการเด็กปฐมวัย	20
	ความหมายของการเรียนรู้	21
	ทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย	22
	แนวคิดและลักษณะการเรียนรู้	24
	หลักการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย	27

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

2 (ต่อ)	หน้า
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่นตามมุมประสบการณ์	29
แนวคิดและความหมายของการเล่นตามมุมประสบการณ์	29
ความสำคัญของมุมประสบการณ์	30
ลักษณะและประเภทของมุมประสบการณ์	31
หลักการและแนวทางในการจัดมุมประสบการณ์	40
การจัดมุมประสบการณ์ในระดับปฐมวัย	44
หลักการจัดมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติในระดับปฐมวัย	46
บทบาทครูปฐมวัย	47
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมุมประสบการณ์	49
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	51
การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง	51
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	51
การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการค้นคว้า	52
การเก็บรวบรวมข้อมูล	55
แบบแผนการทดลองและวิธีการดำเนินการ	55
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	57
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	60
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	60
การนำเสนอผลการวิเคราะห์	60
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	61

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	72
ความมุ่งหมายของงานวิจัย	72
สมมติฐานในการวิจัย	72
ความสำคัญของการศึกษา	72
ขอบเขตของการวิจัย	72
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	73
วิธีการดำเนินการวิจัย	73
การวิเคราะห์ข้อมูล	74
สรุปผลการวิจัย	74
อภิปรายผล	75
ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย	85
ข้อเสนอแนะทั่วไป	87
ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้า	87
บรรณานุกรม	89
ภาคผนวก	96
ภาคผนวก ก คู่มือและตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมมุมประสบการณ์	97
ภาคผนวก ข แบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4	116
ภาคผนวก ค รูปภาพกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ	124
ภาคผนวก ง ตารางแสดงค่าดัชนีความแม่นยำตรงเชิงเนื้อหา (IOC)	143
ภาคผนวก จ รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ	148
ประวัติย่อผู้วิจัย	150

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แบบแผนการทดลอง	56
2 พฤติกรรมอิทธิบาท 4 โดยรวมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม การเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ	61
3 พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านเนื้อหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม การเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ	62
4 พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านวิธีของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม การเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ	63
5 พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านจิตตะของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม การเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ	64
6 พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านวิม้งสาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม การเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ	65
7 พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ ด้วยสื่อธรรมชาติ และในช่วงเวลาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ ด้วยสื่อธรรมชาติ	66
8 พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านเนื้อหาะหว่างก่อนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ ด้วยสื่อธรรมชาติ และในช่วงเวลาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ ด้วยสื่อธรรมชาติ	67
9 พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านวิธีะหว่างก่อนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ ด้วยสื่อธรรมชาติ และในช่วงเวลาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ ด้วยสื่อธรรมชาติ	68
10 พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านจิตตะะหว่างก่อนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ ด้วยสื่อธรรมชาติ และในช่วงเวลาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ ด้วยสื่อธรรมชาติ	69
11 พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านวิม้งสาระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ ด้วยสื่อธรรมชาติ และในช่วงเวลาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ ด้วยสื่อธรรมชาติ	70
12 การเปรียบเทียบพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลัง การจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ	71

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	9
2 แนวคิดการจัดพื้นที่ในห้องเรียน	41
3 การจัดบรรยากาศในห้องเรียนแบบ 3R's	43

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

คำสอนของศาสนาทุกศาสนา คือ ขุมทรัพย์ทางปรัชญาที่สำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเจตนาของหลักคำสอนทางศาสนา มุ่งให้ทุกคนเป็นคนดี สอนให้มนุษย์เว้นจากความชั่วทั้งปวง ต้องการปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีถูกต้อง รักความสามัคคี มีความยุติธรรม ยกย่องจิตใจให้เข้าถึงปัญญา รู้เท่าทันความเป็นไปของโลกของสังคม เมื่อพิจารณาหลักธรรมของศาสนาต่างๆ จะเห็นว่ามีคุณสมบัติคล้ายกันในการปลูกฝังความเป็นคนดี ควรแก่การยึดถือปฏิบัติ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยมีสันติและนำมาซึ่งความสงบสุขที่ยั่งยืน

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่คนไทยนับถือ ความคิดความเชื่อทางพระพุทธศาสนาได้หยั่งรากฝังลึกอยู่ในจิตใจของคนไทย และมีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทย ทั้งด้านการอบรมเลี้ยงดู วิถีปฏิบัติตน รวมทั้งพื้นฐานคุณธรรม จริยธรรมในจิตใจ หลักของพระพุทธศาสนานั้นยอมรับในศักยภาพของมนุษย์ ว่าทุกคนสามารถจะพัฒนาได้ หลักการพัฒนาคนตามแนวพุทธศาสตร์นั้นมีลักษณะเป็นกระบวนการพัฒนาปัญญาที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ทั้งเหตุ ปัจจัย องค์ประกอบ กระบวนการ และผลที่ประจักษ์ มีลักษณะบูรณาการสอดคล้องกลมกลืนได้สัดส่วน สมดุลสามารถนำไปใช้ในชีวิต มีลักษณะการพัฒนาที่ก้าวเวียน (Spiral Growth) มีลักษณะเป็นการหยั่งรากลึกไม่ไช่พุ่งขึ้นอย่างเดียว เน้นการสร้างแรงจูงใจ สิ่งเร้า (ศรัทธา) และการฝึกฝน (สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ. 2545: 5 – 6) ซึ่งการเรียนรู้คือการฝึกฝนพัฒนา เพื่อเป็นผู้รู้จักดำเนินชีวิตที่ดั่งงามด้วยตนเอง

ในทางพระพุทธศาสนามีธรรมะมากมายหลายหมวดที่มุ่งสอนให้คนประพฤติปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สำหรับผู้ที่มุ่งหวังจะประสบความสำเร็จในชีวิต ในการทำงานต่างๆ ควรยึดหลักอริยบาท 4 ซึ่งเป็นธรรมที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่เป้าหมายหรือจุดมุ่งหมาย เป็นหลักธรรมที่สามารถฝึกเด็กให้ทำงานให้ประสบความสำเร็จ หลักอริยบาท 4 เป็นธรรมะให้ถึงซึ่งความสำเร็จ 4 ประการ ซึ่งเริ่มด้วย 1. ฉันทะ คือ ความพอใจในงานในสิ่งที่ทำ 2. วิริยะ คือ ใช้ความพยายามในการทำอย่างต่อเนื่อง 3. จิตตะ คือ มีสมาธิจดจ่อ และ 4. วิมังสา คือ ใช้ปัญญาในการดำเนินงานที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งในระดับปฐมวัยมีความจำเป็นที่ควรนำหลักอริยบาท 4 เข้าเสริมและคอยสนับสนุนกระบวนการศึกษา เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังให้เด็กปฐมวัยตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จตามหลักอริยบาท 4

การพัฒนาเด็กให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพของสังคมนั้น เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปแล้วว่า จำเป็นต้องเริ่มต้นตั้งแต่ปฐมวัยในช่วงอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 8 ปี เด็กมีการเปลี่ยนแปลงและเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ความรู้และ

ประสบการณ์ต่างๆ ที่เด็กได้รับในวัยนี้ จึงมีความสำคัญมาก เพราะเป็นช่วงวิกฤติของชีวิต (สิริมาภิญาญอนันตพงษ์. 2550: 4) ผลของการเลี้ยงดูและประสบการณ์ต่างๆ ที่เด็กได้รับในระยะต้นของชีวิตมีอิทธิพลอย่างมากต่อการวางรากฐานชีวิต การที่เด็กได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา คุณธรรม บุคลิกภาพ และสังคมในทิศทางที่ถูกต้องจะเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาในขั้นต่อไปอย่างมั่นคง การศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพ ภายใต้บริบทของสังคม วัฒนธรรม การสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ให้กับเด็กปฐมวัยเป็นสิ่งที่ดี สามารถทำได้และทำได้ง่ายกว่าวัยอื่นๆ เพราะเด็กคือไม่อ่อน ถ้าจะให้ไม่งาม ต้องตัดแต่ยังอ่อน กล่อมเกลตาตั้งแต่ยังเด็ก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิธีการจัดกิจกรรมและการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เอื้ออำนวยต่อการมีลักษณะนิสัยที่ดี จะช่วยให้เด็กดูดซึมซับสิ่งที่ดีงาม โดยอาศัยการฝึกฝนการกระทำที่สม่ำเสมอ ค่อยเป็นค่อยไป และนำไปสู่การปฏิบัติ จนเป็นนิสัยได้ (ผุสดี ภูอินทร์. 2526: 45 - 46) ซึ่งกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการนั้นสามารถส่งเสริมพฤติกรรมของเด็กให้เป็นไปในทิศทางที่ดี

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับเด็กปฐมวัย คือ การเล่น เพราะมีความสำคัญต่อชีวิต และการเติบโตของพัฒนาการชีวิต ไม่น้อยไปกว่า อากาศ อาหาร และน้ำ ที่เป็น เครื่องบำรุงเลี้ยงร่างกายให้เติบโตใหญ่ การเล่นจึงเป็นสาระสำคัญในการทำความรู้จักกับโลกแวดล้อมทั้งที่เป็นธรรมชาติ วัตถุและกฎเกณฑ์ ต่างๆที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมไปถึงการสำรวจและทำความรู้จักกับศักยภาพทั้งหลายที่มีอยู่ในตัวตน ตลอดจนภาวะอารมณ์ที่แตกต่างหลากหลายที่จะค่อยๆ ปรากฏขึ้นในสถานการณ์ต่างๆ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2549: 1) ตามแนวคิดของฟรอยด์ (Freud) (ณัฐนันท์ ไชยประสงค์สุข. 2549: 12; อ้างอิงจาก Krogh. 1994: 211 - 212) การเล่นเกิดจากความต้องการ ความพึงพอใจ และการที่เด็กจะบรรลุนิยามความพอใจนั้น ต้องสนองตอบด้วยการเล่น ขณะเดียวกันการเล่นสามารถลดความไม่พึงพอใจของเด็กจากประสบการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ของเด็กได้ การเล่นเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของเด็ก ตอบสนองความต้องการและความใคร่รู้ของเด็กซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้การค้นพบสิ่งแปลกใหม่ ด้วยตนเองจากสิ่งรอบๆตัว โดยไม่มีใครสอน การเล่นทำให้เด็กรู้สึกเป็นอิสระ สนุกสนานเพลิดเพลิน มีความสุข พร้อมทั้งจะทำกิจกรรมซ้ำเมื่อ เกิดความพึงพอใจ โดยไม่ต้องมีสิ่งอื่นมากระตุ้น ไม่ว่าจะเป็นรางวัลหรือการลงโทษ (ภรณ์ คุรุรัตน์. 2535: 1 - 3) เพราะการเล่นเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็ก โดยเฉพาะการเล่นที่เด็กได้ลงมือกระทำกับสื่อ วัสดุ สิ่งของที่เป็นรูปธรรม สำหรับเด็กปฐมวัยสื่อมีความหลากหลายมาก ทั้งที่เป็นสื่อวัสดุ สื่อเทคโนโลยี และสื่อของจริงตามธรรมชาติ ถ้ามาจากของจริงตามธรรมชาติจะสร้างสรรค์การเรียนรู้ที่เป็นจริงให้กับเด็กอย่างยิ่ง (ราศี ทองสวัสดิ์; และคณะ. 2529: 2) สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชดำริเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยว่าควรเป็นสื่อที่เป็นวัสดุใกล้ตัว เป็นของจริงหาได้จากธรรมชาติ ทรงเห็นว่าการใช้สื่อของจริงตามธรรมชาติเป็นการสร้างเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็กที่สุด รวมทั้งการได้สัมผัสสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก จะทำให้เด็กเรียนรู้ได้มากกว่าการเรียนรู้ทางอ้อมจากสื่อจำลอง (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2550ก: 48 - 49)

การศึกษาในช่วงปฐมวัย เป็นช่วงที่สำคัญที่สุดในชีวิต เพราะเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการ เรียนรู้มากที่สุด ถ้าบ้านและโรงเรียนมีสิ่งแวดล้อมที่สร้างเสริมการเรียนรู้ เด็กก็จะเกิดการเรียนรู้ บลุ่ม (Bloom) ให้ความสำคัญกับการศึกษาในช่วงปฐมวัย เพราะเป็นช่วงเวลาที่เด็กปฐมวัยสามารถ พัฒนาการเรียนรู้มากที่สุด สภาพแวดล้อมในเด็กตอนต้น เป็นสิ่งสำคัญต่อชีวิตมาก (พัชรี ไชยะ สนิท. 2535: 46) การจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กมีโอกาสสำรวจสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ซึ่งจัดโดยใช้ แนวคิดจัดศูนย์การเรียนรู้หรือมุมประสบการณ์ให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ เนื่องจากการเรียนรู้จะ เกิดขึ้นได้ เมื่อเด็กได้ทำในสิ่งที่เขาพอใจ ตรงกับความต้องการและความสนใจจะได้ผลเต็มที่ ต้อง เป็นประสบการณ์ตรง กระตุ้นให้เด็กได้คิด เด็กสนุกกับการเรียนตามวิถีธรรมชาติของเด็ก เพื่อให้ เด็กเกิดพฤติกรรมที่ดีงาม ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญมากในการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน เช่น การจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ ที่มีความหลากหลายเพื่อเป็นตัวกระตุ้นความสนใจของ เด็ก รูปแบบการจัดการเรียนการสอนควรมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก สิ่งแวดล้อมที่หลากหลายจึงเป็นตัวกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นเป็นการเพิ่มความสนใจให้แก่เด็ก

แนวคิดของศูนย์การเรียนรู้หรือมุมประสบการณ์ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ เปิดโอกาส สำหรับเด็กในการสำรวจสภาพแวดล้อม และตัดสินใจตามความสนใจ (นิวเฮาเซอร์; แครอล; และ วิล์มส์ ลิซ. 2542: 70) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในสิ่งที่เขาเรียนรู้ ตาม แนวคิดของวัตสัน (Watson) ถือว่าการเรียนรู้และพฤติกรรมเช่นนี้จะเข้มข้นรุนแรงนั้น ไม่ใช่เป็น เพราะรางวัล หรือการเสริมแรงอย่างเดียว แต่ด้วยการเชื่อมโยงเกี่ยวพันกับสิ่งเร้า การจัด สภาพแวดล้อมด้วยการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เป็นการสร้างความสนใจของเด็ก ปฐมวัยในการเรียนรู้ จากการทำกิจกรรมตามความต้องการของเด็ก ในบรรยากาศที่เด็กมีอิสระเสรี ในการตัดสินใจเลือกลงมือปฏิบัติ จำต้อง สัมผัส เด็กปฐมวัยจะทำงานการเรียนรู้ผ่านการเล่นกับสื่อ ธรรมชาติที่จัดวางเป็นมุมประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ทำให้เด็กมีแรงกระตุ้นที่จะเรียนรู้ มีสิ่งกระตุ้นที่ สำคัญอย่างหนึ่ง คือแรงจูงใจที่ภาษาพุทธศาสนาเรียกว่า ฉันทะ ความพอใจหรือความต้องการ มี ความสัมพันธ์กับความเพียรพยายาม (วิริยะ) มีความเอาใจใส่ จดจ่อในการทำกิจกรรม (จิตตะ) รู้จัก ทดลองในสิ่งที่ปฏิบัติอยู่เพื่อให้สิ่งที่ทำออกมาดีที่สุดใน (วิมังสา) (พระมหาสมคิด โครธา. 2547: 23) ประสบการณ์จากการเล่นสื่อธรรมชาติตามมุมประสบการณ์ ด้วยความมีอิสระในการคิด การ แสดงออก อย่างเป็นไปตามความต้องการที่จะเรียนรู้ เป็นการฝึกฝนอิทธิบาท 4 อย่างครบถ้วน เพราะสิ่งเร้าทั้งภายในและภายนอก

สำหรับการศึกษาครั้งนี้ การจัดมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ จำนวน 8 มุม ประกอบด้วย มุมในห้องเรียน 5 มุม คือ มุมศิลปะ มุมบล็อก มุมดนตรี มุมบทบาทสมมติ มุมหนังสือ ส่วนอีก 3 มุม เป็นมุมนอกห้องเรียน คือ มุมประกอบอาหาร มุมวิทยาศาสตร์ และมุมเล่นน้ำ – เล่นทราย การดำเนินกิจกรรมเด็กได้มีโอกาสเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรม อิทธิบาท 4 เปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นอย่างอิสระตามความสนใจ ได้สำรวจ ทดลอง เลือก ตัดสินใจ เรียนรู้การแก้ปัญหา จากการค้นพบด้วยตนเองโดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ภายใต้อากาศที่ อบอุ่น ปลอดภัย ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก และให้กำลังใจ เสริมแรงเมื่อเด็กทำกิจกรรมประสบ

ความสำเร็จ จากสิ่งแวดล้อมที่จัดไว้ให้ อย่างมีจุดมุ่งหมาย การจัดมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติที่หลากหลาย มีการเปลี่ยนแปลงสื่อตามธรรมชาติที่มีผลต่อการกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจ เพื่อให้เด็กเกิดความอยากรู้อยากเห็น อยากเข้าไปเล่น บนพื้นฐานความรู้ความเข้าใจเรื่องพัฒนาการและความสนใจของเด็กในระดับปฐมวัย ว่าด้วยการจัดมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ซึ่งมีความสอดคล้องกับธรรมชาติและความต้องการของเด็ก มีความใกล้เคียงกับวิถีชีวิตประจำวันของเด็ก ซึ่งผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาว่า สภาพแวดล้อมที่เป็นมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติที่ทำให้เด็กได้เรียนรู้ ตามความสนใจหรือเล่นอย่างอิสระ ภายใต้บรรยากาศของความรัก ความอบอุ่น ความเป็นมิตร ทำทนายให้อยากรู้ อยากแสวงหาคำตอบ ได้เรียนรู้หรือเล่นอย่างอิสระ จะมีผลต่อพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กอย่างไร

ความมุ่งหมายของงานวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความมีอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัยก่อน ระหว่างและหลังการจัดประสบการณ์การเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นแนวทางให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ได้ใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ เลือกเป็นกิจกรรมในการพัฒนาพฤติกรรมอิทธิบาท 4 สำหรับเด็กปฐมวัย และเป็นแนวทางสำหรับครูในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมแก่เด็กปฐมวัย ให้เป็นไปตามจุดประสงค์ของการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อศึกษาพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ซึ่งการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เป็นรูปแบบนวัตกรรมการสอนที่ช่วยต่อยอดประสบการณ์ให้เด็กได้ค้นพบศักยภาพของตนเอง และเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงเพื่อนำไปสู่การพัฒนาพฤติกรรมอิทธิบาท 4

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กปฐมวัยชาย - หญิงที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) แขวงดอนเมือง เขตดอนเมือง จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 4 ห้อง เด็กปฐมวัยรวมทั้งหมดจำนวน 147 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กปฐมวัยชาย - หญิงที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) แขวงดอนเมือง เขตดอนเมือง จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร โดยมีขั้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มา 1 ห้องเรียน จาก 4 ห้องเรียน ซึ่งเป็นห้องที่ผู้วิจัยปฏิบัติการสอนอยู่ แล้วสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 20 คน จาก 44 คน เพื่อกำหนดเป็นกลุ่มทดลอง

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย
 - 2.1 ฉันทะ
 - 2.2 วิริยะ
 - 2.3 จิตตะ
 - 2.4 วิมังสา

ระยะเวลาในการทดลอง

ในการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทดลองโดยใช้ระยะเวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ๆ ละ 3 วัน วันละ 40 นาที ตั้งแต่เวลา 09.00 - 09.40 น. รวมทั้งสิ้น 24 ครั้ง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **เด็กปฐมวัย** หมายถึง เด็กปฐมวัยชาย - หญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) แขวงดอนเมือง เขตดอนเมือง จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร

2. **พฤติกรรมอิทธิบาท 4** หมายถึง การแสดงออกถึงความสามารถในการทำกิจกรรมทั้งทางการกระทำ คำพูด สีหน้า ท่าทาง น้ำเสียง อารมณ์ และความรู้สึก ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการของกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ซึ่งสามารถสังเกต

พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัยที่เกิดขึ้นจริงจากการเล่น โดยใช้แบบสังเกตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ที่แสดงออก 4 ด้าน ดังนี้

2.1 ฉันทะ คือ ความรัก ความพอใจ ความชอบใจ และมีความกระตือรือร้นในสิ่งที่ทำ/เล่น

2.2 วิริยะ คือ ความเพียรพยายาม มุ่งมั่น ในสิ่งที่ทำ/เล่น อย่างต่อเนื่อง มีความอดทนอดกลั้น คอยเฝ้าคอยประคอง เพื่อให้บรรลุสู่เป้าหมาย

2.3 จิตตะ คือ มีความตั้งใจ เอาใจใส่ จดจ่อ มีสมาธิในสิ่งที่ทำ ไม่สนใจสิ่งรอบข้าง ไม่วอกแวก ไม่หวั่นไหว กับสิ่งที่เข้ามากระทบ

2.4 วิมังสา คือ การรู้จักใช้ความคิด ในการพิจารณาใคร่ครวญในสิ่งที่ทำ มีการลองผิดลองถูก แก้ไขปรับปรุง พัฒนาในสิ่งที่ทำ

3. มุมประสบการณ์ หมายถึง สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน โดยจัดบริเวณต่างๆ ด้วยอุปกรณ์ สื่อ วัสดุธรรมชาติ ที่เปลี่ยนแปลงไปตามหน่วยการเรียนรู้ จัดวางในภาชนะที่สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ เพื่อให้เด็กสร้างผลงานได้อย่างอิสระ มุมประสบการณ์ประกอบด้วย

3.1 มุมศิลปะ ประกอบด้วย สื่อที่ใช้ในการวาด การพิมพ์ภาพ เช่น สีจากธรรมชาติ เช่น ขมิ้น ผงใบมะรุ้ม กาแฟ ผงถ่าน สีจากดิน ดอกอัญชัน การปั้น เช่น ดินเหนียว การร้อย เช่น เปลือกหอย เม็ดมะขากะจรูตรงกลาง ดอกไม้ ดินทรงกลม แบน เจาะรูตรงกลาง เพื่อถ่ายทอดความคิดสร้างสรรค์ตามความสนใจ และตามจินตนาการของเด็ก แสดงออกตามความรู้สึก และความสามารถของตนเอง

3.2 มุมบล็อก ประกอบด้วย บล็อกดินแบบตันขนาดต่างๆ บล็อกไม้ไผ่แบบกลวง แบบตัน บล็อกไม้ลักษณะขนาดต่างๆ เช่น เป็นแท่ง รูปทรงเรขาคณิต เก็บในภาชนะตะกร้าหวาย กระบะไม้ ในชั้นวางบล็อก ของเล่นประกอบการเล่น เช่น เครื่องปั้นดินเผารูปสัตว์ เพื่อให้เด็กมีโอกาสเลือกชิ้นบล็อก จัดวาง ต่อประกอบกันเป็นรูปแบบต่างๆ ตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

3.3 มุมดนตรี ประกอบด้วย มุมที่รวบรวมเก็บอุปกรณ์ดนตรีต่างๆ สำหรับเด็ก โดยครูจัดเตรียมอุปกรณ์ หรือผลิตขึ้นเอง อุปกรณ์ดนตรี เช่น กลองขนาดเล็ก ระนาด แคน นกหวีดไม้ ขลุ่ยไม้ กรับ อุปกรณ์ธรรมชาติที่ทำให้เกิดเสียง เช่น ผักหวานนกยูง บวบแห้ง กะลามะพร้าว แท่งไม้ไผ่ขนาดต่างๆ กระต๊อบข้าวเหนียวบรรจุเมล็ดพืช หิน ทราย ฯลฯ เพื่อให้เด็กฝึกทักษะการฟัง การเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะ เกิดความคิดสร้างสรรค์จากการคิดทำทางประกอบการเล่น เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ผ่อนคลายอารมณ์ และแยกความแตกต่างระหว่างเสียงของดนตรีแต่ละชนิด

3.4 มุมบทบาทสมมติ ประกอบด้วย เครื่องครัวของจริงขนาดเล็ก ประเภทประกอบอาหาร เช่น เต้า กระทะ ครก กาน้ำ เขียง ชูตขนมครก ฯลฯ ประเภทภาชนะ เช่น ตะแกรง จาน ถ้วย ชันโตก ไห ขนาดต่างๆ แก้วจากไม้ไผ่ ฯลฯ ประเภทเครื่องแต่งกาย เช่น ผ้าขาวม้า เสื้อผ้าฝ้าย ผ้าถุง ผ้าคลุมไหล่ รองเท้าสานผักตบชวา ฯลฯ เครื่องเรือน เช่น หมอนขวาน หมอนอิง เสื้อ ตะแกรง

ตะกร้าหอย ฯลฯ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะทางสังคม เป็นมุมที่เด็กได้มีโอกาสหาเอาประสบการณ์ที่ได้รับจากบ้านหรือชุมชน มาเล่นเลียนแบบบุคคลต่างๆ ที่แวดล้อมเด็กในครอบครัวและในสังคม ตามจินตนาการของตนเอง

3.5 มุมหนังสือ ประกอบด้วย มุมที่จัดรวบรวมหนังสือและสิ่งตีพิมพ์ต่างๆ ที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก เช่น หนังสือนิทาน ครูและเด็กผลิตขึ้นเอง เช่น สมุดภาพ หนังสือกระดาษสา บางครั้งอาจเสริมด้วยวัสดุอื่นๆ เสริมเพิ่มเติมนอกจากหนังสือ เพื่อช่วยให้เด็กสนใจกระทำกิจกรรมต่อจากการอ่าน เช่น กระดาน ดินสอชนวน กระดานดำหรือไวท์บอร์ด สมุดบันทึกการอ่าน สำหรับให้เด็กขีดเขียนวาดภาพ การจัดตู้เสื้อ มีหมอนขวาน โต๊ะเล็กๆ มีพื้นที่สำหรับอ่านเป็นกลุ่มและอ่านตามลำพัง ให้เด็กสามารถนอนอ่านได้สบายๆ สงบ และอบอุ่น

3.6 มุมประกอบอาหาร ประกอบด้วย เครื่องครัวของจริง สำหรับประกอบอาหาร เช่น เต้า กระทะ ครก กาน้ำ เขียง ชูตขนมครก ฯลฯ ประเภทภาชนะ เช่น ตะแกรง จาน ถ้วยมุมที่มุ่งให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริงในการประกอบอาหารด้วยวิธีการง่ายๆ เหมาะสมกับวัยและความสามารถของเด็ก

3.7 มุมวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย กะลาแบบมีรูและไม่มีรู ดินร่วน สิ่งสะสมต่างๆ ในธรรมชาติ เช่น เปลือกหอย เมล็ดพืช หินแบบต่างๆ อ่างเลี้ยงปลา เป็นมุมที่จัดรวมสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในธรรมชาติ เพื่อให้เด็กได้สำรวจ สังเกต ได้ค้นคว้า ทดลอง ได้ลงมือกระทำและฝึกแก้ปัญหาด้วยตัวเอง ซึ่งเป็นมุมที่เด็กสามารถจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการทดลองตามความเหมาะสมกับวัยช่วยในการพัฒนาทักษะและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ให้กับเด็ก

3.8 มุมเล่นน้ำ - เล่นทราย ประกอบด้วย กระบะน้ำ กระบะทราย ตังไม้ อุปกรณ์สำหรับเล่นน้ำ - ทราย เช่น ช้อน กระบวย กะลามะพร้าวแบบมีรู และไม่มีรู ใ้ ถ้วย กาน้ำ เครื่องปั้นดินเผา น้ำเต้าแห่ง ตะแกรงไม้ แก้วทำจากไม้ไผ่ขนาดต่างๆ ฯลฯ สัตว์จำลอง เครื่องปั้นดินเผา ประกอบการเล่น เด็กเล่นได้อย่างอิสระ เด็กเกิดการเรียนรู้และมีความเข้าใจเกี่ยวกับปริมาณความจุ น้ำหนัก การอนุรักษ์ การเปรียบเทียบ คุณสมบัติของน้ำ คุณสมบัติของทราย ฯลฯ

มุมประสบการณ์ 3.1 – 3.5 เป็นมุมในห้องเรียน ส่วนมุมประสบการณ์ 3.6 – 3.8 เป็นมุมนอกห้องเรียน

4. การเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ หมายถึง กิจกรรมที่เด็กได้เล่นอย่างอิสระ เปิดโอกาสให้เด็กลงมือปฏิบัติอย่างอิสระกับสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ตามธรรมชาติในมุมประสบการณ์ ได้ตามความสนใจของตนเอง เด็กได้เลือก วางแผน ทดลอง เล่นด้วยตนเอง การจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ประกอบด้วยขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียม คือการจัดเตรียมสื่อธรรมชาติและอุปกรณ์สำหรับการเล่นตามมุมตามหน่วยการเรียนรู้ เพื่อให้เด็กมีโอกาสเลือกทำกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการก่อนเล่น เป็นการนำเข้าสู่กิจกรรมโดยใช้กิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง (เพื่อเร้าฉันทะ) เช่น การสนทนาระหว่างครูกับเด็ก การร้องเพลง การทำท่าทาง การท่องคำคล้องจอง ปริศนาคำทาย ครูเป็นผู้กระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจและมีความพร้อมก่อนเข้าสู่กิจกรรม เด็กเลือกเล่นตามมุมด้วยความสมัครใจ (ฉันทะ) โดยครูถามคำถาม เช่น “วันนี้เด็กๆอยากทำกิจกรรมอะไร ที่มุมไหนมากที่สุด” และถามด้วยคำถามว่า “หลังจากเสร็จกิจกรรมในมุมนี้แล้วเด็กๆจะทำกิจกรรมอะไรต่อหรือไม่” เมื่อเด็กบอกชื่อกิจกรรมที่ต้องการเล่นตามมุมตามลำดับ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 และ 8 ให้เด็กนำปากกาเมจิกทำเครื่องหมาย ✓ ที่ตารางการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ที่มีหมายเลขลำดับของตนเอง และมุมประสบการณ์ทั้ง 8 มุม เด็กจะได้เลือกเข้าเล่นตามมุมประสบการณ์อย่างน้อยวันละ 1 - 2 มุม ครูใช้สื่อธรรมชาติตามหน่วยการเรียนรู้ประกอบการสนทนาวางแผนออกแบบก่อนการเล่น เป็นการวางเงื่อนไข ฝึกฝน (วิมังสา) และปฏิบัติตามข้อตกลงของการเล่นคือ เล่นด้วยความระมัดระวัง และไม่รบกวนผู้อื่น (จิตตะ)

ขั้นที่ 3 ขั้นปฏิบัติการเล่น หมายถึง การดำเนินกิจกรรมการปฏิบัติการเล่น ตามที่เด็กได้ตัดสินใจเลือก ในขั้นนี้เป็นการให้เด็กได้เล่นอย่างอิสระ เป็นเวลา 40 นาที ระหว่างการเล่นผู้วิจัยกับผู้ช่วยวิจัย เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก สังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 จากการเล่นตามมุมต่างๆ ว่าเด็กได้ปฏิบัติการเล่นตามที่ออกแบบไว้หรือริเริ่มเล่นต่างจากรูปแบบ (วิริยะ) อย่างอิสระ ด้วยการแสดงความกระตือรือร้นในสิ่งที่ทำหรือเล่นอย่างต่อเนื่อง (วิริยะ) แสดงความเอาใจใส่จดจ่อ ต่อกิจกรรมที่เล่นได้นานตามระยะเวลาที่กำหนด (จิตตะ) ไม่วอกแวกกับสิ่งเร้าที่อยู่รอบข้าง (จิตตะ) เด็กเล่นอย่างลองผิดลองถูก ทดลองทำเพื่อให้สิ่งที่ทำออกมาดีที่สุดในเมื่อทำเสร็จแล้วก็หาข้อบกพร่องปรับปรุงให้ดีที่สุด (วิมังสา) แสดงความพยายามเมื่อเผชิญกับปัญหาพูดหรือแสดงท่าทางให้กำลังใจตนเอง จนกว่าการเล่นจะเสร็จสิ้น (วิริยะ) โดยมีครูคอยสังเกต ติดตามการทำกิจกรรมของเด็ก ให้คำแนะนำในจังหวะที่เหมาะสมเท่าที่จำเป็นเท่านั้น ครูให้สัญญาณก่อนหมดเวลา 5 นาที เพื่อให้เด็กจัดของเล่นให้อยู่ในสภาพที่เรียบร้อย (ฉันทะ) หลังจากเลิกเล่น

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปการเล่น หมายถึง การสนทนาสรุปการปฏิบัติกิจกรรมที่ทำว่าสามารถทำได้ตามที่วางแผนไว้หรือไม่ (วิมังสา) เด็กเล่าเกี่ยวกับผลงานผลงานที่ทำเป็นอย่างไร ทำงานได้สำเร็จแค่ไหน ด้วยความภาคภูมิใจจากการเล่น ซึ่งเป็นการตอกย้ำพฤติกรรมอิทธิบาท 4 เด็กในขั้นสรุปกิจกรรมการเล่นอีกครั้ง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

กิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์
ด้วยสื่อธรรมชาติ ประกอบด้วยมุม
ประสบการณ์ ดังนี้

1. มุมศิลปะ
2. มุมบล็อก
3. มุมดนตรี
4. มุมบทบาทสมมติ
5. มุมหนังสือ
6. มุมประกอบอาหาร
7. มุมวิทยาศาสตร์
8. มุมเล่นน้ำ - เล่นทราย

ตัวแปรตาม

พฤติกรรมอิทธิบาท 4

1. ฉันทะ
2. วิริยะ
3. จิตตะ
4. วิมังสา

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 มากขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอิทธิบาท 4
 - 1.1 แนวคิดและความหมายของอิทธิบาท 4
 - 1.2 องค์ประกอบของอิทธิบาท 4
 - 1.3 ลักษณะและความสำคัญของอิทธิบาท 4 ในเด็กปฐมวัย
 - 1.4 แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ในเด็กปฐมวัย
 - 1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอิทธิบาท 4
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย
 - 2.1 พัฒนาการเด็กปฐมวัย
 - 2.2 ความหมายของการเรียนรู้
 - 2.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย
 - 2.4 แนวคิดและลักษณะการเรียนรู้
 - 2.5 หลักการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่นตามมุมประสบการณ์
 - 3.1 แนวคิดหมายของการเล่นตามมุมประสบการณ์
 - 3.2 ความสำคัญของมุมประสบการณ์
 - 3.3 ลักษณะและประเภทของมุมประสบการณ์
 - 3.4 หลักการและแนวทางในการจัดมุมประสบการณ์
 - 3.5 การจัดมุมประสบการณ์ในระดับปฐมวัย
 - 3.6 การจัดมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติในระดับปฐมวัย
 - 3.7 บทบาทครูปฐมวัย
 - 3.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมุมประสบการณ์

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักอิทธิบาท 4

1.1 แนวคิดและความหมายของอิทธิบาท 4

อิทธิบาท 4 คือคุณธรรมหรือแนวทางในการปฏิบัติที่นำไปสู่เป้าหมายหรือจุดมุ่งหมาย ในการปฏิบัติงานนั้น คือ ความสำเร็จของงาน ซึ่งคำศัพท์ในทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า หลักอิทธิบาท 4 คือในเส้นทางปฏิบัติให้ถึงความสำเร็จ เป็นหลักการทำงานของพระพุทธเจ้าเป็นหลักธรรมที่นำ พระองค์ให้บรรลุความสำเร็จอย่างงดงาม ทั้งในการศึกษาและการปฏิบัติภาระงานโลก ทั้งในการค้นหา โลกธรรม ทางพันทุกข์อันสุขุมลุ่มลึก ทั้งในการเผยแผ่พระศาสนาแก่ชาวโลก จนมีการยอมรับนับ ถู้อย่างกว้างขวาง

อิทธิบาท 4 เป็นคำที่ถอดเอามาจากภาษามคธ ซึ่งเป็นภาษาที่พระท่านใช้สวดมนต์ พุทธทาสภิกขุ (2518: 90) อธิบายคำว่า บาท แปลว่า ฐาน เจริญง เช่น เท้า หรือตีน เพราะเป็นเชิง รองรับร่างกาย ส่วนอิทธิ แปลว่าความสำเร็จ คำว่า ฤทธิ์ แปลว่า ความสำเร็จ โดยรวมอิทธิบาท 4 จึงหมายความว่า รากฐานแห่งความสำเร็จ พร มลิตอง (2551: 6,40) กล่าวว่า อิทธิบาท 4 คือ คุณธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ทรงสั่งสอนไว้ เพื่อให้คนปฏิบัติตาม เรียกว่า อิทธิบาท แปลว่า คุณหรือ ความดี เครื่องให้สำเร็จความประสงค์ 4 ประการ คือ ฉันทะ พอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น วิริยะ เพียรหมั่น ประกอบในสิ่งนั้น จิตตะ เอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น ไม่วางธุระ วิมังสา หมั่นตรិตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่ง นั้น เป็นคุณความดีที่ติดต่อกันเนื่องกัน ต้องทำให้เกิดมีขึ้นทั้ง 4 อย่าง จึงจะเป็นทางให้สำเร็จสิ่งที่ ประสงค์

พระมหาอุทฺตม ฐิติเมธี (2551: 92) ได้ให้ความหมายของอิทธิบาท 4 แปลว่า หลัก พื้นฐานแห่งความสำเร็จ หรือทางสู่ความสำเร็จ มีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ 1) มีใจรัก 2) พากเพียรทำ 3) จดจ่ออยู่กับสิ่งนั้น 4) วินิจจวิชัย

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต. 2552: 15 - 16) ได้ให้ความหมายของ อิทธิบาทว่า ธรรมที่เป็นเครื่องให้ถึงความสำเร็จ ธรรมทั้ง 4 ข้อ จะช่วยเหลือเกื้อหนุนกัน ฉันทะ (มีใจรัก) พอมีใจ รักแล้ว มันก็เกิดความวิริยะ (พากเพียรทำ) ความเพียรพยายาม เมื่อมีความเพียรพยายาม จิตตะ (เอาใจฝักใฝ่) ใจก็ฝักใฝ่ จดจ่ออยู่กับสิ่งนั้น มีใจจดจ่อเอาใจแล้ว และวิมังสา (ใช้ปัญญาสอบสวน) ก็ สามารถจะใช้ปัญญาพิจารณาสอบสวนเรื่องราวนั้น ไตรตรองถึงข้อบกพร่อง ข้อที่ควรแก้ไข หากทาง ทดลองปรับปรุงอะไรต่างๆ เหล่านี้ก็ตามกันมา ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นชุดกันทีเดียว แต่ความจริงนั้นไม่จำเป็นต้องตามลำดับนี้

สรุปได้ว่า การประกอบกิจการงานหรือจะเป็นการเล่าเรียน ผู้ที่มุ่งหวังให้สิ่งที่ทำนั้น ดำเนินไปอย่างได้ผลดีจนประสบความสำเร็จ ควรปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นรากฐานเครื่องลู่ ให้ถึงความสำเร็จ ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ประการ ช่วยเหลือเกื้อหนุนกัน คือ 1. มีใจรัก เต็มใจในการทำสิ่งนั้น 2. มีความขยันพากเพียรทำอย่างต่อเนื่อง 3. ความเอาใจใส่ จดจ่อ มีสมาธิในสิ่งที่ทำ 4. รู้จักประเมิน วินิจจวิชัย ทดลองสิ่งที่ทำ ใช้ปัญญาปรับปรุงให้ดียิ่งๆขึ้นไป

1.2 องค์ประกอบของอิทธิบาท 4

1. จันทะ

จันทะเป็นหลักธรรมข้อที่ 1 ในอิทธิบาท 4 ตามปกติเมื่อมีจันทะแล้ว คุณธรรมข้ออื่นๆ ในอิทธิบาท 4 จะตามมา

จันทะเป็นหลักธรรมเริ่มต้นแห่งความสำเร็จของอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นเหตุหรือเครื่องมือที่นำไปสู่ความสำเร็จ พระกวีวรรณญาณ (2502: 423) กล่าวว่า จันทะ หมายถึง ความพอใจ ความสนใจ ความชอบใจ การศึกษาวิชาในแขนงใดๆ ก็ตามถ้าวิชานั้นเป็นที่ถูกใจ ชอบใจ และสนใจแล้วก็จะศึกษาและกระทำให้สำเร็จด้วยดีได้โดยง่าย ตรงกันข้ามถ้าถูกบังคับให้ทำ งานใดก็ตาม การศึกษาหรือการทำงานให้ได้ดีได้ยาก หรือบางครั้งอาจไม่มีทางสำเร็จเลยก็ได้ ฉะนั้นความพอใจหรือความสนใจจึงเป็นหลักการเบื้องต้นที่จะนำเราไปสู่ความสำเร็จ

พระโสภณคณาจารย์ (2527: 58) ได้ให้ความหมายของจันทะ หมายถึง ความพอใจ รักใคร่สิ่งที่กระทำ ให้บุคคลปลุกฝังความพอใจในการศึกษาเล่าเรียน ในหน้าที่และอาชีพ ในการประพฤติปฏิบัติความดีทั้งหลาย แม้ว่าจะไม่มีความพอใจมาก่อน เมื่อใช้ปัญญาพิจารณาให้เห็นประโยชน์เรื่องเหล่านั้น และปลุกฝังความพอใจให้เกิดขึ้น บุคคลไม่ว่าจะทำอะไรก็ตาม มีความพอใจเป็นบันไดขั้นแรก ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในสิ่งที่กระทำ

พระราชวรมุนี (ประยูรช ปยุตโต. 2529: 842-844) ได้ให้ความหมายของจันทะ หมายถึง ความพอใจ ความมีใจรักในสิ่งที่ทำ และพอใจใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้นๆ ให้สำเร็จอยากให้งานนั้นหรือสิ่งนั้นบรรลุจุดหมาย ความหมายในหลักธรรมก็คือ ความรัก ความใฝ่ใจปรารถนาต่อความดีงามเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นจุดหมายของสิ่งที่กระทำ หรือจะเข้าถึงด้วยการกระทำนั้น หรืออยากให้งานดีงามเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ ของสิ่งนั้นของงานนั้นเกิดมีจริงขึ้น อยากทำให้สำเร็จผลตามจุดหมายที่ดีงามนั้น ความอยากที่เป็นจันทะนี้ เป็นคนละอย่างกับความอยากได้สิ่งนั้นๆ มาเสพเสวยหรืออยากเอามาเพื่อตัวตนในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าตัณหา ความอยากในจันทะนั้นทำให้เกิดสุข อยากได้ผลตามกฎธรรมชาติ ความชื่นชม เมื่อเห็นสิ่งนั้น งานนั้นบรรลุความสำเร็จเข้าถึงความสมบูรณ์ อยู่ในภาวะที่ดีงามหรือพูดแยกออกไปว่าขณะเมื่อทำสิ่งนั้น หรืองานนั้นกำลังเดินหน้าไปสู่จุดหมายก็จะได้รับความโสมนัสเป็นความฉ่ำ ชื่นใจ ที่พร้อมไปด้วยความรู้สึกโปร่งโล่ง ผ่องใส เบิกบาน แผลออกไปไร้อิสระ ขอบเขต ส่วนความอยากในตัณหาทำให้เกิดทุกข์ ความฉ่ำชื่นใจที่เศร้าหมอง หมกตัว กัดกัน กัดตนไว้ใจ ที่คับ แคบ และมักติดตามด้วยความหวงแหน ห่วงกังวล เศร้าเสียตายและหวั่นกลัว หวาดระแวง

สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542: 5865) ได้ให้ความหมายของจันทะ หมายถึง ความพอใจ ความรักใคร่ ความชอบใจ ความยินดีในอารมณ์ เป็นคำสอนของพระพุทธศาสนาประการหนึ่ง

แนวคิดเกี่ยวกับจันทะของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (จันทนา ภาค บงกช. 2546: 92) พระบรมราชชนนีที่ได้ทรงเล่า มีดังนี้ “พอใจในสิ่งที่ทำอยู่ทำให้คนเรามีความสุข

และทำให้สามารถกระทำการต่างๆ ได้อย่างมีความสุขด้วย ถ้าขาดความรู้สึกดังกล่าวนี้เสียแล้ว เราอาจหาความรู้ความพอใจต่างๆ ไม่ได้ จนอาจทำอะไรไม่ได้เลย เพราะยังคงรู้สึกว่ายังมีไม่พอ ยังไม่พร้อมจะทำอยู่เสมอ เลยไม่ต้องทำอะไรกัน

พระมหาภูติชัย วชิรเมธี (2551: 92-96) ได้ให้ความหมายของฉันทะ หมายถึง มีใจรัก คือ ทำงานด้วยใจรักงาน สิ่งก็ตามมากก็คือความสุขจากการทำงาน เวลาเราอยู่กับสิ่งใดก็ตามที่ใจเรารักเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว นั่นคือช่วงเวลาแห่งความสุข คนที่ทำงานด้วยความรัก แม้งานจะหนักมาก ๆ แต่เขาก็ทำงานอย่างสบายและทำอย่างมีความสุข ไม่สะทกสะท้านต่อความลำบาก การทำงานหรือการใช้ชีวิตก็ใช้หลักเดียวกัน คือถ้าเรามีความรักที่จะดำเนินชีวิตรูปแบบใดก็ตาม ถ้าเราเลือกที่จะทำงานชนิดใดก็ตาม ซึ่งเรามีใจรักเป็นพื้นฐาน แม้สิ่งนั้นจะดูลำบากยากเข็ญในสายตาคนอื่น มีความต้องการเป็นทุนเดิม งานยากจะกลายเป็นงานง่าย ความลำบากจะมาพร้อมกับความสุข และความเป็นเลิศจะมาพร้อมกับความรัก

พร มลิตอง (2551: 6) ได้ให้ความหมายของฉันทะ หมายถึง ความพอใจ ได้แก่ ความรักใคร่ ความชอบใจในสิ่งที่ตนเห็นด้วยปัญญา ว่าเป็นคุณเป็นประโยชน์แก่ตน และไม่ทำให้คนอื่นเสียหายเดือดร้อน คุณข้อนี้เป็นคุณเบื้องต้น ทำให้คนลงมือประกอบการงาน เพื่อให้ถึงสิ่งที่ตนประสงค์ ด้วยความสมัครใจและเพลินเพลิดเพลิน ท่านจึงได้จัดเป็นอิทธิบาทคือคุณความดี เครื่องให้สำเร็จประการหนึ่ง และเป็นประการแรก คนเราเมื่อมีความประสงค์สิ่งใด อันจะสำเร็จความประสงค์ได้ จำต้องผูกความพอใจรักใคร่ ให้เกิดให้มีขึ้นในสิ่งนั้นก่อนเพราะความประสงค์ของคน จะสำเร็จได้ ฉันทะคือความพอใจ เป็นคุณสำคัญขั้นต้น ชักนำคนให้กระทำการกิจการเพื่อสำเร็จสิ่งที่ต้องประสงค์นั้น

สรุปได้ว่า จากความหมายของหลักธรรมฉันทะ ฉันทะเป็นธรรมข้อที่ 1 ในหลักอิทธิบาท 4 คือ ความพอใจ ความชอบใจ ความยินดี ความอยาก ความต้องการที่จะกระทำ ความรักใคร่ในสิ่งนั้น ๆ อยากเห็นสิ่งที่ดีงาม มีความชื่นชมที่เห็นงานสำเร็จตามเป้าหมาย ความใส่ใจปรารถนาต่อความดีงาม ฉันทะที่กล่าวมาคือฉันทะในทางบวก ฉันทะเป็นกำลังใจอันดับแรกที่ทำให้เกิดคุณธรรมต่อไปทุกข้อ

2. วิริยะ

คำศัพท์ทางพระพุทธศาสนาที่ใช้เรียกความเพียร มีหลายคำที่แตกต่างกัน คือ การระดมความเพียรทางใจ ความก้าวหน้า ความบากบั่น ความขะมักเขม้น ความพยายาม ความอุตสาหะ ความฮึดสู้ ความเข้มแข็ง

ชัยมงคล (2542: 60) ได้ให้ความหมายของวิริยะ หมายถึง ความพากเพียรในการทำงาน หรือความตั้งใจทำงาน คือทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร พยายามอย่างต่อเนื่อง บากบั่นอย่างกัดติด พบอุปสรรคไม่ท้อถอย เจอปัญหาไม่ทอดทิ้ง มีความอดทน อดกลั้น เข้มแข็ง กล้าแกร่ง มุ่งมั่นในเป้าไม่เปลี่ยนแปลง

สมจิต กังผึ่ง (2549: 19) ได้ให้ความหมายของวิริยะ หมายถึง ขยันหมั่นกระทำสิ่งนั้นงานนั้นด้วยความพยายาม ด้วยความอดทน ด้วยความเข้มแข็ง หมั่นเอาธุระไม่ทอดทิ้ง ไม่

ท้อถอย แม้งานนั้นจะยากง่ายประการใด ก็มั่งมีมันหมั่นทำเพื่อหวังจะให้งานนั้นสำเร็จออกมาด้วยดี สมใจของผู้มอบหมายงานและสมใจของผู้ทำเอง และสุดท้ายน่าจะเกิดความพึงพอใจในงานนั้นๆ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต. 2550: 40) ได้ให้ความหมายของวิริยะ หมายถึง ขยันหมั่นประกอบ หมั่นกระทำให้สำเร็จด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ท้อถอย ก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ

พระมหาวิมลชัย วชิรเมธี (2551: 96-98) ได้ให้ความหมายของวิริยะ หมายถึง ความขยันภาษาบาลีใช้คำว่า “วิริยะ” หรือภาคปฏิบัติของการความรัก ความรักในงานจะทำให้เรารู้ว่าควรทำอะไร ส่วนความขยันจะนำให้งานนั้นก้าวไปสู่ความสำเร็จ การทำงานถ้าขาดความขยัน ความชำนาญก็จะไม่เกิด เมื่อความเพียรเกิดก็จะกลายเป็นทักษะ แต่ไม่ได้หมายความว่าทำอะไรอย่างหักโหม แทบล้มมประดาตาย แต่หมายความว่า ทำอะไรก็ตามควรทำอย่างต่อเนื่อง แม้ทำน้อยก็ทำอย่างต่อเนื่อง เหมือนฝนตกจากฟ้าที่ละหยด แต่ตกตลอดวัน ก็ทำให้ภาชนะเต็มได้ฉับไฉน ความขยันก็มีอุปมาเช่นนั้น

พร มลิตอง (2551: 17-19) ได้ให้ความหมายของวิริยะ หมายถึง ความเพียร ความพยายาม ความบากบั่น และความก้าวไปข้างหน้า ไม่ถอยหลัง ลักษณะความเพียรพยายาม ก็คือหมั่นขยันกล้าหาญ ไม่ย่อท้อ เรียกอย่างรวมๆว่า ขยันหมั่นเพียร ความขยันหมั่นเพียรเป็นคุณความดีสำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งทำให้คนประกอบกิจการงานจนถึงความสำเร็จสมประสงค์

สรุปได้ว่า จากความหมายของหลักธรรมวิริยะ เป็นธรรมข้อที่ 2 ในหลักอิทธิบาท 4 คือ ความเพียรพยายาม ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติสิ่งต่างๆ ไม่ย่อท้อ ทำอย่างต่อเนื่อง คนเราถึงจะมี “ฉันทะ” คือ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งที่เป็นคุณเป็นประโยชน์ อันเป็นที่ต้องประสงค์ก็ตาม แต่ถ้าขาดความเพียรความพยายาม ที่จะประกอบกระทำในสิ่งนั้นๆแล้ว อันจะสำเร็จความประสงค์ของตนได้ไม่มี

3. จิตตะ

ชัยมงคล (2542: 60) ได้ให้ความหมายของจิตตะ หมายถึง ความมีใจฝักใฝ่ในการทำงาน หรือความตั้งใจทำงาน คือทำงานด้วยความตั้งอกตั้งใจ รวมสมาธิอยู่งาน ไม่ปล่อยใจจากงาน จิตแผ่อยู่กับสิ่งที่ทำ ใจรับรู้งานสม่ำเสมอ คิดอยู่แต่เรื่องที่กำลังทำ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต. 2550: 40) ได้ให้ความหมายของจิตตะ หมายถึง ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ แล้วทำสิ่งนั้นด้วยความคิด ไม่ปล่อยจิตให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย ใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อยๆ เสมอๆ ทำกิจหรืองานนั้นอย่างอุทิศตัวอุทิศใจ

สมจิต กังผึ่ง (2549: 19) ได้ให้ความหมายของจิตตะ หมายถึง เอาใจฝักใฝ่ในงาน คือตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำอยู่ และทำสิ่งนั้นด้วยจิตจดจ่อในงาน ฝักใฝ่ที่จะทำงานให้สำเร็จออกมาด้วยดี สวยงามที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ ด้วยการคิดในเรื่องงานนั้นบ่อยๆ เสมอๆ และมีความตั้งใจทำงานนั้นอย่างอุทิศกายอุทิศใจ

พระมหาภูติชัย วชิรเมธี (2551: 98) ได้ให้ความหมายของจิตตะ หมายถึง ทำอะไรก็ตามให้เจาะลงไป ปักใจลงไปในเรื่องนั้นอย่างลึกซึ้ง อย่างมุ่งมั่น อย่างจริงจัง และอย่างทุ่มเท ใครก็ตามที่ทำงานด้วยการเอาใจจ่ออยู่กับงานนั้น คนนั้นจะประสบผลสำเร็จ

พร มลิตอง (2551: 27) ได้ให้ความหมายของจิตตะ หมายถึง การเอาใจฝักใฝ่ความเอาใจใส่ในสิ่งนั้นไม่วางธุระ คนเราเมื่อมีความประสงค์สิ่งใด จำต้องเอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น ไม่ละเลยเพิกเฉยทอดธุระเสีย มีความผูกพันมั่นหมายในสิ่งนั้นเป็นปรกติของตน คุณความดีข้อนี้ ย่อมเป็นสำคัญในกิจการทุกอย่าง เป็นทางที่จะให้สำเร็จสมประสงค์

จากเอกสารข้างต้น ความหมายของหลักธรรมจิตตะ เป็นธรรมข้อที่ 3 ในหลักอิทธิบาท 4 คือ ความคิดจดจ่อ การเอาใจฝักใฝ่ ตั้งใจทำงาน รวมสมาธิอยู่กับงาน ไม่ปล่อยปละละเลย คนทุกคนเมื่อประกอบกิจการอันใด ถ้ามิได้เอาใจฝักใฝ่ในกิจการแล้ว แม้จะมีความพอใจรักใคร่ และมีความพยายามอยู่ก็ดี ย่อมยากที่จะให้กิจการนั้นสำเร็จสมความประสงค์ของตนได้ ต่อเมื่อได้เอาใจฝักใฝ่อยู่ในกิจการนั้น ไม่วางธุระเสีย จึงจะสำเร็จสมประสงค์ได้

4. วิมังสา

พุทธทาสภิกขุ (2518: 90) ได้ให้ความหมายของวิมังสา หมายถึง สอดส่องอย่างละเอียดลออ อย่างเยือกเย็นอยู่เสมอ สามารถแก้อุปสรรคได้

ชัยมงคล (2542: 60) ได้ให้ความหมายของวิมังสา หมายถึง ความพินิจพิจารณาในการทำงาน หรือความเข้าใจทำงาน ใคร่ครวญสอบสวนด้วยปัญญา พิจารณางานบ่อยๆ หมั่นตรวจสอบกิจการที่ทำอยู่ตลอดเวลา ใช้ปัญญาใคร่ครวญกิจการงาน ให้เห็นข้อดีข้อด้อย คิดค้นหาวิธีการสร้างงานให้เจริญก้าวหน้า

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต. 2550: 40) ได้ให้ความหมายของวิมังสา หมายถึง ใช้ปัญญาสอบสวน คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อที่ยังหย่อนเกินเลยบกพร่องขัดข้อง เป็นต้น โดยรู้จักทดลอง วางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น เพื่อจัดการและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป

พระมหาภูติชัย วชิรเมธี (2551: 100) ได้ให้ความหมายของวิมังสา หมายถึง วินิจฉัย คือการวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ พัฒนานั่นเอง เมื่อเราทำอะไรก็ตาม ให้พินิจพิเคราะห์ สร้างสรรค์ พัฒนา

พร มลิตอง (2551: 36-37) ได้ให้ความหมายของวิมังสา หมายถึง หมั่นตริตตรองความหมั่นพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น ลักษณะของคุณข้อนี้ ก็คือ หมั่นพินิจพิเคราะห์ ใคร่ครวญสอบสวน ให้เห็นเหตุผลต้นปลายในกิจการที่ตนประกอบโดยแจ่มแจ้งว่า เมื่อทำเหตุลงไปเบื้องต้นอย่างนี้แล้ว ผลเบื้องปลายจะเป็นอย่างไร หรือเมื่อได้เห็นผลเข้าแล้วตริตตรองพิจารณาให้เห็นว่า ผลเป็นอย่างไรเพราะมีเหตุเป็นอย่างไร คุณข้อนี้เป็นสิ่งสำคัญ ทำให้เข้าใจในทางได้ทางเสีย ทางดีทางไม่ดี ทางควรทางไม่ควร เมื่อเข้าใจ เช่นนี้แล้ว จะได้รู้จักเลือกกระทำ แต่ในทางได้ทางดีทางที่ควร โดยถูกต้องไม่ผิดพลาด คนทุกคนที่ประกอบกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็คือ การกระทำที่เหตุเพื่อให้

เกิดผลที่ตนประสงค์ แต่ที่จะได้ผลสมประสงค์นั้น จะต้องหมั่นตรองพิจารณาเหตุผลต้นปลายในกิจการที่ประกอบ จึงจะสามารถกระทำหรือตัดแปลงแก้ไข ให้กิจการนั้นสำเร็จตามประสงค์ได้ เพราะคนที่หมั่นตรองพิจารณาเหตุผล ย่อมมีความเข้าใจในกิจการที่ตนประกอบ และเข้าใจหาอุบายที่จะทำให้สำเร็จสมประสงค์ได้

จากเอกสารข้างต้น ความหมายของหลักธรรมวิมังสา เป็นธรรมข้อที่ 4 ในหลักอิทธิบาท 4 คือ การใคร่ครวญ พิจารณาเหตุผลของปัญหาและอุปสรรค ทั้งข้อดี ข้อเสีย ปรับปรุงแก้ไข คนเราแม้จะรักงานแค่ไหน บากบั่นปานใด หรือเอาใจจดจ่อตลอดเวลา แต่ถ้าขาดการใช้ปัญญาพิจารณางานด้วยแล้ว ผลที่สุดงานก็คั่งค้างจนได้ เพราะแม้ว่าขั้นตอนการทำงานจะสำเร็จไปแล้ว แต่ผลงานก็ไม่เรียบร้อย ต้องทำกันใหม่ซ้ำไป

1.3 ลักษณะสำคัญของอิทธิบาท 4 ในเด็กปฐมวัย

หลักอิทธิบาท 4 เป็นธรรมะที่จะช่วยให้สิ่งที่มุ่งหวังถึงในหน้าที่การงานและการดำรงชีวิตสำเร็จสมประสงค์ ทำให้เป็นคนที่มีมานะ พากเพียร ไม่ย่อท้อต่อจุดประสงค์ เป็นคนที่มีมองการณ์ไกล คิดอะไรก็ลึกซึ้ง รอบคอบ ประกอบด้วยองค์ 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นธรรมะที่พัฒนาโดยอาศัยปัญญา เมื่อใช้ธรรมะนี้ ทำให้เกิดกระบวนการศึกษา โดยเป็นตัวที่คอยเสริมให้การศึกษาดำเนินไปของไตรสิกขา ไปสู่ความสำเร็จ (ดรรรัตน์ อุทัยพยัคฆ์. 2548: 126)

ในระดับปฐมวัยมีความจำเป็นที่จะต้องนำหลักอิทธิบาท 4 เข้าเสริมและคอยสนับสนุนกระบวนการศึกษา เพราะการส่งเสริมและปลูกฝังให้เด็กปฐมวัยตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จนั้น จำเป็นต้องฝึกตั้งแต่ระดับปฐมวัยเป็นต้นไป หากไปเริ่มเมื่อเด็กผ่านพ้นวัยดังกล่าวไปแล้ว เด็กก็จะเป็นคนทำงานอะไรก็ไม่สำเร็จสักอย่าง เนื่องจากขาดปัจจัยความพอใจ ความพยายาม ความจดจ่อและขาดปัญญาในการดำเนินงานที่ได้รับมอบหมายหรืองานที่ตนเองต้องทำ

พระครูธรรมธรธรรมชิต คุณวโร (2553: สัมภาษณ์) กล่าวถึง อิทธิบาท 4 ที่เด็กแสดงออก ดังนี้

1. ฉันทะ (จิตใจ) พฤติกรรมของฉันทะ คือ เมื่อเด็กได้ทำเด็กมีความสุข พอใจ ยินดี (ครูต้องสนทนา พูดคุย เพื่อให้ออกมาจากความรู้สึก)
2. วิริยะ (เป็นอาการทางพฤติกรรม) เมื่อเกิดฉันทะ วิริยะจะตามมา คือ มีความเพียรพยายามไม่ยอมแพ้ ทำต่อเนื่องตามเป้าหมาย ไม่ยอมแพ้ง่ายๆ มีกำลังใจ คอยเร้าคอยประคองให้จิตอยู่กับสิ่งนั้น
3. จิตตะ (กลุ่มของสมาธิ) คือ ตั้งมั่น จดจ่อ ทำแล้วไม่สนใจอย่างอื่น มีสมาธิในสิ่งที่ทำ ไม่ปล่อยปละละเลย ไม่วอกแวก ไม่หวนไหว
4. วิมังสา (กลุ่มปัญญา) คือ การรู้จักคิดพิจารณา ไตร่ตรอง รู้จักซักถามเพื่อหาข้อมูล พยายามแก้ไข พยายามปรับปรุงพัฒนา เช่น ทำอย่างนี้ได้ไหม ทำอย่างนี้ดีกว่าไหม (มีทั้งความคิดและองค์ความรู้ในเรื่องนั้นๆ)

ดาร์วิน อูทียพยัคฆ์ (2548: 105,323) หลักธรรมอิทธิบาท 4 เป็นคุณลักษณะทางจิต และพฤติกรรมที่แสดงถึงความมุ่งมั่นสู่ความสำเร็จ ในการปฏิบัติหน้าที่การงาน การประสบความสำเร็จในทางการเรียน หลักธรรมนี้ทำให้เกิด 4 คุณลักษณะ คือ

1. เด็กมีความรัก ความชอบ ความพอใจ และมีความสนใจในสิ่งที่ทำ
2. เด็กมีความเพียรพยายาม มุ่งมั่น บากบั่น
3. เด็กมีความตั้งใจและเอาใจใส่ในการทำงาน
4. เด็กรู้จักใช้ความคิดพิจารณาไตร่ตรองที่จะฝึกสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วง

หลักอิทธิบาท 4 ถือเป็นธรรมะที่ฝึกเด็กให้ทำงานให้ประสบผลสำเร็จด้วยความพอใจในงานหรือสิ่งที่ทำ มีความพยายาม เอาใจใส่ และใช้ปัญญาในการทำสิ่งต่างๆ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมาย จึงจำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่ในระดับปฐมวัย

สรุปได้ว่า อิทธิบาท 4 มีความสำคัญกระบวนการศึกษาในระดับปฐมวัยเป็นอย่างยิ่ง เพื่อเป็นการปลูกฝัง พฤติกรรมอิทธิบาท 4 คือ ความพอใจ ความพยายาม ความจดจ่อ การตั้งใจการใช้ปัญญา ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ สำหรับในระดับปฐมวัย ปรากฏว่ายังมีหลักฐานน้อยมากที่แสดงว่ามีการวิจัย โดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียน การสอน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัย

1.4 แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ในเด็กปฐมวัย

การส่งเสริมพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ให้กับเด็กปฐมวัยนั้น สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงส่งเสริมอิทธิบาท 4 แก่พระโอรสและพระธิดา (ฉันทนา ภาคบงกช. 2546: 90) โดยเริ่มต้นจากการเล่นอย่างอิสระและสนุกสนาน มีโอกาสทำงานอดิเรกต่างๆ ที่พึงพอใจอยู่เสมอ ทำให้เกิดความรักความพึงพอใจ หรือ “ฉันทะ” เกิดความพยายามทำให้ผลงานออกมาดีที่สุดในฐานะผู้นำไปสู่ความก้าวหน้าเพียร หรือ “วิริยะ” พยายามทำให้งานบังเกิดผลสำเร็จ เมื่อทรงเห็นคุณค่าของสิ่งที่ทำย่อมมีจิตใจจดจ่อหรือทรงเกิด “จิตตะ” มีความแน่วแน่ในสิ่งที่ทรงทำ ซึ่งจะนำไปสู่การไตร่ตรองใคร่ครวญ หรือ “วิมังสา” เพื่อปรับปรุงขัดเกลา ให้บังเกิดผลงานที่มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

อิทธิบาท 4 ที่แฝงมากับการเล่นอย่างอิสระ และบรรยากาศของความรักความเข้าใจ เป็นพลังที่มีคุณภาพอย่างยิ่งในเวลาต่อมา สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงสร้างเสริมอิทธิบาท 4 แก่พระโอรสและพระธิดา ด้วยการสร้างความรู้สึกรักและสนุกกับการเล่นและงาน

ดาร์วิน อูทียพยัคฆ์ (2548: 196 - 197) ได้กล่าวถึง การส่งเสริมพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้วยการนำหลักอิทธิบาท 4 มาสอน

1. ความพอใจ (ฉันทะ) ชอบอะไร สอนอย่างนั้น สอนให้พอใจ มีการโน้มน้าวให้เด็กเกิดความพอใจ ครูจะต้องแยกความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กได้ คือ พอใจสิ่งใดสอนสิ่งนั้น สอนในสิ่งที่ไม่ชอบได้ผลไม่เต็มร้อย เด็กไม่เอาเรื่อง จะสอนหรือไม่สอนมีค่าเท่ากัน

2. ความพยายาม (วิริยะ) มีความเพียรเมื่อเรียนในสิ่งที่พอใจ

3. จิตตะ มีความตั้งใจ และเอาใจใส่

4. วิมังสา ใช้ปัญญาคิดให้สำเร็จ ต้องคิดวิธีทำในสิ่งนั้นให้ประสบผลสำเร็จ

ธิดา พิทักษ์สินสุข (2550: 165 - 166) ได้กล่าวถึงแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรม อธิบาท 4 ของเด็ก ในการจัดการเรียนการสอนพบว่าสิ่งที่ครูต้องทำ คือ ฝึกฝนลูกศิษย์ให้ได้ใช้ ความคิด และนำความคิดมาสู่การกระทำ เมื่อลงมือทำก็จะมีอุปสรรคบางประการที่ต้องกลับไปขบคิดแก้ปัญหาใหม่อีก และบ่อยครั้งการลงมือทำนั้น ได้กระตุ้นให้เราเกิดความคิดใหม่ๆ ทำให้ได้รู้ อะไรอีกตั้งหลายอย่าง ตัวอย่างเช่น เด็กเล็กๆ วางแผนกันทำไดโนเสาร์จากเศษวัสดุ แต่พอลงมือ ต้องใช้ความพยายามมากกว่าที่คิด กว่าที่จะสำเร็จต้องอาศัยทั้งการคิดก่อนลงมือทำ และคิดไปทำไป เกิดการพัฒนางาน พัฒนาความคิดขณะลงมือทำ ซึ่งเป็นโอกาสให้เด็กหลายคนค้นพบวิธีการ แก้ปัญหาอย่างชาญฉลาด นี่คืออีกหนทางที่สร้างคนที่มีคุณภาพเริ่มตั้งแต่เยาว์วัย

นอกเหนือจากการสอนให้เด็กได้รับรู้ได้รับความรู้ มีทักษะที่ดีในการแสวงหาความรู้แล้ว สิ่งที่สำคัญมากกว่านั้น คือ ต้องทำให้ลูกศิษย์ค้นพบหนทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนหรือการทำงาน และไม่วางงานนั้นจะเล็กหรือใหญ่ก็ตาม สิ่งที่จะต้องฝึกฝน ให้เกิดกับลูกศิษย์ของเรา คือ อธิบาท 4 ดังนี้

1. จันทะ ต้องสร้างให้เด็กมีความสุข และเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอตามด้วย

2. วิริยะ ต้องบ่มเพาะเมล็ดพันธ์แห่งความขยันหมั่นเพียร ผ่านการชื่นชม ให้กำลังใจและชี้ให้เห็นถึงผลดีของความขยัน การฝึกฝนนั้นต้องมีความสม่ำเสมอ เพื่อให้เด็ก ๆ ขยันคิดขยัน ทำงาน จนเป็นนิสัย

3. จิตตะ เรื่องความมุ่งมั่นทำงานสำเร็จ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ต้องไม่ด่วนให้ความช่วยเหลือเด็กก่อนที่เขาจะได้ใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ เขาจะได้ความสุขกับความสำเร็จที่เกิดจากความมุ่งมั่นของเขา

4. วิมังสา เด็ก ๆ จะได้ฝึกฝนที่จะคิดทบทวน วิเคราะห์ พิจารณาผลที่เกิดขึ้นและนำไปสู่การพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

พระครูธรรมธรครรชิต คุณวโร (2553: สัมภาษณ์) ได้กล่าวถึง แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมอธิบาท 4 ในระดับปฐมวัย ดังนี้

1. มีการจูงใจให้เด็กชอบ อยากทำกิจกรรม (เกิดกุศลธรรมจันทะ) ควรสร้างให้เด็กเห็นว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ดีงาม สร้างสรรค์

2. การปฏิบัติกิจกรรม (วิริยะ) ครูต้องเสริมแรงทางบวก ชมเชย ให้กำลังใจ เลือกในสิ่งที่เด็กสนใจ เหมาะกับวัย

3. มีการกระตุ้นให้เด็กทำ จนเกิดเป็นสมาธิ (จิตตะ)

4. ชั้นวิมังสา มีการตั้งคำถามกับเด็ก สอนให้เด็กค้นคว้า การลองผิดลองถูก ทดลองทำ

จากเอกสารข้างต้น การส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกาย 4 นั้น เป็นการฝึกให้เด็กทำงานให้ประสบความสำเร็จด้วยความพอใจในงานหรือสิ่งที่ทำ มีความพยายาม เอาใจใส่ และใช้ปัญญาในการทำสิ่งต่างๆ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมาย เด็กต้องได้เรียนรู้จากการลงมือทำ เล่นสิ่งต่างๆ ด้วยตัวของเด็กเองอย่างอิสระ การจัดกิจกรรมต้องมีความหลากหลาย อยู่ในความสนใจของเด็ก เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 มีผู้ใหญ่ให้การสนับสนุนส่งเสริม ภายใต้บรรยากาศของการความรัก ทำท่ายด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย กระตุ้น เร้า ให้เด็กเกิดความสนใจ การคิดแก้ปัญหา การลองถูกผิดลองถูก จากประสบการณ์การเล่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมออกกำลังกาย 4 ที่แฝงมากับการเล่น

1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

พระมหาสมคิด โครธา (2547: 77-80) ได้ศึกษาการใช้อิทธิบาท 4 ในการเรียนของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 328 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 57 ข้อ ผลการศึกษาพบว่า นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ใช้อิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ในการเรียนทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก นิสิตที่มีสถานภาพที่แตกต่างกันใช้อิทธิบาทในการเรียนต่างกัน พระภิกษุใช้อิทธิบาทด้านฉันทะและจิตตะในการเรียนแตกต่างกับสามเณร นิสิตชั้นปีที่ 4 ใช้อิทธิบาท 4 ด้านฉันทะและวิริยะในการเรียนแตกต่างกับนิสิตชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 นิสิตชั้นปีที่ 4 ใช้อิทธิบาทด้านจิตตะในการเรียนแตกต่างกับนิสิตชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 3 และใช้อิทธิบาทด้านวิมังสาในการเรียนแตกต่างกับนิสิตชั้นปีที่ 3 นิสิตคณะพุทธศาสตร์ใช้อิทธิบาทด้านฉันทะ วิริยะ และจิตตะ แตกต่างกับนิสิตคณะครุศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ และคณะมนุษยศาสตร์ ส่วนนิสิตคณะคณะพุทธศาสตร์และคณะมนุษยศาสตร์ใช้อิทธิบาทด้านวิมังสาในการเรียนแตกต่างกับนิสิตคณะครุศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน ใช้อิทธิบาท 4 ในการเรียนต่างกัน

วิสุทธิวรรณ ปันฉาย (2550: บทคัดย่อ) คู่มือพัฒนาความขยันหมั่นเพียรของนักเรียนระดับปฐมวัย การวิจัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ผลการวิจัยพบว่า

1. ประสิทธิภาพของคู่มือพัฒนาความขยันหมั่นเพียรของนักเรียนระดับปฐมวัยซึ่งได้แก่ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 และ 2 มีค่าเท่ากับ 71.22 และ 75.09 ตามลำดับ
2. ความขยันหมั่นเพียรของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความขยันหมั่นเพียรของนักเรียนปฐมวัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. ความขยันหมั่นเพียรของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความขยันหมั่นเพียรของนักเรียนปฐมวัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภากาศ ไชยประสิทธิ์ (2551: 53) การศึกษาพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ตามแนววิถีพุทธ: กรณีศึกษาโรงเรียนทอสี ผลการวิจัยพบว่า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ตามแนววิถีพุทธ มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา สูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

2. การจัดประสบการณ์ตามแนววิถีพุทธของโรงเรียนทอสี มีการดำเนินการตามองค์ประกอบ ด้านสาระที่ควรรู้ ครูผู้สอน การจัดกิจกรรมเน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ได้ครบในทุกองค์ประกอบ และพบว่ามีความเหมาะสมกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย ซึ่งสามารถทำให้นักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นในทุกด้าน และยังเอื้อต่อการพัฒนานักเรียนปฐมวัยเป็นองค์รวมตามหลักไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา หรือพฤติกรรมจิตใจ ปัญญา ซึ่งจะเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อีกด้วย

ดรรรัตน์ อุทัยพยัคฆ์ (2548: บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย โดยหาคะแนนเฉลี่ย 3 ด้านคือ ความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ และการปฏิบัติการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ก่อนและหลังการทดลอง กับเด็กอายุ 5 - 6 ปี ชั้นอนุบาล 2 โรงเรียนอนุบาลราชบุรี จำนวน 39 คน ใช้เวลา 8 สัปดาห์ ๓ ๔ วัน ๓ ๔ 30 นาที ผลปรากฏว่ารูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีที่ยึดหลักอริยสัจ 4 และธรรมะประกอบคือกัลยาณมิตร และโยนิโสมนสิการ ไตรสิกขา และอิทธิบาท 4 สามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งด้านความรู้ ควบคู่คุณธรรม จริยธรรม ผู้เรียนจึงพัฒนาสติปัญญาไปพร้อมกับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งจะทำให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

จากงานวิจัยที่ได้ศึกษาค้นคว้ามา พบว่า การส่งเสริมพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัยสามารถส่งเสริมให้พัฒนาขึ้นได้โดยการจัดกิจกรรม รูปแบบการเรียนรู้อื่นๆ เด็กได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมให้ส่งเสริม เพื่อให้เด็กได้พัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

2.1 พัฒนาการเด็กปฐมวัย

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2542: 1) ระบุว่า พัฒนาการมีการเปลี่ยนแปลงในด้านหน้าที่ความสามารถทางทักษะ ชีตความสามารถ ประสิทธิภาพของโครงสร้างและการทำงานของร่างกายที่มีได้หมายถึง การเคลื่อนไหวอย่างเดียวย แต่รวมถึงความคิด การรับรู้ บุคลิกภาพ และการเข้าสังคม ซึ่งสามารถสังเกตเห็นได้ หรือวัดได้

พัชรี สวนแก้ว (2545: 19) กล่าวว่า พัฒนาการเด็กเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลง (Process of change) ในด้านต่างๆของมนุษย์อย่างมีระเบียบแบบสืบเนื่องกันไป ซึ่งเป็นกร

เปลี่ยนแปลงทั้งด้านคุณภาพ (quality) การพัฒนานั้นไม่เพียงแต่เพิ่มทางด้านขนาด รูปร่าง หรือน้ำหนักเท่านั้น แต่รวมถึงการที่จะต้องมีลักษณะใหม่ๆ และมีความสามารถใหม่เกิดขึ้นด้วย

สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ (2550: 2) กล่าวว่า พัฒนาการเด็กเป็นความรู้พื้นฐานที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง สำหรับบุคคลที่อยู่แวดล้อมเด็ก ต้องมีความรู้ความเข้าใจพัฒนาการเด็ก เพื่อนำไปสู่การจัดสิ่งแวดล้อม ประสบการณ์ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้เป็นไปตามศักยภาพและเป็นฐานพัฒนาการของเด็กในขั้นต่อไป ผู้ใหญ่ต้องรู้จักธรรมชาติและความต้องการของเด็ก เข้าใจพฤติกรรมต่างๆ ที่เด็กแสดงออก การมีความรู้ความเข้าใจในจิตวิทยาพัฒนาการของเด็กจะช่วยให้เข้าใจถึงที่มาหรือต้นเหตุของปัญหา และสามารถช่วยแก้ปัญหาให้เด็กได้ การเข้าใจถึงความแตกต่างของเด็กแต่ละคน พัฒนาการของเด็กแต่ละวัย ความสามารถ ความสนใจตามความแตกต่างของวัย ช่วยให้สามารถจัดกิจกรรมและมีปฏิสัมพันธ์ที่สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กแต่ละคน เพื่อส่งเสริมความเจริญงอกงามของเด็กในทุกๆ ด้านด้วยทุกวิธี

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า พัฒนาการกระบวนการ ลำดับขั้นของการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแบบแผนในตัวมนุษย์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ทั้งด้านหน้าที่ความสามารถทางทักษะ ซึ่ความสามารถ การรับรู้ บุคลิกภาพ และการเข้าสังคม ซึ่งสามารถสังเกตเห็น และวัดได้

2.2 ความหมายของการเรียนรู้

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2551: 27) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นมาจากประสบการณ์ ทั้งนี้ไม่รวมถึงวุฒิภาวะและอาการที่ปรากฏชั่วคราว การเรียนรู้มิได้เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ แต่เกิดจากการได้รับประสบการณ์แล้วมีการบูรณาการในสมอง ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ระบบข้อมูลที่รับไปสู่การจำ ถ้าการได้รับประสบการณ์นั้นมีการกระตุ้นและและจูงใจที่ดีทำให้การรับข้อมูลหรือประสบการณ์นั้นสร้างความงอกงามในความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้นและจำได้นาน หากข้อมูลใหม่ที่ได้รับมีความสัมพันธ์และเชื่อมต่อกับข้อมูลเก่าหรือประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ จะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง (Ausubel. 1978) การเรียนรู้ใหม่ที่เพิ่มขึ้นนี้สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนความคิด ความสามารถ การกระทำและพฤติกรรมของคนได้ การเรียนรู้ทำให้เกิดความเป็นความจำในสมอง ซึ่งสมองจะถ่ายโยงไปสู่ประสบการณ์ต่อไป ถ้าได้รับประสบการณ์นั้น และใช้บ่อยๆ จะทำให้เกิดการจำได้นาน แต่ถ้าขาดการกระตุ้นหรือไม่มีประสบการณ์ซ้ำจะจำได้สั้นหรือลืม ความจำจึงช่วยให้การเรียนรู้สิ่งใหม่เป็นไปอย่างรวดเร็ว

ความหมายของการเรียนรู้แตกต่างกันไปตามหลักการทางทฤษฎี การเรียนรู้ตามความหมายของสกินเนอร์ (Skinner. 1950) หมายถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมและเงื่อนไขที่ได้รับ ส่วนกาเย่ (Gagne) ให้ความหมายการเรียนรู้ว่า เป็นการเปลี่ยนสมรรถภาพ หรือความสามารถของบุคคล อันเนื่องมาจากสถานการณ์ที่กำหนดขึ้นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้จะคงอยู่หรือปรากฏให้เห็นนานพอสมควร โดยการ

เปลี่ยนแปลงที่เป็นผลของการเรียนรู้นั้นจะมีลักษณะสอดคล้องไปกับรูปแบบของพัฒนาการและการเจริญเติบโต (Gagne. 1970)

จากการศึกษาเอกสาร การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มาจากประสบการณ์ที่มีการกระตุ้นและสนใจที่ดีของเด็กในวิถีชีวิตประจำวัน จะมีอิทธิพลต่อพัฒนาการในระยะต่อไปด้วย

2.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการเรียนรู้เด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัยเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ นักปรัชญา นักทฤษฎี นักการศึกษาปฐมวัย หลายคนได้ให้แนวคิดที่มีอิทธิพลต่อการจัดประสบการณ์และกิจกรรมในระดับปฐมวัย เนื่องจากช่วงปฐมวัยนั้นเป็นวัยที่เด็กเริ่มต้นพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เป็นวัยที่รับรู้และซึมซับประสบการณ์ ที่จะก่อให้เกิดความรู้ และยังเป็นความจำที่แปรเป็นจิตใต้สำนึกของเด็กเมื่อเติบโตขึ้น

รุชโซ (Rousseau. n. d) เชื่อว่า ความเข้าใจในตัวเด็ก มองเด็กมีการเจริญเติบโตเป็นขั้นตอน แต่ละขั้นตอนของพัฒนาการจะมีการเรียงลำดับต่อเนื่องกัน เด็กควรเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมจากธรรมชาติ ให้เด็กเรียนรู้โดยมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) การใช้ประสาทสัมผัส (Sensorially Based Process) และการละเล่น (Play) (สุชาติ นดีตานนท์. 2550: 17-18; อ้างอิงจาก เยาวพา เตชะคุปต์. 2542: 15-22) มีความสอดคล้องกับ ฟลอยเบล (Froebel. n.d) เชื่อว่า การศึกษาปฐมวัยควรมุ่งหมายในเรื่องความเป็นตัวเอง เนื่องจากเด็กเกิดมาพร้อมกับการสะสมความรู้และทักษะ แนวการจัดประสบการณ์ของฟลอยเบลเน้นเรื่องการเล่นเป็นวิธีการสอนที่สำคัญ การเล่นที่เป็นรูปแบบเน้นกิจกรรมช่วยสร้างสรรค์ให้กับตัวเด็ก เน้นการที่เด็กแสดงความสามารถและสะท้อนให้เห็นวิธีการเรียน

ดิวอี้ (Dewey. n.d) มองว่าเด็กเป็นส่วนหนึ่งของสังคม แนวการจัดประสบการณ์ควรให้มีกิจกรรมการรวมกลุ่มให้ความยืดหยุ่น เพื่อที่สามารถแก้ปัญหาของสังคมได้ ตัวอย่างเช่น การที่ให้เด็กรู้จักเรื่องอาหารต่างๆ แทนที่จะสอนให้เด็กโดยการนำอาหารต่างๆ มาให้ดู ควรนำเด็กไปที่ร้านอาหารเพื่อให้เด็กได้เห็นชีวิตจริงๆ ในสังคม เน้นเรื่องการเล่นและการใช้กระบวนการสอนโดยการเรียนรู้ เด็กควรมีอิสระในการสำรวจ ค้นพบและเล่นในสิ่งแวดล้อมที่เต็มไปด้วยกิจกรรมต่างๆ ที่เด็กสนใจ เน้นให้เด็กกระทำในสิ่งที่ตนสนใจ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อ เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างกระฉับกระเฉง (Actively Involved) และเด็กมีอิสรภาพในการเรียนคำพูดที่ว่า “การเรียนโดยการกระทำ (Learning by Doing)”

ซิกมันด์ ฟรอยด์ ยังกล่าวถึงโครงสร้างของบุคลิกภาพ (สิริมา ภิญญอนันตพงษ์. 2545: 36 - 44) ไว้ด้วยว่าบุคลิกภาพประกอบไปด้วย อิด (Id) อีโก้ (Ego) และซูเปอร์อีโก้ (Super Ego) ซึ่งการทำงานของบุคลิกภาพอยู่ภายใต้พลัง 3 สิ่งนี้

อิด (Id) คือ บุคลิกภาพส่วนที่เป็นจิตไร้สำนึก เป็นแรงผลักดันตามธรรมชาติที่สั่งให้มนุษย์กระทำการต่างๆ เพื่อให้ได้ตามที่ตนต้องการ เป้าหมาย Id คือความพึงพอใจ (Pleasure Principle)

อีโก้ (Ego) คือ บุคลิกภาพส่วนที่มนุษย์พัฒนาขึ้นจากการได้ปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอก เป็นส่วนที่ควบคุมให้มนุษย์ปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับความเป็นจริง โดยใช้หลักแห่งความจริง (Reality Principle)

ซูเปอร์อีโก้ (Super Ego) คือ บุคลิกภาพที่มนุษย์พัฒนาขึ้นจากค่านิยม และมาตรฐาน จริยธรรมของบิดา มารดา เป็นส่วนที่ควบคุมให้มนุษย์เลือกทำแต่สิ่งที่คิดว่าดี (Ego Ideal) และหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ขัดต่อมาตรฐานจริยธรรมของตน (Conscience) บุคคลที่มีบุคลิกที่ดี ก็คือ บุคคลอีโก้ (Ego) สามารถปรับให้เกิดสมดุลระหว่างแรงขับตามธรรมชาติของอิด (Id) กับมาตรฐานจริยธรรมของซูเปอร์อีโก้ (Super Ego)

เพียเจต์ (Piaget) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ให้เด็กนั้น การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและผู้ใหญ่ในการเข้าสังคมนั้นๆ ทั้งโลกภายนอกหรือสิ่งแวดล้อม อิทธิพลของทฤษฎีนี้ มีบทบาทในการจัดแนวประสบการณ์ในระดับปฐมวัย คือ ให้เด็กเรียนรู้โดยให้โอกาสเด็กในการเล่น สำรวจ ทดลอง มีโอกาสเลือก ตัดสินใจและแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยตนเอง

กอร์ดอนและบราวน์ (วิสุทธิวรรณ ปันฉาย. 2550: 15; อ้างอิงจาก Gordon; & Browne. 1993: 101-103) กล่าวว่า สุขภาพกายและสุขภาพจิตขึ้นอยู่กับภาวะอารมณ์ซึ่งเป็นพื้นฐานของบุคลิกที่เหมาะสม การเรียนจากสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ที่ได้รับจะส่งผลต่อพัฒนาการทางสังคมของมนุษย์ การพัฒนาที่เกิดขึ้นจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสำเร็จของแต่ละช่วงอายุ ถ้าการพัฒนาเป็นไปด้วยดี บุคลิกที่ดีพร้อมที่จะพัฒนาขึ้นต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ และได้กล่าวถึงกรอบงานของอีริกสัน (Erikson's Framework) ดังนี้ กรอบงานของอีริกสัน คือ รูปแบบที่สมดุลระหว่างความปรารถนาและความต้องการทางสิ่งแวดล้อม อีริกสันได้กำหนดขั้นพัฒนาการทางด้านสังคมออกเป็น 8 ขั้น โดยใช้อายุเป็นเกณฑ์เพื่อให้ครอบคลุมพัฒนาการตลอดช่วงอายุ แต่ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะขั้นที่ 3 ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ดังนี้

ขั้นที่ 3 ขั้นความคิดริเริ่ม-ความรู้สึกผิด (Initiative VS. Guilt) อายุเด็กในขั้นนี้อยู่ระหว่าง 3-6 ปี เป็นช่วงที่เด็กจะพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้ดี ถ้าได้มีความคิดรากฐานของความเป็นตัวของตัวเองและความรู้สึกไว้วางใจในความสามารถของตนตั้งแต่เรีกเกิดจนถึง 3 ปี ในขั้นนี้เด็กสามารถที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมง่าย ๆ บางอย่างกับผู้ใหญ่ หรือทำกิจกรรมบางอย่างด้วยตนเองโดยลำพัง ที่สำคัญก็คือในขณะนี้เด็กจะใช้ภาษาเป็นสื่อในการค้นหาความจริงหรือทำความเข้าใจกับสภาพการณ์รอบตัว ถ้าเด็กได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่างๆ ตามลำพังและผู้ใหญ่ให้ความสนใจในการตอบคำถามหรือให้ความรู้เรื่องต่างๆ โดยใช้คำอธิบายที่ทำให้เด็กในวัยนี้เข้าใจได้โดยง่าย ย่อมเป็นการส่งเสริมเด็กให้มีแนวโน้มที่จะค้นคว้า สำรวจ และมีความคิดริเริ่มที่เป็นของตนเอง ในทางตรงกันข้ามถ้าทำให้เด็กวัยนี้รู้สึกผิด เพราะคิดว่าตนทำให้ผู้ใหญ่เกิดความรำคาญหรือ

พูดในสิ่งที่ไร้สาระในที่สุดก็จะรู้สึกที่จะคิดทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองได้ แต่คอยทำตามคำสั่งหรือทำตามคนอื่นอย่างเดี๋ยวนั้น

ทฤษฎีของธอร์นไดค์ (Thorndike) เป็นทฤษฎีที่อธิบายความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ว่าเป็นการลองผิดลองถูก ที่การเรียนรู้เกิดจากกฎ 3 ประการคือ (กุหลาบ ต้นติผลา ชีวะ. 2551: 30)

1. กฎแห่งความพร้อม การเรียนรู้จะเป็นไปได้ดีถ้าผู้เรียนมีความพร้อมทางร่างกาย จิตใจ และวุฒิภาวะ และความพึงพอใจในการเรียนรู้

2. กฎของการฝึกหัด การเรียนรู้ที่ถาวรเกิดจากการฝึกหัดกระทำซ้ำๆ กล่าวคือกฎของการใช้ ถ้ามีการนำความรู้ไปใช้บ่อยจะจำได้นาน แต่ถ้าความรู้นั้นไม่ได้ใช้จะลืม คือกฎแห่งการใช้

3. กฎแห่งผล ผลของการเรียนรู้มีผลโดยตรงต่อผู้เรียน ถ้าผลที่ได้รับดี ผู้เรียนจะอยากเรียนรู้ต่อ แต่ถ้าผลกระทบต่อความรู้สึกทำให้ไม่พอใจ ผู้เรียนจะเบื่อหน่ายต่อการเรียนรู้นั้น

จากการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็ก สรุปได้ว่า พัฒนาการของเด็กสามารถเกิดขึ้นได้จากการเรียนรู้ในสิ่งที่สนใจ โดยการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ผ่านการเล่น จากประสบการณ์ การอบรมเลี้ยงดู ได้รับการดูแลเอาใจใส่ ได้รับการยอมรับ ทำให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีการปรับตัวและสามารถพัฒนาตนเองในขั้นต่อไปได้ โดยการส่งเสริมหรือจัดกิจกรรมให้เด็กมีส่วนร่วม จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้และสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้

2.4 แนวคิดและลักษณะการเรียนรู้

แนวคิดการจัดการเรียนรู้นั้นมีผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับโดยเด็กจะต้องเป็นผู้กระทำให้เกิดขึ้นด้วยตนเองจากการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว และการเรียนรู้นั้นจะไปได้ด้วยดี

ประภาพรรณ เอี่ยมสุภามาชิต (2548: 82 - 112) ได้กล่าวถึง นักจิตวิทยาการศึกษา กลุ่มพฤติกรรมนิยม ซึ่งเชื่อว่าปัจจัยหลักที่มีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์จะมาจากสิ่งเร้าในสภาพแวดล้อม สกินเนอร์ มีความเชื่อว่า การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพนั้น ควรจัดให้สอดคล้องกับความสามารถของนักเรียนแต่ละบุคคล ควรมีการใช้เสริมแรงเป็นหลัก และมีการให้ข้อมูลป้อนกลับที่เหมาะสมต่อการแสดงพฤติกรรมของผู้เรียน นักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า เด็กมีพัฒนาการความพร้อม ความสนใจที่แตกต่างกัน เด็กจะได้เรียนรู้ได้ดีเมื่อเด็กได้ลงมือปฏิบัติจริงโดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ครูต้องเป็นผู้จัดเตรียมสภาพแวดล้อม วัสดุอุปกรณ์ และการเสริมแรงอย่างถูกวิธี เพื่อเอื้อให้เด็กเกิดการเรียนรู้

สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ (2550ก: 23 - 25) ได้กล่าวถึง แนวคิดการจัดการเรียนรู้ แอคทีฟ เลิร์นนิ่ง (Active Learning) มุ่งให้เด็กมีความสนใจและเกิดคำถามสามารถหาคำตอบได้ด้วยตนเอง ภายใต้การสนับสนุนของครู ได้ให้ข้อปฏิบัติ ดังนี้

1. การจัดสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่เด็กสามารถจับต้องสัมผัส สํารวจเพื่อการเรียนรู้ เช่น สับประดสำหรับในสถานการณ์ตัวอย่าง และอุปกรณ์อื่นๆ ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ การจัดโอกาสให้เด็กเรียนรู้โดยตรงจากแหล่งเรียนรู้

2. การให้เด็กมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากที่สุด ผู้ใหญ่จะไม่บอกคำตอบสำเร็จรูปให้เด็กเสมอ แต่จะตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นความสนใจ ขณะเดียวกันก็เป็นการกำหนดประเด็นการเรียนรู้หรือการสืบค้นไปในตัว บทบาทสำคัญของครูหรือผู้ใหญ่คือการตั้งคำถามปลายเปิดที่นำไปสู่การเรียนรู้ที่เด็กสนใจ อำนวยความสะดวกและเป็นผู้ช่วย ผู้สนับสนุนการเรียนรู้

3. ครูหรือผู้ใหญ่ที่จัดสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ตามแนวคิดแอกทีฟ เลิร์นนิ่ง (Active Learning) จะไม่แสดงหรือนำเสนอสิ่งที่สกัดกั้นการเรียนรู้ของเด็กโดยจะถามให้เด็กสังเกต สํารวจ คิด ไตร่ตรอง และค้นหาคำตอบด้วยตนเอง

4. การจัดสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนที่เด็กมีโอกาสของการเลือก การตัดสินใจ ที่จะทำกิจกรรมที่เด็กสนใจที่สามารถปฏิบัติได้ทันที

5. การปฏิสัมพันธ์ของครูและเด็ก คุณครูตั้งคำถามที่เร้าความสนใจเด็กในการมีส่วนร่วมและการลงมือปฏิบัติการสำรวจเพื่อการเรียนรู้ การยอมรับการนำเสนอของเด็ก

กระทรวงศึกษาธิการ (2548: 57 - 58) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเล่นอิสระตามมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์ ที่จัดไว้ในห้องเรียน เช่น มุมบล็อก มุมหนังสือ มุมวิทยาศาสตร์หรือมุมธรรมชาติ มุมบ้าน มุมร้านค้า เป็นต้น มุมต่างๆ เหล่านี้เด็กมีโอกาสเลือกเล่นได้อย่างเสรีตามความสนใจและความต้องการของเด็ก ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม อนึ่ง กิจกรรมการเล่นตามมุมนอกจากให้เด็กเล่นตามมุมแล้ว อาจให้เด็กเลือกทำกิจกรรมที่ผู้สอนจัดเสริมขึ้น เช่น เกมการศึกษา เครื่องเล่นสัมผัส กิจกรรมสร้างสรรค์ประเภทต่างๆ การจัดการเล่นตามมุมสามารถจัดได้หลายลักษณะ เช่น

1. การจัดกิจกรรมการเล่นตามมุม โดยเปิดโอกาสให้เด็กเลือกทำกิจกรรมสร้างสรรค์ และเล่นตามมุม เล่นในช่วงเวลาเดียวกันอย่างอิสระ

2. การจัดกิจกรรมการเล่นตามมุม โดยเน้นให้เด็กเลือกทำกิจกรรมสร้างสรรค์อย่างน้อย 1 - 2 อย่าง หรือตามข้อตกลงในแต่ละวัน

3. การจัดกิจกรรมการเล่นตามมุม โดยจัดมุมศิลปะหรือศูนย์ศิลปะให้เป็นส่วนหนึ่งของมุมเล่นหรือศูนย์การเรียนรู้ ฯลฯ

จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนรู้ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกทำกิจกรรมความสนใจและตามความต้องการของเด็ก การสอนตามแนวคิด แอกทีฟ เลิร์นนิ่ง (Active Learning) ก็เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้เคลื่อนไหวทางร่างกาย โดยการสังเกต สํารวจ ค้นหาคำตอบในการคิดด้วยตนเองหรือเรียนรู้จากการเลียนแบบประสบการณ์เดิม โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ตา-หู-จมูก-ลิ้น-ผิวหนัง, ลื่น-ชิมรส, ผิวกาย-ร้อน/เย็น

สิ่งมีชีวิตมีกลไกการเรียนรู้เป็นไปโดยธรรมชาติ ซึ่งผลการเรียนรู้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม กุลยา ตันติผลาชีวะ (2545: 19 - 21) กล่าวว่า การเรียนรู้ของคนเป็น

กระบวนการทางสมองในการเลือกรับและจำข้อมูล ซึ่งทฤษฎีการเรียนรู้ของพียาเจท์ (Piaget's theory) ได้อธิบายถึงกระบวนการการซึมซับ (assimilation) การยอมรับ (accommodation) และการปรับความรู้ (schema) พียาเจท์ได้อธิบายการเรียนรู้ของความเป็นไปตามวัยแห่งการพัฒนาการ เด็ก 2 ขวบแรก เรียนรู้ได้จากการสัมผัส 2 - 7 ขวบ เรียนรู้ได้จากการประสบการณ์ หลังจากนั้นเด็กจะเรียนรู้ด้วยการสื่อภาษาและความคิด

การเกิดการเรียนรู้เป็นภาวะที่ซับซ้อน ซึ่งหลายทฤษฎี เชื่อว่า

1. การเกิดการเรียนรู้เป็นผลมาจากการฝึกปฏิบัติหรือประสบการณ์
2. การเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างถาวร ถ้าพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปเพียงชั่วคราว ไม่ถือว่าเป็นการเรียนรู้
3. การเรียนรู้ไม่อาจสังเกตเห็นได้โดยตรง การเรียนรู้เป็นเพียงตัวแปรอันหนึ่งในหลายๆ ตัวที่มีอิทธิพลต่อการกระทำ การเรียนรู้เป็นสิ่งแฝง ไม่แสดงเด่นชัดเหมือนการกระทำแต่การเรียนรู้เกิดจากการกระทำ ประสบการณ์และการฝึกหัด

กลไกเกิดการเรียนรู้ เป็นผลมาจากสิ่งเร้าที่ประกอบเป็นประสบการณ์ในรูปแบบต่างๆ แล้วมีผลต่ออินทรีย์ในการเปลี่ยนเจตคติ และพฤติกรรมดั้งเดิม เกิดผลลัพธ์ใหม่เป็น 2 ประการ คือ พฤติกรรมแสดงออกที่สังเกตเห็นได้หลังการได้รับประสบการณ์ว่ามีทักษะ นิสัย การแสดงออกเปลี่ยนแปลงอย่างไร อีกประการหนึ่ง คือ พฤติกรรมแฝง เป็นพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ไม่ชัดเจน แต่แฝงอยู่ในการแสดงออกหรือประสมประสานอยู่ในการกระทำ ได้แก่ ค่านิยม เจตคติและความรู้ที่เป็นคำอธิบายพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้นี้จะคงอยู่กับคนๆ นั้นอย่างถาวร การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ที่เนื่องมาจากการเรียนรู้อาจจะดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับสิ่งเร้าที่มีผลต่ออินทรีย์ สิ่งเร้า ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ ซึ่งคุณสมบัติของสิ่งเร้ามีผลต่อการรับรู้ ที่ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 จากการดูการจับการสัมผัส การได้ยินและการได้เห็น ความตั้งใจทำให้การรับรู้มีความสมบูรณ์เกิดเป็นการรู้อย่างเข้าใจนั่นคือ สมองเชื่อมโยงประสบการณ์เก่าใหม่เข้าด้วยกัน

พัชรี สวนแก้ว (2545: 50 - 51) กล่าวว่า เด็กปฐมวัย จะมีลักษณะการเรียนรู้ที่เป็นเฉพาะของตน ซึ่งจะแบ่งลักษณะการเรียนรู้ ออกได้เป็น

1. การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เป็นการเรียนรู้ที่เด็กได้รับ มาจากสภาพแวดล้อม โดยการกระทำการรับรู้และการพบเห็น ประสบการณ์ตรงที่เด็กได้รับจากสภาพแวดล้อมนั้นมีผลต่อการเรียนรู้ และการเสริมสร้างลักษณะนิสัยของเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก รวมทั้งยังสามารถเป็นตัวกำหนดลักษณะนิสัยของเด็กปฐมวัยอีกด้วย ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงนี้ อาจจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ ดังนี้

1.1 การเสริมแรงทางบวก ได้แก่ สิ่งที่ทำให้เด็กพึงพอใจหลังจากแสดงพฤติกรรมบางอย่าง ซึ่งเป็นผลทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมนั้นๆ ซ้ำอีก เช่น ถ้าเด็กร้องไห้โยเยแล้วได้สิ่งของที่ต้องการ ก็จะทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมร้องไห้โยเยบ่อยครั้งขึ้น แต่ถ้าเด็กต้องการที่จะได้ของหรือการที่จะได้รับคำชม หลังจากแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม เด็กก็จะแสดงพฤติกรรมนั้นซ้ำอีกเป็นต้น

1.2 การลงโทษ ได้แก่ สิ่งที่ทำให้เด็กไม่พึงพอใจ หลังจากแสดงพฤติกรรมบางอย่าง ซึ่งผลทำให้เด็กยุติการแสดงพฤติกรรมนั้นๆ ในเวลาต่อมา เช่น การที่เด็กจับก้าน้ำร้อนมาแล้ว รู้สึกร้อนมือเด็กก็จะไม่จับก้าน้ำร้อนนั้นอีก เป็นต้น

2. การเรียนรู้ที่ได้จากการบอกเล่า การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยนั้น นอกจากจะเกิดประสบการณ์ตรงแล้ว เด็กปฐมวัยยังสามารถที่จะเรียนรู้ได้ จากการบอกเล่าของบุคคลต่างๆ หรือการเล่าจากหนังสือ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการเรียนรู้ทางอ้อม เนื่องจากตัวเด็กเอง ไม่ได้มีประสบการณ์จากสิ่งเหล่านั้น

จากการศึกษาเอกสารข้างต้นพบว่า การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย จำเป็นต้องเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง จากการใช้ประสาทสัมผัสทั้งหมด ด้วยการลงมือซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ดีที่สุดสำหรับเด็กปฐมวัย การสร้างองค์ความรู้จะเป็นการสร้างพลังการเรียนรู้ที่แท้จริง พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และครูมีหน้าที่ในการจัดประสบการณ์และสภาพเหมาะสมให้กับเด็ก โดยการเสริมแรงทางบวก เช่น การให้กำลังใจ คำชมเชย เมื่อเด็กแสดงลักษณะนิสัยที่ดี และการลงโทษเมื่อต้องการยุติการแสดงลักษณะนิสัยที่ไม่เหมาะสม

2.5 หลักการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย เป็นการจัดสภาพแวดล้อม ประสบการณ์ให้เด็กมีโอกาสทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง โดยใช้ร่างกายและประสาทรับรู้ต่างๆ เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน เกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ – จิตใจ สังคม และสติปัญญา

เยาวพา เดชะคุปต์ (2542: 118) กล่าวว่า หลักในการจัดประสบการณ์ สำหรับเด็กปฐมวัย ดังนี้

1. ประสบการณ์การเรียนรู้ต้องสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน
2. ประสบการณ์การเรียนรู้ควรให้เหมาะสมกับความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน
3. ประสบการณ์การเรียนรู้ควรให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสิ่งที่เรียน และควรให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และเป็นผู้มีคุณธรรม
4. ประสบการณ์ที่จัดควรเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อผู้เรียน กล่าวคือ เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและใช้ได้ในชีวิตประจำวัน
5. กิจกรรมที่นำมาใช้ในการจัดประสบการณ์ ควรมีวิธีจูงใจ ได้รับความสนใจ ไม่ซ้ำซาก ให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน เน้นการปฏิบัติร่วมในกิจกรรมให้มากที่สุด
6. หาแนวทางในการประเมินให้เหมาะสม

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2545: 38) ลักษณะของกิจกรรมที่ครูจัด ต้องเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นจากหลักการ 3 ประการ ดังนี้

1. มีความสุข บรรยากาศการดำเนินกิจกรรมต้องเป็นการเรียนอย่างผ่อนคลาย เป็นธรรมชาติแบบสบายๆ ไม่ข่มขู่ เพราะความรู้สึกกังวลของเด็กมีผลต่อการเรียนรู้ เด็กที่กังวลทำให้มีปัญหากับการเรียนรู้ ปกติเด็กปฐมวัยพร้อมที่จะเรียนและอยากที่จะเรียน บรรยากาศการเรียนที่ดีจะสร้างให้เด็กมีการเรียนรู้ที่รวดเร็ว

2. มีกำลังใจ การให้กำลังใจไม่ได้หมายถึงการให้ของขวัญหรือรางวัล แต่หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ของครูกับเด็ก ทำหายเด็กให้อยากเรียนรู้ เป็นกำลังใจให้กับเด็ก ทำให้เด็กกล้าคิด กล้ากระทำ เกิดความงอกงามทางปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ เด็กที่ขาดกำลังใจ จะหงอยเหงาขาดความฉลาดทางปัญญาและอารมณ์ เมื่อเกิดขึ้นกับเด็กปฐมวัย จะซึมลึกเข้าไปสู่ความรู้สึกนึกคิดกลายเป็นเด็กไม่กล้าคิด ไม่กล้าทำ และไม่ฉลาดโดยไม่จำเป็น

3. ความสำเร็จ ในการทำกิจกรรมการเรียนการสอน เด็กควรได้เห็นความสำเร็จในการเรียนของตน การทำงานสำเร็จเป็นการจูงใจให้เด็กทำดีในอนาคต อยากเรียนรู้โดยต่อเนื่องตลอดชีวิต กิจกรรมการเรียนรู้อันดีที่เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการ จะช่วยให้เด็กสามารถทำได้จริงตามศักยภาพและวุฒิภาวะของเด็ก และประสบความสำเร็จได้ด้วยตนเอง

ซีเฟลด์ และ บาบัวร์ (กุลยา ตันติผลลาชีวะ. 2547: 41; อ้างอิงจาก Seefeldt; & Barbour. 1994) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้มีลักษณะเฉพาะที่สำคัญ ดังนี้

1. เด็กต้องได้สัมผัสจับต้องโดยตรงด้วยตัวเอง ไม่ว่าจะป็นประสบการณ์ ในชั้นเรียน หรือนอกชั้นเรียน เป็นรายบุคคลหรือรายย่อย

2. เด็กเป็นผู้ริเริ่ม เลือกสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง

3. เนื้อหา หรือสาระที่เรียนรู้มีความหมาย เหมาะกับอายุของเด็ก

4. ประสบการณ์การเรียนรู้มีความต่อเนื่อง

5. สนับสนุนและให้โอกาสในการใช้ภาษา การมีปฏิสัมพันธ์ด้วยการสื่อสาร

6. สร้างเสริมประสบการณ์สัมพันธ์กับผู้อื่นเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และสร้างเสริมกิจกรรมทางสังคม

7. มีการสรุปแนวคิดและความรู้จากกิจกรรม มีการสะท้อนการเรียนรู้ อย่างมีระเบียบ วิธีและการนำเสนอร่วมด้วย

กระทรวงศึกษาธิการ (2548: 51 - 53) ได้กล่าวถึง แนวทางในการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กปฐมวัย ดังนี้

1. จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือ เหมาะสมกับอายุ วุฒิภาวะและระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

2. จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ คือ เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง

3. จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือ บูรณาการทั้งทักษะและสาระการเรียนรู้

4. จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่ม คิดวางแผนตัดสินใจ ลงมือกระทำและนำเสนอแนวคิด โดยครูผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวกและเรียนรู้ร่วมกับเด็ก

5. จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น กับผู้ใหญ่ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในบรรยากาศที่อบอุ่น และเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่างๆกัน

6. จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย และอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก

7. จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดี และทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน ตลอดจนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

8. จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า และแผนที่เกิดขึ้นในสภาพจริงโดยไม่ได้คาดหวังไว้

9. ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ ทั้งการวางแผน การสนับสนุนสื่อการเรียนการสอน การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินพัฒนาการ

10. จัดทำสารนิทัศน์ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคลนำมาไตร่ตรองและใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อพัฒนาการเด็กและการวิจัยในชั้นเรียน

หลักการในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ – จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการ มีความสอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ คือเด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่นตามมุมประสบการณ์ของเด็กปฐมวัย

3.1 แนวคิดและความหมายของการเล่นตามมุมประสบการณ์

ธรรมชาติของเด็กทุกคนต้องการเล่น และต้องเป็นการเล่นที่อิสระ อีกทั้งความต้องการเล่นยังเกิดจากแรงขับภายในของเด็ก และยังเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การเล่นให้คุณค่า และเป็นวิธีการเรียนรู้ที่ดีของเด็ก (มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก, 2551: 12-13) ซึ่งมีแนวคิด ดังนี้

1. การเล่นเป็นโลกส่วนตัวของเด็ก
2. การเล่นเป็นการส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ จิตใจ และสติปัญญา

3. การเล่นเป็นความต้องการของเด็ก ทั้งการเล่นยังต้องใช้พลังกำลัง และชนิดเล่น ง่ายๆ เด็กต้องการเล่นทั้งแบบธรรมชาติ และทั้งตามที่ผู้ใหญ่เตรียมไว้ให้ เด็กต้องการเล่นทั้งในร่ม และกลางแจ้ง ต้องการเล่นทั้งตามลำพัง และเล่นกับเพื่อน

4. ผู้ใหญ่สามารถส่งเสริมประสบการณ์การเล่นให้แก่เด็กได้

สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร (2546: 27) ให้ความหมายว่า การเล่นตามมูม หมายถึง กิจกรรมที่จัดให้เด็กได้เล่นกับสื่อและเครื่องเล่นอย่างอิสระในการเล่น กิจกรรมการเล่นแต่ละประเภทจะสนองตอบความต้องการตามธรรมชาติของเด็ก

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2550ข: 22) กล่าวว่า มูมการเรียนรู้หรือศูนย์การเรียนรู้ จัดขึ้น เพื่อใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับเด็กใสภาพจริง หรือคล้ายจริง ที่เด็กสามารถเลือกเข้าไปเล่นได้ ตามความสนใจ มีโอกาสทำงานกับคนอื่น และได้ลงมือจัดกระทำด้วยตนเองในการเล่น

จากแนวคิดและความหมาย การเล่นตามมูมประสบการณ์ เป็นการจัดขึ้นเพื่อใช้เป็น แหล่งเรียนรู้สำหรับสามารถเข้าไปเล่นได้อย่างอิสระตามความสนใจ ได้ลงมือจัดกระทำด้วยตนเอง จากการเรียน ซึ่งสื่อแต่ละประเภทตามมูมประสบการณ์ สามารถตอบสนองความต้องการของเด็ก

3.2 ความสำคัญของมูมประสบการณ์

การจัดมูมประสบการณ์สำหรับเด็ก มีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย ครูผู้สอนต้อง คำนึงถึงพัฒนาการในแต่ละด้านของเด็ก รวมทั้งความสนใจ ความสามารถ ลักษณะการเรียนรู้ และ สภาพแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ (2550ก: 61) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของมูมประสบการณ์ไว้ว่า ประสบการณ์เรียนรู้ตามมูมประสบการณ์ต่างๆ ล้วนมีจุดมุ่งหมายของการส่งเสริมพัฒนาการทุก ด้าน เฉพาะทางด้านสติปัญญา ตั้งแต่การจำที่เป็นอย่างมีการนำมาประยุกต์ใช้ความต้องการในการ สื่อความเข้าใจในสิ่งที่อยู่รอบตัวเด็กให้ผู้อื่นเข้าใจ เด็กได้ฝึกฝนการสังเกต แยกแยะ เปรียบเทียบ จับกลุ่ม การคาดเดา ความกล้าหาญในการสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ การเลียนแบบอย่างที่มีตัวตน ของตนเอง การได้ฝึกฝนประสบการณ์เดิมที่มีการเรียนรู้จากประสบการณ์ใหม่หรือสถานการณ์ที่เด็ก สมมติขึ้นมาในการเล่นบทบาทสมมติ ซึ่งล้วนเป็นทักษะเบื้องต้นที่นำไปสู่การคิดทบทวน การคิด วิเคราะห์ คิดวิจารณ์ญาณ คิดแก้ปัญหา และคิดสร้างสรรค์ และความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมที่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาไปพร้อมๆ กับทางด้านสติปัญญา ในสิ่งแวดล้อมของการ เรียนรู้ที่สนับสนุนให้เด็กเรียนรู้ด้วยความสุข อย่างมีคุณธรรม จริยธรรม ประกอบด้วยภูมิ ด้านงานเบื้องต้นของการรู้จักพอเพียง ซึ่งประสบการณ์การเรียนรู้ที่เด็กได้รับอย่างเหมาะสมกับหลัก พัฒนาการ จะเป็นรากฐานของคุณลักษณะการเรียนรู้ที่สามารถก้าวสู่การเรียนรู้ที่เป็นนามธรรม ซึ่งมีความซับซ้อนในระดับที่สูงขึ้นของการเรียนรู้ที่เป็นนามธรรม ซึ่งมีความซับซ้อนในระดับที่สูงขึ้นของการ เรียนรู้ เนื่องจากกระบวนการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล และการเรียนรู้วิธีเรียนเป็นทักษะพื้นฐานที่ สำคัญสำหรับการเรียนรู้ในวัยต่อไป

ศุภลักษณ์ ศรีดอกไม้ (2551: 41) ได้กล่าวว่า มุมประสบการณ์ที่จัดภายในห้องเรียน เป็นการสร้างเสริมประสบการณ์ให้แก่เด็กต้องมีความหลากหลาย เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้อย่างอิสระ สามารถส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญา ดังนี้

1. พัฒนาการด้านร่างกาย ในการทำกิจกรรม เช่น การเล่นมุมบล็อก เด็กจะต้องนำไม้บล็อกออกจากชั้นและเก็บเข้าที่เอง เด็กจึงได้พัฒนาทั้งกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก ส่งผลให้นิ้วมือ แขน ขา แข็งแรง อีกทั้งในการสร้างกำแพงหรือหอคอยจะต้องอาศัยความสมดุลจึงเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา (จิณณภัส ศรีทรง. 2541: 23)

2. พัฒนาการด้านอารมณ์ - จิตใจ เด็กเมื่อประสบความสำเร็จ การเล่นในมุมประสบการณ์ต่างๆ จะส่งผลให้เด็กเกิดการรู้สึกที่ดีต่อตนเอง และยังเป็นการเล่นที่ปลุกฝังให้เด็กรู้จักดูแลตนเองและผู้อื่น ครูควรเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความสามารถของตนเอง

3. พัฒนาการด้านสังคม การเล่นในมุมประสบการณ์ จะช่วยให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับครูและเพื่อนๆ เด็กได้รู้จักบทบาทและหน้าที่ของตนในการเล่น และนอกจากนี้หากครูได้ฝึกความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัย โดยการฝึกให้เด็กรู้จักเก็บของเข้าที่ทุกครั้ง เมื่อสิ้นสุดการเล่น สิ่งเหล่านี้จะเป็นการสร้างเสริมลักษณะนิสัยอันพึงประสงค์ให้แก่เด็ก (บังอร จำปา. 2538: 50)

4. พัฒนาการด้านสติปัญญา เด็กจะได้เรียนรู้ความคิดรวบยอดทางด้านภาษาศาสตร์ ในการใช้คำพูดสนทนาโต้ตอบกับผู้อื่น และคิดจำแนก ขนาด รูปร่าง รูปทรงต่างๆ ได้

อัญชญา เถาว์ชาติ (2553: 22) มุมประสบการณ์ เป็นมุมการเรียนรู้ที่มีความสำคัญต่อเด็ก ในการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญา สร้างเสริมประสบการณ์เป็นทักษะ เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ที่สูงขึ้นต่อไป

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่า ความสำคัญมุมประสบการณ์ เป็นการเรียนรู้ที่มีจุดมุ่งหมายของการส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็ก ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญา ในสิ่งแวดล้อมของการเรียนรู้ที่สนับสนุนให้เด็กเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น

3.3 ลักษณะและประเภทของมุมประสบการณ์

ลักษณะของมุมประสบการณ์ที่ดีสำหรับเด็กปฐมวัย ที่ครูปฐมวัยจะต้องคำนึงถึง (เรียมยศ วิชัย. 2540: 36 – 38) การดึงดูดความสนใจ สะดุดตาเด็กนั้น เป็นสิ่งสำคัญที่สุด เช่น การจัดมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ การสีสะดุดตา สร้างสิ่งประกอบเพิ่มเติม และจัดชั้นเป็นพิเศษ เป็นต้น

1. จัดตั้งในที่ที่เหมาะสม การจัดมุมโดยทั่วไปแล้ว ครูปฐมวัยจะเลือกตั้งมุมห้องหรือว่าส่วนใกล้กับฝาผนังแทบทุกด้าน และจะเว้นส่วนกลางของห้องไว้เพื่อให้เด็กๆ ได้อยู่ในที่ว่างเพื่อมองรอบๆ ตรวจสอบมุมสนใจอื่นๆ เพื่อทำกิจกรรมอีก มุมประสบการณ์ มุมมีกิจกรรมซึ่งทำให้เกิด

เสียง เช่น มุมดนตรี มุมการแสดงและมุมครู - นักเรียน เป็นต้น มุมดังกล่าวอาจอยู่ห่างจากมุมที่มีกิจกรรมที่ต้องการความสงบ เช่น มุมหนังสือ เป็นต้น หรือจัดตั้งเป็นส่วนๆ โดยใช้ตุ้มนั้นมุมแต่ละมุม

2. มีสิ่งของครบชุดและจำนวนเพียงพอ มีสิ่งของครบชุด หมายถึง ชนิดของที่จะเล่นด้วยกัน เช่น การเล่นปั้นแป้งจะต้องมีไม้คลึงแป้ง พิมพ์รูปต่างๆ ไม้ตัดแป้ง แป้งสำหรับโรยรองพื้น ภาชนะใส่เมื่อทำเสร็จแล้ว นอกจากจะมีของครบชุดแล้ว สำหรับกิจกรรมในมุมนั้นๆ แล้วจะต้องจัดของเล่นนั้นให้จำนวนเพียงพอกับจำนวนเด็กที่จะอนุญาตให้เล่นได้ในแต่ละครั้ง เช่น ถ้าโต๊ะปั้นแป้งนี้ครูจัดเก้าอี้ให้นั่งรอบๆ 4 ตัว หมายถึง ว่าครูจะจัดให้เด็กเล่นได้ครั้งละ 4 คน ดังนั้นควรจะมีภาชนะใส่งานปั้นที่เด็กๆแต่ละคนทำให้จำนวน 4 ใบ แป้งปั้น 1 กิโล (อาจแบ่งเป็น 2 สี) ไม้คลึงแป้ง 1 หรือ 2 อัน มีดตัดแป้ง 4 พิมพ์รูปต่างๆ 5 - 8 ชิ้น แป้งโรยพื้น 2 จาน เล็กๆ เป็นต้น และในชนบทที่ไม่สามารถจัดได้อาจใช้ดินเหนียวแทนได้

3. สอดคล้องกับบทเรียน การจัดมุมประสบการณ์ให้สอดคล้องกับบทเรียนจะทำให้เด็กมีทักษะเพิ่มพูนขึ้นโดยไม่รู้ตัว เช่น บทเรียนเรื่อง “ผลไม้” มีกิจกรรมกลุ่ม คือ การสนทนา มีของจริงประกอบ มีเพลงและนิทานเกี่ยวกับผลไม้ ในช่วงเวลากิจกรรมเสรีเด็กก็ยังสามารถทำกิจกรรมในมุมประสบการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับหลายมุมได้ เช่น มุมร้านค้า จัดผลไม้ให้สวยงาม บอกชื่อ ราคา มุมพ่อค้า แม่ค้าหาบเร่ ขายผลไม้ มุมเกมการศึกษา จับคู่ภาพผลไม้ โดมิโนภาพผลไม้ 5 ชนิด ภาพผลไม้กับตัวเลข เรียงขนาดภาพผลไม้ มุมระบายสีภาพ ใช้ระบายสีผลไม้ตามความเป็นจริง มุมวาดรูป ประวาดวาดภาพผลไม้ที่ชื่นชอบ

ลักษณะของมุมประสบการณ์ที่ดี ลักษณะมุมประสบการณ์ที่ดี จะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของที่ตั้ง มีสื่อ วัสดุ อุปกรณ์เพียงพอ และจัดสอดคล้องกับบทเรียน ดังที่กล่าวมา จะทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ที่ดีในการเรียนรู้จากมุมประสบการณ์

การจัดอุปกรณ์ เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสเล่นในห้องเรียน แบ่งออกตามลักษณะกิจกรรมที่เด็กทำ เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. มุมประสบการณ์เลียนแบบประสบการณ์ชีวิต
2. มุมประสบการณ์ทำกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์
3. มุมประสบการณ์ที่ส่งเสริมความรู้ที่เหมาะสมกับวัย

ซึ่งในแต่ละประเภทมีรายละเอียด ดังนี้

1. มุมประสบการณ์เลียนแบบประสบการณ์ชีวิต หมายถึง มุมที่จัดเตรียมเพื่อให้เด็กได้ทำกิจกรรม ซึ่งเป็นการเลียนแบบชีวิตในครอบครัว เด็กมีประสบการณ์ มาก่อนได้เรียนรู้บทบาทหน้าที่ของบุคคลต่างๆ ในครอบครัว สังคม เล่นบทบาทสมมติ มุมประสบการณ์ ดังกล่าวนอกจากจะทำให้เด็กมีความพอใจ เพลิดเพลิน ยังช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม การใช้ภาษา การปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน การพัฒนาทางอารมณ์ สังคม และสติปัญญา มุมประสบการณ์ที่ควรจัดเสริมประสบการณ์ เช่น มุมบ้าน มุมหมอ มุมร้านค้า มุมวัด มุมเกษตร ฯลฯ

สื่ออุปกรณ์ที่จัดในมุมดังกล่าว ได้แก่ เครื่องครัว เครื่องใช้ในบ้าน เช่น เสื้อ หมอน กระຈก ตุ๊กตา เสื้อผ้า ตุ๊กตา เครื่องแบบของคนอาชีพต่างๆ เช่น หมอ ตำรวจ ทหาร เครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ เช่น กระบุง ตะกร้า ไม้คาน เครื่องมือจับปลา รองเท้า และเสื้อผ้า ที่ไม่ใช่แล้ว เป็นต้น สำหรับเด็กแสดงบทบาทสมมติ (พรวัก อินทามระ. ม.ป.ป.)

2. มุมประสบการณ์ทำกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง มุมที่จัดเตรียมเพื่อให้เด็กได้ทำกิจกรรมอย่างอิสระ ให้เด็กได้มีอิสระในการทำกิจกรรมนั้นๆ ตามความคิดความเข้าใจ ความต้องการของตนเอง เมื่อเด็กเกิดทักษะ ครูปฐมวัยอาจส่งเสริมให้เด็กทำกิจกรรมร่วมกันได้ เด็กได้รับการส่งเสริมการรับรู้ทางสายตา การทำงานประสานสัมพันธ์ระหว่างตากับมือ เช่น มุมเล่นน้ำ มุมบล็อก มุมเครื่องเล่นสัมผัส ฯลฯ

สื่ออุปกรณ์ที่จัดในมุมดังกล่าว ได้แก่ ภาชนะเล่นน้ำ - ทราย ถ้วยตวง ขวด ข้อน ตัวสัตว์พลาสติก บล็อกไม้ขนาดต่างๆ ตัวต่อพลาสติก เป็นต้น

3. มุมประสบการณ์เพื่อสร้างเสริมความรู้ที่เหมาะสมกับวัย หมายถึง มุมที่จัดเตรียมเพื่อให้เด็กได้ศึกษา หาความรู้ ด้วยการสังเกตและทดลองด้วยตนเอง เป็นการปลูกฝังให้เด็กมีลักษณะนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และสนใจสิ่งต่างๆรอบตัว เด็กยังได้รับการส่งเสริมทักษะ การคิด มุมประสบการณ์ ที่ควรจัดประสบการณ์ เช่น มุมวิทยาศาสตร์ มุมเกมการศึกษา มุมหนังสือ ฯลฯ

สื่ออุปกรณ์ที่จัดในมุมดังกล่าว ได้แก่ เครื่องชั่ง เปลือกหอย ตัวอย่างพืช กระดาษ สำลี เกมการศึกษา หนังสือนิทาน เป็นต้น

สำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร (2546: 28-30) ได้กำหนดประเภทของมุมประสบการณ์ที่ควรจัด ดังนี้

1. มุมบล็อก เป็นมุมที่จัดเก็บไม้บล็อกไม้ต้นที่มีขนาดและรูปทรงต่างๆ กัน เด็กสามารถนำมาเล่นต่อประกอบกัน เป็นสิ่งต่างๆ ตามจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง การจัด มุมบล็อกเป็นมุมที่ควรจัดให้อยู่ห่างกับมุมที่ต้องการความสงบ เช่น มุมหนังสือ ทั้งนี้เพราะเสียงจากการเล่นไม้บล็อก อาจทำลายสมาธิเด็กที่อยู่ในมุมหนังสือได้ นอกจากนี้ยังควรอยู่ห่างจากทางเดินผ่านหรือทางเข้าออกของห้อง เพื่อไม่ไปกีดขวางทางเดิน หรือเกิดหรือเกิดอันตรายจากการเดินสะดุดไม้บล็อก การจัดเก็บไม้บล็อกเหล่านี้ ควรจัดวางไว้ในระดับที่เด็กสามารถหยิบมาเล่น หรือนำเก็บด้วยตัวเองได้อย่างสะดวก ปลอดภัย และควรฝึกให้เด็กจัดเก็บเป็นหมวดหมู่ เพื่อความเป็นระเบียบ สวยงาม

สื่อประกอบการจัด ไม้บล็อกหรือแท่งไม้ที่มีขนาดหรือรูปทรงต่างกัน ของเล่นจำลอง เช่น รถยนต์ เครื่องบิน รถไฟ คน สัตว์ ต้นไม้ ฯลฯ ภาพถ่ายต่างๆ ที่เก็บไม้บล็อกหรือแท่งไม้ อาจเป็นชิ้น ลังไม้หรือพลาสติก แยกตามรูปทรงและขนาด

2. มุมหนังสือ ในห้องเรียนควรมีที่เงียบสงบ สำหรับให้เด็กดูรูปภาพ อ่านหนังสือ ฟังนิทาน ผู้สอนควรจัดมุมหนังสือให้เด็กได้คุ้นเคยกับตัวหนังสือ และได้ทำกิจกรรมสงบๆ ตามลำพังหรือเป็นกลุ่มเล็กๆ

การจัด มุมหนังสือเป็นมุมที่ต้องการความสงบควรจัดให้อยู่ห่างจากมุมที่มีเสียง เช่น มุมบลิ๊อค มุมบทบาทสมมติ และควรจัดบรรยากาศสงบใจให้เด็กได้เข้าไปใช้เพื่อเด็กจะได้คุ้นเคยกับตัวหนังสือและปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้กับเด็ก

สื่อประกอบการจัด หนังสือภาพนิทาน สมุดภาพ หนังสือภาพที่มีคำและประโยคสั้นๆ พร้อมภาพ ชั้นหรือที่วางหนังสือ อุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการสร้างบรรยากาศการอ่าน เช่น เสื้อ พรหม หมอน ฯลฯ

3. มุมบทบาทสมมติ มุมบทบาทสมมติ เป็นมุมที่จัดขึ้นเพื่อให้เด็กมีโอกาสได้นำเอาประสบการณ์ที่ได้รับจากบ้าน หรือชุมชนมาเล่นบทบาทสมมติ เลียนแบบบุคคลต่างๆ ตามจินตนาการของตน เช่น เป็นพ่อแม่ในมุมบ้าน เป็นหมอในมุมหมอ เป็นพ่อค้าแม่ค้าในมุมร้านค้า ฯลฯ การเล่นดังกล่าว เป็นการปลูกฝังความสำนึกถึงบทบาททางสังคมที่เด็กได้พบเห็นในชีวิตจริง

การจัด มุมบทบาทสมมติ ควรจัดอยู่ใกล้มุมบลิ๊อคและอาจจัดให้เป็นสถานที่ต่างๆ นอกเหนือจากจัดเป็นบ้าน โดยสังเกตการเล่น และความสนใจของเด็กว่ามีการเปลี่ยนแปลงบทบาทการเล่นจากบทบาทเดิม ไปสู่รูปแบบการเล่นอื่นหรือไม่ อุปกรณ์ที่นำมาจัดก็ควรเปลี่ยนไปตามความสนใจของเด็กเช่นกัน ดังนั้นมุมบทบาทสมมติจึงอาจจัดเป็นบ้าน ร้านอาหาร ร้านขายของ ร้านเสริมสวย โรงพยาบาล ฯลฯ ในขณะที่เดียวกันอุปกรณ์ที่นำมาใช้กับเด็กต้องไม่เป็นอันตรายและมีความเหมาะสมกับท้องถิ่น

สื่อประกอบการจัดของเล่นเครื่องใช้ในครัวขนาดเล็ก หรือของจำลอง เช่น เต้า กระทะ ครก เขียง กาน้ำ มีดพลาสติก หม้อ จาน ช้อน ถ้วย ชาม ฯลฯ เครื่องเล่นตุ๊กตา เสื้อผ้า ตุ๊กตา เตียง เปลเด็ก ตุ๊กตา เครื่องแต่งบ้านจำลอง เช่น ชุดรับแขก โต๊ะเครื่องแป้ง หมอน กระຈก หวี ฯลฯ เครื่องแต่งกายบุคคลอาชีพต่างๆ ที่ใช้แล้ว เช่นชุดเครื่องแบบทหาร ตำรวจ ชุดเสื้อผ้าผู้ใหญ่ ชายและหญิง รองเท้า กระเป๋าถือที่ไม่ใช้แล้ว ฯลฯ โทรศัพท์ เตารีดจำลอง ที่รีดผ้าจำลอง ภาพถ่าย และรายการอาหาร

4. มุมวิทยาศาสตร์ มุมวิทยาศาสตร์ หรือมุมธรรมชาติศึกษา เป็นมุมเล่นที่ผู้สอนจัดรวบรวมสิ่งของต่างๆ หรือสิ่งที่มีในธรรมชาติมาให้เด็กได้สำรวจ สังเกต ทดลองค้นพบด้วยตัวเอง ซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ให้กับเด็ก

การจัด มุมวิทยาศาสตร์หรือมุมธรรมชาติศึกษาเป็นมุมที่ต้องการความสงบคล้ายมุมหนังสือ จึงอาจจัดไว้ใกล้กัน และเพื่อเร้าให้เด็กสนใจในสิ่งที่นำมาแสดง ของที่จัดวางไว้จึงควรอยู่ในระดับที่เด็กหยิบ จับ ดูวัสดุอุปกรณ์เหล่านั้นได้สะดวก และสิ่งที่นำแสดงนั้นไม่ควรจะตั้งแสดงของสิ่งเดียวกันตลอดปี แต่ควรจะเปลี่ยนให้น่าสนใจ

สื่อประกอบการจัด วัสดุต่างๆ จากธรรมชาติ เช่นเมล็ดพืชต่างๆ เปลือกหอย ดิน หิน แร่ ฯลฯ เครื่องมือเครื่องใช้ในการสำรวจ สังเกต ทดลอง เช่นแว่นขยาย แม่เหล็ก เข็มทิศ เครื่องชั่ง ฯลฯ

5. มุมศิลปะ กิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมที่สามารถพัฒนาเด็กได้หลายด้าน เช่น ทางกล้ามเนื้อมือ ซึ่งจะช่วยให้มือของเด็กพร้อมที่จะจับดินสอเขียนหนังสือได้ เมื่อไปเรียนในชั้น

ประถมศึกษา นอกจากนี้ยังช่วยในการพัฒนาทางอารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา เด็กจะมีโอกาสทำงานตามลำพัง และทำงานกลุ่ม รู้จักปรับตัวที่จะทำงานด้วยกันและส่งเสริมจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้นการจัดให้มีมุมศิลปะ จึงเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กได้พัฒนามากขึ้นและยังสนองความต้องการของเด็กในวัยนี้ได้เป็นอย่างดี

การจัด มุมศิลปะเป็นมุมที่เด็กต้องการสมาธิในการทำงาน จึงควรจัดอยู่ในบริเวณมุมที่ต้องการความสงบเช่นกันอาจจัดเป็นโต๊ะสำหรับให้เด็กทำงานศิลปะโดยมีผ้าพลาสติกหรือกระดาษปูกันเลอะเทอะก่อนทำงาน และจัดวางอุปกรณ์ทำงานศิลปะไว้บนโต๊ะ หรือจัดให้มีกระดานขาหยั่งสำหรับเด็กเขียนภาพระบายสีน้ำ

สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ (2550ก: 59 - 61) ได้กล่าวว่า ในห้องเรียนจะประกอบด้วยมุมการเรียนรู้ ซึ่งหมุนเวียนไปตามสาระการเรียนรู้ของเด็ก แต่มุมหลักที่จะต้อง มี คือ 4 มุม ดังนี้

1. มุมบล็อก ซึ่งจะมีไม้บล็อกรูปทรงและขนาดต่าง ๆ ไม้บล็อกแบบกลวงที่เป็นไม้บล็อกใหญ่ ไม้บล็อกแบบตันที่เป็นไม้บล็อกชิ้นเล็ก ของเล่นประกอบการเล่นบล็อก เช่น ตุ๊กตาไม้หรือพลาสติกที่เป็นรูปคน ต้นไม้ หรือสัตว์ประเภทต่าง ๆ รถ หรือรถยนต์ของเล่นชนิดต่างๆ ที่เล่นใช้เล่นประกอบการเล่นสร้างบล็อก มุมบล็อกไม่จำเป็นต้องมีโต๊ะเก้าอี้ เด็กจะสร้างสรรค์ผลงานบนพื้นที่จำเป็นจะต้องมีบริเวณพอสมควร การเล่นในมุมบล็อกเป็นการส่งเสริมให้เด็กเกิดการเล่นอย่างมีการคิดวางแผน เล่นอย่างมีจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมาย ไม่ใช่เป็นการเล่นสักแต่ว่าเล่นไปตามพลังในการขับเคลื่อนในตัวเด็กที่ความต้องการในการเล่น เด็กเรียนรู้การควบคุมกล้ามเนื้อความสมดุลในการวางชิ้นที่วางซ้อนกันขึ้นไปในแนวตั้ง การจัดวางเป็นรูปแบบต่างๆ ในแนวราบซึ่งในระหว่างกระบวนการจัดวางชิ้นบล็อกต่างๆ เด็กได้เรียนรู้ในเรื่องของมิติสัมพันธ์ การแก้ปัญหาในการเลือกชิ้นบล็อก และการจัดวางให้เป็นไปตามที่เด็กต้องการให้งานต่อชิ้นบล็อกให้เป็นไปตามที่คิดไว้ เด็กมีการตัดสินใจในการเลือกชิ้นบล็อก จัดวางและเล่นประกอบอย่างมีเหตุและผลตามที่เด็กคิด มุมบล็อกจึงเป็นสภาพแวดล้อมที่การจัดการศึกษาปฐมวัยจัดขึ้นอย่างมีวัตถุประสงค์ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กอย่างครอบคลุมทุกด้านของพัฒนาการอย่างสอดคล้องกับจิตวิทยาการเรียนรู้ของเด็กในวัยนี้ ที่มุมบล็อกเด็กได้เรียนรู้ทักษะกระบวนการทางตรรกะหลายๆ ด้านที่จะเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสาระวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักตรรกะ เด็กได้เรียนในเรื่องมิติสัมพันธ์ การเรียง ลำดับในเรื่องของขนาด การเรียงลำดับก่อนหลัง เด็กเรียนประสบการณ์ของความสมดุล การสมมาตร การสร้างโครงสร้าง ประสบการณ์ของการสร้างรั้วล้อมหรือการสร้างคอกล้อมรอบสิ่งสร้างสรรค์ที่สร้างจากบล็อก เด็กได้ฝึกการกระระยะ การกะประมาณช่องห่างของการวางชิ้นบล็อกอย่างมีความสัมพันธ์กัน การสร้างกำแพงเมือง การออกแบบช่องเปิดของกำแพงเมือง การสร้างสะพานจากชิ้นบล็อก การเลือกขนาดและรูปทรงที่เหมาะสมกับชิ้นงานที่สร้างสรรค์

มุมบล็อกเป็นมุมการเรียนรู้ที่ครูสามารถสังเกตการณ์ค้นหาเพื่อการเรียนรู้การสร้างงานจากชิ้นบล็อก ทั้งที่เด็กทำงานง่วนอยู่คนเดียวและทำงานร่วมกับเพื่อนๆ การตัดแยก การจัดกลุ่ม การเปรียบเทียบ และการจัดวางชิ้นบล็อกในตำแหน่งที่เป็นรูปแบบตามที่เด็กต้องการ ผู้ใหญ่จะได้ยินการสนทนาพูดคุยด้วยภาษาการสื่อสารที่คาดไม่ถึงว่า เด็กจะมีความสามารถในการ

ใช้ภาษาได้ถึงระดับนั้น จะเห็นได้สิ่งที่เด็กต้องการสื่อ สิ่งที่เป็นความเข้าใจและความคิดของเด็ก ออกมาทางการสร้างบล็อก การเล่นเกมบทบาทสมมติ ฯลฯ วินัยสำคัญที่เด็กต้องฝึกฝนพร้อมๆ กับการเรียนรู้ในมุมบล็อก คือการรู้จักรอ การใช้คำพูดเพื่อขอความร่วมมือ และการเก็บชิ้นบล็อก และของเล่นประกอบต่างๆ กลับเข้าที่เดิมเมื่อเล่นเสร็จแล้ว

2. มุมศิลปะ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่จัดในมุมนี้ประกอบด้วยสีน้ำ สีเทียน แป้งปั้น หรือดินที่ใช้ในการปั้น กระดาษ กาวประเภทต่างๆ กรรไกร เชือกและตัวหนีบอาจเป็นไม้หนีบเส้น สำหรับแขวนเพื่อผึ่งชิ้นงานให้แห้ง อุปกรณ์ประกอบการร้อย เช่น ลูกปัดขนาดต่างๆ เชือกใช้ในการร้อย ในมุมศิลปะที่เด็กเข้ามาค้นหาสำรวจจับต้องสื่อ วัสดุต่างๆ ขณะที่เด็กผสมสี คนสี คนกาว หรือ กลิ้งลูกกลิ้งบนแป้งปั้น ตัด เจาะ บิด ม้วนหรือพับสื่อวัสดุต่างๆ อาจปฎิบัติที่เด็กลงมือปฏิบัติกับสื่อ วัสดุต่างๆ เป็นการเรียนรู้การใช้กล้ามเนื้อในการทำงานได้ตามความต้องการของเด็ก เด็กจะสังเกตเห็นการเปลี่ยนที่เกิดขึ้นในขณะที่ทำงานที่มุมศิลปะ เช่น การแห้งของกาวที่ทำให้กระดาษ ติดกัน การเปลี่ยนแปลงของสีเหลืองและสีน้ำเงินที่ผสมกันแล้วเป็นสีเขียว ฯลฯ ที่มุมศิลปะเด็กจะมี ประสบการณ์การเรียนรู้ความเหมาะสมของการสื่อ วัสดุอุปกรณ์เพื่อการสร้างสรรคงานที่ตนต้องการ เรียนรู้การถอดชิ้นส่วนหรือการแยกส่วนต่างๆ ของอุปกรณ์เครื่องใช้ การจัดวางรูปแบบของชิ้นงาน การประกอบและการประยุกต์การใช้วัสดุหรือสื่อได้อย่างเหมาะสม

เด็กปฐมวัยที่เข้าไปเรียนรู้ในมุมศิลปะจะมีเป้าหมายการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน เด็กหลายๆ คนเข้ามุมศิลปะเพื่อเรียนรู้ว่าจะใช้สื่อวัสดุที่อยู่ในมุมทำอะไรได้บ้างและทำได้อย่างไร เด็กกลุ่มนี้มักจะเรียนรู้กระบวนการใช้งานของสื่อมากกว่าที่จะมีเป้าหมายของผลผลิตในชิ้นงานที่ทำ เด็กกลุ่มนี้อาจจะฉีกเทปใสหรือกระดาษกาวแล้วปะลงบนกระดาษ หรือฉีกกระดาษชิ้นเล็กๆ ทากาว แล้วปะลงบนกระดาษอีกแผ่นหนึ่ง ขณะที่เด็กหลายๆ คนที่คุ้นเคยกับการใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในมุมศิลปะ จะมีเป้าหมายในการสร้างสรรค์ชิ้นงานตามความต้องการ ซึ่งเด็กกลุ่มนี้จะสามารถเล่าเรื่องราวและพูดคุยเกี่ยวกับรูปภาพที่วาดเสร็จแล้ว

3. มุมบ้าน มุมบ้านเป็นศูนย์กลางที่เด็กๆ เล่นบทบาทสมมติและเลียนแบบ มุมบ้านเป็นเวทีที่เด็กมีโอกาสในการแสดงออกถึงความเข้าใจหรือการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ซึ่งหมายถึงบุคคลต่างๆ สถานที่ เหตุการณ์ที่เด็กรับรู้จากการสังเกตหรือจากประสบการณ์ตรงของเด็ก เป็นประสบการณ์ที่มีกับพ่อ แม่ กับน้องเล็กๆ ญาติพี่น้อง ลุง ป้า น้าอา คุณปู่ คุณย่า คุณตา คุณยาย ตำรวจดับเพลิง พนักงานร้านขายของ พี่เลี้ยงเด็ก สัตว์เลี้ยงที่รู้จักคุ้นเคย การไปหาหมอฟัน หมอไปโรงพยาบาล ไปร่วมงานศพ งานแต่งงาน การย้ายบ้านใหม่ การไปวัด หรืองานวันรวมญาติของครอบครัว การไปร้านขายของชำ โทรศัพท์พูดคุยกับเพื่อนบ้าน การมีงานเลี้ยงพบปะสังสรรค์ การที่เด็กได้เล่นเกมบทบาทของคนที่อยู่ในเหตุการณ์ต่างๆ ที่เด็กมีประสบการณ์มาทำให้เด็กเข้าใจและรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในโลกของผู้ใหญ่ มุมบ้านเป็นที่ๆ เด็กได้ทำงานการฝึกฝนทบทวนการแสดงความรู้สึก ความคิด ความเข้าใจและการใช้ภาษาในการสื่อถึงบทบาทสมมติที่เด็กกำลังเล่น และได้โต้ตอบ ปฏิสัมพันธ์ได้อย่างสอดคล้องกับความต้องการของเพื่อนที่กำลังเล่นบทบาทสมมติด้วยกัน มุมบ้านจึงเป็นมุมที่ความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเป็นสิ่งแวดล้อมที่เป็นสถานการณ์การเรียนรู้ที่ส่งเสริม

พัฒนาการเรียนรู้ทุกด้านเช่นกันและยังเป็นการปลูกฝังความสำนึกถึงบทบาททางสังคมที่เด็กได้พบเห็นในชีวิตจริง

มุมบ้านนั้นนอกจากจะเป็นที่เล่นบทบาทสมมติสำหรับเด็กหลายๆ คนยังเป็นที่ที่เด็กอีกกลุ่มหนึ่งจะเข้าไปเพื่อเรียนรู้และใช้เครื่องใช้อุปกรณ์ต่างๆ ในมุมบ้าน แทนการเล่นบทบาทสมมติ เด็กบางกลุ่มจะใช้เวลาในการใช้เครื่องมือที่ใช้ในการคั้นอาหาร คนสิ่งของที่อยู่ในชามผสม กรอกของจากภาชนะหนึ่งไปอีกภาชนะหนึ่งออกจากขวดหรือกาน้ำ เขย่าของ ผสมสิ่งของ การคลึง การพับ การรูดชิป การติดกระดาษ การตะปบสิ่งของ การขจัดสิ่งของต่างๆ การประกอบเข้าและการถอดออกของส่วนประกอบเครื่องมือบางชิ้น เด็กที่เล่นกับเครื่องมือต่างๆ เหล่านี้อาจกลายเป็นการเล่นบทบาทสมมติกับตุ๊กตา ตุ๊กตาสัตว์หรืออื่นๆ ที่เล่นด้วย เด็กอาจเล่นคู่ขนานกับเด็กอื่นๆ โดยที่เด็กอื่นๆ ไม่ได้รับรู้การเล่นนั้นด้วย

อุปกรณ์และสื่อในมุมบ้านส่วนที่เป็นครัวจะต้องมีขนาดที่พอเหมาะกับเด็ก มีความหลากหลายและแตกต่างที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมต่างๆ จัดวางอุปกรณ์ในตำแหน่งที่เด็กสามารถหยิบฉวยมาเล่นและเก็บเข้าที่เดิมด้วยตัวเองได้ ในมุมบ้านจะมีสื่อผ้าประเภทต่างๆ หมวดอาชีพรูปต่างๆ เข็มขัดกระเป๋า รองเท้า มุมส่องกระจกแต่งตัวที่เด็กสามารถเล่นแต่งตัวตามที่ต้องการ มีตุ๊กตาประเภทต่างๆ ที่เด็กสามารถนำมาประกอบการเล่น ในมุมบ้านควรมีโต๊ะ เก้าอี้อยู่บ้าง เพื่อให้เด็กได้ทำงานและเรียนรู้ผ่านการเล่นได้อย่างสมบทบาท

4. มุมหนังสือ เป็นมุมสำคัญสำหรับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ธรรมชาติของเด็กปฐมวัยจะมีความสนใจหนังสือและชอบเปิดหนังสือตั้งแต่เด็ก ครูและผู้ปกครองหลายๆ ท่านเริ่มอ่านหนังสือให้เด็กฟังหรือให้เด็กดูหนังสือภาพไปพร้อมๆ กับการฟังผู้ใหญ่อ่านตั้งแต่ใกล้วัยสองขวบ หนังสือเป็นสื่อกลางของการสนทนาที่ดีระหว่างผู้ปกครองกับลูก ครูกับลูกศิษย์ จากการวิจัยพบว่า ในเด็กวัยเด็กเล็ก 2 - 3 ขวบเมื่อแม่หรือพ่ออุ้มลูกนั่งตักและอ่านหนังสือภาพให้เด็กฟังไปพร้อมๆ กับการชี้รูปภาพให้เด็กดู พบว่าพัฒนาการของเด็กสูงขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะพัฒนาการทางด้านสติปัญญา การวางรากฐานการรักการอ่านจะเป็นการปูทางให้เด็กก้าวสู่การเรียนรู้ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ มุมหนังสือจึงจำเป็นต้องมีในห้องเรียนปฐมวัยทุกห้องเรียน และครูปฐมวัยที่สอนเด็กอย่างถูกต้องตามหลักการการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยสำหรับเด็กอนุบาลนั้น จะต้องอ่านหนังสือนิทานที่เหมาะสมกับวัยของเด็กทุกวัน ครูบางคนให้ความสำคัญกับการอ่านจะจัดกิจกรรมการอ่านให้เด็กทุกวัน ๆ ละมากกว่าหนึ่งครั้ง หลายๆ โรงเรียนส่งเสริมให้เด็กยืมหนังสือไปอ่านต่อกับผู้ปกครองที่บ้าน ในขณะที่หลายๆ โรงเรียน ส่งเสริมให้เด็กสามารถมีหนังสือไปอ่านต่อกับผู้ปกครองที่บ้าน บางโรงเรียนจะปล่อย ปล่อยไปหลายๆ หรือพรหมบางๆ ที่มุมหนังสือ จัดวางหมอนอิง หมอนหนุน หรือตุ๊กตาสัตว์ตัวใหญ่ที่เด็กสามารถไปนอนอ่านอย่างเพลิดเพลิน การจัดวางหนังสือที่มุมหนังสือต้องวางให้เด็กเห็นปกหนังสือ เพื่อเชิญชวนให้เด็กเข้าไปเลือกและหยิบจับหนังสือมาอ่าน การจัดวางหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยจึงไม่ใช่การวางหนังสือซ้อนเรียงเห็นแต่สัน ซึ่งเป็นการจัดวางหนังสือที่ไม่น่าสนใจสำหรับเด็ก

แม้ว่าประสบการณ์การเข้ามุมหนังสือดูเหมือนจะไม่มีผลโดยตรงต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย แต่เป็นที่สังเกตและน่าสนใจที่จะติดตามศึกษาต่อว่า เด็กปฐมวัยที่รู้จักการเข้ามุมหนังสือด้วยตนเอง ได้เลือกหยิบจับหนังสือที่ตนเองสนใจ พลิกอ่านไปแต่ละหน้าซึ่งภาพอ่านตามภาพ บางคนพยายามอ่านคำบรรยายหรือเรื่องราวในหนังสือนิทานภาพ และยังชวนเพื่อนมาอ่านด้วยกันอย่างถ้อยที่ถ้อยอาศัยกัน ความเพลิดเพลินทางอารมณ์และจิตใจ ตลอดจนปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่มีกับเพื่อน มีกับตัวละครในหนังสือ และการได้รับการสนองตอบความสนใจของตนเองในการเรียนรู้ น่าจะมีผลต่อการหลั่งฮอร์โมนที่มีผลต่อการเจริญเติบโตทางร่างกายของเด็ก ครูปฐมวัยจะใช้สภาพแวดล้อมมุมหนังสือ จัดประสบการณ์การอ่านที่ถูกต้องและสมบูรณ์แบบให้เด็ก เช่น ให้เด็กรู้จักส่วนประกอบของหนังสือ ตั้งแต่ชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง ชื่อผู้วาดภาพประกอบหนังสือ สำนักพิมพ์ที่พิมพ์เผยแพร่

สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ (2550: 28 - 29) ได้กล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อฝึกการตัดสินใจหรือมีโอกาสเลือกตามสนใจ ดังนี้

1. มุมเล่นน้ำ – มุมเล่นทราย เป็นมุมประสบการณ์ที่ยังจำเป็นสำหรับเด็กในวัยนี้ โดยเพิ่มอุปกรณ์ประกอบการเล่นน้ำ เล่นทรายที่มีความเป็นบูรณาการสาระการเรียนรู้ที่ซับซ้อน ขึ้น อย่างเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กแต่ละวัย

2. มุมของเล่น เป็นมุมที่เด็กได้เรียนรู้ด้วยความเพลิดเพลิน และอุปกรณ์ สื่อวัสดุของเล่นในมุมนี้สามารถใช้ร่วมกับมุมบล็อก มุมบ้าน มุมบทบาทสมมติ

3. มุมธรรมชาติหรือมุมวิทยาศาสตร์เป็นมุมที่เด็กได้ฝึกทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ง่าย ๆ เช่น การให้อาหารสัตว์เลี้ยงแล้วสังเกตความชอบอาหารประเภทที่แตกต่างกันของสัตว์เลี้ยงการเปลี่ยนแปลงและการเติบโตของพืชที่ปลูกด้วยวิธีการต่าง ๆ เป็นต้น การใช้แว่นหรือเลนส์ขยายส่องดูวัตถุต่างๆของการทดสอบความร้อน ความเย็น ฯลฯ

4. มุมอื่นๆ ที่สอดคล้องกับความเป็นท้องถิ่นและวิถีชีวิตในชุมชนหรือสังคมที่เด็กเติบโตจะเห็นได้ว่าการแบ่งประเภทของมุมประสบการณ์ที่จัดให้กับเด็ก โดยยึดเด็กเป็นสำคัญ มุมประสบการณ์ที่จัดนั้นต้องมีสื่อเหมาะสมกับวัย ความสนใจ เด็กได้เรียนรู้หลายทักษะที่สอดคล้องกับท้องถิ่นและชีวิตประจำวันในแต่ละวันของเด็ก

วรนาท รักสกุลไทย; และคณะ (2554: 20 - 23) ได้กล่าวเกี่ยวกับการจัดมุมประสบการณ์ในห้องเรียน ในการจัดสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ ดังนี้

1. มุมบล็อก เป็นมุมที่จัดเก็บบล็อกตัน บล็อกกลวง บล็อกโต๊ะ ซึ่งมีขนาดและรูปร่างแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการเล่น เด็กสามารถนำมาเล่นต่อประกอบเป็นสิ่งต่างๆ ตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของตนเองได้ สร้างพัฒนาการเรื่องมิติสัมพันธ์คณิตศาสตร์ได้อย่างดี และควรมีสื่อของเล่นสำหรับก่อสร้าง ของเล่นที่แยกออกและประกอบได้ หรือบรรจุแล้วเทออกมาได้ รวมทั้งภาพถ่าย อาคาร สถานที่ เช่น ตึกรูปทรงต่างๆ สนามบิน เชื้อนก้นน้ำ เป็นต้น

มุมนี้อีกหนึ่ง ควรจัดให้อยู่ห่างจากมุมที่ต้องการความสงบ เช่น มุมหนังสือ เพราะเสียงที่รบกวนจากการเล่นต่อไม้บล็อกอาจจะทำลายสมาธิของเด็กๆ ที่อยู่ในมุมหนังสือได้ นอกจากนี้มุมนี้อีกควรจัดให้อยู่ห่างจากทางเข้า – ออก เพราะนอกจากจะไม่กีดขวางทางแล้ว ยังป้องกันไม่ให้เกิดอันตรายจากการสะดุดด้วย และควรมีชั้นวางของที่จัดเก็บไม้บล็อกเหล่านี้ให้เป็นระเบียบ มีหมวดหมู่ อยู่ในระดับที่เด็กๆ สามารถหยิบออกมาเล่นเองได้สะดวกและปลอดภัย ที่สำคัญครุครุควรจะสอนให้เด็กๆ จัดเก็บคืนที่เดิม หลังจากเล่นเสร็จด้วย

2. มุมบ้าน เป็นมุมที่จัดขึ้นเพื่อให้เด็กๆ ได้มีโอกาสนำเอาประสบการณ์ที่ได้รับจากบ้านหรือชุมชนมาเล่นบทบาทสมมติ มีการเล่นเลียนแบบบุคคลต่างๆ ตามจินตนาการของตนเอง เช่น เล่นเป็นพ่อแม่ในมุมบ้าน เล่นเป็นหมอ และคนไข้ในมุมหมอ เป็นพ่อค้าแม่ค้าในมุมร้านค้า การเล่นดังกล่าวเป็นการปลูกฝังความสำนึกถึงบทบาททางสังคมที่ได้พบเห็นในชีวิตจริง มีชุดเครื่องครัวต่างๆ อุปกรณ์การทำอาหาร เมนูอาหาร หนังสือตำราอาหาร เหมือนการดำรงชีวิตในบ้าน

แนวทางในการจัดมุมเช่นนี้ สามารถจะอยู่ร่วมกับมุมที่มีเสียงดังได้ และสามารถปรับเปลี่ยนมุมไปตามการเล่นและความสนใจของเด็ก เช่น จัดเป็นบ้าน ร้านขายอาหาร ร้านขายของ โรงพยาบาล ร้านเสริมสวย เป็นต้น ที่สำคัญคืออุปกรณ์ที่นำมาประกอบในการเล่นบทบาทสมมตินี้ จะต้องไม่เป็นอันตราย และเหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมพื้นฐาน

3. มุมหนังสือ จะมีชั้นวางหนังสือประเภทต่างๆ ที่เหมาะสมกับวัยของเด็กในห้องเรียน เช่น นิทานภาพ หนังสือสารคดี นิยายสารคดี สารานุกรมเด็ก เป็นต้น ภายในมุมควรมีบรรยากาศที่สบาย สงบและอบอุ่น มีบรรยากาศเชิญชวนให้เด็กๆ เข้ามาอ่านหนังสือ ตลอดจนควรจัดให้มีอุปกรณ์สำหรับการเขียนด้วย นอกจากนี้ ก็ควรมีพื้นที่สำหรับอ่านเป็นกลุ่มและอ่านตามลำพังด้วย และที่สำคัญควรอยู่ห่างจากมุมบ้านและมุมนี้อีก

4. มุมวิทยาศาสตร์ เป็นมุมที่คุณครูควรจัดรวมสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในธรรมชาติ มาให้เด็กสำรวจ สังเกต ทดลอง ให้สามารถค้นพบได้ด้วยตัวเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่จะช่วยในการพัฒนาทักษะและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ให้กับเด็กๆ ได้ มุมนี้เป็นมุมที่ต้องการความสงบ อาจจัดไว้ใกล้กับมุมหนังสือ และคุณครูควรจัดแต่งมุมให้น่าสนใจ โดยมีสิ่งเร้าต่างๆ เข้ามาประกอบ วางในระดับที่เด็กสามารถหยิบได้ และปรับเปลี่ยนสิ่งที่จะนำมาจัดแสดงให้แปลกใหม่อยู่เสมอ เช่น สัตว์จำลอง ตาซัง ที่อาจจะเป็นแบบที่ไม่เป็นทางการก็ได้ โดยสามารถใช้ไม้แขวนเสื้อมาแขวนแล้วห้อยเชือกทำเป็นเครื่องชั่งน้ำหนักอย่างง่าย เด็กจะค่อยๆ ซึมซับและเรียนรู้แบบไม่ฝืนใจ เพราะไม่ได้โดนบังคับ

5. มุมเล่นน้ำเล่นทราย การจัดมุมประสบการณ์ที่เป็นลักษณะถาวร ที่สามารถเคลื่อนที่ได้ อีกทั้งยังจัดให้อยู่ได้ทั้งในและนอกห้องเรียน มุมนี้จะประกอบไปด้วย กระบะทราย กระบะน้ำ อุปกรณ์สำหรับเล่นน้ำ ทราย ดิน เช่น อุปกรณ์ตัก ตวง เท ของเล่นจม ลอย พลั่ว เสียม จอบและของเล่นจำลองต่างๆ เป็นต้น

6. มุมดนตรี จะเป็นมุมประสบการณ์ที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ – จิตใจ สังคม และสติปัญญา เพื่อก่อให้เกิดสุนทรียภาพ ภายในมุมประกอบด้วย เครื่องดนตรี

ที่เป็นทั้งของเล่นและของจริง เช่น กลอง ฉิ่ง ระนาด ชลัฏย์ กรับ เครื่องเคาะจังหวะ เป็นต้น เพื่อให้เด็ก ๆ ได้ฝึกใช้ประสาทสัมผัสทางการฟัง การจับจังหวะ การประดิษฐ์เสียงต่างๆ และแยกความแตกต่างระหว่างเสียงของดนตรีแต่ละชนิดได้

7. มุมส่งเสริมภาษา จะเป็นมุมที่ส่งเสริมทักษะทางด้านภาษา การฟัง ฟารพูด การอ่าน การเขียน การประสมคำ ควรจัดอุปกรณ์ให้เพียงพอสำหรับเด็ก ๆ และจัดวางให้หยิบใช้ได้สะดวก ประกอบไปด้วยกระดาษชนิดต่างๆ สีเมจิก ดินสอ ยางลบ ทรายขาว ชองจดหมาย มีบัตรภาพเพื่อใช้ประกอบการเขียนสะสมในธนาคารคำ บ้ายประกาศข่าว ปฏิทิน สภาพอากาศ เป็นต้น

จากเอกสารที่ศึกษามาจะเห็นว่า ประเภทของมุมประสบการณ์มีหลายประเภท สื่อที่ใช้จัดตามมุมประสบการณ์ ซึ่งแต่ละประเภทสามารถออกแบบและจัดได้ตามความต้องการ ความสนใจของเด็ก มีความสอดคล้องกับท้องถิ่นและชีวิตในแต่ละวันของเด็ก

3.4 หลักการและแนวทางในการจัดมุมประสบการณ์

หลักสำคัญในการจัดมุมประสบการณ์ต้องคำนึงถึงความปลอดภัย ความสะอาด เป้าหมายการพัฒนาเด็ก ความเป็นระเบียบ ความเป็นตัวของตัวเอง เป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมให้เด็กมีโอกาสฝึกฝน ส่งเสริมความเชื่อมั่นและความสามารถในการตัดสินใจ เลือกเล่นตามมุมต่างๆ ตามความสนใจ ในบรรยากาศที่อบอุ่น มั่นใจ และมีความสุขในการเรียนรู้

อรุณี หรดาล (2548: 52 - 56) กล่าวว่า การจัดการในชั้นเรียนระดับปฐมวัยมีลักษณะแตกต่างจากการจัดการชั้นเรียนในระดับอื่น มีสิ่งที่ควรคำนึงถึง ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายการเรียนรู้ การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยมีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ การเตรียมความพร้อมและส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องเอื้อให้เด็กบรรลุจุดมุ่งหมาย ดังกล่าว ครูต้องจัดกิจกรรมให้เด็กอย่างหลากหลายทั้งกิจกรรมรายบุคคล กลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็ก ๆ ได้เคลื่อนไหว มีปฏิสัมพันธ์กันรวมถึงเปิดโอกาสให้เด็กทำงานร่วมกับบุคคลอื่น แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน หรือหนึ่งทำงานใช้ความคิดเงียบๆ คนเดียวในมุมสงบมุมใดมุมหนึ่งในห้องเรียน

2. สื่อ อุปกรณ์และของเล่น เนื่องจากเด็กปฐมวัยเรียนรู้ผ่านการเล่น และการลงมือปฏิบัติ ดังนั้น สื่อ อุปกรณ์ และของเล่นจึงมีหลากหลาย เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้ตัดสินใจเลือกเล่นได้ตามความสนใจความถนัดและความต้องการ ครูต้องจัดอุปกรณ์เหล่านี้ให้เป็นหมวดหมู่ เป็นระเบียบ เรียบร้อย สวยงาม ดึงดูด ความสนใจเด็ก และที่สำคัญต้องสามารถหยิบฉวยได้เองตามความต้องการ

3. วัยของเด็ก เนื่องจากเด็กปฐมวัยยังช่วยเหลือตนเองได้ไม่เต็มที่ และขาดความระมัดระวังในการเล่น ประกอบกับเด็กวัยนี้ชอบเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ไม่อยู่นิ่ง การจัดห้องเรียนต้องมีความปลอดภัย ขณะเดียวกันต้องสะดวกในการเคลื่อนไหว และเคลื่อนย้ายเมื่อมีการเปลี่ยนกิจกรรม

4. จำนวนเด็ก ในห้องเรียนมีความสำคัญอย่างมากต่อการจัดการในชั้นเรียน ถ้ามีเด็กในห้องมากเกินไปอาจก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องการจัดการในชั้นเรียน เริ่มตั้งแต่สถานที่คับแคบ

ครูเอาใจใส่เด็กได้ไม่ทั่วถึง ความไม่สะดวกในการจัดกิจกรรมเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มย่อย การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับครูหรือกับเพื่อนๆมีน้อยลง

5. ขนาด/ลักษณะของชั้นเรียน ห้องเรียนบางห้องมีขนาดไม่เหมาะสม กล่าวคือ มีขนาดใหญ่และเป็นห้องโล่งมีเสียงรบกวน ในขณะที่บางห้องมีขนาดเล็กไป ไม่สามารถจัดมุม

6. ประสบการณ์ให้เด็กเล่นได้อย่างหลากหลาย ในการจัดการในชั้นเรียน ครูต้องพิจารณาขนาดและลักษณะของห้องประกอบด้วย

การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. การจัดการในชั้นเรียนทางกายภาพ เป็นการ จัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่ครูต้องคำนึงถึงพื้นที่ของห้อง อุปกรณ์ของเล่น สิ่งของเครื่องใช้จำเป็นที่เด็กต้องใช้ การจราจรในห้องเรียน รวมถึงห้องน้ำสำหรับเด็ก สิ่งสำคัญประการแรกที่ครูต้องคิดถึง คือ สภาพแวดล้อมในห้องเรียนควรเอื้อให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยตนเอง (self - directed learning environment) โดยอาจจัดเป็นห้องโล่งกว้างหรือใช้ฉากตู้กันเป็นห้องเล็กๆ ซึ่ง คร็อก (อรุณี หรดาล. 2548: 52 - 53; อ้างอิงจาก Krogh. 1994: 360) กล่าวว่า การจัดพื้นที่ในห้องเรียนเด็กปฐมวัยควรมีความสมดุลกันระหว่างพื้นที่เปิดกว้างให้เด็กได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีอิสระในการเคลื่อนย้ายกับพื้นที่ปิดที่จะช่วยให้เด็กรู้สึกปลอดภัยและเป็นส่วนตัว โดยมีองค์ประกอบของการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน ดังนี้

1.1 การจัดพื้นที่ในห้องเรียน ครูควรพิจารณาลักษณะของกิจกรรมที่จะให้เด็กทำ ถ้าครูต้องการสนทนาหรือเล่นิทานเป็นกลุ่มย่อยควรจัดที่นั่งเป็นครึ่งวงกลม ถ้าต้องการให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กัน ทำงานร่วมกัน อาจจัดเป็นมุมประสบการณ์ต่างๆ เช่น มุมบล็อก มุมบทบาทสมมติ มุมอิสระ มุมเครื่องเล่นสัมผัส มุมหนังสือ มุมธรรมชาติศึกษา ฯลฯ ดอปเยอรา และดอปเยอรา (อรุณี หรดาล. 2548: 54; อ้างอิงจาก Dopyera Magaret Lay; & Dopyera John. 1993: 216 - 217) ได้เสนอแนวทางการจัดมุมประสบการณ์ในห้องเรียนโดยให้แบ่งพื้นที่เป็น 4 ส่วน ดังภาพต่อไปนี้

เปียก

เปียก			เสียงดัง

แห้ง

ภาพประกอบ 2 แนวคิดการจัดพื้นที่ในห้องเรียน

ที่มา: อรุณี หรดาล. (2548). *แนวการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย หน่วยที่ 2. ในประมวลสาระชุดวิชา การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย. หน้า 54.*

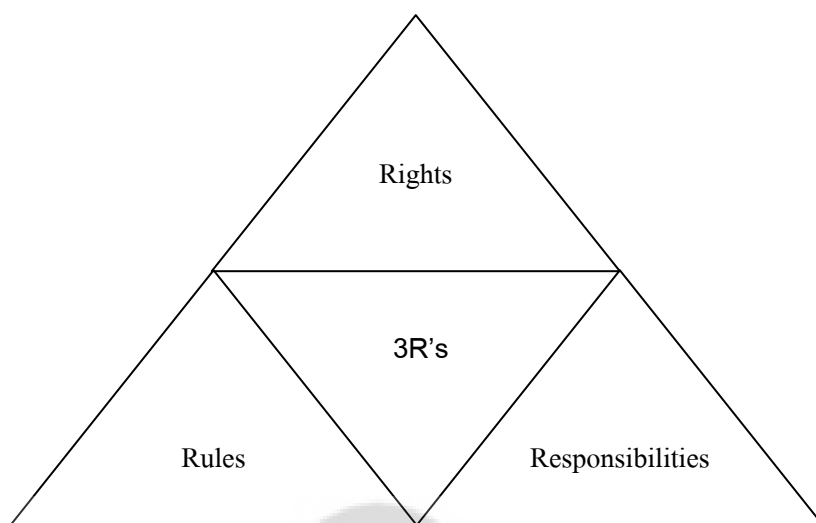
1.2 ในส่วนของพื้นที่เปียกแต่เงียบอาจเป็นมุมศิลปะ พื้นที่เปียกแต่เสียงดังอาจเป็นมุมเล่นน้ำ เล่นทราย มุมบทบาทสมมติ มุมประกอบอาหาร บริเวณที่แห้งแต่เงียบอาจเป็นมุมหนังสือ มุมเครื่องเล่นสั้มผัส ในส่วนของพื้นที่แห้งแต่มีเสียงดังอาจเป็นมุมบล็อก มุมดนตรี มุมเคลื่อนไหว มุมสนทนากลุ่มย่อย ห้องเรียนบางห้องอาจไม่เป็นรูปสี่เหลี่ยมตามตัวอย่าง แต่การแบ่งพื้นที่ในห้องเป็น 4 ส่วนดังกล่าว จะช่วยให้ใช้ประโยชน์พื้นที่ได้อย่างเต็มที่

1.3 การจัดการจราจรในห้องเรียน เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ครูต้องคำนึงถึง เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวก เมื่อเด็กต้องเปลี่ยนการทำกิจกรรมหนึ่งไปอีกรายการหนึ่ง มีความปลอดภัยขณะทำกิจกรรมและประหยัดเวลา ครูต้องพิจารณาทั้งพื้นที่และอุปกรณ์ของเล่นในกิจกรรมนั้นๆ เช่น หลังจากเด็กทำกิจกรรมศิลปะแล้ว เด็กต้องเอาผลงานไปวางไว้ในที่แห้ง แล้วจึงเอาผลงานนั้นมาเล่าให้เพื่อนฟัง จากนั้นเอาผลงานไปติดแสดงในที่ที่ครูกำหนด พื้นที่ต่างๆ เหล่านี้ควรอยู่ใกล้กันเพื่อความสะดวกและประหยัดเวลา

1.4 การจัดเก็บอุปกรณ์ของเล่นของใช้ทั้งส่วนตัวและส่วนรวม เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นมากสำหรับห้องเรียนปฐมวัย อุปกรณ์และของเล่นของใช้สำหรับเด็กมี 2 ลักษณะคือ อุปกรณ์ของเล่นของใช้ที่เด็กต้องใช้ในการทำกิจวัตรและกิจกรมประจำวัน และอุปกรณ์ของเล่นของใช้ที่ยังไม่จำเป็นต้องใช้ในขณะนี้ ต้องการเก็บไว้ชั่วคราวเพื่อใช้ในโอกาสต่อไป การเก็บของทั้ง 2 ลักษณะนี้ควรแตกต่างกัน กล่าวคือ ของใช้ประกอบการทำกิจวัตรประจำวันควรไว้ในชั้นเปิดในระดับความสูงที่เด็กสามารถหยิบได้เอง มีสัญลักษณ์บอกไว้เพื่อช่วยให้เด็กได้จัดเก็บเข้าที่เดิมได้สะดวก ไม่หลงลืม แยกจัดเก็บเป็นหมวดหมู่อย่างเป็นระบบ หยิบใช้สะดวก และสวยงาม สำหรับสิ่งของที่ต้องการจัดเก็บไว้ชั่วคราวควรจัดเก็บไว้ในชั้นปิด และจดบันทึกไว้ว่าจัดเก็บอะไรไว้บ้าง ไม่ควรใส่ของมากจนเต็มหรือคั่นลำบาก

การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนทางกายภาพมิได้มุ่งให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ความสะดวกและความปลอดภัยในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันเท่านั้น แต่ยังมีมุ่งให้มีความสวยงาม และเป็นระเบียบเรียบร้อยเพื่อสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีให้แก่เด็ก ครูอาจใช้ภาพถ่าย ผลงานศิลปะ ต้นไม้ โมบาย ช่วยตกแต่งห้องเรียนได้

2. การจัดการในชั้นเรียนทางจิตภาพ มุ่งเน้นที่การสร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่จะเอื้อให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ไม่มีปัญหาความวุ่นวายเกิดขึ้น เด็กมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์และได้เรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ ไวท์เบรด (อรุณี หรดาล. 2548: 55; อ้างอิงจาก Whitebread. 2003: 43 - 44) กล่าวว่า บรรยากาศดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ต้องประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการ คือ สิทธิ กฎกติกา และความรับผิดชอบ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบ 3 การจัดบรรยากาศในห้องเรียนแบบ 3R's

ที่มา: อรุณี หรดาล. (2548). แนวทางการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยหน่วยที่ 2. ในประมวลสาระชุดวิชา การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย. หน้า 55.

2.1 สิทธิ (rights) หมายถึง สิทธิต่าง ๆ ที่เด็กได้รับประกอบด้วย สิทธิที่จะอยู่ในห้องอย่างปลอดภัย สิทธิที่จะกระทำการต่าง ๆ ในขอบเขตของตน สิทธิที่จะสื่อสารกับบุคคลรอบข้าง สิทธิที่จะเรียนรู้ตามความสนใจและความต้องการ สิทธิที่จะเคลื่อนไหวหรือไปในที่ต่าง ๆ ในห้องเรียนและสิทธิที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

2.2 กฎกติกา (rules) หมายถึง ข้อตกลงร่วมกันที่จะช่วยให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและสามารถควบคุมตนเองได้ กฎกติกาในห้องเรียนควรมีลักษณะดังนี้ มีไม่มากเกินไป เขียนในทางบวก สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนด ยุติธรรม แน่นนอนคงเส้นคงวา อยู่บนพื้นฐานของสิทธิ และประกาศให้รู้โดยทั่วกัน

2.3 ความรับผิดชอบ (responsibilities) หมายถึง การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายโดยไม่ต้องมีการตักเตือน ความรับผิดชอบและสิทธิควรควบคู่กันไป เมื่อเด็กมีสิทธิต้องมีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องนั้นๆ ด้วย

สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ (2550ข: 26) กล่าวว่า หลักการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยที่สำคัญประการหนึ่งคือ ให้เด็กมีโอกาสฝึกการตัดสินใจหรือมีโอกาสเลือก การจัดมุมต่าง ๆ ในห้องเรียน ที่เด็กสามารถตัดสินใจเลือกเล่นในมุมต่าง ๆ ตามความสนใจของเด็ก เป็นสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมความเชื่อมั่นและความสามารถในการตัดสินใจของเด็กในวัยนี้

กุลยา ตันติผลลาชีวะ (2550ข: 22 - 23) กล่าวว่า การจัดมุมการเรียนรู้ มีเจตนาเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศของห้องเรียนที่ค่อนข้างเป็นทางการ มาเป็นมุมการเรียนรู้ ทำให้เด็กมีอิสระในการเคลื่อนไหว ครูเองสามารถสังเกตพฤติกรรมเด็กขณะเล่นได้อย่างใกล้ชิด สามารถทำงานร่วมกับเด็ก

และเด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกับครู ได้เรียนรู้จากการเล่น โดยมีครูเป็นผู้สนับสนุน มุมดนตรีได้เล่นดนตรี มุมศิลปะเด็กได้ทำงานศิลปะ พื้นที่ว่างเอนกประสงค์ของห้องทำให้เด็กเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระมาก

ห้องเรียนที่จัดมุมได้ต้องเป็นห้องเรียนที่มีขนาดอย่างน้อย 7 x 7 ตารางเมตร เพื่อให้มีพื้นที่ของแต่ละมุมมากพอจัดกิจกรรมสำหรับเด็กกลุ่มละ 5 – 6 คน การออกแบบว่าครูจะจัดมุมอะไรอย่างไรนั้น การคัดเลือกมุมต้องสอดคล้องกับปรัชญาและหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียน เช่น โรงเรียนที่เน้นการเรียนการสอนแบบวอลดอร์ฟ จะเน้นบรรยากาศธรรมชาติ มุมห้องเรียนจะเหมือนกับบ้าน ถ้าเน้นการสอนแบบเรกจิโอเอมีเลีย บรรยากาศห้องเรียน การจัดชั้นเรียน บริเวณโรงเรียนจะเน้นแสดงชิ้นงานศิลปะ และบรรยากาศแนวศิลปะไปด้วย

วรนาท รักสกุลไทย; และคณะ (2554: 9 - 10) กล่าวว่า การจัดห้องเรียนตามวัย

อนุบาล 1 พื้นที่ในการเล่นไม่จำเป็นต้องเยอะมากมีเพียง 3 – 5 มุมก็ได้ อันได้แก่ มุมบ้าน มุมบล็อก มุมหนังสือ และมุมศิลปะ ถือว่าเป็นมุมการเรียนรู้พื้นฐานของเด็กอนุบาล 1 แต่สิ่งที่เราต้องคำนึงถึงก็คือ เด็กในวัย 3 ขวบยังรอคอยไม่เป็น หากมีของเล่น 1 – 2 ชั้นรับรองได้ว่า เด็กๆ จะต้องทะเลาะกันแน่นอน หากมีเด็กๆ 10 คน ของเล่นต้องมีอย่างน้อย 5 ชั้นเพื่อไม่ให้แย่งกัน นอกจากนี้มุมหนังสือต้องมี 25 เล่มต่อปีสำหรับเด็ก 1 คน และหากจะสร้างนักอ่านรุ่นจิ๋วก็ต้องมีหนังสือนิทานที่มีคุณภาพด้วย

อนุบาล 2 ด้วยการเรียนรู้ที่กว้างขวางขึ้น ควรเพิ่มมุมวิทยาศาสตร์ มุมดนตรี ที่ช่วยเพิ่มความหลากหลายในการเรียนรู้ให้เด็กที่มีความสนใจในเรื่องต่างๆ มากขึ้น

อนุบาล 3 ในมุมต่างๆ จะเพิ่มสื่อในการเรียนรู้ตามพัฒนาการ ที่สามารถเข้าใจสิ่งที่เป็นข้อเท็จจริงและซับซ้อนขึ้นได้ เช่น หนังสือสารานุกรม อุปกรณ์วิทยาศาสตร์ และเพิ่มมุมคอมพิวเตอร์ขึ้นมาเพื่อการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

การจัดมุมในห้องเรียนไม่ควรตายตัวหรือจัดเหมือนเดิมยาวตั้งแต่ต้นปีถึงปลายปี โดยอย่างน้อยสื่อการเรียนการสอนที่วางแสดงต้องมีการหมุนเวียน และควรสังเกตว่า เด็กๆ ชอบมุมไหนเป็นพิเศษ เพื่อขยายพื้นที่รองรับ และเพิ่มหรือเปลี่ยนของเล่นในมุมตามโอกาสที่เหมาะสม ก็จะทำให้เซลล์สมองมีการทำงานและการเรียนรู้ที่หลากหลายขึ้นได้

หลักการในการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน ควรเอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก มีความเหมาะสมกับวัย ความต้องการความสนใจของเด็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการครบทั้ง 4 ด้าน เป็นวิธีการช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

3.5 การจัดมุมประสบการณ์ในระดับปฐมวัย

การจัดมุมประสบการณ์สามารถจัดได้ตามความเหมาะสมขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของห้องเรียน โดยจัดแยกส่วนที่ใช้เสียงดังและเงียบออกจากกัน และต้องมีวัสดุอุปกรณ์ในมุมอย่างเพียงพอต่อการเรียนรู้ของเด็ก

เบญญา แสงมลิ (2539: 239) กล่าวว่า ในการจัดมุมประสบการณ์นั้น ต้องพิจารณาถึงขนาดของห้องและจำนวนนักเรียนในห้อง ถ้าห้องแคบมีเนื้อที่น้อย อาจจัดมุมหนึ่งหรือสองมุมก็ได้ ผลัดเวียนกันไปจะจัดมุมไหนก่อนหรือหลังนั้นอยู่ในดุลพินิจของครู ทั้งทางกายภาพและจิตภาพ

พัชรี ผลโยธิน (2549: 11 - 13) กล่าวว่า โดยทั่วไป ห้องเรียนปฐมวัยมักจะมีพื้นที่สำหรับการเล่นต่อบล็อก เล่นบทบาทสมมติ เล่นน้ำเล่นทราย มีพื้นที่ที่ต้องการความสงบเงียบสำหรับการอ่านและการฟัง มีพื้นที่สำหรับทำศิลปะ ตลอดจนพื้นที่สำหรับวางโต๊ะให้เด็ก ๆ ทำกิจกรรมต่างๆ ในมุมประสบการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ Feeney; Christensen; & Moravik. (1996: 210) กล่าวว่า การออกแบบการจัดมุมประสบการณ์ในห้องเรียนโดยปกติพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมต่างๆ ที่ทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบ การเคลื่อนไหว ความสงบ กลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็ก โดยเฉพาะการกำหนดที่ตั้งอันดับแรกต้องคำนึงถึงความต้องการของเด็ก และมีหลักการจัดมุมประสบการณ์ดังนี้

1. พื้นที่ใช้ความสงบต้องแยกออกจากพื้นที่ใช้เสียง
2. มุมศิลปะต้องใกล้กับน้ำและจะง่ายในการทำความสะดวกพื้น
3. มุมบล็อกมีทางเดินระหว่างมุม เป็นพื้นที่จำเป็นในการก่อสร้าง
4. มุมห้องสมุดจะต้องมีความสว่างและสวย
5. มุมวิทยาศาสตร์ อาจจะเป็นการใช้ไฟฟ้า ควรมีที่เก็บให้เรียบร้อย
6. มุมอื่นๆ ที่ไม่ได้กล่าวมาให้จัดการในพื้นที่มุมอื่นที่เหลืออยู่

แฮมมอนด์ (ศุภลักษณ์ ศรีดอกไม้. 2551: 39.; อ้างอิงจาก พรรัก อินทามระ. ม.ป.ป.)

กล่าวไว้ดังนี้

1. ควรจัดมุมตามความเหมาะสม มีการเปลี่ยนแปลงอุปกรณ์ต่างๆ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ เช่น วันปีใหม่ วันเด็ก ฯลฯ
2. ควรจัดมุมไว้หลายๆ มุมเพื่อให้เด็กได้เลือกเล่นตามความสนใจ ทั้งนี้ เพราะสมาธิและความสนใจของเด็กสั้น
3. ควรจัดมุมไว้รอบๆ ห้อง เพื่อให้เด็กสามารถใช้เนื้อที่ภายในห้องได้อย่างเหมาะสม

4. ควรจัดบรรยากาศภายในห้องให้เด็กมีอิสระในการเคลื่อนที่ จากมุมหนึ่งไปสู่อีกมุมหนึ่งได้อย่างเสรี และครูควรสังเกตดูด้วยว่าเด็กจะสนใจเล่นอะไรบ้าง

5. ครูควรแนะนำให้เด็กทำกิจกรรมหลายๆ อย่าง เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ต่างๆ ครูควรช่วยให้เด็กเลือกกิจกรรมต่างๆ และได้ร่วมกลุ่มกับเพื่อนทำโดยไม่มีทะเลาะวิวาทกัน แต่ช่วยกันคิดช่วยกันทำและแก้ปัญหาพร้อมกัน

6. ควรมีการตรวจสอบเนื้อหา กิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กต่อไป

หลักในการจัดมุมประสบการณ์ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของพื้นที่ สื่อที่ใช้ในการจัดมุมประสบการณ์ ควรมีความสอดคล้องกับบริบทที่สังคมตั้งอยู่ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ ทิศนา แคมมณี; และคณะ (2536: 47) กล่าวว่า วัฒนธรรมการเล่นท้องถิ่น เครื่องเล่นของเด็กไทยสร้างขึ้นจากวัสดุธรรมชาติ เช่น ลำไม้ไผ่ กะลามะพร้าว เมล็ดพืช เครื่องเล่นบางอย่างทำจากของใช้ในบ้านที่ไม่

ใช้แล้ว การเล่นของเด็กเลียนแบบชีวิตจริง ซึ่ง วาสนา บุญจันทร์ (2539: 56 – 59) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทย ให้กับเด็กใน 3 กิจกรรมหลัก คือ กิจกรรมในวงกลม กิจกรรมศิลปศึกษา และกิจกรรมการเล่นตามมุม ใช้สื่อที่มีลักษณะเป็นรูปธรรม เป็นของจริง เป็นสื่อที่เด็กสามารถพบเห็นในชีวิตประจำวัน เช่น กิจกรรมศิลปศึกษา ได้ใช้สื่อแบบไทย เช่น ใบตอง ทางมะพร้าว การร้อยดอกไม้ การทำขนม เครื่องแต่งกาย ได้แก่ ผ้าถุง เสื้อคอกระเช้า เป็นต้น เครื่องดนตรีไทย ได้แก่ แคน ฉิ่ง ระนาด ขลุ่ย เป็นต้น ซึ่งสื่อในระดับปฐมวัยสื่อมีความหลากหลายมาก ทั้งที่เป็นสื่อวัสดุ สื่อเทคโนโลยี และสื่อของจริงตามธรรมชาติ ซึ่งสามารถนำสื่อธรรมชาติมาใช้ในการจัดมุมประสบการณ์ เช่น การจัดมุมบล็อกด้วยบล็อกดินแบบตัน บล็อกไม้ไผ่ในมุมบล็อก ฯลฯ การจัดมุมสร้างสรรค์ การใช้สีแดงจากดิน สีเขียวจากผงมะรุ่ม สีดำจากผงถ่าน ฯลฯ การจัดมุมบทบาทสมมติ ด้วยชุดหม้อข้าวหม้อแกง กาน้ำ เครื่องปั้นดินเผา เปิดโอกาสให้เด็กได้มีโอกาสสัมผัสสัมพันธ์กับสื่อธรรมชาติ

3.6 การจัดมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติในระดับปฐมวัย

สื่อธรรมชาติจะสร้างสรรค์การเรียนรู้ที่เป็นจริงให้กับเด็กอย่างยิ่ง (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2550ก: 48-49) สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชดำริเกี่ยวกับการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยว่าควรเป็นสื่อที่เป็นวัสดุใกล้ตัวเป็นของจริงหาได้จากธรรมชาติ ในการเรียนการสอนต้องฝึกการสังเกตจากประสบการณ์จริงจะมีคุณค่าต่อการเรียนรู้อย่างยิ่ง พระราชดำริเกี่ยวกับการใช้สื่อของจริงนี้ พระองค์ทรงมีพระราชดำรัสในการประชุมคณะกรรมการบริหารโรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ ครั้งที่ 5 เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 30 สิงหาคม 2527 ความตอนหนึ่งว่า “นักเรียนตามโรงเรียนต่าง ๆ ก็คงจะต้องสอนโดยใช้อุปกรณ์ใกล้ตัวบ้าง เป็นการฝึกให้เป็นคนช่างสังเกต ซึ่งไม่ต้องเสียเงินเลย อุปกรณ์ใดที่สามารถหาได้จากประสบการณ์ใกล้ตัวก็ควรใช้ได้ ไม่ต้องซื้อหาราคาแพงให้สิ้นเปลือง แต่หากเป็นอุปกรณ์ที่จำเป็น แม้จะมีราคาแพงก็น่าสนับสนุนให้จัดซื้อไว้ใช้ โดยให้เบิกจ่ายตามงบประมาณหรือเงินของโรงเรียน” สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเห็นว่าการใช้สื่อของจริงตามธรรมชาติเป็นการสร้างเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็กที่สุด รวมทั้งการได้สัมผัสสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก จะทำให้เด็กเรียนรู้ได้มากกว่าการเรียนรู้ทางอ้อมจากสื่อจำลอง พระองค์ได้เสนอแนะเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัยว่าควรเลือกสื่อการเรียนรู้ดังนี้

1. ใช้วัสดุใกล้ตัวที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นสื่อการเรียนรู้
2. ใช้ธรรมชาติเป็นสื่อการเรียนการสอน เช่น เรียนสีเขียวจากใบไม้ เรียนสีแดงจากดอกไม้ เป็นต้น
3. จัดให้เด็กไปทัศนศึกษาเพราะจะกระตุ้นให้เด็กสนใจใฝ่รู้มากขึ้น
4. ใช้ประสบการณ์ใกล้ตัวที่ปรากฏเป็นสื่อการเรียนรู้ทันที

สื่อ เป็นตัวกลางในการที่ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า สื่อที่ใช้ในการจัดประสบการณ์นั้นมีความหลากหลาย ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2537: 126 - 128) ได้กล่าวว่า สื่อธรรมชาติ อยู่ในประเภทสื่อประเภทวัสดุที่มีความสำคัญต่อเด็กปฐมวัย เช่น วัสดุ

ท้องถิ่น วัสดุเหลือใช้ วัสดุที่ทำขึ้นเองและวัสดุที่ซื้อมาในราคาถูก เช่น เปลือกหอย ทราย ใบตอง ดินเหนียว รถลาก เป็นต้น

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2551: 81) กล่าวว่า ในการจัดการเรียนการสอน วัสดุ อุปกรณ์ วิธีการและแหล่งเรียนรู้ที่ครูนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน หรือให้เด็กสัมผัสจับต้องล้วนเป็นสื่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย เด็กปฐมวัยเรียนรู้ได้ดีจากการกระทำ การสัมผัสจับต้องด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 เด็กจะถ่ายทอดความรู้สึกสัมผัสสู่การเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้จะทำหน้าที่เป็นตัวกลางและสิ่งเร้าทำหน้าที่เชื่อมสานข้อความรู้ที่ครูต้องการให้เด็กเรียนไปเป็นข้อความรู้ให้เกิดขึ้นกับตัวเด็ก โดยเฉพาะสื่อเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นสื่ออิสระที่เด็กสามารถหยิบเลือกใช้เองได้ เช่น เกมต่างๆ เครื่องเล่นเป็นชุด ไม้บล็อก รวมถึงวัสดุจากธรรมชาติ

สื่อการเรียนรู้ประเภทวัสดุมีความสำคัญกับเด็กมาก ปัจจุบันมีสื่อสำเร็จรูปและสื่อที่เป็นธรรมชาติ ซึ่งการนำมาใช้ในการเรียนการสอนมีจุดประสงค์แตกต่างกัน ในระหว่างกิจกรรมเด็กจะเรียนรู้อย่างมากจากการกระทำและสัมผัสสื่อการเรียนรู้ การสัมผัสสื่อทำให้เด็กลดความกังวลและเรียนรู้การแก้ปัญหา ผลการวิจัยของ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2546) ที่พบว่าครูอนุบาลจะใช้สื่อการเรียนรู้ จากมากไปหาน้อยมี 5 กลุ่ม ซึ่งสื่อธรรมชาติจะอยู่ในกลุ่มที่ 3 คือ วัสดุธรรมชาติ ได้แก่ ต้นไม้ ใบไม้ ดอกไม้และวัสดุธรรมชาติอื่นๆ ล้วนแล้วแต่เป็นสื่อการเรียนรู้ที่นำมาใช้เพื่อสร้างมโนทัศน์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติจะเน้นการใช้วัสดุธรรมชาติและวัสดุปลายเปิดสร้างเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการให้กับเด็ก เฟลอบเบล ดิวอี้ และพิวาเจท์ เห็นว่ามีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กจริง (Spodek and Saracho : 1995)

สื่อการเรียนการสอนมีหลายประเภท สามารถนำมาใช้ในการสอนได้ทั้งสิ้น โดยเฉพาะเด็กปฐมวัยการใช้สื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะและชนิดของสื่อ ที่ผู้ใช้ต้องรู้จักเลือกให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาสาระของการสอน โดยเฉพาะสื่อธรรมชาติเป็นวัสดุที่เป็นจริง จะช่วยเสริมการเรียนรู้ของเด็กได้เป็นอย่างดี เนื่องจากสามารถปรับเปลี่ยนได้หลายรูปแบบ ทำให้เด็กเกิดแรงจูงใจอยากเล่น เช่น ทราย ดินเหนียว น้ำ ใบไม้ ผลไม้ อาหาร ฯลฯ ราคาไม่แพงและสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการเล่นได้อย่างไม่จำกัด เพื่อให้เด็กมีโอกาสได้รับประสบการณ์อย่างหลากหลาย

3.7 บทบาทครูปฐมวัย

บทบาทของครูในการจัดการศึกษาให้กับเด็กนั้น ครูต้องส่งเสริมให้เด็กสามารถพัฒนาตนตามธรรมชาติ โดยสอดคล้องกับพัฒนาการและศักยภาพของเด็กด้วย

วศินี อิศรเสนา ณ อยุธยา (2546: 204) กล่าวว่า ครูปฐมวัยมีหน้าที่เตรียมสถานที่หลักสูตร จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็ก สอนให้เด็กช่วยเหลือตนเอง มีจริยธรรม มีความสุข สนุกในการเรียน เป็นการปูพื้นฐานชีวิตให้เป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคตต่อไป

ชูชาน ครอจ (วคีนี อิศรเสนา ณ อยุธยา. 2546: 205 - 206; อ้างอิงจาก Suzanne Keogh. 1990: 58 - 71) กล่าวถึง บทบาทครูว่าครูควรมีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนอย่างไรบ้าง บทบาทครู ได้แก่

1. ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้กับเด็ก โดยการจัดการเรียนที่โรงเรียนและการเรียนรู้ทางสังคมให้ง่ายสำหรับเด็ก เด็กได้เรียนรู้ตามความสนใจ เรียนรู้ด้วยการลงมือทำกิจกรรม และได้เรียนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่างๆ โดยครูมีหน้าที่เป็นผู้ถาม และช่วยเหลือเด็กทันทีที่เด็กต้องการความช่วยเหลือ

2. ครูเป็นผู้สอน โดยการจัดการสอนในห้องเรียนได้อย่างเหมาะสม ครูควรสอนโดยตรงเมื่อต้องการสาธิต เล่าเรื่องราว นิทาน หรือข้อมูลที่สำคัญ ครูควรใช้สื่อการสอนนำไปสู่มโนทัศน์ของเด็ก แสดงวัสดุอุปกรณ์ใหม่ๆ โดยใช้คำพูดไม่ต้องมาก เพราะเด็กจะเบื่อ จัดกิจกรรมที่เหมาะสม เคารพสิทธิของเด็ก และจัดเวลาในการสอนให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก เด็กเล็กมากๆ มีช่วงความสนใจแค่ 10 - 15 นาที เด็กโตหน่อยอาจ 20 - 30 นาที

3. ครูเป็นผู้จัดโอกาสในการเล่นให้กับเด็ก เพราะการเล่นเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาเด็กทุกด้าน เด็กต้องการการเล่นเพื่อจะได้มีจินตนาการ สนุกสนาน และได้ทำคือเล่น

4. ครูเป็นผู้จัดการ ครูมีอำนาจในห้องเรียนก็จริง แต่ครูควรใช้ในการเรียนการสอนให้เหมาะสม ครูควรคำนึงถึงตัวเด็กเป็นหลัก โดยใช้หลักการดังนี้

4.1 คำนึงถึงอิสระและความเป็นตัวของตัวเองในเด็ก

4.2 ให้โอกาสเด็กได้เลือกทำงานหรือกิจกรรมที่ต้องการ

4.3 ให้เด็กได้เล่นเพื่อเรียนรู้

4.4 มีการวางแผนในการจัดการห้องเรียน โดยเน้นเด็กเป็นสำคัญ

4.5 ดูแลและกำหนดระดับเสียงของเด็กไม่ให้ดังเกินไปและดูแลไม่ให้เด็ก

วุ่นวายในห้อง

5. ครูเป็นนักสังเกต ครูควรสังเกตพฤติกรรมของเด็กทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เทคนิคการสังเกต

5.1 ทักทายเด็กแต่ละคนในตอนเช้า ยิ้มแย้มแจ่มใส สบตา วาจาสร้างสรรค์

5.2 หันหน้าเข้าหาหน้าชั้นเรียนอยู่เสมอ

5.3 จดบันทึกคำพูดของเด็ก

5.4 จดบันทึกความก้าวหน้าในชั้นเรียน

6. ครูเป็นผู้ประเมินผลพัฒนาการและการเรียนของเด็ก

6.1 ก่อนการสอนและกิจกรรม ครูกำหนดจุดมุ่งหมาย เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ที่มีค่า

6.2 ระหว่างทำกิจกรรม สังเกตและประเมินผลว่าตรงกับจุดมุ่งหมายหรือไม่

6.3 หลังทำกิจกรรม ทำการประเมินผลอีกครั้งหนึ่ง

7. ครูเป็นนักวางแผน ครูวางแผนในการจัดสิ่งแวดล้อม การจัดการเรียนการสอน ให้เด็กเป็นศูนย์กลาง รวมทั้งวางแผนการสอนระยะสั้น (รายวัน, สัปดาห์) และระยะยาว (เทอม, ปี)

8. ครูเป็นผู้สะท้อนบทบาท ครูควรคิดว่าจะมีอะไรเกิดขึ้นในห้องเรียนบ้าง พิจารณาตัวเอง เปิดใจกว้างและเต็มใจรับผิดชอบต่อการกระทำ ตัดสินใจ ยอมรับคำวิพากษ์วิจารณ์ของครูอื่นๆ สร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน สังเกตครูที่มีประสบการณ์และสร้างบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมให้กับตนเอง

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2550: 29) กล่าวถึง บทบาทของครูในการปฏิบัติในมุมการเรียนรู้ เพื่อให้มุมการเรียนรู้มีความหมาย ดังนี้

1. ใช้มุมการเรียนรู้อย่างมีเป้าหมายการเรียน เด็กมีอิสระที่จะเลือกหยิบ สิ่งต่างๆ ในมุมเพื่อการเรียนรู้ของตน เช่น ครูต้องการให้เรียนรู้ผลไม้ในมุมศิลปะ เด็กอาจใช้สีน้ำ เด็กอาจใช้ดินสอ เด็กอาจปั้นด้วยดินน้ำมัน เด็กอาจใช้หลายอย่างปนกัน เด็กอาจช่วยกันปั้น ช่วยกันวาดให้เป็นอิสระของเด็ก แต่ถ้าเด็กมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมออกนอกกลุ่ม ครูก็ช่วยแนะนำ ในขณะที่เดียวกัน ครูก็สามารถเสริมพัฒนาการด้านอื่นๆ ของเด็กได้ เช่น พฤติกรรมทางสังคม

2. อย่าใช้มุมการเรียนรู้ เป็นเครื่องประดับห้องเรียน เด็กสามารถเรียนรู้ได้ดีจากการใช้มุมการเรียนรู้ เพราะผ่อนคลาย อิสระ และเด็กสามารถสัมผัส ค้นคว้า ทดลองจากการเล่นในมุมการเรียนรู้ การจัดมุมที่จำกัดจะทำให้ลดการเรียนรู้

กล่าวโดยสรุปคือ บทบาทครูในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก ให้เด็กมีโอกาสในการเล่นตามมุมอย่างอิสระ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน รวมทั้งพฤติกรรมด้านอื่นๆ เช่น พฤติกรรมทางสังคม ความมีวินัย และพฤติกรรมอิทธิบาท 4 เป็นต้น ที่ผู้วิจัยศึกษาโดยใช้การเล่นตามมุมประสบการณ์ โดยคำนึงถึงธรรมชาติการเรียนรู้ ความต้องการ ความสนใจของเด็ก และความสามารถของเด็กแต่ละบุคคล เปิดโอกาสให้เด็กเลือกและตัดสินใจด้วยตนเองในการเล่น

3.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมุมประสบการณ์

งานวิจัยในต่างประเทศ

ชลุสส์ (จิณณภัส ศรีทรง. 2541: 29; อ้างอิงจาก Sluss. 1996) ศึกษาเด็กอายุ 4 ปี ซึ่งไม่มีความคุ้นเคยกันมาก่อน จากการเล่นก่อสร้างไม้บล็อกในห้องทดลอง พบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับระดับการเล่น

มิลเลอร์ ดีโคต้า และไวท์ (Miller; Tichota; &White. 2009: Online) ทำการวิจัยเรื่อง “Young Children Learn Through Authentic Play in a Nature Explore Classroom: A White Paper Based on Research Conducted at Dimensions Early Education Programs in Lincoln, NE.” เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการจัดสื่อในห้องเรียนที่หลากหลาย และสอดคล้องกับการใช้ชีวิตประจำวันของเด็ก โดยให้เด็กได้เล่นอย่างอิสระ ผลการวิจัยพบว่า เด็กมีพัฒนาการที่สูงขึ้นทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

งานวิจัยในประเทศ

จงใจ ขจรศิลป์ (2538: 80) ศึกษาลักษณะการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และการเล่นตามมุมที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ และความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และการเล่นตามมุมแบบครูชี้แนะ มีความคิดสร้างสรรค์และมีความเชื่อมั่นในตนเองต่างกัน

อุทัยวรรณ พิทักษ์สิน (2538: 85) ศึกษาความสามารถด้านการฟังของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ การเล่นมุมบ้านแบบครูมีปฏิสัมพันธ์ และแบบครูไม่มีปฏิสัมพันธ์ พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นมุมบ้านแบบครูมีปฏิสัมพันธ์มีความสามารถด้านการฟังสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ การเล่นตามมุมบ้านครูไม่มีปฏิสัมพันธ์

ณัฐฉาพร พงษ์สิงห์ (2539: บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่า เด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์เล่นบล็อกกลางแจ้งเป็นกลุ่มอย่างมีแบบแผน โดยเด็กจะเล่นกันเป็นกลุ่มจำนวน 3 หรือ 5 คน ร่วมกันวางแผนเพื่อใช้บล็อกของตนในการสร้างผลงานร่วมกัน มีพฤติกรรมชอบสังคัมสูงกว่าเด็กที่ได้เล่นบล็อกกลางแจ้งอย่างอิสระกับบล็อกของตนที่ครูจัดให้โดยไม่มีเงื่อนไขในการเล่น

จิณณภัส ศรีทรง (2541: บทคัดย่อ) ศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์มุมบล็อกแบบเต็มรูปแบบผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์มุมบล็อกแบบเต็มรูปแบบ มีผลต่างพฤติกรรมทางสังคมด้านความเอื้อเฟื้อ และความมีระเบียบวินัยแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ศุภลักษณ์ ศรีดอกไม้ (2551: บทคัดย่อ) ศึกษาผลการใช้มุมประสบการณ์ในห้องเรียนที่มีต่อความมีระเบียบวินัยของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการใช้มุมประสบการณ์ในห้องเรียน เกิดความมีระเบียบวินัยโดยรวมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อวิเคราะห์ผลการวิจัยรายด้านเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการใช้มุมประสบการณ์ในห้องเรียน เกิดความมีวินัยในตนเอง และด้านวินัยต่อส่วนรวมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อัญชนา เถาว์ขาลี (2553: บทคัดย่อ) ศึกษาความสามารถทางพหุปัญญาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ ผลการวิจัยพบว่า หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์เด็กปฐมวัยมีความสามารถทางพหุปัญญาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ให้กับเด็กได้เล่นเพื่อพัฒนาพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัยจากการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ซึ่งเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมสำหรับครู ผู้ปกครอง ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความพร้อมของเด็กปฐมวัยต่อไป

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงานวิจัย

ในการวิจัยเรื่องผลการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติที่มีต่อพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการค้นคว้า
4. แบบแผนการทดลองและวิธีการดำเนินการ
5. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กปฐมวัยชาย - หญิง ที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) แขวงดอนเมือง เขตดอนเมือง จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 4 ห้อง เด็กปฐมวัยรวมทั้งหมดจำนวน 147 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กปฐมวัยชาย - หญิงที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) แขวงดอนเมือง เขตดอนเมือง จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยมีขั้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มา 1 ห้องเรียน จาก 4 ห้องเรียน ซึ่งเป็นห้องที่ผู้วิจัยปฏิบัติการสอนอยู่ แล้วสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 20 คน จาก 44 คน เพื่อกำหนดเป็นกลุ่มทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์
2. แบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการค้นคว้า

1. แผนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์

ผู้วิจัยได้ดำเนินขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และหลักการจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสื่อธรรมชาติ และรูปแบบการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์

1.2 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อสังเคราะห์เนื้อหาของกิจกรรม เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ

1.3 สร้างแผนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ โดยผู้วิจัยกำหนดหน่วยการสอน 8 หน่วย ดังนี้

- สัปดาห์ที่ 1 หน่วยข้าว
- สัปดาห์ที่ 2 หน่วยข้าวโพด
- สัปดาห์ที่ 3 หน่วยผัก
- สัปดาห์ที่ 4 หน่วยผลไม้
- สัปดาห์ที่ 5 หน่วยกล้วย
- สัปดาห์ที่ 6 หน่วยมะพร้าว
- สัปดาห์ที่ 7 หน่วยไข่
- สัปดาห์ที่ 8 หน่วยดอกไม้

1.4 ในแต่ละหน่วยการสอน ผู้วิจัยแบ่งมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติเป็น 8 มุม ประกอบด้วย มุมประสบการณ์ที่จัดภายในห้องเรียน 5 มุม มุมศิลปะสร้างสรรค์ มุมบล็อก มุมดนตรี มุมบ้านหรือมุมบทบาทสมมติ มุมหนังสือ มุมประสบการณ์ที่จัดนอกห้องเรียน 3 มุม มุมประกอบอาหาร ธรรมชาติหรือมุมวิทยาศาสตร์ และมุมเล่นน้ำ – เล่นทราย

1.5 นำคู่มือและแผนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องตามหลักการ ทฤษฎีแนวคิด และรูปแบบการจัดมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ โดยใช้เกณฑ์ความเห็นที่สอดคล้องกัน 3 ใน 5

1.6 นำคู่มือและแผนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย จำนวน 5 ท่าน จากนั้นนำผลการพิจารณาตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ รายชื่อของผู้เชี่ยวชาญมี ดังนี้

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี ไสยวรรณ อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร
2. อาจารย์สุนิสา ชื่นเจริญสุข อาจารย์ใหญ่โรงเรียนรุ่งอรุณ จังหวัดกรุงเทพมหานคร
3. อาจารย์ศุภลักษณ์ ศรีดอกไม้ อาจารย์โรงเรียนอนุบาลชลบุรี จังหวัดชลบุรี
4. อาจารย์อภากาศ ไชยประสิทธิ์ อาจารย์โรงเรียนทอสี จังหวัดกรุงเทพมหานคร

5. นางปิยะธิดา เกษสุวรรณ ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ สำนักการศึกษา

กรุงเทพมหานคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร

1.7 ปรับปรุงแก้ไขคู่มือและแผนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้เชี่ยวชาญให้ปรับรูปแบบเนื้อหาการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์มากยิ่งขึ้น มีขั้นตอนในการพัฒนาพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ที่ชัดเจน การเพิ่มสื่อธรรมชาติในแต่ละมุมประสบการณ์ทั้ง 8 มุม ให้มีจำนวนมากขึ้น มีความหลากหลายของสื่อ เพื่อให้มีความเพียงพอกับจำนวนเด็ก การระมัดระวังอันตรายจากสื่อธรรมชาติ

1.8 นำคู่มือแผนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ไปทดลองใช้ (Try out) กับเด็กปฐมวัยในกลุ่มโรงเรียนเดียวกันชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจัดมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ประกอบด้วย มุมประสบการณ์ที่จัดภายในห้องเรียน 5 มุม มุมศิลปะสร้างสรรค์ มุมบล็อก มุมดนตรี มุมบ้านหรือมุมบทบาทสมมติ มุมหนังสือ มุมประสบการณ์ที่จัดนอกห้องเรียน 3 มุม มุมประกอบอาหาร ธรรมชาติหรือมุมวิทยาศาสตร์ และมุมเล่นน้ำ – เล่นทราย ตามคู่มือและแผนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเวลา สื่อธรรมชาติตามมุม บันทึกข้อบกพร่องที่พบเห็นแล้วนำมาปรับรูปแบบคู่มือและแผนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ให้เหมาะสมกับสภาพห้องเรียน ทั้งนี้เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. แบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ตามขั้นตอนดังนี้

2.1 ศึกษาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า แนวคิดทฤษฎี หลักการจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต. 2552) พระครูธรรมธรครรชิต คุณวโร (2553: สัมภาษณ์) วิเชียรพากเพียร (2531) และวิสุทธิวรรณ ปันฉาย (2550) เพื่อใช้เป็นขอบเขตในการสร้างเป็นแบบการสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4

2.2 สร้างคู่มือและแบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกจากการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติที่เกิดขึ้นจริงจากการเล่นตามมุมประสบการณ์ ซึ่งประกอบด้วย พฤติกรรมทางด้านฉันทะจำนวน 5 ข้อ พฤติกรรมทางด้านวิริยะจำนวน 5 ข้อ พฤติกรรมทางด้านจิตตะ จำนวน 5 ข้อ และพฤติกรรมทางด้านวิมังสา จำนวน 5 ข้อ รวมทั้งฉบับมีจำนวน 20 ข้อ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละด้านออกเป็น 3 ระดับ คือ

ระดับคะแนน 0 บันทึกเมื่อเด็กไม่แสดงพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ในแต่ละด้านที่กำหนด

ระดับคะแนน 1 บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ในแต่ละด้านที่กำหนดโดยมีครูหรือผู้อื่นชี้แนะ

ระดับคะแนน 2 บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ในแต่ละด้านที่กำหนดด้วยตนเอง

2.3 นำแบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ที่สร้างแล้วเสนอต่อคณะกรรมการควบคุม ปริญญาโท เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และนำมาปรับปรุงแก้ไข

2.4 นำคู่มือและแบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปเสนอผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาความถูกต้อง ความชัดเจน ความครอบคลุมในเนื้อหา พฤติกรรม และความเที่ยงตรงในเนื้อหา เพื่อให้แบบสังเกตมีความถูกต้องตามหลักวิชาการ เหมาะสมกับการนำไป สังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัย จำนวน 3 ท่าน ดังรายชื่อ ดังนี้

1. พระครูธรรมธรรชิต คุณวโร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดญาณเวศกวัน จังหวัด นครปฐม

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัฒนา ปุญญฤทธิ์ อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร

3. อาจารย์ ดร.มิ่ง เทพक्रमเมือง หัวหน้างานวิจัยและบริการวิชาการสู่ชุมชน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)

2.5 นำผลการพิจารณาแบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ที่ผ่านการตรวจการ ผู้เชี่ยวชาญโดยการลงความเห็น และการให้คะแนนแบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 แล้วนำไป หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมอิทธิบาท 4 กับจุดประสงค์ ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of item Objective Congruence) มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 จึงอยู่ในระดับที่เชื่อถือได้ (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2526: 89) ซึ่งแบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ที่คัดเลือกไว้มีค่า IOC ระหว่าง 0.67 – 1.00 ซึ่งอยู่ในระดับที่เชื่อถือได้ และปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยปรับปรุงการใช้ภาษาให้สื่อความหมายให้ดียิ่งขึ้น โดยพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ต้องเป็นการแสดง พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กที่ สามารถนำมาเก็บรวบรวมข้อมูลได้

2.6 นำแบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ในกลุ่มโรงเรียนเดียวกัน ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นในการใช้แบบสังเกตของผู้วิจัย 1 คน และผู้ช่วยวิจัย 2 คน โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยร่วมกันสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ตามหัวข้อพฤติกรรมในแบบสังเกตที่กำหนดไว้ และ นำข้อมูลที่ได้นำมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (RAI) ของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ซึ่งมีค่าดัชนีความ สอดคล้อง เป็น 0.82 อยู่ในระดับที่เชื่อถือได้

2.7 นำแบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัย ที่ผ่านการคัดเลือกไปจัดพิมพ์ เป็นต้นฉบับที่สมบูรณ์ เพื่อการเก็บข้อมูลขั้นต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การใช้เครื่องมือ

1. แบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4

ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยทำการสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 เด็กเป็นรายบุคคลในช่วงกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ที่ได้กแสดงพฤติกรรม โดยใช้เวลาสังเกต 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี ทำการสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 เด็กจำนวน 20 คน

กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

แบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัย ได้มีการตรวจให้คะแนน ดังต่อไปนี้

0 คะแนน เด็กไม่แสดงพฤติกรรมความมี จันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา

1 คะแนน เด็กแสดงพฤติกรรมความมี จันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา

โดยมีครูหรือผู้อื่นชี้แนะ

2 คะแนน เด็กแสดงพฤติกรรมความมี จันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา

ด้วยตนเอง

แบบแผนการทดลองและวิธีดำเนินการ

การดำเนินการทดลองและวิธีดำเนินการ

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) ที่ใช้ในกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว จากที่เบอร์ก และแกล (Bantnett and Johnson. 1996: 31; Citing Borg; & Gall. 1989: 692) ได้กล่าวว่า รูปแบบการทดลองกลุ่มเดียว จะมีความเหมาะสมเป็นพิเศษกับการทดลองที่ต้องการเปลี่ยนรูปแบบพฤติกรรมหรือรูปแบบภายใน ดังนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองการวิจัย โดยใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวกับการทดลอง และเก็บข้อมูลจากสถานการณ์จริงขณะทำการทดลอง เพื่อความเหมาะสมและความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการทดลองครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบ One Group Pretest - Posttest Design (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2538 : 249) มีลักษณะการทดลอง ดังแสดงในตารางที่ 1

ตาราง 1 แบบแผนการทดลอง

(Pretest)	Treatment	(Posttest)
T ₁	X	T ₂

ความหมายของสัญลักษณ์

T₁ แทน การสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้วยกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ ด้วยสื่อปกติ ก่อนการทดลอง (Pretest)

T₂ แทน การสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้วยกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ ด้วยสื่อปกติ หลังการทดลอง (Posttest)

X แทน การจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ

2. วิธีดำเนินการทดลอง

ในการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ๆ ละ 3 วันๆ ละ 40 นาที รวมทั้งสิ้น 24 ครั้ง โดยมีแผนการดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยอีก 2 คน ทำความเข้าใจร่วมกันในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เพื่อให้เด็กทั้งที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และไม่ใช้กลุ่มตัวอย่างได้ร่วมเรียนรู้ จากกิจกรรมอย่างครบถ้วนทั้ง 44 คน โดยการให้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน ดัดป้ายสีหมายเลขที่ 1 – 20 ที่หน้าอกเสื้อ เพื่อเป็นเป้าหมายในการสังเกตพฤติกรรมและบันทึกข้อมูล โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยอีก 2 คน ส่วนเด็กที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างดัดป้ายสีฟ้าหมายเลขที่ 21 – 44 ที่หน้าอกเสื้อ

2. สัปดาห์ก่อนการทดลอง (Pretest) ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ ด้วยสื่อปกติเวลา 09.00 - 09.40 น. ในวันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี และทำการสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ร่วมกับผู้ช่วยวิจัยอีก 2 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาคะแนนพื้นฐาน (Baseline) ของเด็กแต่ละคนในแต่ละด้าน

3. ดำเนินการทดลอง โดยผู้วิจัยดำเนินการตามแผนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ในกิจกรรมเสรี ตั้งแต่เวลา 09.00 - 09.40 น. เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ๆ ละ 3 วันๆ ละ 40 นาที รวมทั้งสิ้น 24 ครั้ง ทำการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมอิทธิบาท 4 โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยอีก 2 คน เป็นรายสัปดาห์ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการของกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ

4. สัปดาห์หลังการทดลอง (Posttest) ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ ด้วยสื่อปกติ เวลา 09.00 - 09.40 น. ในวันจันทร์ วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี และทำการสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ร่วมกับ

ผู้ช่วยวิจัยอีก 2 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ระดับคะแนนพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กแต่ละคน แต่ละด้าน

5. นำคะแนนที่ได้จากการสังเกตก่อนและหลังการทดลองมาหาค่าสถิติพื้นฐานของพฤติกรรมอิทธิบาท 4 แต่ละด้าน โดยวิเคราะห์หาคะแนนเฉลี่ย (M) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

6. เปรียบเทียบพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ก่อนและหลังการทดลองเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติทดสอบที (t-test for Dependent Samples)

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำคะแนนพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ที่ได้จากการสังเกตก่อนและหลังการทดลองมาหาค่าสถิติพื้นฐานของพฤติกรรมอิทธิบาท 4 โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน โดยวิเคราะห์หาคะแนนเฉลี่ย (M) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) แล้วอธิบายความหมายของคะแนนเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และทำการเปรียบเทียบพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ก่อนและหลังการทดลองเพื่อทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติทดสอบที (t-test for Dependent Samples) ดังนี้

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน

1.1 คำนวณค่าเฉลี่ยของคะแนน (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2538: 73)

โดยใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ \bar{X} แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่ม
 $\sum X$ แทน ผลรวมคะแนนทั้งกลุ่ม
 N แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

1.2 หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2538: 79)

โดยใช้สูตร

$$S = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
 N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
 $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
 $\sum X^2$ แทน ผลรวมของกำลังสองของคะแนนนักเรียน

2. สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือ

2.1 หาความเชื่อมั่นของผู้ประเมิน โดยวิธีการหาความสอดคล้องของผู้ประเมิน โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของผู้ประเมินจากสูตร RAI สูตรที่ 6 (Burry - Stock. 1996: 256)

$$RAI = 1 - \frac{\sum_{k=1}^K \sum_{n=1}^N \sum_{m=1}^M |R_{mnk} - \bar{R}_{nk}|}{KN(M-1)(I-1)}$$

เมื่อ	RAI	แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างผู้ประเมิน
	R_{mnk}	แทน	คะแนนที่ได้จากผู้ประเมินคนที่ m ของผู้รับการประเมินคนที่ n ในคุณลักษณะที่ k (m=1, 2, 3,...,M; n=1, 2, 3,...,N และ k=1, 2, 3,...,K)
	\bar{R}_{nk}	แทน	คะแนนเฉลี่ยของผู้รับการประเมินคนที่ n ในคุณลักษณะที่ k ซึ่งคำนวณได้จากสูตร
	$\bar{R}_{nk} = \frac{\sum_{m=1}^M R_{mnk}}{M}$		
	K	แทน	จำนวนคุณลักษณะที่ประเมินทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนผู้ได้รับการประเมินทั้งหมด
	M	แทน	จำนวนผู้ประเมินทั้งหมด
	I	แทน	จำนวนช่วงคะแนน (0, 1, 2)

2.2 หาความเที่ยงตรงตามเนื้อหาของแบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 โดยใช้ค่า IOC (บุญเชิด ภิญญโณนนตพงษ์. 2545: 95)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้อง
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

3. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

3.1 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานโดยใช้สูตร t-test สำหรับ Dependent Samples (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2538: 104)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N-1}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t-distribution
	D	แทน	ความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่
	N	แทน	จำนวนคู่ของคะแนนหรือจำนวนนักเรียน
	$\sum D$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของผลต่างของคะแนนก่อนและหลังการทดลอง
	$\sum D^2$	แทน	ผลรวมของกำลังสองของผลต่างของคะแนนรวมก่อนและหลังการทดลอง

4. การแปลผลพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัย

การแปลผลพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา ระดับของพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัย จำแนกเป็น 4 ด้าน คือ พฤติกรรมทางด้านฉันทะ พฤติกรรมทางด้านวิริยะ พฤติกรรมทางด้านจิตตะ และพฤติกรรมทางด้านวิมังสา กำหนดการแปลผลโดยภาพรวมและจำแนกรายด้าน ดังนี้

ภาพรวมของพฤติกรรมอิทธิบาท 3 ระดับคะแนนแบบสังเกตที่มีคะแนนเต็ม 40 คะแนน เกณฑ์การแปลผล แบ่งเป็นช่วง ดังนี้

คะแนนระหว่าง 26.68 - 40.00 หมายถึง มีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 อยู่ในระดับสูง

คะแนนระหว่าง 13.34 - 26.67 หมายถึง มีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนระหว่าง 0.00 - 13.33 หมายถึง มีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 อยู่ในระดับต่ำ

จำแนกรายด้านพฤติกรรมอิทธิบาท 4 มี 4 ด้าน คือ คือ พฤติกรรมทางด้านฉันทะ พฤติกรรมทางด้านวิริยะ พฤติกรรมทางด้านจิตตะ และพฤติกรรมทางด้านวิมังสา โดยแต่ละด้าน มีคะแนนเต็ม 10 คะแนน เกณฑ์การแปลผล แบ่งเป็นช่วง ดังนี้

คะแนนระหว่าง 6.68 - 10.00 หมายถึง มีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 อยู่ในระดับสูง

คะแนนระหว่าง 3.34 - 6.67 หมายถึง มีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนระหว่าง 0.00 - 3.33 หมายถึง มีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 อยู่ในระดับต่ำ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาเรื่องผลการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติที่มีต่อพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้ข้อมูลที่ได้อาจจากการทดลองและการแปลความหมายจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกิดเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
M	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบ
p	แทน	ความน่าจะเป็นของค่าสถิติ
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ซึ่งนำเสนอผลการวิเคราะห์พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัย มีตามลำดับดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐานของพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัย
2. การเปรียบเทียบพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัยระหว่าง BaseLine กับในช่วงเวลาของแต่ละสัปดาห์ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ
3. การเปรียบเทียบพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์พฤติกรรมอหิธาบาท 4 ของเด็กปฐมวัย มีตามลำดับดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐานพฤติกรรมอหิธาบาท 4 ของเด็กปฐมวัย

พฤติกรรมอหิธาบาท 4 โดยรวมและในแต่ละด้านของเด็กปฐมวัยที่ได้จากการสังเกตในแต่ละช่วงเวลาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ดังแสดงผลในตาราง 2 - 6

ตาราง 2 พฤติกรรมอหิธาบาท 4 โดยรวมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ

ช่วงเวลาที่สังเกต	M	S	ระดับของพฤติกรรม
BaseLine	12.32	6.59	ต่ำ
สัปดาห์ที่1	22.73	3.57	ปานกลาง
สัปดาห์ที่2	23.17	3.05	ปานกลาง
สัปดาห์ที่3	23.58	3.97	ปานกลาง
สัปดาห์ที่4	30.18	4.53	สูง
สัปดาห์ที่5	33.58	5.68	สูง
สัปดาห์ที่6	34.47	5.06	สูง
สัปดาห์ที่7	35.68	4.00	สูง
สัปดาห์ที่8	39.13	1.12	สูง

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 2 พบว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอหิธาบาท 4 BaseLine อยู่ในระดับต่ำ เมื่อเริ่มการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติให้กับกลุ่มตัวอย่างพบว่า จากสัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 3 เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอหิธาบาท 4 คงที่อยู่ในระดับปานกลาง จากสัปดาห์ที่ 4 ถึงสัปดาห์ที่ 8 พฤติกรรมอหิธาบาท 4 ของเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับสูง เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ พฤติกรรมอหิธาบาท 4 ของเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับสูง หากพิจารณาถึงปริมาณของพฤติกรรมอหิธาบาท 4 ตั้งแต่สัปดาห์ที่ 4 ถึงสัปดาห์ที่ 8 เด็กมีระดับพฤติกรรมอหิธาบาท 4 เพิ่มขึ้นสูงทุกสัปดาห์ ซึ่งระยะเวลาที่ต้องจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาตินี้จะต้องจัดอย่างน้อย 4 สัปดาห์ จึงจะทำให้พฤติกรรมอหิธาบาท 4 อยู่ในระดับสูง

ตาราง 3 พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านฉันทะของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุม
ประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ

ช่วงเวลาที่สังเกต	M	S	ระดับของพฤติกรรม
BaseLine	3.47	1.60	ต่ำ
สัปดาห์ที่1	5.27	0.77	ปานกลาง
สัปดาห์ที่2	5.65	0.64	ปานกลาง
สัปดาห์ที่3	5.72	0.69	ปานกลาง
สัปดาห์ที่4	7.35	1.48	สูง
สัปดาห์ที่5	8.53	1.52	สูง
สัปดาห์ที่6	8.45	1.52	สูง
สัปดาห์ที่7	9.07	0.96	สูง
สัปดาห์ที่8	9.70	0.43	สูง

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 3 พบว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านฉันทะ BaseLine อยู่ในระดับต่ำ เมื่อเริ่มการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติให้กับกลุ่มตัวอย่างพบว่า จากสัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 3 เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านฉันทะคงที่อยู่ในระดับปานกลาง จากสัปดาห์ที่ 4 ถึงสัปดาห์ที่ 8 พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านฉันทะของเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับสูง เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านฉันทะของเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับสูง หากพิจารณาถึงปริมาณของพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านฉันทะตั้งแต่สัปดาห์ที่ 4 ถึงสัปดาห์ที่ 8 เด็กมีระดับพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านฉันทะเพิ่มขึ้นสูงทุกสัปดาห์ ซึ่งระยะเวลาที่ต้องจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาตินี้จะต้องจัดอย่างน้อย 4 สัปดาห์ จึงจะทำให้พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านฉันทะอยู่ในระดับสูง

ตาราง 4 พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านวิริยะของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุม
ประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ

ช่วงเวลาที่สังเกต	M	S	ระดับของพฤติกรรม
BaseLine	3.40	1.74	ต่ำ
สัปดาห์ที่1	5.52	0.91	ปานกลาง
สัปดาห์ที่2	5.40	0.65	ปานกลาง
สัปดาห์ที่3	5.47	1.00	ปานกลาง
สัปดาห์ที่4	7.13	1.44	สูง
สัปดาห์ที่5	7.85	2.20	สูง
สัปดาห์ที่6	8.43	1.68	สูง
สัปดาห์ที่7	8.80	1.81	สูง
สัปดาห์ที่8	9.93	0.21	สูง

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 4 พบว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านวิริยะ BaseLine อยู่ในระดับต่ำ เมื่อเริ่มการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติให้กับกลุ่มตัวอย่างพบว่า จากสัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 3 เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านวิริยะคงที่อยู่ในระดับปานกลาง จากสัปดาห์ที่ 4 ถึงสัปดาห์ที่ 8 พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านวิริยะของเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับสูง เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านวิริยะของเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับสูง หากพิจารณาถึงปริมาณของพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านวิริยะตั้งแต่สัปดาห์ที่ 4 ถึงสัปดาห์ที่ 8 เด็กมีระดับพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านวิริยะเพิ่มขึ้นสูงทุกสัปดาห์ ซึ่งระยะเวลาที่ต้องจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาตินี้จะต้องจัดอย่างน้อย 4 สัปดาห์ จึงจะทำให้พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านวิริยะอยู่ในระดับสูง

ตาราง 5 พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านจิตตะของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุม
ประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ

ช่วงเวลาที่สังเกต	M	S	ระดับของพฤติกรรม
BaseLine	2.52	1.98	ต่ำ
สัปดาห์ที่1	6.03	1.50	ปานกลาง
สัปดาห์ที่2	6.00	1.33	ปานกลาง
สัปดาห์ที่3	6.22	1.46	ปานกลาง
สัปดาห์ที่4	7.35	1.82	สูง
สัปดาห์ที่5	8.30	1.82	สูง
สัปดาห์ที่6	8.63	1.49	สูง
สัปดาห์ที่7	8.67	1.49	สูง
สัปดาห์ที่8	9.78	0.55	สูง

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 5 พบว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านจิตตะ BaseLine อยู่ในระดับต่ำ เมื่อเริ่มการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติให้กับกลุ่มตัวอย่างพบว่า จากสัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 3 เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านจิตตะคงที่อยู่ในระดับปานกลาง จากสัปดาห์ที่ 4 ถึงสัปดาห์ที่ 8 พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านจิตตะของเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับสูง เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านจิตตะของเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับสูง หากพิจารณาถึงปริมาณของพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านจิตตะตั้งแต่สัปดาห์ที่ 4 ถึงสัปดาห์ที่ 8 เด็กมีระดับพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านจิตตะเพิ่มขึ้นสูงทุกสัปดาห์ ซึ่งระยะเวลาที่ต้องจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาตินี้จะต้องจัดอย่างน้อย 4 สัปดาห์ จึงจะทำให้พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านจิตตะอยู่ในระดับสูง

ตาราง 6 พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านวิม้งสาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุม
ประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ

ช่วงเวลาที่สังเกต	M	S	ระดับของพฤติกรรม
BaseLine	2.93	1.99	ต่ำ
สัปดาห์ที่1	5.92	1.01	ปานกลาง
สัปดาห์ที่2	6.12	1.27	ปานกลาง
สัปดาห์ที่3	6.18	1.46	ปานกลาง
สัปดาห์ที่4	8.35	1.56	สูง
สัปดาห์ที่5	8.90	1.40	สูง
สัปดาห์ที่6	8.95	1.02	สูง
สัปดาห์ที่7	9.15	0.95	สูง
สัปดาห์ที่8	9.72	0.36	สูง

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 6 พบว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านวิม้งสา BaseLine อยู่ในระดับต่ำ เมื่อเริ่มการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติให้กับกลุ่มตัวอย่างพบว่า จากสัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 3 เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านวิม้งสาคงที่อยู่ในระดับปานกลาง จากสัปดาห์ที่ 4 ถึงสัปดาห์ที่ 8 พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านวิม้งสาของเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับสูง เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านวิม้งสาของเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับสูง หากพิจารณาถึงปริมาณของพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านวิม้งสา ตั้งแต่สัปดาห์ที่ 4 ถึงสัปดาห์ที่ 8 เด็กมีระดับพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านวิม้งสาเพิ่มขึ้นสูงทุกสัปดาห์ ซึ่งระยะเวลาที่ต้องจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาตินี้จะต้องจัดอย่างน้อย 4 สัปดาห์ จึงจะทำให้พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านวิม้งสาอยู่ในระดับสูง

2. การเปรียบเทียบพฤติกรรมอหิธาบ 4 ของเด็กปฐมวัยระหว่าง BaseLine กับในช่วงเวลาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ

พฤติกรรมอหิธาบ 4 โดยรวมและในแต่ละด้านของเด็กปฐมวัยระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ และในช่วงเวลาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ดังแสดงผลในตาราง 7-10

ตาราง 7 พฤติกรรมอหิธาบ 4 โดยรวมระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ และในช่วงเวลาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ

ช่วงเวลาที่สังเกต	คะแนน		ผลต่าง		t	p
	M	S	M	S		
BaseLine	12.32	6.59				
สัปดาห์ที่ 1	22.73	3.57	10.41	6.56	7.10**	.000
สัปดาห์ที่ 2	23.17	3.05	10.85	7.84	6.19**	.000
สัปดาห์ที่ 3	23.58	3.97	11.26	8.76	5.76**	.000
สัปดาห์ที่ 4	30.18	4.53	17.86	8.06	9.92**	.000
สัปดาห์ที่ 5	33.58	5.68	21.26	8.66	10.98**	.000
สัปดาห์ที่ 6	34.47	5.06	22.15	6.06	16.35**	.000
สัปดาห์ที่ 7	35.68	4.00	23.36	8.55	12.22**	.000
สัปดาห์ที่ 8	39.13	1.12	26.81	6.16	19.46**	.000

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 7 ปรากฏว่าพฤติกรรมอหิธาบ 4 โดยรวมของเด็กปฐมวัยเป็นดังนี้

เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอหิธาบ 4 โดยรวม เมื่อเปรียบเทียบกับ BaseLine พบว่าเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอหิธาบ 4 ดีขึ้นกว่า ระยะBaseLine ก่อนการทดลอง ตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 จนถึงสัปดาห์ที่ 8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

ตาราง 8 พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านฉันทะระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ และในช่วงเวลาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ

ช่วงเวลาที่สังเกต	คะแนน		ผลต่าง		t	p
	M	S	M	S		
BaseLine	3.47	1.60				
สัปดาห์ที่ 1	5.27	0.77	1.80	1.77	4.54**	.000
สัปดาห์ที่ 2	5.65	0.64	2.18	1.72	5.67**	.000
สัปดาห์ที่ 3	5.72	0.69	2.25	1.77	5.69**	.000
สัปดาห์ที่ 4	7.35	1.48	3.88	1.30	13.37**	.000
สัปดาห์ที่ 5	8.53	1.52	5.06	2.37	9.54**	.000
สัปดาห์ที่ 6	8.45	1.52	4.98	1.63	13.67**	.000
สัปดาห์ที่ 7	9.07	0.96	5.60	2.01	12.44**	.000
สัปดาห์ที่ 8	9.70	0.43	6.23	1.40	19.94**	.000

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 8 ปรากฏว่าพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ในด้านฉันทะของเด็กปฐมวัย เป็นดังนี้

เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านฉันทะ เมื่อเปรียบเทียบกับ BaseLine พบว่าเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านฉันทะ ดีขึ้นกว่า ระยะเวลา BaseLine ก่อนการทดลอง ตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 จนถึงสัปดาห์ที่ 8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

ตาราง 9 พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านวิริยะระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ และในช่วงเวลาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ

ช่วงเวลาที่สังเกต	คะแนน		ผลต่าง		t	p
	M	S	M	S		
BaseLine	3.40	1.74				
สัปดาห์ที่ 1	5.52	0.91	2.12	1.80	5.25**	.000
สัปดาห์ที่ 2	5.40	0.65	2.00	2.08	4.30**	.000
สัปดาห์ที่ 3	5.47	1.00	2.07	2.33	3.97**	.001
สัปดาห์ที่ 4	7.13	1.44	3.73	2.25	7.43**	.000
สัปดาห์ที่ 5	7.85	2.20	4.45	2.91	6.84**	.000
สัปดาห์ที่ 6	8.43	1.68	5.03	1.73	13.04**	.000
สัปดาห์ที่ 7	8.80	1.81	5.40	2.69	8.97**	.000
สัปดาห์ที่ 8	9.93	0.21	6.53	1.75	16.68**	.000

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 9 ปรากฏว่าพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ในด้านวิริยะของเด็กปฐมวัย เป็นดังนี้

เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านวิริยะ เมื่อเปรียบเทียบกับ BaseLine พบว่าเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านวิริยะ ดีขึ้นกว่าระยะ BaseLine ก่อนการทดลอง ตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 จนถึงสัปดาห์ที่ 8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

ตาราง 10 พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านจิตตะระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุม
 ประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ และในช่วงเวลาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุม
 ประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ

ช่วงเวลาที่สังเกต	คะแนน		ผลต่าง		t	p
	M	S	M	S		
BaseLine	2.52	1.98				
สัปดาห์ที่ 1	6.03	1.50	3.51	1.88	8.38**	.000
สัปดาห์ที่ 2	6.00	1.33	3.48	2.41	6.46**	.000
สัปดาห์ที่ 3	6.22	1.46	3.70	2.81	5.89**	.000
สัปดาห์ที่ 4	7.35	1.82	4.83	3.19	6.77**	.000
สัปดาห์ที่ 5	8.30	1.82	5.78	2.57	10.05**	.000
สัปดาห์ที่ 6	8.63	1.49	6.11	2.18	12.56**	.000
สัปดาห์ที่ 7	8.67	1.49	6.15	2.81	9.80**	.000
สัปดาห์ที่ 8	9.78	0.55	7.26	1.98	16.43**	.000

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 10 ปรากฏว่าพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ในด้านจิตตะของเด็กปฐมวัย เป็นดังนี้

เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านจิตตะ เมื่อเปรียบเทียบกับ BaseLine พบว่าเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านจิตตะ ดีขึ้นกว่าระยะ BaseLine ก่อนการทดลอง ตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 จนถึงสัปดาห์ที่ 8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

ตาราง 11 พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านวิมังสาระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุม
 ประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ และในช่วงเวลาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุม
 ประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ

ช่วงเวลาที่สังเกต	คะแนน		ผลต่าง		t	p
	M	S	M	S		
BaseLine	2.93	1.99				
สัปดาห์ที่ 1	5.92	1.01	2.99	2.00	6.69**	.000
สัปดาห์ที่ 2	6.12	1.27	3.19	2.22	6.42**	.000
สัปดาห์ที่ 3	6.18	1.46	3.25	2.64	5.52**	.000
สัปดาห์ที่ 4	8.35	1.56	5.42	2.74	8.85**	.000
สัปดาห์ที่ 5	8.90	1.40	5.97	2.52	10.61**	.000
สัปดาห์ที่ 6	8.95	1.02	6.02	1.88	14.28**	.000
สัปดาห์ที่ 7	9.15	0.95	6.22	2.45	11.35**	.000
สัปดาห์ที่ 8	9.72	0.36	6.79	1.83	16.61**	.000

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 11 ปรากฏว่าพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ในด้านวิมังสาของเด็กปฐมวัย เป็นดังนี้

เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านวิมังสา เมื่อเปรียบเทียบกับ BaseLine พบว่าเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านวิมังสา ดีขึ้นกว่าระยะ BaseLine ก่อนการทดลอง ตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 จนถึงสัปดาห์ที่ 8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

3. การเปรียบเทียบพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ

พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ดังแสดงผลในตาราง 12

ตาราง 12 การเปรียบเทียบพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ

ระดับพฤติกรรม อิทธิบาท 4	ก่อนการ ทดลอง		หลังการ ทดลอง		ความแตกต่าง ของคะแนน		t	p
	M	S	M	S	M	S		
	1. ด้านฉันทะ	3.47	1.60	9.60	0.38	6.13		
2. ด้านวิริยะ	3.40	1.74	9.77	0.27	6.37	1.73	16.47**	.000
3. ด้านจิตตะ	2.52	1.98	9.67	0.51	7.15	2.10	15.22**	.000
4. ด้านวิมังสา	2.93	1.99	9.70	0.32	6.77	1.95	15.52**	.000
รวม	12.32	6.59	39.88	0.52	27.57	6.40	19.28**	.000

จากตาราง 12 พบว่า พฤติกรรมอิทธิบาท 4 โดยรวมของเด็กปฐมวัยหลังการจัดการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ทุกด้าน คือ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสาของเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) เพื่อศึกษาพฤติกรรมอติธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ โดยมีขั้นตอนการวิจัยและผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความมีอติธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมอติธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัยก่อน ระหว่างและหลังการจัดประสบการณ์การเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมอติธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ

สมมติฐานในการวิจัย

หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอติธิบาท 4 มากขึ้น

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นแนวทางให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ได้ใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ เลือกเป็นกิจกรรมในการพัฒนาพฤติกรรมอติธิบาท 4 สำหรับเด็กปฐมวัย และเป็นแนวทางสำหรับครูในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมแก่เด็กปฐมวัย ให้เป็นไปตามจุดประสงค์ของการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อศึกษาพฤติกรรมอติธิบาท 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ซึ่งการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เป็นรูปแบบนวัตกรรมการสอนที่ช่วยต่อยอดประสบการณ์ให้เด็กได้ค้นพบศักยภาพของตนเอง และเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงเพื่อนำไปสู่การพัฒนาพฤติกรรมอติธิบาท 4

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กปฐมวัยชาย - หญิงที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) แขวงดอนเมือง เขตดอนเมือง จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 4 ห้อง เด็กปฐมวัยรวมทั้งหมดจำนวน 147 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กปฐมวัยชาย - หญิงที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) แขวงดอนเมือง เขตดอนเมือง จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยมีขั้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มา 1 ห้องเรียน จาก 4 ห้องเรียน ซึ่งเป็นห้องที่ผู้วิจัยปฏิบัติการสอนอยู่ แล้วสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 20 คน จาก 44 คน เพื่อกำหนดเป็นกลุ่มทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

1. แผนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ
2. แบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ครั้ง วันละ 40 นาที รวมทั้งสิ้น 24 ครั้ง โดยมีแผนการดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยอีก 2 คน ทำความเข้าใจร่วมกันในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เพื่อให้เด็กทั้งที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และไม่ใช่มุมตัวอย่างได้ร่วมเรียนรู้ จากกิจกรรมอย่างครบถ้วนทั้ง 44 คน โดยการให้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน โดยการติดป้ายสีหมายเลขที่ 1 - 20 ที่หน้าอกเสื้อ เพื่อเป็นเป้าหมายในการสังเกตพฤติกรรมและบันทึกข้อมูล โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยอีก 2 คน ส่วนเด็กที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างติดป้ายสีหมายเลขที่ 21 - 44 ที่หน้าอกเสื้อ

2. สัปดาห์ก่อนการทดลอง (Pretest) ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อปกติเวลา 09.00 - 09.40 น. ในวันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี และทำการสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ร่วมกับผู้ช่วยวิจัยอีก 2 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาคะแนนพื้นฐาน (Baseline) ของเด็กแต่ละคนในแต่ละด้าน

3. ดำเนินการทดลอง โดยผู้วิจัยดำเนินการตามแผนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ในกิจกรรมเสรี ตั้งแต่เวลา 09.00 - 09.40 น. เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ๆ ละ 3 วันๆ ละ 40 นาที รวมทั้งสิ้น 24 ครั้ง ทำการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมอิทธิบาท 4 โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยอีก 2 คน เป็นรายสัปดาห์ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการของกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ

4. สัปดาห์หลังการทดลอง (Posttest) ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อปกติ เวลา 09.00 - 09.40 น. ในวันจันทร์ วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี และทำการสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ร่วมกับ ผู้ช่วยวิจัยอีก 2 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ระดับคะแนนพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กแต่ละคนแต่ละด้าน

5. นำคะแนนที่ได้จากการสังเกตก่อนและหลังการทดลองมาหาค่าสถิติพื้นฐานของพฤติกรรมอิทธิบาท 4 แต่ละด้าน โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (M) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

6. เปรียบเทียบพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ก่อนและหลังการทดลองเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติทดสอบที (t-test for Dependent Samples)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (M) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยใช้การคำนวณโปรแกรมสำเร็จรูป

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ โดยใช้ t-test สำหรับ Dependent Samples โดยใช้การคำนวณโปรแกรมสำเร็จรูป

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการวิจัย พบว่า หลังจากที่เด็กปฐมวัยได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติแล้ว เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ดังนี้

1. ก่อนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 Baseline อยู่ในระดับต่ำ หลังการได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ในสัปดาห์ที่ 1 จนถึงสัปดาห์ที่ 3 คงที่อยู่ในระดับปานกลาง และเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ตั้งแต่สัปดาห์ที่ 4 จนถึงสัปดาห์ที่ 8 อยู่ในระดับสูง

2. การจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติเด็กมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 เมื่อเปรียบเทียบกับ Baseline พบว่าเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ดีขึ้นกว่า ระยะ Baseline ตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 จนถึงสัปดาห์ที่ 8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

3. การจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ทำให้เด็กมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 โดยรวมและรายด้าน คือ ด้านฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา สูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ทั้งนี้สามารถอภิปรายผลได้ว่า

1. ก่อนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 สัปดาห์ก่อนการทดลอง Baseline อยู่ในระดับต่ำ หลังการได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุม ประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ในสัปดาห์ที่ 1 จนถึงสัปดาห์ที่ 3 คงที่อยู่ในระดับปานกลาง และเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ตั้งแต่สัปดาห์ที่ 4 จนถึงสัปดาห์ที่ 8 อยู่ในระดับสูง

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ เมื่อพิจารณาถึงระดับพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัย หลังการได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ มีการพัฒนาดังนี้

การจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบในแต่ละสัปดาห์พบว่า ในสัปดาห์ก่อนการทดลอง Baseline อยู่ในระดับต่ำ คือ แสดงพฤติกรรมอิทธิบาท 4 บ้างแต่ยังไม่ครบทั้ง 4 ด้าน เพราะเด็กยังตามเพื่อนในการเข้าเล่นตามมุม ไม่กล้าตัดสินใจว่าจะเล่นอย่างไร ขาดความต่อเนื่องในการทำกิจกรรม ไม่มีสมาธิในการเล่น จะคอยมองเพื่อนที่เล่นตามมุมอื่นๆ ครูยังต้องแนะนำ เนื่องจากเด็กยังไม่คุ้นเคย ยังต้องปรับตัวให้เข้ากับการปฏิบัติกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ จาก 8 มุมประสบการณ์ ได้แก่ มุมศิลปะ มุมบล็อก มุมดนตรี มุมบทบาทสมมติ มุมหนังสือ มุมประกอบอาหาร มุมวิทยาศาสตร์ และมุมเล่นน้ำ - เล่นทราย ที่ผู้วิจัยจัดเตรียมไว้ให้ โดยการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ประกอบ ด้วยขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียม คือ เตรียมสื่อธรรมชาติและอุปกรณ์สำหรับการเล่น (เร้าฉันทะ) ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการก่อนเล่น คือ การนำเข้าสู่บทเรียน และวางแผนในการเล่น เป็นการวางเงื่อนไขเป็นการฝึกฝน (วิมังสา) เด็กเลือกมุมด้วยความสมัครใจ (ฉันทะ) ขั้นที่ 3 ขั้นปฏิบัติการเล่น คือ เด็กปฏิบัติการเล่นตามทีออกแบบไว้อย่างอิสระ (วิริยะ) แสดงความเอาใจใส่ต่อกิจกรรม ไม่วอกแวกกับสิ่งเร้าที่อยู่รอบข้าง (จิตตะ) เด็กมีการทดลองลองถูกลองผิด คิดแก้ปัญหาในการเล่น (วิมังสา) และขั้นที่ 4 ขั้นสรุปการเล่น คือ สรุปการเล่นว่าเด็กสามารถทำตามทีวางแผนเอาไว้หรือไม่ เป็นการตอกย้ำพฤติกรรมอิทธิบาท 4 อีกครั้ง เมื่อผู้วิจัยเริ่มการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ

เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ในสัปดาห์ที่ 1 จนถึงสัปดาห์ที่ 3 คงที่อยู่ในระดับปานกลาง และเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ตั้งแต่สัปดาห์ที่ 4 จนถึงสัปดาห์ที่ 8 อยู่ในระดับสูง จากการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เนื่องจากผู้วิจัยเปิดโอกาสให้เด็กเลือกเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติทั้ง 8 มุมอย่างอิสระ ซึ่งมีความสอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่น จากประสบการณ์ตรง ด้วยการปฏิบัติจริงกับสื่อธรรมชาติตามมุมประสบการณ์ เด็กได้ลงมือกับสื่อธรรมชาติผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 จากการมอง การฟัง การดมกลิ่น การชิม และการสัมผัส (สิริมา ภิญญอนันตพงษ์. 2550: 6) ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากสื่อที่เป็นรูปธรรมเป็นของจริง และสัมพันธ์กับชีวิตจริงของเด็ก ความรู้จะเกิดขึ้นในขณะเด็กจับต้องสัมผัส ได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ทั้งจากการสังเกต รวมทั้งได้ลงมือปฏิบัติจริง เล่น อย่างอิสระตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติที่ผู้วิจัยจัดขึ้น ดังที่พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต. 2548: 46) กล่าวว่าสอนโดยให้ผู้เรียนลงมือกระทำด้วยตนเอง จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจชัดเจนแม่นยำและได้ผลจริง ซึ่งมีความสอดคล้องกับการสอนตามแนวคิด “แอคทีฟ เลิร์นนิ่ง” ในการปฏิบัติจริงเพื่อการสำรวจ ค้นหาและเคลื่อนไหวทางความคิด ได้เล่นกับสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่จับต้องได้ เด็กมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ โดยมีโอกาสตัดสินใจที่จะทำกิจกรรมนั้นๆ (สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ (2550: 23 - 25) เป็นไปตามแนวความคิดของ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้เกิดจากการกระทำ (learning by doing) (เยาเวพา เดชะคุปต์. 2542: 21) โดยที่เด็กได้ลงมือกระทำกับสื่อธรรมชาติตามมุมประสบการณ์ จากการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ มีความสอดคล้องกับรูดอล์ฟ สไตเนอร์ (Carlgrén. 1981: 34; อ้างอิงจาก Rudolph Steiner. 1978) ที่กล่าวว่าของเล่นสำเร็จรูปทำลายความคิดจินตนาการของเด็ก ของเล่นควรที่จะเป็นของเล่นธรรมชาติ และให้เด็กคิดวิธีเล่นของเด็กเอง ควรเป็นวัสดุธรรมชาติมีลักษณะรูปร่าง และขนาดที่เหมาะสม ไม่สลับซับซ้อน เด็กสามารถทำความเข้าใจ หรือออกแบบสิ่งใหม่ๆ ได้ง่าย ซึ่งมีลักษณะเป็นรูปธรรมเป็นของจริง น่าสนใจน่าสัมผัส เป็นสื่อที่เด็กสามารถพบเห็นในชีวิตประจำวัน เด็กได้รับประสบการณ์ตรง ลงมือปฏิบัติ ได้ค้นคว้าความรู้ด้วยตนเองโดยประสาทสัมผัสทั้งห้า เด็กได้สังเกต ได้รับความรู้สึกที่ดีและได้รู้จักสิ่งต่างๆ โดยครูต้องเป็นผู้จัดเตรียมสภาพแวดล้อม วัสดุ อุปกรณ์ และการเสริมแรงอย่างถูกวิธี (ประภาพรพรณ เอี่ยมสุภาษิต. 2548: 82 - 112) เพื่อเอื้อให้เกิดการเรียนรู้ มีความสอดคล้องกับหลักการจัดประสบการณ์ของ สำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร (2546: 7) ซึ่งเป็นการจัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่ม คิดวางแผนตัดสินใจ ลงมือกระทำและนำเสนอแนวคิด โดยครูผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวกและเรียนรู้ร่วมกับเด็ก นำสื่อธรรมชาติมาจัดตามมุมประสบการณ์ เช่น ในมุมศิลปะ ใช้สีเขียวจากผงใบมะรุ่ม สีแดงจากดินเหนียว สีดำจากผงถ่าน สีเหลืองจาก ผงขมิ้น ฯลฯ ในมุมบล็อก เด็กเล่นบล็อกดิน บล็อกไม้ไผ่ ในมุมประกอบอาหาร เด็กประกอบอาหารจริง จากเตาถ่าน มีการบั้งข้าวโพด บั้งกล้วย ทอดผัก ข้าว ต้มน้ำดอกอัญชัน เป็นต้น จากการจัดกิจกรรมดังกล่าว เด็กได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองใน ขณะที่เล่น ตามความพึงพอใจของตนอย่างสนุกสนานเพลิดเพลินผ่านสื่อธรรมชาติตามมุมประสบการณ์

การที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อที่อยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จากการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ซึ่งมีความสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2548: 52) ที่กล่าวว่า แนวการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษา ที่เสนอให้มีอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมให้เด็กได้มีโอกาสสังเกต สัมผัส ทดลอง สำรวจ ค้นคว้า จะเป็นการทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ภายใต้บรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุข การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับเด็ก โดยใช้วิธีให้เด็กมีส่วนร่วมในการกระทำ ครูจะคอยสังเกตการณ์การเล่น กระตุ้นเร้าความสนใจ ทำทนายเด็ก (วีริยะ) โดยให้เด็กมีโอกาสเลือกมุมที่เด็กชอบทำให้เด็กรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่เด็กต้องรับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองเลือก (จิตตะ) รู้จักทดลองเล่นอย่างลองผิดลองถูก เพื่อหาข้อมูลในการแก้ปัญหา (วิมังสา) เป็นการสร้างความประทับใจ ให้เกิดการอยากเรียนรู้มากขึ้น (ฉันทะ) การเปิดโอกาสให้เด็กได้กระทำหรือแสดงพฤติกรรมการเล่นอย่างอิสระ ภายใต้บรรยากาศความรัก ความอบอุ่น ทำทนายให้เด็กอยากรู้ อยากแสวงหาคำตอบ การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีของครู จากประสบการณ์ในการเล่นของเด็ก มีการกระตุ้นและจูงใจที่ดี เด็กเกิดการเรียนรู้ จากประสบการณ์ที่ได้รับจากการเล่นที่ผ่านมา การฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ทำให้เด็กเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม อธิปไตย 4 สูงขึ้น

จากการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ที่มีความสอดคล้องกับธรรมชาติ การเรียนรู้ของเด็ก ตามหลักทางทฤษฎีพฤติกรรมนิยม อธิบายว่า การเรียนรู้เกิดจากปัจจัยทางตรงกับการวางเงื่อนไข ที่เป็นสิ่งเร้ากับการตอบสนองสิ่งเร้า เช่น ทฤษฎีการวางเงื่อนไขของพาลอฟ (Pavlov) ทฤษฎีของสกินเนอร์ (Skinner) ที่เน้นสิ่งเร้ากับการเสริมแรงที่เป็นการเสริมแรงทางบวกที่คนพอใจ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2545: 19 - 22) การเรียนรู้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างถาวร อันเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมและเงื่อนไขที่ได้รับ ตามแนวคิดของวัตสัน (Watson) ถือว่าการเรียนรู้และพฤติกรรมเช่นนี้จะเข้มข้นรุนแรงนั้น ไม่ใช่เป็นเพราะรางวัล หรือการเสริมแรงอย่างเดียว แต่เพราะเป็นการเชื่อมโยงเกี่ยวพันกับสิ่งเร้า การจัดสภาพแวดล้อมด้วยการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เป็นการเร้าความสนใจของเด็กปฐมวัยในการเรียนรู้ จากการทำกิจกรรมตามความต้องการของเด็ก ในบรรยากาศที่เด็กมีอิสระเสรี ในการตัดสินใจเลือกลงมือปฏิบัติ จับต้อง สัมผัส เด็กปฐมวัยจะทำงานการเรียนรู้ผ่านการเล่นกับสื่อธรรมชาติที่จัดวางเป็นมุมประสบการณ์ต่างๆ ที่ทำให้เด็กมีแรงกระตุ้นที่จะเรียนรู้ มีสิ่งกระตุ้นที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือแรงจูงใจที่เรียกภาษาพฤติกรรมศาสตร์ว่า ฉันทะ ความพอใจหรือความต้องการ มีความสัมพันธ์กับความเพียรพยายาม (วีริยะ) มีความเอาใจใส่ จดจ่อในการทำกิจกรรม (จิตตะ) รู้จักทดลองในสิ่งที่ปฏิบัติอยู่ เพื่อให้สิ่งที่ทำออกมาดีที่สุดใน (วิมังสา) (พระมหาสมคิด โครธา. 2547: 23) ประสบการณ์จากการเล่นสื่อธรรมชาติตามมุมประสบการณ์ ด้วยความมีอิสระในการคิด การแสดงออก อย่างเป็นไปตามความต้องการที่จะเรียนรู้ เป็นการฝึกฝนอธิปไตย 4 อย่างครบถ้วน เพราะสิ่งเร้าทั้งภายในและภายนอกทำให้เด็กปฐมวัยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้วยการเรียนรู้ จากประสบการณ์ที่เกิดจากการเล่น ดังนั้นจะเห็นได้ว่า เมื่อเด็กได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองในขณะที่เล่น ตามความพึงพอใจของตนเองอย่างสนุกสนานเพลิดเพลินผ่านสื่อธรรมชาติตามมุมประสบการณ์ ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 เด็กให้ความ

สนใจ เกิดความสนุกสนานขณะเล่น และในแต่ละมุมประสบการณ์จะมีสื่อธรรมชาติ เป็นสื่อของจริงที่หลากหลาย ดึงดูดความสนใจเด็ก ส่งผลให้สามารถพัฒนาพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัยให้สูงขึ้นได้

2. การจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติเด็กมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 เมื่อเปรียบเทียบกับ Baseline พบว่าเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ดีขึ้นกว่า ระยะ Baseline ตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 จนถึงสัปดาห์ที่ 8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 จากผลการวิจัยในครั้งนี้ เมื่อพิจารณาพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัย ตลอดช่วงระยะเวลาการจัดประสบการณ์การเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ มีการพัฒนาดังนี้

สัปดาห์ก่อนการทดลอง (Baseline) เด็กเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อปกติ ทั้ง 8 มุม ซึ่งเป็นสื่อที่เด็กมีความคุ้นเคย แต่เด็กไม่คุ้นเคยกับรูปแบบในการเล่นที่ครูจัดให้ ด้วยกระบวนการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติเพื่อพัฒนาพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียม (เร้าจันทะ) ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการก่อนเล่น (วางเงื่อนไขเพื่อให้เกิดวิม้งสา) ขั้นที่ 3 ขั้นปฏิบัติการเล่น (วิริยะ, จิตตะ) และขั้นที่ 4 ขั้นสรุปการเล่น (เป็นการตอกย้ำพฤติกรรมอิทธิบาท 4) เมื่อเด็กเริ่มเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อปกติ พฤติกรรมที่เด็กแสดงออก เด็กยังลังเลกับการที่จะตัดสินใจว่าเลือกเล่นมุมไหนดี แต่ละมุมเล่นแล้วจะเป็นอย่างไร เด็กยังเล่นตามมุมประสบการณ์ไม่เต็มตัว ขาดความมั่นใจ เด็กจะเดินไปมาระหว่างมุมประสบการณ์แต่ละมุม มีเด็กที่เลือกมุมไม่ได้ประมาณ 4 - 5 คน ไม่เลือกมุมเลย เดินไปมาดูเพื่อนที่กำลังเล่นอะไร เมื่อเด็กไม่ได้เล่นตามมุมที่ต้องการได้ เด็กจะทำท่างอนครู่ เด็กยังไม่สามารถปฏิบัติตามกติกาของการเล่นได้ และไม่ยอมเล่นตามมุมที่ตนเองไม่ได้เลือก สาเหตุเพราะไม่ได้มุมที่ต้องการที่อยากเล่นกับเพื่อนที่ตนเองชอบ และที่สำคัญต้องปฏิบัติตามข้อตกลงของการเล่นคือ แต่ละมุมเล่นได้ 5 - 6 คน เด็กจะคอยนับว่ามุมตัวเองครบหรือยังถ้าเกินเด็กจะบอกเพื่อนว่า “มุมเต็มแล้วนะ เล่นไม่ได้หรอก” จากการสังเกตของครูยังมีเด็กบางคนแอบเล่นตามมุมที่จำนวนเด็กเต็มแล้ว เด็กยังเล่นตามมุมแต่ละมุมได้ไม่นาน ขาดความต่อเนื่องในการทำกิจกรรม กิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ที่เด็กเลือกเล่นอันดับที่ 1 คือมุมประกอบอาหาร อันดับที่ 2 เล่นน้ำ - เล่นทราย

สัปดาห์ที่ 1 เด็กเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ด้วยความตื่นเต้นประหลาดใจ และบอกกับครูว่า “เราได้เล่นของเล่นโบราณแล้ว” เด็กเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เด็กตื่นเต้นเหมือนอยากรู้ว่าแต่ละมุมที่เล่นจะเป็นอย่างไร เด็กเลือกเล่นตามมุมประสบการณ์ตามความสนใจ คิดวางแผนในการเลือกมุมก่อนเวลาการจัดกิจกรรม เพราะเด็กมีประสบการณ์เดิมของขั้นตอนในการเล่นจากสัปดาห์ก่อนการทดลอง (Baseline) แต่มีความแตกต่างกันที่สื่อตามมุมประสบการณ์ทั้ง 8 มุม ซึ่งเด็กยังใช้เวลานานในการคิดวางแผน เด็กจะเดินดูสื่อตามมุมในแต่ละมุม พูดคุยกันว่าสื่อมีอะไรบ้างและจะเล่นอย่างไร ความร่วมมือในการเล่นยังน้อย ความสร้างสรรค์ของผลงานตามลักษณะของมุมยังน้อย ซึ่งผู้วิจัยเปรียบเทียบกับการเล่นตามสื่อปกติแล้ว เด็กให้ความสนใจสื่อธรรมชาติเพราะเด็กยังไม่คุ้นเคยมากนัก โดยผู้วิจัยเป็นเพียงผู้สังเกตและอำนวยความสะดวกให้กับเด็กเท่านั้น และให้ความช่วยเหลือเมื่อเด็กต้องการ

สัปดาห์ที่ 2 และ 3 เด็กเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เด็กเลือกเล่นตามมุมที่เลือกได้ดีขึ้น ใช้เวลาในการเล่นได้นานขึ้น มีสมาธิจดจ่อในการทำกิจกรรม ยังมีพฤติกรรมตามเพื่อนบ้าง แต่จะเริ่มเลือกมุมที่ตนเองมีความสนใจมากขึ้น บางครั้งยังเกิดความลังเลบ้าง แต่จะทำท่าตั้งใจจากมุมที่ต้องการเล่น จะพูดว่า “เดี๋ยวพุงนี้เราค่อยเล่นก็ได้” และเริ่มให้ความสนใจกับบางมุมที่ไม่เคยเข้าเล่นมากขึ้น กับเพื่อนกลุ่มใหม่มากขึ้น มีความร่วมมือในกลุ่ม มีการสร้างสรรค์ผลงานมากขึ้น มีรูปแบบที่แตกต่างออกไป มีความร่วมมือในการเล่นมากขึ้น

สัปดาห์ที่ 4 และ 5 เด็กมีพัฒนาการพฤติกรรมอิทธิบาท 4 สูงขึ้นกว่าสัปดาห์ที่ผ่านมา เด็กเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ พฤติกรรมการเล่นของเด็กเปลี่ยนไปมาก เด็กเริ่มเลือกมุมด้วยตัวเองอย่างชัดเจน มีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น จะเล่นกับกลุ่มเพื่อนที่มีพฤติกรรมการเล่นที่คล้ายกัน มีการออกแบบการเล่นในแต่ละมุม เริ่มมีการยอมรับข้อตกลงในการเล่นมากขึ้น เช่น แต่ละมุมเล่นได้ 5 - 6 คน เมื่อเด็กไปดูแล้วเพื่อนเล่นครบตามจำนวนเด็กจะยอมรับและเดินไปเล่นมุมอื่น สามารถเล่นได้นานตามระยะเวลาที่กำหนด มีความกระตือรือร้นในการเล่นได้อย่างต่อเนื่อง ทำกิจกรรมตามมุมนั้นๆ ได้ดี ปฏิบัติตามกติกาในการเล่นได้มากขึ้น เช่น การเล่นด้วยความระมัดระวัง การไม่ส่งเสียงดังรบกวนเพื่อน การเก็บของเล่นตามมุมโดยมีการเตือนเป็นบางครั้ง เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ เด็กได้รับประสบการณ์ตรงจากการเล่นซึ่งผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมการเล่นของเด็ก เด็กได้เรียนรู้ในขณะลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเล่น ซึ่งทำให้เด็กเกิดกระบวนการคิดจากการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมเข้ากับประสบการณ์ใหม่ มีความแม่นยำในการเล่นในแต่ละมุม เพื่อทำความเข้าใจสิ่งต่างๆ นำไปสู่การเรียนรู้ร่วมกัน นอกจากนั้นเด็กยังได้ทบทวนประสบการณ์ที่ได้ เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นมากขึ้น เนื่องมาจากเด็กได้ผ่านประสบการณ์การเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติมาแล้วหลายครั้ง และรู้จักลักษณะของมุมประสบการณ์ในแต่ละมุมว่าเป็นอย่างไร เมื่อเด็กมีโอกาสประสบความสำเร็จอยู่เสมอจากการเล่นอย่างอิสระกับสื่อธรรมชาติตามมุมประสบการณ์ เริ่มเข้าใจในรูปแบบการเล่นตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์

สัปดาห์ที่ 6 7 และ 8 เด็กมีพัฒนาการพฤติกรรมอิทธิบาท 4 สูงขึ้นในระดับคงที่ เด็กเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เด็กได้รับประสบการณ์ตรงจากการเล่นมีปฏิสัมพันธ์กับมุมประสบการณ์หลากหลายมุม ทำให้เด็กมีประสบการณ์จากการเล่นตามมุมต่างๆ ทำให้เด็กมีความแม่นยำในการที่จะเลือกมุมที่ตัวเองถนัด เมื่อเด็กๆ ได้ทำกิจกรรมซ้ำๆ เรียนรู้ขั้นตอนในการเล่น และรู้กระบวนการที่ถูกต้อง เด็กเกิดพฤติกรรมความเคยชิน ดังคำกล่าวของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต. 2551. 96 - 97) กล่าวว่า ความเคยชินนี้มีทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ พระพุทธเจ้าทรงเน้นความสำคัญของความเคยชิน ด้วยการฝึกความเคยชินที่ดี ทำให้เกิดพฤติกรรมที่ดี ในที่สุดก็เป็นวิถีชีวิตขึ้นมา บรรยากาศและการจัดสภาพแวดล้อมของการเล่นที่เอื้ออำนวยต่อการมีลักษณะนิสัยที่ดี จะช่วยให้เด็กดูดซึมซับสิ่งที่ดีงาม โดยอาศัยการฝึกฝนการกระทำที่สม่ำเสมอ ค่อยเป็นค่อยไป และ นำไปสู่การปฏิบัติ จนเป็นนิสัยได้ ซึ่งกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการนั้นสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กให้เป็นไปในทิศทางที่ดี (มุสตี กุฏอินทร์. 2526: 45 - 46) กิจกรรมการเล่น

จะมีการดำเนินไปด้วยดี เด็กมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สมาชิกในการเล่นตามมุมประสบการณ์จะมีการพูดคุยโต้ตอบในสิ่งที่กำลังทำอยู่ มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ มีการช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อ แบ่งอุปกรณ์สื่อธรรมชาติซึ่งกันและกัน ในการทำกิจกรรมของการเล่นได้อย่างชัดเจน มุมประกอบอาหาร มีการยอมรับและคัดเลือกความคิดเห็นของแต่ละคนว่า จะใครจะทำอะไร และทำอย่างไร มีการต่อรอง เมื่อเกิดปัญหาเด็กจะช่วยกันแก้ไข โดยการลงความเห็นว่าจะแก้ปัญหาอย่างไร บรรยากาศในการเล่นเงียบเสียงรบกวนน้อยมาก เมื่อเด็กมีโอกาสเล่นตามมุมอย่างอิสระกับสื่อธรรมชาติ จากอุปกรณ์ที่หลากหลาย มีการแสดงความคิดเห็นในการเล่น มีการยอมรับจากเพื่อนในกลุ่ม ทำให้เด็กกล้าแสดงออก มีความมั่นใจในการทำกิจกรรมการเล่น และตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการทดลอง ครูกระตุ้นเด็กด้วยคำถามเพื่อให้เด็กได้คิดแก้ปัญหา ทำทนายในระหว่างการทำกิจกรรม ให้กำลังใจและการเสริมแรง สร้างบรรยากาศที่อบอุ่นเป็นกันเอง ภายใต้สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ดังกล่าว จะช่วยเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 สูงขึ้น

สัปดาห์หลังการทดลอง Posttest เด็กมีพัฒนาการพฤติกรรมอิทธิบาท 4 สูงขึ้น เด็กเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อปกติ เด็กมองของเล่นด้วยความตื่นตัวมาก และพูดว่า “ของเล่นอันเดิมกลับมาแล้ว” พูดด้วยความตื่นตัว และชวนเพื่อนมาดู แต่ครูยังจัดของเล่นสื่อธรรมชาติเอาไว้ใกล้ๆ กันและพูดคุยกับเด็กๆ ว่า “ครูจัดของเล่นธรรมชาติไว้ใกล้ๆ กันนะ แต่วันนี้ข้อตกลงของเราคือเล่นเฉพาะของเล่นสื่อปกติ” เด็กร่วมกันวางแผนในการเล่นซึ่ง เด็กๆ ทำได้ดี ใช้เวลาเร็วมากในการเลือกมุม โดยไม่สนใจว่าเพื่อนคนไหนจะอยู่มุมไหน เล่นแต่ละมุมอย่างชัดเจน ไม่เดินรบกวนหรือขอเข้าไปเล่นมุมอื่น เด็กมีความมุ่งมั่นในการเล่นตามมุมที่ตนเองเลือกอย่างเต็มที่ มีการช่วยเหลือ แบ่งปัน พอหมดเวลา เด็กจะเก็บของเล่นกันเงียบๆ โดยเฉพาะมุมเล่นน้ำ – เล่นทราย เด็กจะเก็บของเล่นตามขั้นตอนก่อนหลังได้ดีมาก เช่น เด็กจะนำอุปกรณ์ในการเล่น ทุกอย่างไปล้าง เก็บทรายได้เรียบร้อย ใช้ไม้ถูพื้นได้อย่างคล่องแคล่ว และที่สำคัญเด็กจะพยายามที่จะเก็บน้ำในกระบอกน้ำออกเพื่อนำ ไปทิ้งโดยเด็กจะใช้ถ้วยตักก่อน เมื่อ น้ำใกล้หมดจะใช้จาน ใช้ช้อน และเมื่อน้ำใกล้หมดตักไม่ได้ เด็กจะช่วยกันคิดว่าจะทำอย่างไร สุดท้ายก็ลองยก เอียงกระบอกน้ำและใช้ แก้วตักที่ละนิดจนน้ำหมดจากกระบอก

จะเห็นได้ว่ากิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติตลอด 8 สัปดาห์ ครูดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนการเล่นทั้ง 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียม ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการก่อนเล่น ขั้นที่ 3 ขั้นปฏิบัติการเล่น ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปการเล่น เมื่อเด็กมีโอกาสทำกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ จะพบว่าสัปดาห์ก่อนการทดลองอยู่ในระดับต่ำ จากการจัดกิจกรรมให้เด็กทำซ้ำๆ เป็นกระบวนการที่ล่อหลอม เด็กได้ฝึกฝนทำให้เกิดพฤติกรรมที่เข้มข้น โดยการใช้สิ่งเร้าทั้งภายนอกและภายใน โดยผู้วิจัยเปลี่ยนสื่อตามหน่วยการเรียนรู้ เป็นตัวกระตุ้น และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีของครูกับเด็กระหว่างการจัดกิจกรรม ทำทนายให้เด็กอยากรู้ สนองตอบด้วยคำพูด เป็นกำลังใจให้กับเด็ก ทำให้เด็กเกิดพฤติกรรมอิทธิบาท 4 สูงคงที่

3. การจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ทำให้เด็กมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 โดยรวมและรายด้าน คือ ด้านฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา สูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ เมื่อพิจารณาพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัย การจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติสามารถพัฒนาพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ทุกด้านของเด็กปฐมวัยให้สูงขึ้น มีการพัฒนาดังนี้

3.1 พฤติกรรมทางด้านฉันทะ จากการศึกษาพบว่าหลังการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ทางด้านฉันทะสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติสามารถพัฒนาพฤติกรรมทางด้านฉันทะได้ เด็กที่มีพฤติกรรมฉันทะที่เด็กแสดงออก คือ เด็กจะรักงาน ทำงานด้วยใจรักเป็นสุข จะแสดงออกด้วยท่าทาง คำพูด กิจกรรมที่พัฒนาฉันทะ พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยูรค์ ปยุตโต. 2552: 18) กล่าวว่า คนที่มีนิสัยใจรัก ชอบอะไรแล้วทำ ครุต้องใช้วิธีการถามร่วมด้วย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในขณะที่เด็กเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ครูมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก ครูจะถาม พูดคุย ด้วยท่าทางที่เป็นมิตรการจัดกิจกรรมให้เด็กได้เกิดความสุขสนุกสนาน เด็กมีความสุขในการเล่น มีความรักในการทำกิจกรรม เมื่อเด็กมีโอกาสตัดสินใจเลือกมุมตามความสมัครใจ ซึ่งจากมีความสอดคล้องกับ สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ (2550ข: 26) ที่กล่าวว่า หลังการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ให้เด็กมีโอกาสฝึกการตัดสินใจ หรือมีโอกาสเลือก การจัดมุมต่างๆ ในห้องเรียนที่เด็กสามารถตัดสินใจเลือกเล่นในมุมต่างๆ ตามความสนใจของเด็ก เป็นสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมความเชื่อมั่นและความสามารถในการตัดสินใจของเด็กในวัยนี้

การที่เด็กได้เล่นเลือกตามมุมประสบการณ์ทั้ง 8 มุม จะเป็นการส่งเสริมความพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านฉันทะให้กับเด็กปฐมวัย ด้วยรูปแบบการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ที่ให้เด็กมีโอกาสเลือกเล่นตามมุมด้วยความสมัครใจ สื่อธรรมชาติที่หลากหลาย เมื่อเด็กได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองตามความสนใจ มีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม จะคอยมาถามครูเสมอว่า"วันนี้เราจะทำกิจกรรมอะไร" เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนและครู เด็กจะมีการพูดคุยกันในกลุ่มที่เล่นอยู่ด้วยกัน แสดงสีหน้าท่าทางมีความสุข ซึ่งแสดงออกโดยการพูดคุย เกี่ยวกับการเล่น สื่อ มีการเสนอความคิดเห็นขณะทำกิจกรรม ได้เสนอผลงานของตนเอง และสามารถถ่ายทอดเรื่องราวให้เพื่อนและครูฟังได้ และเมื่อเด็กทำกิจกรรมสำเร็จ จะรู้สึกภูมิใจในผลงานของตน สังเกตได้จากที่เด็กแสดงอาการดีใจ นำผลงานที่ได้ไปอวดครูข้างห้อง อวดเพื่อนหรือผู้ช่วยวิจัย ในขั้นตอนการนำเสนอผลงานเป็นการให้เด็กบอกเล่า บรรยายในสิ่งที่ตนทำด้วยความภาคภูมิใจ ครูจะเสริมแรงทางบวกเท่านั้น ไม่มีการประเมินค่าหรือเปรียบเทียบผลงานของเด็ก แต่จะพยายามทำความเข้าใจกับผลงานนั้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับ สุมนทนา พรหมบุญ (2544: 10) กล่าวว่า วิชา เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่มีจินตนาการสูง สามารถเล่าเรื่องสิ่งต่างๆ ตามความคิดของตนได้ ผู้ใหญ่ควรให้โอกาสเด็กในการเล่าเรื่อง มีการเสริมแรงทางบวกด้วยคำชม หรือแสดงคำถามที่แสดง

ท่าที่เข้าใจในผลงาน เป็นการกระตุ้นให้เด็กพอใจ มีความสอดคล้องกับสกินเนอร์ (Skinner) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้การกระทำใดๆ ถ้าได้รับการเสริมแรงจะมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นอีก ส่วนการกระทำใดๆ ที่ไม่ได้รับการเสริมแรง มีแนวโน้มที่ความถี่ของการกระทำนั้นจะลดลง และหายไปในที่สุด

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต. 2548: 70) กล่าวว่า พระพุทธเจ้าจะทรงใช้การชมเชยบ้าง ก็เป็นไปในรูปการยอมรับความดีของผู้นั้น กล่าวชมโดยธรรม ให้เขามั่นใจ ในการกระทำความดีของตน เมื่อเด็กทำกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติเสร็จเรียบร้อย เด็กยังได้ช่วยเก็บของเล่นตามมุม ทำความสะอาดมุม ทำความสะอาดเครื่องมือที่ใช้ในมุมประกอบอาหาร โดยนำไปล้าง นำไปเช็ด ผึ่งลมให้แห้ง และเก็บเข้าที่เดิม เด็กมีพฤติกรรมเลียนแบบจากการสังเกตการณ์เก็บของเล่นตามมุมประสบการณ์ของครูในช่วงสัปดาห์แรกๆ จากการสังเกตเพื่อน เมื่อเห็นเพื่อนเก็บของเล่นเมื่อเล่นเสร็จ แล้วครูชมเชย (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2545: 23 - 24; อ้างอิงจาก Albert Bandura. 1925) พฤติกรรมของคนและการแสดงออกเกิดจากการได้เลียนแบบตัวอย่างที่ผู้หนึ่งเห็นได้สังเกต ลองปฏิบัติตาม หากได้รับการยอมรับเด็กจะแสดงพฤติกรรมหรือกระทำนั้นต่อไป เด็กจะเลือกเลียนแบบเฉพาะสิ่งที่เด็กสนใจเท่านั้น สิ่งที่เด็กเลียนแบบมีทั้งการได้เห็น ได้ฟัง และได้ยิน แต่การได้เห็นต้นแบบมีอิทธิพลสูงกว่า จากการสังเกตพฤติกรรมของผู้วิจัยเด็กจะเก็บของเล่นตามมุมประสบการณ์ทั้ง 8 มุม ได้ถูกต้อง เรียบร้อย โดยที่ครูไม่ต้องเตือน

จะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ให้เด็กปฐมวัยมีโอกาสในการเลือกเล่นตามมุมประสบการณ์ตามความสมัครใจ กับเพื่อนที่ชอบทำให้เด็กมีความสุข เพลิดเพลิน ในการเล่น แสดงออกมาผ่านสื่อ ผ่านการเล่น การที่เด็กจะบรรลุถึงความพอใจนั้น ต้องสนองตอบด้วยการเล่น สอดคล้องกับ ฉันทนา ภาคบังข (2538: 1) ที่ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า บุคคลที่มีความภาคภูมิใจในตนเอง จะมีความเชื่อว่าตนมีความสามารถ ยอมรับหรือพอใจในความเป็นตัวของตัวเอง เด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง จะมีความกล้าในการแสดงออก กล้าตัดสินใจและมีความมั่นใจที่จะทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จได้ตามความต้องการของตนเอง จากที่ครูมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีภายใต้บรรยากาศของความรัก ให้กำลังใจในการทำกิจกรรม เปิดโอกาสให้เด็กได้เล่าเกี่ยวกับผลงานที่ได้รับการยอมรับจากเพื่อนและครู เด็กจะเกิดความภาคภูมิใจ เพื่อให้พฤติกรรมที่พึงประสงค์นั้นคงอยู่ จะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ทำให้เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ทางด้านฉันทะสูงขึ้น

3.2 พฤติกรรมทางด้านวิริยะ จากการศึกษาพบว่า หลังการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ทางด้านวิริยะ สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ สามารถพัฒนาพฤติกรรมทางด้านวิริยะได้ เพราะลักษณะของกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ มีความสนุกสนานทำหายความสามารถเด็ก เป็นไปตามคำกล่าวของ พระพรมคุณาภรณ์ (ประยูรค์ ปยุตฺโต. 2552: 17) ที่ว่า คนที่มีลักษณะวิริยะ จะทำอะไรต้องมีลักษณะทำหาย ถ้าอะไรเป็นเรื่องทำหายแล้วใจสู้จะทำได้ บทบาทของครูในการจัดกิจกรรมการเล่น ครูจะมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก ทำหายเด็กด้วยการพูดคุย ด้วยลักษณะของกิจกรรมสื่อธรรมชาติ

ริเริ่มการเล่นและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ดังที่สิริมา ภาณุโณนนันทพงษ์ (2545: 31 – 33) กล่าวว่า เด็กปฐมวัยโดยธรรมชาติแล้วมีความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งต่างๆ ที่กระตุ้นให้เด็กคิด ให้อยากเรียนรู้ ทำให้เด็กกล้าคิด กล้ากระทำ และค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเล่นตามมุม ประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เช่น การเล่นประกอบอาหาร การทำกิจกรรมศิลปะ การเล่นตามมุม เล่นน้ำ – เล่นทราย เป็นต้น

การเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ทุกครั้งการเปิดโอกาสให้เด็ก ปฏิบัติการเล่นตามที่ออกแบบไว้ หรือริเริ่มใหม่อย่างอิสระ เด็กสามารถใช้เวลาในการเล่นอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะเล่นเสร็จ ให้ความสนใจ พุดคุย และให้กำลังใจ ให้เด็กมุ่งมั่นในสิ่งที่ปฏิบัติอย่างเต็มที่ เปิดโอกาสให้เด็กใช้ความพยายามในการเล่น ชักชวนให้เด็กร่วมเล่น ทำกิจกรรมตามที่ ออกแบบไว้ สอดคล้องกับลดาพรรณ ดิสม (2546: 64) ที่กล่าวว่า ในเด็กปฐมวัยการที่ครูมี ปฏิสัมพันธ์ที่ดี ไม่ว่าจะเป็นการใช้คำถามกระตุ้นในการเรียนรู้ การให้กำลังใจ โอบกอดเด็ก หรือคำ ชมเชยในขณะที่เด็กท้อแท้ ก็เป็นแรงกระตุ้นอย่างหนึ่ง ที่ทำให้เด็กมีกำลังใจที่จะเรียนรู้ต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิสุทธีวรรณ ปันฉาย (2550: 58) ที่ศึกษาเรื่องคู่มือพัฒนาความ ชยันหมั่นเพียรของนักเรียนระดับปฐมวัย สรุปว่า การจัดกิจกรรมโดยใช้เทคนิคการเล่นิทาน เทคนิคแม่แบบและบทบาทสมมติ สามารถนำมาส่งเสริมพฤติกรรมความชยันหมั่นเพียรของนักเรียน ปฐมวัยได้เป็นอย่างดี กิจกรรมในคู่มือประกอบด้วยเทคนิคที่หลากหลายและมีความเหมาะสมกับเด็ก ปฐมวัย เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรม ได้แสดงความคิดเห็นซึ่งทำให้เด็กเกิดความสนใจ จากสถานการณ์ที่กำหนดให้ ทำให้เด็กมีความกระตือรือร้น อยากร่วมเข้ามามีส่วนร่วม เด็กมีอิสระในการ ตัดสินใจ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ แสงเดือน จุฑาริ (2546: 62 – 63) ที่ศึกษาเรื่องผลของการ จัดกิจกรรมสนทนายามเช้าเน้นวัฒนธรรมเป็นฐานที่มีผลต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ได้กล่าวถึง กิจกรรมที่มีลักษณะเป็นกันเองสนุกสนาน ไม่ตึงเครียดทำให้เด็กเกิดความมั่นใจ และได้ คิดริเริ่มกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองเด็กได้แสดงความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่

การพัฒนาพฤติกรรมทางด้านวิริยะ ซึ่งเป็นเรื่องของจิตใจที่สื่อออกมาเป็นการกระทำ จากการเล่นด้วยสื่อธรรมชาติ มีการสร้างบรรยากาศในการเล่นอย่างอิสระทั้งในการเลือกเล่นตามมุม และการสร้างสรรค์การเล่นจากสื่อธรรมชาติ เรียนรู้จากการปฏิบัติด้วยตัวเอง จะเห็นได้ว่า การจัด กิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ทำให้เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ทางด้านวิริยะสูงขึ้น เพราะการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ส่งเสริมให้ เด็กปฐมวัยได้เลือกทำกิจกรรมตามความสนใจ มีการออกแบบการเล่นอย่างอิสระ ทำให้เด็กเกิด อิสระทางด้านความคิด ทำให้เด็กมีความเต็มใจในการเล่นอย่างเต็มที่

3.3 พฤติกรรมทางด้านจิตตะ จากการศึกษาพบว่าหลังการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุม ประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เด็กปฐมวัยมีเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ทางด้านจิตตะ สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุม ประสบการณ์สามารถพัฒนาพฤติกรรมทางด้านจิตตะได้ เด็กที่มีจิตตะพฤติกรรมที่เด็กแสดงออก เด็กจะมีสมาธิ ความจดจ่อ ในขณะที่เด็กเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เด็กมีโอกาส

เลือกมุมที่ตนสนใจ มีการวางแผนการเล่นด้วยตนเอง จากกระบวนการดังกล่าวเด็กจะเกิดความตระหนักว่าสิ่งที่ตัวเองเลือกคือเด็กต้องรับผิดชอบ กิจกรรมที่พัฒนาจิตตะต้องเกี่ยวข้องกับตัวเด็ก ซึ่งมีความสอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต. 2552: 17) กล่าวว่า คนบางคนเป็นคนแบบจิตตะ ลักษณะเป็นคนเอาใจจดจ่อ ถ้ามีอะไรเกี่ยวข้องกับตัวเขา เรียกว่าเป็นเรื่องของเขาแล้ว เอาใจจดจ่อไม่ทอดทิ้ง อย่างนี้เป็นลักษณะของคนมีความรับผิดชอบ เป็นเรื่องของเขาขึ้นมาแล้วเขาจะทำ ซึ่งมีความสอดคล้องกับการส่งเสริมพฤติกรรมทางด้านจิตตะ จากการที่เด็กเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เมื่อเด็กเล่นตามมุมที่เลือกแล้วเด็กจะตั้งใจทำกิจกรรมเล่น เด็กจะรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ต้องรับผิดชอบ คือ จะปฏิบัติตามการเล่นตามระยะเวลาที่กำหนดคือ 40 นาที เด็กมีความจดจ่อในการทำกิจกรรมจนกว่าจะเสร็จ แสดงความเอาใจใส่ในการเล่นตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญจิรา ภูสังข์ (2547: 56) ที่ศึกษาความสามารถทางพหุปัญญาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ปฏิบัติการทดลองประกอบอาหารตามรูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้ กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้เด็กมีประสบการณ์ตรงโดยเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้ลงมือกระทำด้วยตนเองจนประสบความสำเร็จในการปฏิบัติกิจกรรม เด็กจะเกิดความเชื่อมั่น มีความภาคภูมิใจในผลงานของตนเองและกล้าแสดงออกมากขึ้น ในมุมวิทยาศาสตร์ ขณะที่เด็กทำกิจกรรมเด็กสามารถเลือกทำกิจกรรมการทดลองตามที่ตนเองสนใจ และเด็กทำกิจกรรมด้วยความตั้งใจ เช่น มุมเล่นน้ำ - เล่นทรายครูจัดสภาพแวดล้อมการเล่นโดยให้เด็กเล่นน้ำจากสื่อธรรมชาติ เด็กเล่น น้ำดอกอัญชัน ครูจะตักน้ำดอกอัญชันและไม่ได้เอากากดอกอัญชัน ออก เมื่อเด็กมาเล่นตามมุมเด็กจะแสดงความ เอาใจใส่ในการเล่นโดยใช้ตะแกรงกรองกากดอกไม้ ออก แล้วเด็กค่อยเริ่มเล่น จากสถานการณ์การเล่นตามมุมศิลปะ เด็กจะมีสีหน้าท่าทางที่มุ่งมั่นในการทำกิจกรรมมาก แม้ลักษณะของกิจกรรมจะยากและเด็กไม่คุ้นเคย ไม่วอกแวกกับสิ่งเร้าที่อยู่รอบข้าง เพราะครูจะเร้าจิตตะของเด็กด้วยการใช้มุมสงบคือมุมศิลปะให้อยู่ใกล้กับมุมบล็อกซึ่งมีเสียงดัง มุมวิทยาศาสตร์อยู่ใกล้กับมุมประกอบอาหาร เร้าสมาธิด้วยเสียงและกลิ่นของอาหาร เด็กจะทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องจนแล้วเสร็จและบรรยากาศที่แสดงถึง พฤติกรรมทางด้านจิตตะ คือ บรรยากาศในการเล่นเงียบ ไม่มีเสียงดังรบกวนออกมาจากมุมต่างๆ ถ้าเด็กคนไหนเสร็จก่อนจะนั่งรอเพื่อนคนอื่นจนกว่าเพื่อนจะทำเสร็จเพื่อร่วมกันเก็บมุมนั้นๆ จะไม่ลุกเดินเพ่นพ่านรบกวนเพื่อนคนอื่นเพราะกลัวว่ากลุ่มของตนจะจำนวนไม่ครบตามข้อตกลงของการเล่น หรือส่งเสียงดังรบกวน บรรยากาศในการเล่นจะเงียบ ซึ่งเป็นลักษณะของจิตตะ (กลุ่มของสมาธิ) เด็กเล่นของเล่นด้วยความระมัดระวังซึ่งจากการสังเกตของผู้วิจัย ตลอดระยะเวลาในการวิจัย สื่อธรรมชาติในการเล่นตามมุมประสบการณ์มีความเสียหายน้อยมาก และเด็กไม่ได้รับอันตรายจากการเล่นเลย เพราะเด็กจะเล่นด้วยความระมัดระวัง จะเก็บของเล่นได้อย่างเรียบร้อย จะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยได้ปฏิบัติกิจกรรมตามระยะเวลาที่กำหนด ทำกิจกรรมตามข้อตกลงของการเล่น คือ การเล่นตามระยะเวลาที่กำหนด ไม่ส่งเสียงดังรบกวนเพื่อน ทำให้เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ทางด้านจิตตะสูงขึ้น

3.4 พฤติกรรมทางด้านวิมังสา จากการศึกษาพบว่าหลังการจัดกิจกรรมการเล่นตาม มุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เด็กปฐมวัยมีเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ทางด้าน วิมังสา สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุม ประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติสามารถพัฒนาพฤติกรรมทางด้านวิมังสาได้ เด็กที่มีวิมังสา พฤติกรรมที่เด็กแสดงออก เด็กจะชอบสงสัย ชอบค้นคว้า ชอบทดลอง พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยูรค์ ปยุตโต. 2552: 18) กล่าวว่า คนอีกพวกหนึ่งเป็นพวกชอบสงสัย ชอบค้นคว้า ชอบทดลอง เราต้อง ทำอะไรให้เขาเกิดความสงสัย อยากรู้ อยากเข้าใจขึ้นมา กิจกรรมที่ทำได้ต้องเป็นเรื่องที่น่าค้นคว้า น่า ทดลอง ซึ่งสอดคล้องกับ พัชรวิทย์ เกตุแก่นจันทร์ (2541: 22 – 23) กล่าวว่า การจัดกิจกรรม ปฏิบัติการทดลองเป็นการสอนที่ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เพราะเด็กได้ทดลองปฏิบัติ กิจกรรมด้วยตนเอง ได้สังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลง ในสิ่งที่ตนได้ทดลอง เป็นการฝึกทักษะการ สังเกต การคิดแก้ปัญหา และส่งเสริมให้เด็กมีความอยากรู้อยากเห็น ซึ่งมีความสอดคล้องกับ จิตท นาวรรณ เตือนฉาย (2541: 2) ที่กล่าวว่า ศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้เด็ก สืบค้น ค้นคว้า และเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ความคิดริเริ่มและจินตนาการ จากลักษณะดังกล่าวมี ความสอดคล้องกับลักษณะการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เพราะเด็ก จะมีออกแบบหรือวางแผนก่อนการเล่น และในขณะที่เด็กเล่นครูจะกระตุ้นเด็กด้วยคำถาม ชักชวน เด็กให้เกิดความสงสัยในการทำกิจกรรม ทำให้เป็นเรื่องที่น่าค้นคว้า น่าทดลอง น่าสงสัย บางครั้ง ขณะที่ทำกิจกรรมอาจเกิดปัญหาขึ้น เช่น มุมประกอบอาหาร อุปกรณ์ที่ครูจัดไว้ให้ที่มุมเมื่อเด็ก ประกอบอาหาร แล้วเกิดการติดขัด ทำไม่ถนัด เด็กจะคุยกันและคิดว่าจะใช้อะไรแทน บางครั้งจะเดิน มาบอกครู บางครั้งจะตัดสินใจแก้ปัญหาเอง ด้วยการลงความเห็นว่าทำอย่างไร มีการลองผิดลอง ถูก สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2548: 52) ได้กล่าวถึง การจัดกิจกรรมที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ ควรเด็กมีอิสระในการเลือกเรียนตามความสนใจและความสามารถของตนเอง เด็กได้คิดวิเคราะห์ วางแผน และลงมือปฏิบัติ เด็กได้สรุปและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเด็กได้ปฏิสัมพันธ์และเรียนรู้จาก บุคคลอื่น

การจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยเด็ก จะมีออกแบบหรือวางแผนก่อนการเล่น ได้ปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมด้วยสื่อธรรมชาติ มีโอกาส ทำกิจกรรมแบบลองผิดลองถูก บางครั้งขณะที่ทำกิจกรรมอาจเกิดปัญหาขึ้น เด็กจะร่วมกันคิด แก้ปัญหา ได้เรียนรู้กิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง จึงส่งผลให้เด็กปฐมวัยหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการ เล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เด็กได้มีโอกาสพัฒนาพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ด้านวิมังสา ทำ ให้เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ทางด้านวิมังสาสูงขึ้น

ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัย

1. กิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เป็นการจัดสภาพแวดล้อมด้วยสื่อธรรมชาติ ในการจัดมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ทั้ง 8 มุม ผู้วิจัยจัดภายในห้องเรียน 5 มุม คือ มุมศิลปะ มุมบล็อก มุมดนตรี มุมบทบาทสมมติ และมุมหนังสือ เป็นมุมที่ต้องความสงบในการเล่น จัดนอกห้องเรียน 3 มุม คือ มุมประกอบอาหาร มุมวิทยาศาสตร์ และมุมเล่นน้ำ – เล่นทราย เป็นมุมที่มีการใช้น้ำ ทราย ก่อไฟในการประกอบอาหาร เป็นต้น เพื่อความสะดวกในการจราจร และเพียงพอกับจำนวนเด็กจำนวนมาก และบางมุมเป็นการจัดมุมสงบใกล้กับมุมที่มีเสียงดัง เช่น มุมศิลปะ มุมบล็อก มุมวิทยาศาสตร์ ใกล้กับมุม ประกอบอาหาร เพื่อดูสมาธิเด็ก (จิตตะ)

2. ในช่วง Baseline ที่เริ่มการทดลอง เด็กเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อปกติ เด็กยังยึดติดกับพฤติกรรมเดิม เช่น ทำท่าง่วงในการเล่นตามมุม ไม่รู้ว่าจะเลือกมุมไหนดี เพื่อนที่สนิทจะเล่นมุมไหน จะเลือกมุมที่เคยเล่น เล่นได้ไม่นานจะเปลี่ยนมุม เพื่อนคนไหนเรียกก็ไป ยังไม่เคยชินกับรูปแบบในการเล่นที่ครูเริ่มจัดให้

3. สัปดาห์ที่ 2 เริ่มการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติที่ครูจัดตามมุมประสบการณ์ ซึ่งสื่อเหล่านี้ครูจัดเตรียมไว้ตั้งแต่ตอนเปิดเทอม เด็กจะให้ความสนใจด้วยการถามครูว่า “มีของเล่นโบราณครูเอาไว้อะไร” จะทำท่าสนใจ จะแอบเล่นที่มุมประสบการณ์ที่ครูเตรียมสื่อธรรมชาติ พอเริ่มทดลองครูเริ่มให้เล่นเป็นสัปดาห์แรก เด็กพูดว่า “เราได้เล่นของเล่นโบราณแล้ว” ต้องการมีส่วนร่วมในการเล่น ด้วยการช่วยครูหยิบ จับของเล่นตามมุมประสบการณ์

4. ในการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติในแต่ละครั้ง เด็กมีความกระตือรือร้นที่เข้าไปเล่นตามมุมประสบการณ์ที่ตัวเองชอบ ด้วยการแสดงออกทางพฤติกรรม ดังนี้ เด็กจะนำอุปกรณ์ในการทำอาหารมาที่ครูสอนตามหน่วยนั้นเพื่อให้ตัวเองได้เข้าไปเล่นในมุมประกอบอาหาร จะถามครูว่ามุมที่ตนเองต้องการเล่นวันนี้ทำอะไร หนูจะทำอะไรในมุมนั้นๆ และสุดท้ายจะบอกครูว่า “หนูขอเล่นมุมที่ต้องการ” เป็นต้น

5. จากการสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็ก เมื่อปฏิบัติตามข้อตกลงในการเล่นตามมุมที่ตั้งไว้ร่วมกันได้ เช่น ในแต่ละมุมเล่นได้ไม่เกิน 5 – 6 คน เมื่อเล่นเสร็จแล้วต้องเก็บทุกครั้ง และเด็กได้รับคำชมเชยจากครูทุกครั้งในการเล่นตามมุมจนเกิดความสำเร็จ ทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง เมื่อครูสอบถามพูดคุยกับผู้ปกครอง เด็กเกิดพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน เช่น เด็กจะกลับไปเล่าให้ผู้ปกครองฟังว่า วันนี้เด็กได้ทำอะไรบ้าง และคิดวางแผนต่อว่า พรุ่งนี้จะเลือกเล่นที่มุมใดและจะนำสื่ออะไรมาบ้าง โดยการเตรียมสื่อตามธรรมชาติมาจากบ้าน เพื่อมาเล่นในมุมที่ต้องการเล่น

6. กิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ในแต่ละมุมเด็กที่ชอบความท้าทาย ชอบแก้ปัญหา จะเล่นมุมประกอบอาหาร มุมเล่นน้ำ-เล่นทราย มุมดนตรี ตามลำดับ เด็กที่ชอบความสงบมีสมาธิ

จะเล่นมุมศิลปะ มุมวิทยาศาสตร์ มุมบล็อก เด็กที่ไม่ชอบสังคม เช่น ไม่ค่อยพูด เล่นกับเฉพาะกับเพื่อนที่สนิท จะเล่นที่มุมหนังสือ มุมบทบาทสมมติตามลำดับ

7. เด็กผู้ชายจะเข้าเล่นมุมประกอบอาหาร มุมเล่นน้ำเล่นทรายเป็นส่วนใหญ่ มุมบล็อกตามลำดับ เด็กผู้หญิงจะ เข้าเล่นตามมุมศิลปะ มุมบทบาทสมมติ มุมวิทยาศาสตร์ ตามลำดับ มุมที่เล่นทั้งเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิง มุมดนตรี มุมหนังสือ ตามลำดับ

8. พฤติกรรมอิทธิบาท 4 เกิดขึ้นครบกระบวนการของอิทธิบาท 4 แต่จะมีความชัดเจนในแต่ละด้านแตกต่างกัน คือ 1. มุมประกอบอาหาร มุมเล่นน้ำ-เล่นทราย พฤติกรรมด้านฉันทะ วิริยะ วิมังสาเด่นชัด 2. มุมศิลปะ มุมบล็อก ด้านจิตตะ วิมังสา เด่นชัด

9. เด็กที่ไม่มีพฤติกรรมฉันทะ ในช่วงแรกจะเป็นกลุ่มเด็กที่เลือกมุมไม่ทันเพื่อน หรือการตัดสินใจช้า จะได้เล่นมุมที่ไม่ชอบในช่วงแรก ต่อพอลงไปสักพักเด็กจะมีความชอบ จะแสดงออกโดยการเล่นจนครบตามกำหนดเวลา ไม่เปลี่ยนมุม สามารถสร้างสรรค์การเล่นจากสื่อที่มีตามมุม และสามารถเล่าเกี่ยวกับความประทับใจในการเล่นได้

10. มุมประกอบอาหาร มุมเล่นน้ำ – เล่นทราย และมุมศิลปะ เป็นมุมที่เด็กให้ความสนใจ ต้องการเข้าไปเล่น ผู้วิจัยเห็นว่ามุมไหนที่เด็กให้ความสนใจมาก ควรมีการจัดเพิ่มเป็น 2 มุมในมุมที่เด็กให้ความสนใจ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ครูควรคำนึงถึงกิจกรรมที่ให้เด็กทำ ต้องมีการวางแผนการจัดกิจกรรมตามขั้นตอนในการเล่น ข้อตกลงในการเล่น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน

2. การจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ควรมีการเปลี่ยนแปลงสื่อในแต่ละสัปดาห์ให้สอดคล้องกับหน่วยการสอน และให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมสื่ออุปกรณ์เพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจ และเกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตนเองมากขึ้น

3. การจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ ครูไม่ควรเข้าไปกำหนดวิธีการเล่นให้กับเด็ก แต่ควรเป็นเพียงผู้ชี้แนะ และให้ความช่วยเหลือเมื่อเด็กต้องการเท่านั้น

4. ครูมีบทบาทในการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริม ฝึกฝน พฤติกรรมที่ดีงามให้กับเด็ก

5. จากผลการวิจัยพบว่าการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เด็กมีพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่ากิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ สามารถพัฒนาพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ได้

6. ในการเป็นครุณักวิจัยต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับเด็กทั้งห้องเรียน ควรจัดกิจกรรมที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทั้งห้อง

ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้า

1. ควรมีการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติที่มีผลต่อความสามารถด้านความรู้ เช่น ความคิดสร้างสรรค์ ความสนใจใฝ่รู้ มิติสัมพันธ์ อนุกรม การคิดแก้ปัญหา ภาษา เป็นต้น และคุณลักษณะด้านอื่นๆ เช่น ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความร่วมมือ ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความมีวินัย เป็นต้น

2. ควรมีการศึกษาวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบอื่นๆ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัย เช่น รูปแบบการเรียนการสอนแนวบูรณาการ รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวการศึกษาออลดอร์ฟ รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

3. ควรมีการศึกษาพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์อื่นๆ เพิ่มเติมขึ้น เช่น มุมเครื่องเล่นสัมผัส มุมร้านค้า มุมเกมการศึกษา เป็นต้น

4. พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ตัวใดตัวหนึ่งเริ่มก่อนได้ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับนิสัย เช่น เด็กที่มีฉันทะเป็นตัวนำ เด็กจะรักงาน ทำงานด้วยใจ ใจที่เป็นสุข จะแสดงออกด้วยท่าทาง และควรต้องใช้วิธีการถามร่วมด้วย เด็กที่มีวิริยะน่าจะชอบให้ท้าทาย เด็กที่มีจิตตะนำ คือมีสมาธิ ความจดจ่อ ต้องทำกิจกรรมอะไรก็ได้ที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก อย่างนี้เป็นลักษณะของคนที่มีความรับผิดชอบ เด็กที่มีวิมังสาเป็นตัวนำจะชอบสงสัย ชอบค้นคว้า ชอบทดลอง กิจกรรมที่ต้องเป็นเรื่องที่น่าค้นหา น่าทดลอง เป็นต้น

5. พฤติกรรมอิทธิบาท 4 จะเกิดขึ้นได้จากการจัดสภาพแวดล้อมของครู เช่น การจัดการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ และ ลักษณะของปัจจัย เช่น การได้เล่นกับเพื่อนที่ชอบกิจกรรมที่ได้ก็มีความถนัด ความเคยชิน เป็นต้น

6. บทบาทของครูในการจัดกิจกรรม การสร้างกติกาการเล่น เป็นการวางเงื่อนไข ให้เด็กตัดสินใจ เลือกเล่นตามมุมด้วยความสมัครใจ สร้างสรรค์การเล่นอย่างอิสระ บรรยากาศในการดำเนินกิจกรรมผ่อนคลาย ไม่เครียด การมีปฏิสัมพันธ์ของครูกับเด็ก การตอบสนองด้วยคำพูด ทำท่ายให้เด็กอยากรู้ เป็นกำลังใจให้กับเด็ก กล้าคิดกล้ากระทำ เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546*. กรุงเทพฯ:
คุรุสภาลาดพร้าว.
- (2548). *คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546. (สำหรับอายุ 3 - 5 ปี)*.
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2542). *การเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน(3 - 5 ขวบ)*. กรุงเทพฯ: โชติสุขการพิมพ์.
- (2545). *รูปแบบการจัดการเรียนการสอนปฐมวัยศึกษา*. กรุงเทพฯ: เอดิชั่นเพลส
โปรดักส์.
- (2547). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: เอดิชั่นเพลส
โปรดักส์.
- (2550ก). *อัจฉริยาจารย์การศึกษาปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- (2550ข, มกราคม). *มุมมองการเรียนรู้แท้คือรูปแบบชั้นเรียนอนุบาล*. วารสาร
การศึกษาปฐมวัย. 11(1): 22 - 29.
- (2551). *รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัยศึกษา*. กรุงเทพฯ: มิตรสัมพันธ์กราฟิก
จำกัด.
- ขวัญจิรา ภูสังข์. (2547). *การศึกษาความสามารถทางพหุปัญญาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการ
จัดประสบการณ์ปฏิบัติการทดลองประกอบอาหารตามรูปแบบพหุปัญญาเพื่อการ
เรียนรู้*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จงใจ ขจรศิลป์. (2538). *การศึกษาลักษณะการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมที่มี
ต่อความคิดสร้างสรรค์และความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.
(การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- จิณณภัส ศรีทรง. (2541). *พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์มุมบล็อก
แบบเต็มรูปแบบ*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จิตทนายวรรณ เตื่อนฉาย. (2541). *ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัด
กิจกรรมศิลปะวาดภาพนอกห้องเรียน*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ฉันทนา ภาคบงกช. (2538). การสอนให้เด็กคิด: โมเดลการพัฒนาทักษะการคิดเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- (2546). สักการสดุดีสมาเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี กับการอบรมเลี้ยงดูพระโอรสและพระธิดา : ทรงสร้างสรรค์ ปากเพียรและใฝ่เรียนรู้. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2537). นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษากับการสอนระดับอนุบาล. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ชัยมงคล. (2542). มงคลชีวิต 38 ประการ. กรุงเทพฯ: สร้อยทอง.
- ณัฐนันท์ ไชยประสงค์สุข. (2549). ผลการเล่นแบบไทยที่มีต่อความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัย. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ณัฐฐาพร พงษ์สิงห์. (2539). พฤติกรรมชอบสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นบล็อกกลางแจ้งเป็นกลุ่มอย่างมีแบบแผน. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ดารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์. (2548). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ด. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทิตนา แชมมณี; และคณะ. (2536). หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีไทย. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธิดา พิทักษ์สินสุข. (2550). การศึกษาปฐมวัยร้อยดวงใจถวายในหลวง. ใน เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการ. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. หน้า 165 - 166.
- นิเวฮาเซอร์, แครอล; และวิล์ม, ลิซ. (2542). หนังสือเสริมประสบการณ์ครู "การสร้างวินัยในชั้นปฐมวัย". แปลโดย พูลสุข กิจรัตน์. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ.
- บ็อง อร จำปา. (2538). พฤติกรรมช่วยเหลือของเด็กระดับก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นมุมบ้านแบบเจาะจงกับการเล่นมุมบ้านแบบปกติ. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. (2545). การวัดประเมินการเรียนรู้ (การวัดประเมินแนวใหม่). กรุงเทพฯ: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- (2526). การทดสอบแบบอิงเกณฑ์: แนวคิดและวิธีการ. . กรุงเทพฯ: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- เบญจมา แสงมลิ. (2539). การจัดห้องเรียนและสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา เด็กปฐมวัย. ใน *เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาฝึกอบรมครู และผู้เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย* หน่วยที่ 5. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี: สุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ประภาพรณ เอี่ยมสุภาษิต. (2548). เด็กกับการเล่น. *เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาพฤติกรรมวิทยาเด็ก เล่มที่ 2* หน่วยที่ 10. นนทบุรี: สาขาการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มุสตี กุฎอินทร์. (2526). "แนวคิดในการสร้างเสริมลักษณะนิสัยเด็กปฐมวัย" ใน *เอกสารการสอน ชุดวิชา การสร้างเสริมลักษณะนิสัยระดับปฐมวัย*. หน่วยที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พัชรวิทย์ เกตุแก่นจันทร์. (2541). *การบริหารสมอง*. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: P.A. art&printing.
- พร มลิทอง. (2551). *อิทธิบาท 4 หนังสือพระพุทธศาสนาสอนเด็ก*. กรุงเทพฯ. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พรรค อินทามระ. (ม.ป.ป.). *สภาพแวดล้อมภายในและการจัดมุมเสริมทักษะและการพัฒนาเด็ก*. สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2555, จาก http://dek_blogger.blogspot.com/2011/01/blog-post_5835.html.
- พระกวีวรรณ. (2502). *วิชาศาสนา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูธรรมธรครรชิต คุณวโร. (2553, 12 กรกฎาคม). สัมภาษณ์โดย สติรมน พงษ์พัฒน์ ที่วัดญาณเวศกวัน.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2548). *พุทธวิธีในการสอน*. ธรรมสภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2550). *ฐานที่มั่นของชีวิตและสังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- (2551). *รู้หลักก่อนแล้วศึกษาและสอนให้ได้ผล*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- (2552). *การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระมหาอุฒิชัย วชิรเมธี (2551). *คนสำราญงานสำเร็จ*. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- พระมหาสมคิด โครธา (2547). *การใช้อิทธิบาท 4 ในการเรียนของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. ปริญญาโท กศ.ม. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พระราชวรมนู (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2529). *พุทธธรรม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระโสภณคณาจารย์ (ระแบบ จิตรวโร). (2527). *ธรรมปริทรรศน์*. กรุงเทพฯ: ศาสนา.
- พัชรี ผลโยธิน. (2549). *การจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม* หน่วยที่ 11. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พัชรี ไชยะสนิต. (2535). *เอกสารประกอบการจัดประสบการณ์เตรียมความพร้อมระดับก่อนประถมศึกษา*. สิงห์บุรี: ม.ป.พ.

- พัชรี สวนแก้ว. (2545). *จิตวิทยาพัฒนาการและการดูแลเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: ดวงกมล.
- พุทธทาสภิกขุ. (2518). *สัญญาตา*. กรุงเทพฯ:ธรรมสภา.
- ภรณ์ี คุรุรัตน์. (2535). *การเล่นของเด็ก*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก. (2551, ธันวาคม). มองมุมใหม่ “การเล่น” คือ “งาน” ของเด็ก. *วารสารวง การครูและผู้ปกครอง*. 5(58): 12 - 13.
- เยาวพา เตชะคุปต์. (2542). *การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: แม็ค.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- ราศี ทองสวัสดิ์; และคนอื่นๆ. (2529). *การจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็กและการศึกษาดูงาน*. เอกสารการอบรมหน่วยที่ 6. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.
- เรืองยศ วิชัย. (2540). *การศึกษาความสนใจในการเล่นตามมุมของเด็กปฐมวัยโดยมีครูชี้แนะ และเล่นตามลำพัง*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ลดดาวรรณ ดีสม. (2546). *การพัฒนาทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยโดยใช้ กิจกรรมการเรียนรู้แบบต่อภาพ*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. (2538). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วศินี อิศรเสนา ณ อยุธยา. (2546). *การจัดโปรแกรมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน (ปฐมวัย)*. ใน *เอกสาร ประกอบการสอนวิชา ปว 321*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- วิเชียร พากเพียร. (2531). *การสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านอิทธิบาท 4 สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิสุทธิวรรณ ปั่นฉาย. (2550). *คู่มือพัฒนาความขยันหมั่นเพียรของนักเรียนระดับปฐมวัย*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วรนาท รักสกุลไทย; และคณะ. (2554). *สุดยอดเทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบคร่อมอาชีพ*. กรุงเทพฯ: แสปปี เลิร์นนิ่ง.
- ศุภลักษณ์ ศรีดอกไม้. (2551). *ผลการใช้มุมประสบการณ์ในห้องเรียนที่มีต่อความมีระเบียบวินัยของเด็กปฐมวัย*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร. (2546). *แนวทางการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมระดับปฐมวัย โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). รายงานการอภิปรายเรื่อง พุทธธรรมนำ
การศึกษาได้อย่างไร. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2549). สุขใจกับดิน ไม้ ทราย น้ำ สนุกสนานกับการคิด
ประดิษฐ์ศิลป์. กรุงเทพฯ: วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- สมจิต กังมิ่ง. (2549). พัฒนาการด้วยหลักธรรม. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช จำกัด.
- สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. (2545). การวัดและประเมินแนวใหม่: เด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: ภาควิชา
หลักสูตรและการสอน สาขาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- (2550). วิชา ECED 201 การศึกษาปฐมวัย Early Childhood Education . กรุงเทพฯ:
หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์. (2550ก). เลือกรักรักโรงเรียนอนุบาลให้ลูกรัก. กรุงเทพฯ: Than Book.
- (2550 ข). การศึกษาปฐมวัยร้อยดวงใจถวายในหลวง. ใน เอกสารประกอบการประชุม
ปฏิบัติการ. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
หน้า 1 - 31.
- สุชาดา นทีตานนท์. (2550). ผลการการจัดประสบการณ์แบบปฏิบัติจริงที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของ
เด็กปฐมวัย. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุมณฑา พรมบุญ. (2544, มกราคม). มองมุมใหม่ “ทัศนการศึกษาปฐมวัย: การปฏิรูปการศึกษา”.
วารสารการศึกษาปฐมวัย. 5(1): 7 - 11.
- แสงเดือน จูธารี. (2546). ผลการการจัดกิจกรรมสนทนายามเช้าเน้นวัฒนธรรมเป็นฐานที่มีต่อ
ความเชื่อมั่นในตนเองเด็กปฐมวัย. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อรุณี หรดาล. (2548). แนวการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย หน่วยที่ 2. นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- อัญชนา เถาว์ชาลี. (2553). การศึกษาความสามารถทางพหุปัญญาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัด
กิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อาภาภัทร ไชยประสิทธิ์. (2551). การศึกษาพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์
ตามแนววิถีพุทธ: กรณีศึกษาโรงเรียนทอสี. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.
(การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.

- อุทัยวรรณ พัทธ์สิน. (2538). ศึกษาความสามารถด้านการฟังของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นมุมบ้านแบบมีครูปฏิสัมพันธ์ และแบบไม่มีครูปฏิสัมพันธ์. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- Bantnett, S.J.;Johnson G. (1996, Spring). Furture Evidence on the Relationship Between Participation in Nutrition Education Program and Changs in Dictary Behavior: *Journal of Family and Consumer Sciences*. 88 (1): 31.
- Burry-Stock, J. and others. (1996, April). Rater agreement indexes for performance assessment. *Educational and Psychological Measurement*. 56(2): 1 - 256.
- Carlren, F. (1981). *Education Towards Freedom: Rudolf Steiner Education; A Survey of the work of Waldorf School Throughout the world*. Peredur, East Gristead, England. Lanthorn Press.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- คู่มือแผนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมอิทธิบาท 4
- ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมอิทธิบาท 4

คู่มือการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัย

หลักการและเหตุผล

การจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ สำหรับเด็กในระดับปฐมวัยได้มีการพัฒนาขึ้นมาตามลำดับ ที่มีความหลากหลายแนวคิดและวิธีการในการเล่น โดยเฉพาะได้รับแนวคิดจากนักการอนุบาลศึกษา เช่น รูปแบบการจัดมุมประสบการณ์แบบเรกจิโอ เอมีเลีย (Reggio Emilia) จะเน้นบริเวณแสดงชิ้นงานศิลปะ และบรรยากาศแนวศิลปะ รูปแบบการจัดมุมประสบการณ์แบบวอลดอร์ฟ (Waldorf) จะเน้นบรรยากาศธรรมชาติ มุมจะเหมือนบ้าน จัดหาวัสดุอุปกรณ์ใช้ประกอบการเล่นของเด็ก โดยเป็นวัสดุธรรมชาติที่หาได้จากท้องถิ่น เป็นต้น การเล่นตามมุมมีส่วนในการส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกายเด็กได้เรียนรู้การทำงานของกล้ามเนื้อเล็ก ความสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา ด้านอารมณ์ - จิตใจ เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น ด้านสังคมเด็กมีโอกาสทำงานกับผู้อื่นมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครูและเพื่อน รู้จักการช่วยเหลือและปรับตัว และด้านสติปัญญาเด็กได้คิดวางแผน คิดแก้ปัญหา รู้จักการใช้คำพูดโต้ตอบกับผู้อื่นในการเล่น

การเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็ก ได้ลงมือจัดกระทำด้วยตนเองกับสื่อ วัสดุ ที่เป็นรูปธรรมตามธรรมชาติ ในการเล่นอย่างอิสระตามความสนใจ โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 เด็กสามารถจับต้องสัมผัส ทดสอบสิ่งที่สนใจ โดยเข้าไปสำรวจ ค้นหา และเรียนรู้สร้างสรรค์สิ่งใหม่อย่างอิสระได้ตามจินตนาการของตน สามารถที่จะเล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่ม จากการที่เด็กได้มีโอกาสได้เล่นหรือกระทำการสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง ด้วยการได้เลือกสิ่งที่ชอบ จะเกิดเป็นความรับผิดชอบ ทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดการทำการกิจกรรม จนเกิดเป็นความสำเร็จจากการเล่น เกิดความประทับใจ เป็นแรงบันดาลใจนำไปสู่ในสิ่งที่มุ่งหวัง ซึ่งตรงกับหลักอิทธิบาท 4 ในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งประกอบด้วย 1. ฉันทะ คือการทำ/เล่นสิ่งต่างๆ ด้วยความรัก ความพอใจ นำไปสู่ 2. วิริยะ คือความพากเพียรที่จะทำ/เล่นสิ่งนั้น จนเกิดเป็นสมาธิ 3. จิตตะ คือจิตใจจดจ่อ มุ่งมั่นที่จะทำ/เล่น เมื่อเกิดปัญหา 4. วิมังสา คือรู้จักใช้ความคิดพิจารณาไตร่ตรอง ใคร่ครวญในสิ่งที่ทำ/เล่น ซึ่งกระบวนการดังกล่าวถือเป็นจุดเริ่มต้น ของกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติและมีประสิทธิภาพที่สุด

จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรม

1. เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกและตัดสินใจด้วยตนเอง ตามความสนใจ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้โดยผ่านประสบการณ์ตรง และค้นพบด้วยตนเอง
2. เพื่อให้เด็กเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้น
3. เพื่อให้เด็กเกิดความสนุกสนาน มีความสนใจ กระตือรือร้นในการเรียนรู้

4. เพื่อเป็นการศึกษาการเล่นตามมุมประสบการณ์ระดับปฐมวัย ด้วยสื่อธรรมชาติในการส่งเสริมพฤติกรรมอิทธิบาท 4

5. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา

จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติเพื่อพัฒนาพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ในระดับปฐมวัย

การเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติในระดับปฐมวัย เป็นการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กอายุ 5 - 6 ปี เพื่อเตรียมเด็กให้มีทักษะ และความพร้อมที่จะเรียนในระดับสูงต่อไป มุ่งส่งเสริมพัฒนาการเด็กพัฒนาการของเด็กทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย เด็กได้เรียนรู้การทำงานของกลุ่มเนื้อเล็ก ความสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา ด้านอารมณ์ - จิตใจ จะส่งผลให้เด็กเกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ด้านสังคมส่งผลให้เด็กเกิดความรู้สึกที่ดีกับครูและเพื่อน รู้จักการปรับตัว และด้านสติปัญญา เด็กได้เรียนรู้การคิดแก้ปัญหา รู้จักใช้คำพูดโต้ตอบกับคนอื่น รวมถึงการส่งเสริมพฤติกรรมอิทธิบาท 4 คือ

1. พฤติกรรมทางด้านฉันทะ เลือกเล่นตามมุมด้วยความสมัครใจ แสดงสีหน้าท่าทางมีความสุขพอใจในสิ่งที่ตนเองเล่นแสดงความกระตือรือร้นในสิ่งที่ทำ/เล่นตามที่ออกแบบไว้หรือริเริ่มการเล่นที่ต่างจากรูปแบบบรรยายบอกสิ่งที่ตนเองทำ/ผลงานด้วยความภาคภูมิใจ จัดของเล่นให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยหลังจากเลิกเล่น

2. พฤติกรรมทางด้านวิริยะ ปฏิบัติการเล่นตามที่ออกแบบไว้หรือริเริ่มเล่นต่างจากรูปแบบสามารถทำกิจกรรม/เล่นอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะแล้วเสร็จมุ่งมั่นในสิ่งที่ปฏิบัติอย่างเต็มที่ ไม่ยอมแพ้แสดงความพยายามทำ/เล่น ตามที่ออกแบบไว้ แม้จะเผชิญกับปัญหาหรืออุปสรรคพูดหรือแสดงท่าทางให้กำลังใจตนเอง

3. พฤติกรรมทางด้านจิตตะ แสดงความเอาใจใส่ต่อกิจกรรมที่ทำ/เล่นได้ยาวนานตามระยะเวลาที่กำหนดเล่น/ทำงานของตนเองโดยไม่รบกวนผู้อื่นเล่น/ทำงานของตนเองอย่างระมัดระวังมีใจจดจ่อในกิจกรรม/เล่นจนกว่าจะแล้วเสร็จทำกิจกรรม/เล่นด้วยความตั้งใจ ไม่วอกแวกกับสิ่งเร้าที่อยู่รอบข้าง

4. พฤติกรรมทางด้านวิมังสา ออกแบบหรือวางแผนก่อนการเล่นรู้จักทดลองในสิ่งที่ปฏิบัติอยู่เพื่อให้สิ่งที่ทำ/เล่นออกมาดีที่สุดแสดงการเล่นอย่างลองผิดลองถูกเพื่อหาข้อมูลในการแก้ปัญหา ตรวจตราสิ่งที่ทำเพื่อหาข้อบกพร่องตรวจสอบผลงานที่ทำเสร็จแล้วปรับปรุงผลงานให้สมบูรณ์ตามที่ต้องการ

แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมอิทธิบาท 4

แนวทางการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยต้องคำนึงถึงพัฒนาการของเด็ก โดยมุ่งสร้างให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ซึ่งลักษณะของประสบการณ์การเรียนรู้ ที่เด็กปฐมวัยชอบมากคือการเล่น เด็กจะต้องได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ในสิ่งสนใจ โดยการสัมผัสด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ด้วย

ตนเองเพื่อพัฒนาพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัยด้วยการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุม
ประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ คือ

1. การพัฒนาพฤติกรรมด้านฉันทะ เด็กที่มีใจรัก ชอบอะไรแล้วทำ ต้องสร้างให้เด็กมี
ความสุข กระตุ้นให้เด็กเกิดความกระตือรือร้น โดยการจัดสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งเร้าด้วยสื่อธรรมชาติ
เพิ่มความแปลกและแตกต่าง เด็กมีโอกาสเลือกในสิ่งที่อยากทำอย่างอิสระ ให้เด็กฝึกทำซ้ำๆ จนเกิด
ความพอใจ และมีความสุขในสิ่งที่ทำ เกิดความตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งที่ทำและพัฒนาตนเองอย่าง
สม่ำเสมอ

2. การพัฒนาพฤติกรรมด้านวิริยะ เด็กจะชอบให้ท้าทาย ด้วยลักษณะของกิจกรรม สื่อ
ธรรมชาติตามมุมประสบการณ์ ความขยันหมั่นเพียรของเด็กจะเกิดขึ้นได้ ต้องผ่านการชื่นชมด้วย
การกระทำ คำพูด สีหน้า ท่าทางน้ำเสียง ให้กำลังใจและชี้ให้เห็นผลดีของสิ่งที่ทำ การ ฝึกฝนนั้น
ต้องมีความสม่ำเสมอ เพื่อให้เด็กขยันคิด ขยันทำงานจนเป็นนิสัย

3. การพัฒนาพฤติกรรมด้านจิตตะ เด็กความมุ่งมั่น จดจ่อ ทำงานสำเร็จ ไม่ย่อท้อต่อ
อุปสรรค ต้องเป็นอะไรที่เกี่ยวกับตัวเขา เด็กจะมีความรับผิดชอบ ต้องทำให้เรื่องนั้นเป็นเรื่องของเขา
ต้องไม่ด่วนให้ความช่วยเหลือเด็กก่อนที่เขาจะใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ เขาจะได้รับความสุขกับ
ความสำเร็จที่เกิดจากความมุ่งมั่นของเขา

4. การพัฒนาพฤติกรรมด้านวิมังสา เด็กจะชอบสงสัย ค้นคว้า ทดลอง ครูต้องทำอะไรให้
เด็กเกิดความสงสัย อยากรู้ อยากเข้าใจขึ้นมา กิจกรรมต้องเป็นกิจกรรมที่น่าค้นหา ฝึกฝนที่จะคิด
ทบทวน โดยครูมีบทบาทในการกระตุ้น โดยจัดสถานการณ์ กระตุ้นด้วยคำถาม เพื่อให้เด็กมีโอกาส
วิเคราะห์ พิจารณาผลที่เกิดขึ้นและนำไปสู่การพัฒนาในสิ่งที่ทำ

เนื้อหา

มุมประสบการณ์ระดับปฐมวัยเป็นการจัดสภาพแวดล้อม สร้างบรรยากาศภายในห้องเรียน
หรือภายนอกห้องเรียนตามความต้องการและความเหมาะสม ชวนให้เด็กอยากเข้าไปเล่น เป็นการ
เปิดโอกาสให้เด็กแสวงหาความรู้ โดยเลือกและมีส่วนร่วมในการประกอบกิจกรรมตามความสนใจ
ของตัวเด็กเองอย่างอิสระ ได้รู้จักการสังเกต คิด ค้นคว้า ทดลอง และสร้างสรรค์ผลงาน เป็นการ
ส่งเสริมเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เด็กได้เรียนรู้สิทธิและหน้าที่ความรับผิดชอบของตนและ
ของเพื่อน เด็กได้รับการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ พร้อมกันครบทุกด้านในโอกาสเดียวกัน ซึ่ง
ลักษณะของการจัดมุมประสบการณ์ในแต่ละมุม มีดังนี้

มุมศิลปะ เป็นมุมประสบการณ์ที่เด็กสามารถแสดงความรู้สึกรู้สึก ความคิดจินตนาการ ของ
ตนเองออกมาเป็นภาพหรือสิ่งของต่างๆ โดยอิสระ

มุมบล็อก เป็นมุมประสบการณ์ที่ช่วยเสริมสร้าง พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และพัฒนา
กล้ามเนื้อเล็กให้แข็งแรง เด็กได้ถ่ายทอดความคิดโดยอิสระ

มุมดนตรี เป็นมุมประสบการณ์ที่รวบรวมเก็บอุปกรณ์ดนตรีต่างๆ สำหรับเด็กในการเรียนรู้ จังหวะง่ายๆ การเคาะ ตีต สี่ ตี เป่า ได้เคลื่อนไหวอย่างอิสระ ตามจินตนาการของเด็ก

มุมบทบาทสมมติ เป็นมุมประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้มีโอกาสแสดงบทบาทสมมติ เลียนแบบบุคคลที่แวดล้อมเด็กในครอบครัวและในสังคม จากที่พบเห็นบุคคลใกล้ชิดชดภายในบ้าน เช่น เด็กผู้ชายเลียนแบบท่าทางของคุณพ่อ เด็กผู้หญิงเลียนแบบท่าทางของคุณแม่ เป็นต้น

มุมหนังสือ เป็นมุมประสบการณ์ที่เสริมสร้างความรู้ พัฒนาด้านสติปัญญา และเสริมสร้าง ให้เด็กรักการอ่าน รู้จักเก็บเมื่ออ่านเสร็จแล้ว โดยจัดรวบรวมหนังสือและสิ่งตีพิมพ์ต่างๆ ที่เหมาะสม กับวัยของเด็ก โดยที่เด็กได้เรียนรู้ด้วยตนเอง

มุมประกอบอาหาร เป็นมุมประสบการณ์ที่มุ่งให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริงในการประกอบ อาหาร มีวิธีการปรุงง่ายๆ เหมาะสมกับวัยและความสามารถของเด็ก

มุมวิทยาศาสตร์ เป็นมุมประสบการณ์ที่เด็กสามารถจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการ ทดลองตามความเหมาะสมกับวัย

มุมเล่นน้ำ - เล่นทราย เป็นมุมประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นอย่างสนุกสนาน และเรียนรู้อย่างมีความสุข โดยการใช้อุปกรณ์สำหรับการเล่นน้ำ - ทราย อย่างสร้างสรรค์

หลักการจัดมุมประสบการณ์ระดับปฐมวัย

การจัดมุมประสบการณ์ระดับปฐมวัย เป็นการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กที่มีอายุ 5 - 6 ปี เพื่อเตรียมเด็กให้มีทักษะและความพร้อมที่จะพัฒนาในระดับต่อไป ในงานวิจัยนี้ มุ่งเน้นใน การจัดมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัย เพื่อ เป็นพื้นฐานในการปรับตัวเข้าสังคม พัฒนพฤติกรรมที่ดี และสามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมี ความสุข ประกอบไปด้วยหลักการในการจัด ดังนี้

1. สถานที่

ห้องเรียนเป็นลักษณะเป็นห้องโล่งสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดใหญ่ มีพื้นที่ขนาด 7 x 8 ตารางเมตร มีพื้นที่แต่ละมุมในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กกลุ่มละ 5 - 6 คน ซึ่งเด็กทำกิจกรรมได้ สะดวกทั้งเล่นตามลำพังและเล่นเป็นกลุ่ม มีพื้นที่วางตรงกลางห้องให้เด็กได้เคลื่อนไหวอย่างอิสระ มี สื่อธรรมชาติเป็นของเล่นตามมุมประสบการณ์ให้หยิบ ให้อัด คัดค้นหา ทดลอง ได้สัมผัสในสิ่งที่เด็ก ชอบ เด็กสนใจอย่างอิสระ อีกทั้งยังมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในมุมอื่นๆ ได้ การออกแบบพื้นที่ภายใน ห้องเรียน สามารถจัดได้หลายลักษณะโดยต้องคำนึงถึงความสนใจและความต้องการของเด็กเป็น สำคัญ ดังนี้

การออกแบบพื้นที่สำหรับเล่น

1. เล่นตามลำพัง เป็นการเล่นแบบคนเดียวอย่างอิสระโดยที่อาจจะสนใจ หรือไม่สนใจ คนอื่น โดยใช้พื้นที่พอเหมาะ

2. เล่นเป็นกลุ่ม เป็นการเล่นเป็นกลุ่มประมาณ 5 - 6 คน ซึ่งจะต้องใช้พื้นที่ในการเล่น มากกว่าการเล่นตามลำพัง

การออกแบบพื้นที่ในการจัดแสดงผลงานและเก็บของ

1. จัดเป็นชั้นสำหรับวางผลงานของเด็กที่มีลักษณะเป็นรูปทรงสูง นูนต่ำ
2. จัดเป็นป้ายด้านหลังห้องเรียนสำหรับแสดงโชว์ผลงาน
3. จัดเป็นเชือกมีไม้หนีบสำหรับโชว์ และฝั่งผลงานในมุมศิลปะ
4. จัดเป็นตู้ชั้นเก็บของใช้ ของเล่น โดยจัดกลุ่มและเลือกลงมาใช้ได้ตามความต้องการ

ของเด็ก

2. การออกแบบพื้นที่ในการจัดมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ

การจัดมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ มีการจัดภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน โดยแบ่งเป็นการจัดมุมประสบการณ์ภายในห้องเรียน 5 มุม ภายนอกห้องเรียน 3 มุม จะต้องดูความเหมาะสมในการแบ่งพื้นที่การทำกิจกรรมต่างๆ ในแต่ละมุม ซึ่งจะต้องพิจารณาว่ามุมใดต้องการความเงียบ หรือกิจกรรมใดที่ต้องการเคลื่อนไหวและมีเสียงดัง และความสะดวกในการจราจรของเด็ก ลักษณะของมุมประสบการณ์ประกอบด้วย 8 มุม ดังนี้

1. มุมศิลปะ เป็นมุมที่ถ่ายทอดผลงานต่างๆของเด็ก ในการแสดงความคิดสร้างสรรค์ ออกมาในงานปั้น วาด ระบายสี การร้อย การพิมพ์ภาพ ฯลฯ จากวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆตามธรรมชาติ ได้แก่ ดอกไม้แห้ง ผงขมิ้น ถ่าน กาแฟ ดินเหนียว เชือกปอ เปลือกหอย เม็ดมะขาคั่ว เป็นต้น การใช้พื้นที่จะต้องกว้างและสะดวกในการหยิบจับสิ่งของต่างๆ โดยจัดวางวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆตามธรรมชาติ มีโต๊ะไม้ให้เด็กนั่งทำกิจกรรม เพื่อผลิตผลงานทางศิลปะอันเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของเด็กเอง

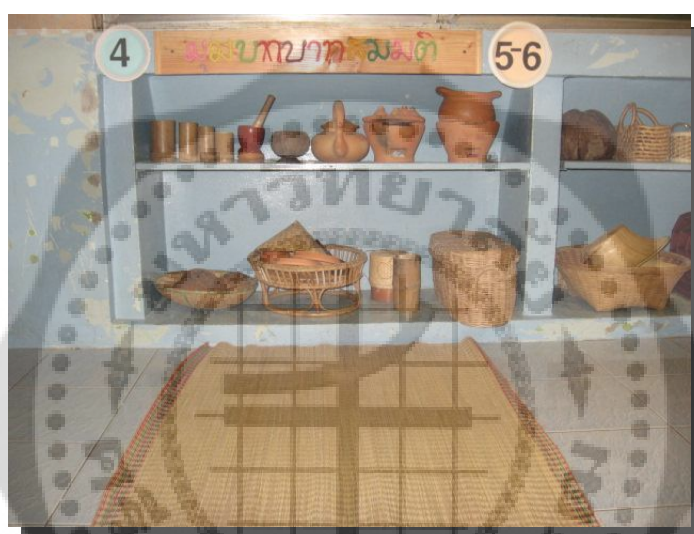
2. มุมบล็อก เป็นมุมที่จัดเก็บแท่งไม้ขนาดต่างๆ รูปทรงเรขาคณิต บล็อกดินขนาดต่างๆ ไม้แผ่นแบบกลวงขนาดต่างๆ เช่น ให้เด็กได้ใช้เรียงต่อกัน จัดวางเก็บในตะกร้า กระบะไม้สำหรับจัดเก็บไม้บล็อก มีสื่อรองในการเล่นเพื่อไม่ให้เสียงดังรบกวนผู้อื่น มีบริเวณวางที่กว้างพอสำหรับเด็ก เป็นการฝึกทักษะด้านต่างๆ ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ - สังคม ได้พัฒนาการทางภาษาด้วยการโต้ตอบ รู้จักการแก้ปัญหา และการอดทนรอคอย

3. มุมดนตรี เป็นมุมที่รวบรวมเก็บอุปกรณ์ดนตรีต่างๆ สำหรับเด็ก ในการรู้จักจังหวะการเคาะ ตี ด สี ตี เป่า โดยอุปกรณ์อาจจะจัดหาได้ในท้องถิ่น หรือผลิตขึ้นเอง ได้แก่ ขลุ่ย นกหวีดไม้ โห่หวด เครื่องเป่านก แคน กรับไม้ ระนาดไม้ เครื่องเคาะจากไม้แผ่นครึ่ง ผักหวานนกยูง บวบแห้งกะลามะพร้าว เป็นต้น โดยจัดวางเป็นชั้นอยู่ในระดับสายตาของเด็ก

4. **มุมบทบาทสมมติ** เป็นมุมที่ช่วยในการพัฒนาทักษะทางสังคม การอยู่ร่วมกันในสังคม โดยจัดอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ขนาดย่อส่วน เพื่อให้เหมาะกับเด็ก ได้เล่นบทบาทสมมติ เป็นการเลียนแบบบุคคลที่แวดล้อมเด็กในครอบครัวและในสังคม ได้แก่ เครื่องแต่งกาย เช่น เสื้อ หม้อฮ่อม ผ้าขาวม้า ผ้าคลุมไหล่ ผ้าถุง หมวกสาน ฯลฯ เครื่องครัวต่างๆ เช่น ชันโตก เต่าถ่าน จาน ที่ทำจากเครื่องปั้นดินเผา ทำจากไม้ กาท้ำน้ำหม้อดิน ฯลฯ เครื่องใช้ เช่น กระจ่างถือ สานด้วยหวาย กำไลสาน ด้ายยก หวี ทำจากไม้ กระจกกอบไม้ เสื่อกก พัดใบตาล กระบวย กะลาแบบไม่มีรู กระบุง ตะกร้า กระเช้า กระติบข้าวเหนียว ฯลฯ พื้นที่ในการจัดมุมบ้านหรือมุมบทบาทสมมติเป็นหมวดหมู่ เพื่อสะดวกในการเก็บของเข้าที่อย่างเป็นระเบียบ

5. **มุมหนังสือ** เป็นมุมที่ควรจัดรวบรวมหนังสือและสิ่งตีพิมพ์ต่างๆที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก โดยที่เด็กได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ตามระดับความยาก - ง่ายต่างๆ ในการจัดวางหนังสือเป็นชั้นในระดับสายตาของเด็ก กระจาดชนวน ดินสอหิน และจัดโต๊ะญี่ปุ่น เสื่อ หมอนขวาน ไว้สำหรับเด็กที่ต้องการนอน

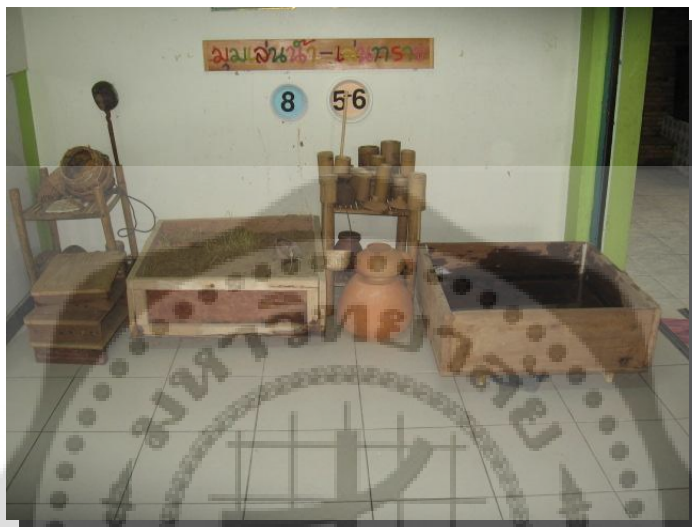
6. มุมประกอบอาหาร เป็นมุมประสบการณ์ที่มุ่งให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริงในการประกอบอาหาร โดยประกอบอาหารที่ใช้วัสดุจริง ได้แก่ เต้าถ่าน หม้อดิน ชุตขนมครก เครื่องปั้นดินเผา กาต้มน้ำหม้อดิน ถ่าน กระดิ่ง ช้อน ทัพพีทำจากไม้ มีโต๊ะไม้สำหรับเตรียมเครื่องปรุง เป็นต้น มีวิธีการปรุงง่ายๆ เหมาะสมกับวัยและความสามารถของเด็ก

7. มุมวิทยาศาสตร์ เป็นมุมที่เด็กสามารถจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการทดลองตามความเหมาะสมกับวัย อุปกรณ์ที่จัด ได้แก่ กระถางเครื่องปั้นดินเผาขนาดต่างๆ กะลาแบบมีรูและแบบไม่มีรู ขั้วไม้ไผ่แบบตัน 1 ด้าน ไม้ไผ่ผ่าครึ่งเจาะรู อ่างเลี้ยงปลาเครื่องปั้นดินเผา จอก แหน อ่างบัว ตัวอย่างพืช เมล็ดพืชต่างๆ เปลือกหอย

8. มุมเล่นน้ำ - เล่นทราย เป็นมุมที่จะต้องจัดเตรียมอุปกรณ์ในการเล่น เช่น กระบะน้ำ-ทรายที่ทำจากไม้ กระบอกไม้ไผ่แบบตัน 1 ด้าน ขนาดต่างๆ น้ำเต้าแห่ง โถงเครื่องปั้นดินเผา ขนาด ต่างๆ ช้อนไม้ กระบวย กระชอน ตะแกรงไม้ไผ่ กะลาแบบมีรูและแบบไม่มีรู กาทัมน้ำหม้อดิน มีตั้ง ไม้สำหรับนั่งเล่น เป็นต้น มีผ้ากันเปื้อนพลาสติกใสในระหว่างเล่น เพื่อความสะดวกในการเล่น ได้อย่างอิสระ

ซึ่งการจัดมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ อาจจะเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม ตาม ความต้องการและความจำเป็นของครูและเด็ก ในการจัดมุมแต่ละมุมจะต้องมีพื้นที่ 1 มุม ต่อ เด็กประมาณ 5 - 6 คน เพื่อสะดวกในการเล่นของเด็กที่เล่น หรือทำงานตามลำพัง หรือเป็นกลุ่มได้ อย่างมีประสิทธิภาพ และต้องมีอุปกรณ์ สื่อธรรมชาติ ที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก ชั้นวางจะต้องไม่สูง เกินไป ควรอยู่ในระดับสายตาเด็กและสามารถหยิบจับได้สะดวก สื่อธรรมชาติที่นำมาจัดมุม ประสบการณ์ครั้งนี้เป็นสื่อที่ผู้วิจัยสร้าง จัดทำ และจัดหาตามท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งลักษณะการจัดเป็นไป ตามหลักการจัดมุมประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

วิธีดำเนินการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติเพื่อพัฒนา พฤติกรรมอิทธิบาท 4

การเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ได้จัดแบ่งห้องเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน เป็นมุมต่างๆ และเน้นการจัดมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เริ่มจากเนื้อหาที่ง่ายเป็นรูปธรรมไปจนถึงนามธรรม โดยแบ่งออกเป็น 8 มุม จัดภายในห้องเรียน 5 มุม มุมบ้านหรือมุมบทบาทสมมติ มุมหนังสือ มุมศิลปะสร้างสรรค์ มุมบล็อก มุมดนตรี นอกห้องเรียน 3 มุม ประกอบไปด้วย มุมประกอบอาหาร มุมธรรมชาติ หรือมุมวิทยาศาสตร์ และมุมเล่นน้ำ - เล่นทราย มีการหมุนเวียนปรับเปลี่ยนมุม โดยดำเนินการในระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน คือ วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี ในแต่ละสัปดาห์ ช่วงเวลา 09.00 - 09.40 น. ได้จัดมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติสอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียน ดังต่อไปนี้

- สัปดาห์ที่ 1 หน่วย ข้าว
- สัปดาห์ที่ 2 หน่วย ข้าวโพด
- สัปดาห์ที่ 3 หน่วย ผัก
- สัปดาห์ที่ 4 หน่วย ผลไม้
- สัปดาห์ที่ 5 หน่วย กล้วย
- สัปดาห์ที่ 6 หน่วย มะพร้าว
- สัปดาห์ที่ 7 หน่วย ไข่
- สัปดาห์ที่ 8 หน่วย ดอกไม้

การดำเนินกิจกรรม

ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ประกอบด้วยขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียม

1.1 ศึกษาหลักการและขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ดังนี้

1.1.1 ให้เด็กมีโอกาสเลือกทำกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ตามความสนใจของตนเองอย่างอิสระตามมุมนั้นๆ โดยแต่ละมุมจะมีสื่ออุปกรณ์ธรรมชาติต่างๆที่หลากหลาย ที่ครูจัดไว้ให้

1.1.2 ให้เด็กเกิดการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมด้วยตนเองโดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 โดยเด็กเรียนรู้จากการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และทดลองทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง

1.2 จัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์ตามธรรมชาติสำหรับกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์เพื่อให้เด็กมีโอกาสเลือกทำกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย

2. ขั้นตอนการก่อนเล่น

2.1 มีการนำเข้าสู่กิจกรรมโดยใช้กิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เช่น การสนทนาระหว่างครูกับเด็ก การร้องเพลง การทำท่าทาง การท่องคำคล้องจอง ปริศนาคำทาย ครูกระตุ้นให้เด็กกระตือรือร้นเกิดความสนใจ และมีความพร้อมก่อนเข้าสู่กิจกรรม และวางแผนทำกิจกรรมด้วยเทคนิคต่างๆ ดังนี้

2.1.1 ครูและเด็กร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ โดยครูใช้สื่อธรรมชาติตามหน่วย ประกอบการวางแผนในการเล่น ซึ่งเป็นกระบวนการที่เด็กได้มีโอกาสในการเลือกและตัดสินใจได้ด้วยตนเอง โดยให้เด็กเลือกมุมอย่างอิสระ แล้วชี้ให้เด็กดูตารางกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ต่างๆ ดังนี้ 1,2,3,4,5,6,7 และ8 ที่ครูนำมาติดไว้ ซึ่งจะมีหมายเลขตรงกับป้ายที่ติดหน้าอก ให้เด็กนำปากกาเมจิกขีดเครื่องหมาย ✓ ให้ตรงกัน เพื่อให้เด็กวางแผนเลือกทำกิจกรรมการเล่นตามที่ครูจัดเตรียมไว้ให้ซึ่งเลือกได้วันละ 1 - 2 มุม ตามความสนใจ

2.1.2 ครูให้เด็กคิดว่าจะทำกิจกรรมใดตามมุมประสบการณ์ที่เลือก โดยครูถามคำถามจากสื่อธรรมชาติที่มีตามมุมนั้นๆ เช่น “วันนี้หนูอยากทำกิจกรรมอะไรตามมุม...? ด้วยสื่อธรรมชาติอะไรคะ” (ถ้าเด็กเลือก 2 มุม) และตามด้วยคำถามว่า “และหลังจากที่หนูทำกิจกรรมนี้เสร็จแล้ว หนูจะทำกิจกรรมการเล่น (มุมที่เลือก) อะไรต่อคะ” เพื่อช่วยให้เด็กวางแผนการเล่นตามมุมประสบการณ์ที่ตนเองสนใจตามลำดับ

2.2 ขั้นปฏิบัติการเล่น

2.2.1 ครูให้เด็กทุกคนแยกย้ายกันไปเล่นตามมุมประสบการณ์ตามแผนที่วางไว้

2.2.2 ครูสังเกตและติดตามการเล่นตามมุมประสบการณ์ของเด็ก เพื่อแนะนำและช่วยเหลือในจังหวะที่เหมาะสมเท่าที่จำเป็น

2.2.3 เด็กจะได้เล่นตามมุมประสบการณ์ตามความต้องการ และสนใจ ถ้าวันละ 1 มุม มุมละ 40 นาที เมื่อก่อนหมดเวลา 5 นาทีในการเล่นตามมุม ครูก็ชักชวนให้เด็กช่วยกันเก็บอุปกรณ์ ถ้าเด็กเล่น 1 - 2 มุมๆละ 20 นาที ก่อนหมดเวลา 5 นาที ในมุมที่ 1 ครูชักชวนเด็กช่วยกันเก็บอุปกรณ์ ของเล่น และเล่นมุมที่ 2 ตามที่เด็กได้วางแผนไว้ และเมื่อก่อนหมดเวลา 5 นาทีในการเล่นมุมที่ 2 ครูก็ชักชวนให้เด็กช่วยกันเก็บอุปกรณ์ ของเล่น อีกครั้ง

2.3 ขั้นสรุปการเล่น

หลังจากที่เด็กเล่นครบทั้ง 2 มุมหรือ 1 มุม ตามที่เด็กวางแผนไว้แล้ว ให้เด็กกลับมา นั่งรวมกัน แล้วสนทนาถึงผลงานที่ทำและสรุปว่า เด็กๆ สามารถปฏิบัติตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ทำงานได้สำเร็จแค่ไหน ผลงานเป็นที่พอใจเพียงใด ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้หรือไม่ แล้วให้เด็กแต่ละคนผลัดกันออกมาเสนอผลงานที่ตนประทับใจหรือพอใจในวันนั้นให้เพื่อนฟัง 1 ตัวอย่าง

การประเมินผล

ใช้แบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ทั้ง 4 ด้าน ซึ่งสังเกตจากพฤติกรรมที่ผู้เรียนได้แสดง พฤติกรรมในด้านต่างๆ ตามจุดประสงค์ที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออกทั้งทางการกระทำ คำพูด สีหน้า ท่าทาง น้ำเสียง อารมณ์ ความรู้สึก จากใบงาน และผลงาน ตั้งแต่เริ่มต้นตลอดจน สิ้นสุด กระบวนการของกิจกรรม ข้อมูลที่ได้จะถูกบันทึกลงเพื่อพัฒนาพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ก่อน และหลังการได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ และตลอด 8 สัปดาห์ที่เด็กเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ

บทบาทของเด็ก

1. เด็กเลือกเล่นได้อย่างอิสระตามความต้องการ และความสนใจของตนเอง
2. เด็กมีส่วนร่วมในการจัดมุมประสบการณ์ โดยช่วยจัดหาสื่อธรรมชาติ
3. เมื่อเลิกเล่นหรือได้ยินสัญญานหมดเวลาเล่น เด็กร่วมกันเก็บของเล่นเข้าที่ตามมุม

ประสบการณ์อย่างเป็นระเบียบ

บทบาทของครู

1. ครูเป็นผู้จัดเตรียมสถานที่ให้พร้อมเรียบร้อยทุกครั้งก่อนเวลาที่เด็กเข้าเล่นตามมุม ประสบการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และครูจัดหาสื่ออุปกรณ์ตามธรรมชาติ ให้เด็กได้เรียนรู้จาก ประสบการณ์ตรง ครูให้อิสระในการคิด และการทำงานร่วมกัน
2. ครูเป็นผู้ทำการแนะนำมุมประสบการณ์และสื่อธรรมชาติต่างๆ ที่จัดเตรียมมาให้เด็ก รู้จักทั้ง 8 มุม สนทนาเกี่ยวกับขั้นตอนในการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ
3. อธิบายข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับสิ่งที่ควรปฏิบัติและข้อควรระวังในการเล่นตามมุม ประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เพราะอุปกรณ์ส่วนใหญ่ทำจากดิน ไม้ ของจริงตามธรรมชาติอื่นๆ มุมประกอบอาหารเด็กต้องประกอบอาหารจริงๆ ใช้ถ่านไฟ
4. ครูมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กที่เล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติทั้ง 8 มุม เช่น ทำ ทายในการทำกิจกรรมของเด็ก กระตุ้นเร้า ใช้คำถามชวนให้เด็กคิด ร่วมแก้ปัญหา แต่ไม่บอกคำตอบ กับเด็กก่อน
5. ครูให้การเสริมแรงให้คำชมเชยและให้กำลังใจ ในการทำกิจกรรมการเล่นตามมุม ประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ยอมรับความคิดเห็นของเด็ก คำนึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ไม่ นำความสามารถหรือพฤติกรรมของเด็กมาเปรียบเทียบกัน
6. ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก ให้การสนับสนุนและแนะนำเด็กในรูปแบบต่างๆ เมื่อเด็ก ต้องการความช่วยเหลือในการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติตามความเหมาะสม

หมายเหตุ

ใน 1 สัปดาห์ เด็กจะได้เล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี โดยในแต่ละวันเด็กจะเล่นตามมุมประสบการณ์คนละ 1 - 2 มุม และในวันต่อไปเด็กก็จะเล่นตามมุมประสบการณ์ใหม่หรือซ้ำมุมประสบการณ์เดิมตามความต้องการและความสนใจ โดยแต่ละมุมเล่นได้มุมละ 5 - 6 คน และให้โอกาสเด็กสื่อธรรมชาติตามหน่วยการเรียนรู้ ที่เด็กนำมาจัดในมุมนั้นๆ เด็กที่ยังไม่เคยเล่นเลือกตามลำดับ โดยเด็กที่ยังไม่เคยเล่น ครูดูจากตารางกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ที่ได้วางแผนในการเล่นในแต่ละวัน เพื่อกระตุ้นให้เด็กเลือกเล่นมุมที่ไม่เคยเล่น เพื่อให้เด็กมีประสบการณ์ที่หลากหลาย จากสื่อตามมุมต่างๆ ลักษณะของกิจกรรม และเพื่อนกลุ่มใหม่

**แผนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ
เพื่อพัฒนาพฤติกรรมอิทธิบาท 4
ชั้นอนุบาลปีที่ 2 เวลา 40 นาที**

สัปดาห์ที่ 8 หน่วย : ดอกไม้

วัน : วันอังคาร , วันพุธ และวันพฤหัสบดี

สาระการเรียนรู้

1. ชนิดของดอกไม้
2. ที่มาของดอกไม้
3. อาหารที่ได้จากดอกไม้

จุดประสงค์การเรียนรู้

ภายหลังจากการได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ หน่วย “ดอกไม้” เด็กจะเกิดการพัฒนาพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

1. พฤติกรรมทางด้านฉันทะ
 - 1.1 เลือกเล่นตามมุมด้วยความสมัครใจ
 - 1.2 แสดงสีหน้าท่าทางมีความสุขพอใจในสิ่งที่ตนเองเล่น
 - 1.3 แสดงความกระตือรือร้นในสิ่งที่ทำ/เล่นตามที่ออกแบบไว้ หรือริเริ่มการเล่นที่ต่างจากรูปแบบ
 - 1.4 บรรยายบอกสิ่งที่ตนทำ/ผลงานด้วยความภาคภูมิใจ
 - 1.5 จัดของเล่นให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยหลังจากเลิกเล่น
2. พฤติกรรมทางด้านวิริยะ
 - 2.1 ปฏิบัติการเล่นตามที่ออกแบบไว้หรือริเริ่มเล่นต่างจากรูปแบบ
 - 2.2 สามารถทำกิจกรรม/เล่นอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะแล้วเสร็จ
 - 2.3 มุ่งมั่นในสิ่งที่ปฏิบัติอย่างเต็มที่ ไม่ยอมแพ้
 - 2.4 แสดงความพยายามทำ/เล่น ตามที่ออกแบบไว้ แม้จะเผชิญกับปัญหาหรืออุปสรรค
 - 2.5 พุดหรือแสดงท่าทางให้กำลังใจตนเอง
3. พฤติกรรมทางด้านจิตตะ
 - 3.1 แสดงความเอาใจใส่ต่อกิจกรรมที่ทำ/เล่นได้นานตามระยะเวลาที่กำหนด
 - 3.2 เล่น/ทำงานของตนโดยไม่รบกวนผู้อื่น
 - 3.3 เล่น/ทำงานของตนอย่างระมัดระวัง
 - 3.4 มีใจจดจ่อในกิจกรรม/เล่นจนกว่าจะแล้วเสร็จ

- 3.5 ทำกิจกรรม/เล่นด้วยความตั้งใจ ไม่วอกแวกกับสิ่งเร้าที่อยู่รอบข้าง
4. พฤติกรรมทางด้านวิมังสา
- 4.1 ออกแบบหรือวางแผนก่อนการเล่น
 - 4.2 รู้จักทดลองในสิ่งที่ปฏิบัติอยู่เพื่อให้สิ่งที่ทำ/เล่นออกมาดีที่สุดในที่สุด
 - 4.3 แสดงการเล่นอย่างลองผิดลองถูกเพื่อหาข้อมูลในการแก้ปัญหา
 - 4.4 ตรวจสอบสิ่งที่ทำเพื่อหาข้อบกพร่อง
 - 4.5 ตรวจสอบผลงานที่ทำเสร็จแล้วปรับปรุงผลงานให้สมบูรณ์ตามที่ต้องการ

แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมนี้ได้จัดในช่วงกิจกรรมเสรี ซึ่งแนวทางการจัดกิจกรรมใช้การจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ และแบ่งเป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรม การเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ชั้นเตรียม ครูเตรียมสื่อธรรมชาติตามหน่วย “ดอกไม้” ทั้ง 8 มุม โดยเด็กที่เลือกเล่นตามมุมนั้น มีส่วนร่วมในการเลือกสื่อ และเปลี่ยนแปลงการจัดมุมได้อย่างอิสระ โดยเด็กจะมีส่วนร่วมในการนำหมายเลขมาเรียงไว้ที่โต๊ะในช่วงเช้า โดยให้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน ติดป้ายสีส้ม หมายเลข 1 – 20 ที่หน้าอกเสื้อ ส่วนเด็กที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างติดป้ายสีฟ้า หมายเลข 21 – 44 ที่หน้าอกเสื้อ

2. ชั้นดำเนินการก่อนเล่น ครูนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการร้องเพลง “ดอกมะลิ ดอกกุหลาบ” (วันอังคาร วันพุธ) เพลง “ลมเพ ลมพัด” (วันพฤหัสบดี) พร้อมทำท่าทางประกอบ เด็กและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับสื่อในหน่วย “ดอกไม้” โดยครูและเด็กร่วมกันสนทนา วางแผนเกี่ยวกับกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ ด้วยสื่อธรรมชาติ โดยครูใช้สื่อธรรมชาติตามหน่วย ประกอบการวางแผนในการเล่น ซึ่งเป็นกระบวนการที่เด็กได้มีโอกาสในการเลือกและตัดสินใจได้ด้วยตนเอง แล้วชี้ให้เด็กดูตารางกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ต่างๆ ดังนี้ 1,2,3,4,5,6,7 และ 8 ที่ครูนำมาติดไว้ ซึ่งจะมีหมายเลขตรงกับป้ายที่ติดหน้าอก ให้เด็กนำปากกาเมจิกขีดเครื่องหมาย ✓ ให้ตรงกันเพื่อให้เด็กวางแผนเลือกทำกิจกรรมการเล่นตามที่ครูจัดเตรียมไว้ให้ซึ่งเลือกได้วันละ 1-2 มุม โดยครูถามคำถามจากสื่อธรรมชาติที่มีตามมุมนั้นๆ เช่น “วันนี้หนูอยากทำกิจกรรมอะไรตามมุม...? ด้วยสื่อธรรมชาติอะไรคะ” (ถ้าเด็กเลือก 2 มุม) และตามด้วยคำถามว่า “และหลังจากที่หนูทำกิจกรรมนี้เสร็จแล้ว หนูจะทำกิจกรรมการเล่น (มุมที่เลือก) อะไรต่อคะ” เพื่อช่วยให้เด็กวางแผนการเล่นตามมุมประสบการณ์ที่ตนเองสนใจตามลำดับ

3. ชั้นปฏิบัติการเล่น ครูให้เด็กทุกคนแยกย้ายกันไปเล่นตามมุมประสบการณ์ตามแผนที่วางแผนไว้ ครูสังเกตและติดตามการเล่นตามมุมประสบการณ์ของเด็ก เพื่อแนะนำและช่วยเหลือในจังหวะที่เหมาะสมเท่าที่จำเป็น เด็กจะได้เล่นตามมุมประสบการณ์ตามความต้องการ และสนใจ ถ้าวันละ 1 มุม มุมละ 40 นาที เมื่อก่อนหมดเวลา 5 นาทีในการเล่นตามมุม ครูก็ชักชวนให้เด็กช่วยกัน

เก็บอุปกรณ์ ถ้าเด็กเล่น 1 - 2 มุมๆ ละ 20 นาที ก่อนหมดเวลา 5 นาที ในมุมที่ 1 ครูชักชวนเด็กช่วยกันเก็บอุปกรณ์ ของเล่น และเล่นมุมที่ 2 ตามที่เด็กได้วางแผนไว้ และเมื่อก่อนหมดเวลา 5 นาที ในการเล่นมุมที่ 2 ครูก็ชักชวนให้เด็กช่วยกันเก็บอุปกรณ์ ของเล่น อีกครั้ง

4. ชั้นสรุปการเล่น หลังจากที่เด็กเล่นครบทั้ง 2 มุมหรือ 1 มุม ตามที่เด็กวางแผนไว้แล้ว ให้เด็กกลับมา นั่งรวมกัน แล้วสนทนาถึงผลงานที่ทำในหน่วย “ดอกไม้” หรือความสำเร็จจากการเล่นตามมุมประสบการณ์ทั้ง 8 มุม และสรุปว่า เด็กๆ สามารถปฏิบัติตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ทำงานได้สำเร็จแค่ไหน ผลงานเป็นที่พอใจเพียงใด ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้หรือไม่ แล้วให้เด็กแต่ละคนผลัดกันออกมา เสนอผลงานที่ตนประทับใจหรือพอใจในวันนั้นให้เพื่อนฟัง 1 ตัวอย่าง

สื่อธรรมชาติตามมุมประสบการณ์ หน่วย “ดอกไม้”

1. สื่อที่ใช้ในมุมศิลปะ ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ตามธรรมชาติ ได้แก่ ดอกไม้แห้ง ผงขมิ้น ผงถ่าน กาแฟ ดินเหนียว เชือกปอ เปลือกหอย ขี้เถ้า ไม้ไผ่ขนาดต่างๆ ดินเหนียวทรงกลม ทรงแบบเจาะรูตรงกลาง เป็นต้น การใช้พื้นที่จะต้องกว้างและสะดวกในการหยิบจับสิ่งของต่างๆ โดยจัดวางวัสดุ สื่ออุปกรณ์ต่างๆ ตามธรรมชาติ มีโต๊ะไม้ให้เด็กนั่งทำกิจกรรม

สื่อเพิ่มเติม ได้แก่ ตะแกรงสานไม้ไผ่ ดอกกล้วยไม้ ดอกกุหลาบ เชือกปอ เปลือกหอย ขี้เถ้า ไม้ไผ่ขนาดต่างๆ ดินเหนียวทรงกลม ทรงแบบเจาะรูตรงกลาง เม็ดมะขากาเจาะรู ดอกไม้แห้ง ใบดอกกุหลาบ ก้านกุหลาบ ดอกอัญชันแห้ง กาว ดินเหนียว เม็ดกระบอก

2. สื่อที่ใช้ในมุมบล็อก ได้แก่ แท่งไม้ขนาดต่างๆ รูปทรงเรขาคณิต บล็อกดินขนาดต่างๆ ขี้เถ้า ไม้แบบกลวงขนาดต่างๆ จัดวางเก็บในตะกร้า กระบะไม้สำหรับจัดเก็บไม้บล็อก มีสื่อรองในการเล่นเพื่อไม่ให้เสียงดังรบกวนมุมอื่น

สื่อเพิ่มเติม ได้แก่ แท่งไม้ขนาดต่างๆ รูปทรงเรขาคณิต บล็อกดินขนาดต่างๆ ขี้เถ้า ไม้แบบกลวงขนาดต่างๆ สื่อ

3. สื่อที่ใช้ในมุมดนตรี ได้แก่ อุปกรณ์อาจจะจัดหาได้ในท้องถิ่น หรือผลิตขึ้นเอง เช่น ขลุ่ยนกหวีดไม้ โห่หวด เครื่องเป่านก แคน กรับไม้ ระนาดไม้ เครื่องเคาะจากไม้ไผ่ผ่าครึ่ง ผักหางนกยูง เป็นต้น

สื่อเพิ่มเติม ได้แก่ ตะเกียบ กระติบข้าวเหนียวใบกล้วยหั่น กระติบข้าวเหนียวใส่ขี้เถ้า ก้านกล้วย เสียงก้านกล้วย

4. สื่อที่ใช้ในมุมบทบาทสมมติ ได้แก่ เครื่องแต่งกาย เช่น เสื้อมือฮ่อม ผ้าคลุมไหล่ ผ้าขาวม้า ผ้าถุง หมวกสาน ฯลฯ เครื่องครัวต่างๆ เช่น ชันโตก เต่าถ่าน จาน ที่ทำจากเครื่องปั้นดินเผา ทำจากไม้ กาดัมน์น้ำหม้อดิน ฯลฯ เครื่องใช้ เช่น กระเป๋าดูสานด้วยหวาย กำไลสานด้วยกก หวีทำจากไม้ กระจกกรอบไม้ เสื่อกก พัดใบตาล กระบวย กะลาแบบไม่มีรู กระบุง ตะกร้า กระเช้า กระติบข้าวเหนียว ฯลฯ

สื่อเพิ่มเติม ได้แก่ เสื้อม่อฮ่อม ผ้าถุง ผ้าขาวม้า หมวกจากใบตาล กระบุง ไม้คาน กระดิ่ง ตะแกรงไม้ไผ่ กระจาด กุหลาบ ใบเตย ดอกกล้วยไม้ โถงขนาดกลาง กระบอกลไม้ไผ่ตัน 1 ด้าน

5. สื่อที่ใช้ในมุมหนังสือ ได้แก่ จัดโต๊ะญี่ปุ่น กระดานชนวน ดินสอหิน เสื้อ หมอนขวาน ไว้สำหรับเด็กที่ต้องการนอน

สื่อเพิ่มเติม ได้แก่ หนังสือนิทานเรื่องไหว้พระก่อนนอน รดน้ำสังกรานต์ ผู้มีน้ำใจ ใครกินอะไร ความภูมิใจของหนู สามเกลอเจอลูกเปิด ระบายสี ดอกไม้ของใคร บันทึกวันหยุด ผจญภัยในสวน วันเกิดคุณยายเต่าทอง อัยย์ยายเจ้าหนอนพันหลอ ผึ้งจอมขยัน ฉันทะเก็บบั้งนะ โลกสวยงดงาม ผจญภัยในสวน ผึ้งสร้างรัง

6. สื่อที่ใช้ในประกอบอาหาร ได้แก่ มุม เต่าถ่าน หม้อดิน ชุดขนมครก เครื่องปั้นดินเผา ถ่าน กระดิ่ง ช้อน ทัพพีทำจากไม้ มีโต๊ะไม้สำหรับเตรียมเครื่องปรุง เป็นต้น มีวิธีการปรุงง่ายๆ เหมาะสมกับวัยและความสามารถของเด็ก

สื่อเพิ่มเติม ได้แก่ เต่าถ่าน ถ่าน หม้อดิน พัดสานด้วยไม้ ตะแกรงไม้ กระดิ่ง ดอกอัญชันแห้ง ดอกเก็กฮวยแห้ง น้ำตาลทราย มะนาว น้ำแข็ง ผงวุ้น ดอกเข็ม แป้งโกกิ น้ำมัน

7. สื่อที่ใช้ในมุมวิทยาศาสตร์ ได้แก่ กระจกเครื่องปั้นดินเผาขนาดต่างๆ กะลาแบบมีรูและแบบไม่มีรู ขื่อไม้ไผ่แบบตัน 1 ด้าน ไม้ไผ่ผ่าครึ่งเจาะรู อ่างเลี้ยงปลาเครื่องปั้นดินเผา จอก แหน อ่างบัว ตัวอย่างพืช เมล็ดพืชต่างๆ เปลือกหอย

สื่อเพิ่มเติม ได้แก่ กระจกเครื่องปั้นดินเผา ดิน น้ำ ช้อนไม้ เมล็ดดอกดาวเรือง ดอกกล้วยไม้ ไม้เจาะรูตรงกลาง ขุยมะพร้าว

8. สื่อที่ใช้ในมุมเล่นน้ำ - เล่นทราย ได้แก่ กระบะน้ำ-ทรายที่ทำจากไม้ กระบอกลไม้ไผ่แบบตัน 1 ด้าน ขนาดต่างๆ น้ำเต้าแห้ง โถงเครื่องปั้นดินเผาขนาดต่างๆ ช้อนไม้ กระบวย กระชอน ตะแกรงไม้ไผ่ กะลาแบบมีรูและแบบไม่มีรู กาทัดน้ำหม้อดิน มีตั้งไม้สำหรับเล่น เป็นต้น มีผ้ากันเปื้อนพลาสติกใส่ในระหว่างเล่น

สื่อเพิ่มเติม ได้แก่ น้ำดอกอัญชัน น้ำดอกกระเจียว น้ำดอกเก็กฮวย

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นจากการสนทนาและตอบคำถาม
2. สังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม
3. สังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ในขณะที่ทำกิจกรรม
4. สังเกตผลงานของนักเรียนในแต่ละกิจกรรม

ภาคผนวก

เพลง

ดอกมะลิ

(ศรีนวล รัตนสุวรรณ)

ดอกมะลิขาวพราวตา
 บุษบาพระทั้งใช้ทำยากก็ได้

เก็บเอามาร้อยเป็นมาลัย
 ลอยในน้ำอบขนมหอมชื่นใจ

ดอกกุหลาบ

(ศรีนวล รัตนสุวรรณ)

กุหลาบ ก้านหนามแหลมคม
 งามสดสีสมเป็นดอกไม้มีค่า

จะเด็ดดมระวังกายา
 เก็บเอามาประดับไว้ในแจกัน

ลมเพ ลมพัด

(ไม่ทราบนามผู้แต่ง)

ลมเพ ลมพัด
 ลมเอย ลมพัดอะไร (ซ้ำ)

โบกสะบัด พัดมาไว ไว
 ฉันจะบอกให้ลมพัด
 (เติมชื่อดอกไม้ที่ต้องการลงไป)

ภาคผนวก ข
แบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4

คู่มือดำเนินการแบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4

1. คำชี้แจง

แบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4

1.1 แบบสังเกตชุดนี้ใช้สำหรับการสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ โดยสังเกตพฤติกรรมเป็นรายบุคคล

1.2 แบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 เป็นแบบสังเกต การเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติที่เกิดขึ้นจริงจากการเล่นตามมุมประสบการณ์ทั้ง 8 มุม

1.3 ในการดำเนินการสังเกตพฤติกรรมให้ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย 2 คน รวมจำนวน 3 คน สังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 จากการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติทั้ง 8 มุม แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ

- ด้านที่ 1 ด้านฉันทะ
- ด้านที่ 2 ด้านวิริยะ
- ด้านที่ 3 ด้านจิตตะ
- ด้านที่ 4 ด้านวิมังสา

2. การตรวจให้คะแนน

แบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัย ได้มีการตรวจให้คะแนน ดังต่อไปนี้

0 คะแนน เด็กไม่แสดงพฤติกรรมความมี ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา

1 คะแนน เด็กแสดงพฤติกรรมความมี ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา

โดยมีครูหรือผู้อื่นชี้แนะ

2 คะแนน เด็กแสดงพฤติกรรมความมี ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสาด้วยตนเอง

3. การกำหนดเวลาในการสังเกต

ระยะเวลาที่ใช้ในการสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัย ในช่วงกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ โดยผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน คือ วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี เวลา 09.00 – 09.40 น.

4. การเตรียมการสังเกต

4.1 ผู้วิจัยกับผู้ช่วยวิจัยอีก 2 คน รวมจำนวน 3 คน ดำเนินการสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ต้องศึกษาแบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 คู่มือทั้งหมด

4.2 จัดเตรียมอุปกรณ์ในการเล่นตามมุมด้วยสื่อธรรมชาติ (มีการเปลี่ยนแปลงตามหน่วย) และวัสดุอุปกรณ์ในการเล่นตามมุมด้วยสื่อธรรมชาติในแต่ละมุมให้พร้อมก่อนเด็กจะเข้าเล่น ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยอีก 2 คน รวมจำนวน 3 คน ทำการสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ในเด็กแต่ละคน

4.3 สถานที่ในการสังเกตพฤติกรรมคือมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติทั้ง 8 มุม

4.4 ก่อนเริ่มการสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ควรให้เด็กทำธุระส่วนตัวก่อน เช่น ตีมน้ำเข้าห้องน้ำเพื่อให้เด็กมีสมาธิในการเล่นตามมุม และในการสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4

5. วิธีดำเนินการสังเกต

5.1 ผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัยอีก 2 คน รวมจำนวน 3 คน ดำเนินการสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 สร้างความคุ้นเคยกับผู้รับการสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 โดยทักทายพูดคุย เพื่อสร้างสัมพันธไมตรีกับผู้รับการสังเกต เพื่อให้ผู้รับการสังเกตพฤติกรรมคลายความวิตกกังวล เมื่อเห็นว่าผู้รับการสังเกตพร้อมในการเล่นตามมุมด้วยสื่อธรรมชาติ จึงเริ่มดำเนินการสังเกต

5.2 ดำเนินการสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 เฉพาะกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน ติดป้ายสีสั้หมายเลข 1 – 20 ที่หน้าอกเสื้อ ที่เล่นตามมุมประสบการณ์ทั้ง 8 มุม เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมอิทธิบาท 4 จากการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ

5.3 ผู้รับการสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ จากการเล่นอิสระตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติที่เกิดขึ้นจริงจากสถานการณ์การเล่น

5.4 เมื่อผู้รับการสังเกตพฤติกรรมจะได้รับการดำเนินการสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ทั้ง 4 ด้าน จนกว่าจะเล่นตามมุมนั้นๆ จนเสร็จเรียบร้อย

5.5 ในขณะที่ทำการสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยจะทำการสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 และบันทึกคะแนนของเด็กแต่ละคนลงในแบบบันทึกคะแนน ลงในแบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4

6. อุปกรณ์ที่ใช้ในการสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4

6.1 คู่มือในการสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4

6.2 แบบบันทึกคะแนนการสังเกตพฤติกรรม

6.3 สื่อธรรมชาติที่กำหนดไว้ตามการเล่นในแต่ละมุม

คู่มือการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัย

คำชี้แจง

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัย (อายุ 5 - 6 ปี) เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 จากการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ทั้ง 8 มุม แบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย 4 ด้านๆ ละ 5 ข้อ รวมทั้งฉบับมีจำนวน 20 ข้อ เป็นเครื่องมือในการสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัย ในช่วงกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ แบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย

1. พฤติกรรมทางด้านฉันทะ จำนวน 5 ข้อ
2. พฤติกรรมทางด้านวิริยะ จำนวน 5 ข้อ
3. พฤติกรรมทางด้านจิตตะ จำนวน 5 ข้อ
4. พฤติกรรมทางด้านวิมังสา จำนวน 5 ข้อ

โดยผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรม ระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน คือ วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี เวลา 09.00 – 09.40 น. ดังนี้

ข้อปฏิบัติในการสังเกต

พฤติกรรมอิทธิบาท 4 หมายถึง การแสดงออกถึงความสามารถในการทำกิจกรรม ทั้งทางการกระทำ คำพูด สีหน้า ท่าทาง น้ำเสียง อารมณ์ และความรู้สึก ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการของกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ ซึ่งสามารถสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัยที่เกิดขึ้นจริงจากการเล่น โดยใช้แบบสังเกตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ที่แสดงออก 4 ด้าน ดังนี้

1. พฤติกรรมทางด้านฉันทะ จำนวน 5 ข้อ
 - 1.1 เลือกลงเล่นตามมุมด้วยความสมัครใจ
 - 1.2 แสดงสีหน้าที่ทำทางมีความสุขพอใจในสิ่งที่ตนเองเล่น
 - 1.3 แสดงความกระตือรือร้นในสิ่งที่ทำ/เล่นตามที่ออกแบบไว้

หรือริเริ่มการเล่นที่ต่างจากรูปแบบ

- 1.4 บรรยายบอกสิ่งที่ตนเองทำ/ผลงานด้วยความภาคภูมิใจ
- 1.5 จัดของเล่นให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยหลังจากเลิกเล่น
2. พฤติกรรมทางด้านวิริยะ จำนวน 5 ข้อ
 - 2.1 ปฏิบัติการเล่นตามที่ออกแบบไว้หรือริเริ่มเล่นต่างจากรูปแบบ
 - 2.2 สามารถทำกิจกรรม/เล่นอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะแล้วเสร็จ
 - 2.3 มุ่งมั่นในสิ่งที่ปฏิบัติอย่างเต็มที่ ไม่ยอมแพ้
 - 2.4 แสดงความพยายามทำ/เล่น ตามที่ออกแบบไว้ แม้จะเผชิญกับปัญหาหรืออุปสรรค

2.5 พูดหรือแสดงท่าทางให้กำลังใจตนเอง

3. พฤติกรรมทางด้านจิตตะ จำนวน 5 ข้อ

3.1 แสดงความเอาใจใส่ต่อกิจกรรมที่ทำ/เล่นได้นานตามระยะเวลาที่กำหนด

3.2 เล่น/ทำงานของตนโดยไม่รบกวนผู้อื่น

3.3 เล่น/ทำงานของตนอย่างระมัดระวัง

3.4 มีใจจดจ่อในกิจกรรม/เล่นจนกว่าจะแล้วเสร็จ

3.5 ทำกิจกรรม/เล่นด้วยความตั้งใจ ไม่วอกแวกกับสิ่งเร้าที่อยู่รอบข้าง

4. พฤติกรรมทางด้านวิมังสา จำนวน 5 ข้อ

4.1 ออกแบบหรือวางแผนก่อนการเล่น

4.2 รู้จักทดลองในสิ่งที่ปฏิบัติอยู่เพื่อให้สิ่งที่ทำ/เล่นออกมาดีที่สุดในที่สุด

4.3 แสดงการเล่นอย่างลองผิดลองถูกเพื่อหาข้อมูลในการแก้ปัญหา

4.4 ตรวจสอบสิ่งที่ทำเพื่อหาข้อบกพร่อง

4.5 ตรวจสอบผลงานที่ทำเสร็จแล้วปรับปรุงผลงานให้สมบูรณ์ตามที่ต้องการ

1. แบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัย เป็นการบันทึกระดับคุณภาพของ

พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัย เป็น 3 ระดับ เกณฑ์การให้คะแนน คือ

0 คะแนน เด็กไม่แสดงพฤติกรรมความมี ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา

1 คะแนน เด็กแสดงพฤติกรรมความมี ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสาโดย
มีครูหรือผู้อื่นชี้แนะ

2 คะแนน เด็กแสดงพฤติกรรมความมี ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา
ด้วยตนเอง

2. เวลาที่ใช้ในการสังเกตผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยอีก 2 คน รวมจำนวน 3 คน ทำการสังเกตพฤติกรรมเด็กเป็นรายบุคคลในช่วงกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ โดยสังเกตเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน คือ วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี เวลา 09.00 – 09.40 น. รวมเป็นเวลา 40 นาที จำนวน 20 คน โดยผู้วิจัยทำการสังเกต 7 คน ผู้ช่วยวิจัยคนที่ 1 ทำการสังเกต 7 คน ผู้ช่วยวิจัยคนที่ 2 ทำการสังเกต 6 คน

ข้อปฏิบัติในการสังเกต

1. เขียนชื่อผู้สังเกต ชื่อนักเรียน วัน เดือน ปี ที่สังเกต และหน่วยการเรียนรู้

2. ผู้วิจัย 1 คน และผู้ช่วยวิจัย 2 คน รวมผู้สังเกต 3 คน ทำการสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัย

3. การสังเกตให้ผู้สังเกตทั้ง 3 คน คือ ผู้วิจัย 1 คน และผู้ช่วยวิจัย 2 คน ทำการสังเกตพร้อมกันในช่วงเวลาเดียวกันทั้ง 20 คน วันละ 40 นาที ในวันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี

การบันทึกการสังเกต

เมื่อพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ตรงกับข้อใด และช่องระดับคะแนนพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ตรงกับข้อใดให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องนั้น

การให้คะแนน

แบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 ของเด็กปฐมวัย มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- 0 คะแนน เด็กไม่แสดงพฤติกรรมความมี จันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา
- 1 คะแนน เด็กแสดงพฤติกรรมความมี จันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสาโดยมีครูหรือผู้อื่นชี้แนะ
- 2 คะแนน เด็กแสดงพฤติกรรมความมี จันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสาด้วยตนเอง

หมายเหตุ ถ้าพบเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับคะแนนใดก็ให้คะแนนเท่ากับช่องระดับคะแนนนั้น

แบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4

ชื่อ..... สัปดาห์ที่..... วันที่.....

สัปดาห์ที่ วันที่ ผู้สังเกต

คำชี้แจง ใส่เครื่องหมาย (√) ลงในช่องแสดงระดับคุณภาพที่พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ที่ปรากฏ

หลักอิทธิบาท 4	พฤติกรรมอิทธิบาท 4 ที่ปรากฏ	ระดับคุณภาพ			แนวทางการประเมิน
		0	1	2	
1. ฉันทะ หมายถึง ความรัก ความพอใจ ความชอบใจ และมี ความกระตือรือร้นใน สิ่งที่ทำ/เล่น พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่	1.1 เลิกเล่นตามมุมด้วยความสมัคร ใจ				0 เด็กไม่แสดง พฤติกรรมทางด้าน ฉันทะ 1 เด็กแสดงพฤติกรรม ทางด้านฉันทะโดยมีครู หรือผู้อื่นชี้แนะ 2 เด็กแสดงพฤติกรรม ทางด้านฉันทะด้วย ตนเอง
	1.2 แสดงสีหน้าท่าทางมีความสุข พอใจในสิ่งที่ตนเองเล่น				
	1.3 แสดงความกระตือรือร้นในสิ่งที่ ทำ/เล่นตามที่ออกแบบไว้ หรือริเริ่มการเล่นที่ต่างจากรูปแบบ				
	1.4 บรรยายบอกสิ่งที่ตนเองทำ/ลักษณะ ผลงานด้วยความภาคภูมิใจ				
	1.5 จัดของเล่นให้อยู่ในสภาพ เรียบร้อยหลังจากเลิกเล่น				
2. วิริยะ หมายถึง ความเพียรพยายาม มุ่งมั่น ในสิ่งที่ทำ/เล่น อย่างต่อเนื่อง มี ความอดทนอดกลั้น คอยเร้าคอยประคอง เพื่อให้บรรลุสู่ เป้าหมาย พฤติกรรม บ่งชี้ ได้แก่	2.1 ปฏิบัติการเล่นตามที่ออกแบบไว้ หรือริเริ่มเล่นต่างจากรูปแบบ				0 เด็กไม่แสดง พฤติกรรมทางด้านวิริยะ 1 เด็กแสดงพฤติกรรม ทางด้านวิริยะโดยมีครู หรือผู้อื่นชี้แนะ 2 เด็กแสดงพฤติกรรม ทางด้านวิริยะด้วย ตนเอง
	2.2 สามารถทำกิจกรรม/เล่นอย่าง ต่อเนื่องจนกว่าจะแล้วเสร็จ				
	2.3 มุ่งมั่นในสิ่งที่ปฏิบัติอย่างเต็มที่ ไม่ยอมแพ้				
	2.4 แสดงความพยายามทำ/เล่น ตามที่ออกแบบไว้ แม้จะเผชิญกับ ปัญหาหรืออุปสรรค				
	2.5 พุดหรือแสดงท่าทางให้กำลังใจ ตนเอง				

หลักกัทธิบาท 4	พฤติกรรมกัทธิบาท 4 ที่ปรากฏ	ระดับคุณภาพ			แนวทางการประเมิน
		0	1	2	
3. จิตตะ หมายถึง มีความตั้งใจ เอาใจใส่ จดจ่อ มีสมาธิในสิ่งที่ทำ ไม่สนใจสิ่งรอบข้าง ไม่วอกแวก ไม่หวั่นไหว กับสิ่งที่เข้ามากระทบ พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่	3.1 แสดงความเอาใจใส่ต่อกิจกรรมที่ทำ/เล่นได้นานตามระยะเวลาที่กำหนด				0 เด็กไม่แสดงพฤติกรรมทางด้านจิตตะ 1 เด็กแสดงพฤติกรรมทางด้านจิตตะโดยมีครูหรือผู้อื่นชี้แนะ 2 เด็กแสดงพฤติกรรมทางด้านจิตตะด้วยตนเอง
	3.2 เล่น/ทำงานของตนโดยไม่รบกวนผู้อื่น				
	3.3 เล่น/ทำงานของตนอย่างระมัดระวัง				
	3.4 มีใจจดจ่อในกิจกรรม/เล่นจนกว่าจะแล้วเสร็จ				
	3.5 ทำกิจกรรม/เล่นด้วยความตั้งใจ ไม่วอกแวกกับสิ่งเร้าที่อยู่รอบข้าง				
4. วิมังสา หมายถึง การรู้จักใช้ความคิดในการพิจารณา ไตร่ตรองในสิ่งที่ทำ มีการลองผิดลองถูก แก้ไขปรับปรุงพัฒนาในสิ่งที่ทำ พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่	4.1 ออกแบบหรือวางแผนก่อนการเล่น				0 เด็กไม่แสดงพฤติกรรมทางด้านวิมังสา 1 เด็กแสดงพฤติกรรมทางด้านวิมังสาโดยมีครูหรือผู้อื่นชี้แนะ 2 เด็กแสดงพฤติกรรมทางด้านวิมังสาด้วยตนเอง
	4.2 รู้จักทดลองในสิ่งที่ปฏิบัติอยู่ เพื่อให้สิ่งที่ทำ/เล่นออกมาดีที่สุด				
	4.3 แสดงการเล่นอย่างลองผิดลองถูกเพื่อหาข้อมูลในการแก้ปัญหา				
	4.4 ตรวจสอบสิ่งที่ทำเพื่อหาข้อบกพร่อง				
	4.5 ตรวจสอบผลงานที่ทำเสร็จแล้วปรับปรุงผลงานให้สมบูรณ์ตามที่ต้องการ				

ภาคผนวก ค

รูปภาพพฤติกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ

พฤติกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์

1. มุมศิลปะ

การเล่นตามมุมศิลปะ เป็นสัปดาห์แรกของการทำกิจกรรม ต้องการเล่นตามเพื่อนที่ชอบ เด็กจะคอยมองสื่อตามมุมและกิจกรรมการเล่นว่าเพื่อนแต่ละมุมจะทำอะไร เด็กยังขาดสมาธิในการทำกิจกรรม ไม่ค่อยมีสมาธิเมื่อได้ยินเสียงเพื่อนที่ประกอบอาหาร คู้กันเกี่ยวกับการประกอบอาหาร หรือได้กลิ่นของอาหาร จะวิ่งไปดู

สัปดาห์แรกของการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ เด็กสร้างสรรค์งานศิลปะด้วยดิน สีดำจากกาแฟ สีเขียวจากผงใบมะรุ้ม สีเหลืองจากขมิ้น เด็กจะลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามการวางแผน (วิมังสา) เช่น การทำศิลปะจากกากมะพร้าวโดยใช้สีธรรมชาติ สมมติเป็นข้าวในจาน เด็กๆ ทำงานศิลปะโดยมีการเชื่อมโยง ข้าวจริงที่มีสีดำ สีเหลือง สีเขียว เด็กจะนำสีธรรมชาติทดลองผสมสีตามธรรมชาติด้วยตนเอง ใช้มือบีบ กด บีบให้สีออก สักพักเอามาตม (วิมังสา) ใช้กาวทา ลงไปที่ภาพจาน และใช้กากมะพร้าวโรยใช้สีธรรมชาติกีดทับ

วันนี้เด็กเรียน หน่วย “ดอกไม้” ร้อยดอกกล้วยไม้กับสื่อธรรมชาติ จะเป็นเพื่อนกลุ่มเดิมเด็กมีการวางแผนในออกแบบว่าจะทำร้อยสร้อยอย่างไร (วิมังสา) เด็กมีสมาธิจดจ่อที่ปลายเข็มกับสื่อที่จะร้อยที่อยู่ตรงหน้า(จิตตะ) เด็กทำกิจกรรมการร้อยอย่างต่อเนื่อง (วิริยะ) เด็กจะพูดคุยเกี่ยวกับกิจกรรมระหว่างการทำกิจกรรมมีวิธีการคิดผลงานด้วยวิธีการใหม่ๆ (วิริยะ)เมื่อเกิดปัญหาในการทำกิจกรรมก็ร่วมกันแก้ปัญหา เมื่อทำกิจกรรมเสร็จเด็กจะมีความสุข ภาคภูมิใจ (ฉันทะ) และขอใส่สร้อยต่อจนถึงเวลานอน

ผลงานที่ได้

เด็กสร้างสรรค์ผลงานจากสื่อที่มี เด็กวางแผนว่า จะทำดอกไม้ (วิมังสา) จากสื่อที่ครูกำหนดให้ ครูมีสื่อวางไว้ที่โต๊ะ เด็กตัดสินใจเลือกมุมจากสื่อ (ฉันทะ) พุดคุยเกี่ยวกับสื่อ เด็กทำกิจกรรมในมุมศิลปะด้วยความสนใจ มีสมาธิจดจ่อ (จิตตะ) ตามเวลาที่กำหนด (จิตตะ) ตัวอย่าง น้องเนยทำดอกไม้จากดอกอัญชันแห้ง มีการลองถูลองผิดเมื่อเด็กหยิบสื่อชิ้นนี้วาง (วิมังสา) หามุมวางแล้วเห็นว่าไม่สวย เด็กจะขยับวางจนเป็นที่พอใจ บางครั้งมีปัญหาลูกแกะเม็ดกระบอกไม้ได้ เด็กจะใช้ความพยายามแกะออกจนได้เพื่อเอาด้านสีขาวออกมา เด็กจะไม่ยอมแพ้ จะบอกว่า “เราจะทำดอกไม้ให้สวยๆ” (วิริยะ) จนได้ผลงานดอกไม้จากดอกอัญชันแห้งเป็นกลีบดอก เม็ดกระบอกเป็นเกสรตรงกลาง และใช้ก้านกุหลาบเป็นก้านดอก

พฤติกรรมการเล่นตามมุมบล็อก

2. มุมบล็อก

การเล่นตามมุมบล็อกในสัปดาห์ก่อนการทดลอง เด็กยังเล่นไม่เต็มตัว ในครั้งแรก น้องนายยังไม่กล้าหยิบของเล่นออกชั้นวางของเล่น จะเล่นตรงนั้นเลย จะคอยมองมาที่ครูไม่กล้าตัดสินใจ จะหยิบของเล่นแค่ชั้น 2 ชั้นมาเล่น และทำท่าเอาของเล่นชนกันไปมา การเล่นร่วมมือยังมีน้อยมากต่างคนต่างเล่นมากกว่า

ในสัปดาห์ที่ 2 และ 3 การเล่นบล็อกเด็กสร้างสรรค์ผลงานด้วยความตั้งใจ (จิตตะ) ตามจินตนาการ ขณะสมองใช้ความคิด จิตใจจดจ่อเป็นสมาธิ สายตาน้องเจมส์จับจ้องกับสิ่งที่อยู่ตรงหน้า (จิตตะ) ใช้นิ้วหยิบบล็อกดินค่อยๆ วาง มีการลองถูกลองผิด (วิมังสา) เพื่อนๆ จะคอยลุ้นว่าจะเป็นอย่างไร เมื่อบล็อกหล่นลงที่พื้น เด็กๆจะช่วยกันหยิบบล็อกขึ้นมา ค่อยๆวางบล็อกลงไปใหม่ ขยับตกแต่งเพื่อหาความสมดุล จะคอยเร้าคอยประคอง ให้กำลังใจกันและกัน (วิริยะ) น้องนัทจะคอยมองเพื่อน หาจังหวะในการเล่น อย่างเต็มที่ เด็กทำกิจกรรมด้วยความพอใจ (ฉันทะ) ในที่สุดทั้งบล็อกดินแบบตัน บล็อกไม้ไผ่แบบกลวง แบบกลมตัน ทั้งบางทั้งหนา แบบหยักก็ค่อยๆ ก่อร่างปะติดปะต่อเป็นรูปร่างขึ้นมา

สัปดาห์ที่ 4 และ 5 เด็กเริ่มรู้ว่าแต่ละมุมเล่นยังไง และผลของการเล่นมุมบล็อกเป็นอย่างไร เด็กทำการสำรวจว่าตามมุมบล็อกมีสื่ออะไรบ้าง เด็กเริ่มวางใจกับสภาพแวดล้อม สื่อว่าเด็กสามารถที่จะเล่นกับสื่อที่ตนเองได้เลือกกับเพื่อนที่ชอบเล่นบล็อกเหมือนกัน เด็กมีการร่วมมือ และเล่นอย่างสร้างสรรค์มากขึ้น

ผลงานที่ได้

ในสัปดาห์ที่ 6 และ 7 เด็กจะมีกลุ่มเพื่อนที่เล่นบล็อกด้วยกัน มีการวางแผนในการเล่นที่ชัดเจนมากขึ้น ค่อยๆวางค่อยๆทำ เล่นด้วยความตั้งใจ น้องเจมส์จะเป็นคนคิดว่าจะทำอย่างไร ส่วนเพื่อนจะคอยสนับสนุน คอยคิดตามว่าควรเล่นอย่างไร

ในสัปดาห์ที่ 8 มีการระดมความคิดของสมาชิกในกลุ่มก่อนเล่น มีการวางแผนก่อนการเล่นว่าจะใช้บล็อกอันไหน ไม่รื้อกระจัดกระจายทั้งมุม จะค่อยหยิบเฉพาะสื่อชิ้นที่จะนำมาเล่นเท่านั้น เด็กรู้หน้าที่ว่าใครจะทำอะไร เมื่อเกิดปัญหาจะร่วมมือกันแก้ปัญหา ตรวจสอบตราเพื่อหาข้อบกพร่องในการเล่น (วิมังสา) รู้ว่าของบล็อกรูปร่างแบบไหนจะตรงไหน การเล่นใช้เวลานานขึ้น มีสมาธิ (จิตตะ) ไม่สนใจว่ามุมอื่น ๆ จะทำอะไร มีความรับผิดชอบในการเล่น จะเก็บของเล่นตามมุมได้เรียบร้อย

พฤติกรรมการเล่นตามมุมดนตรี

3. มุมดนตรี

เด็กๆ เล่นตามมุมดนตรี น้องโพล์ค น้องเอ็ม น้องเนย เลือกเล่นมุมดนตรี เพราะมุมอื่นเต็มแล้ว ตอนแรกทำท่าไม่ชอบ ครูกระตุ้นเด็กว่า “ของเล่นทุกอย่างตามมุมที่เด็กเลือกแล้วสามารถ หยิบ จับ เลือกเล่นได้ทุกอย่าง อิสระ

(เร้าฉันนะ) เด็กพูดคุยกันว่าเราจะเล่นดนตรียังไง น้องเอ็มบอกว่า “เราจะเล่นฉาบ” น้องโพล์คเล่น กลองสับปูนะ เป็นกลองดนตรี เด็กเล่นมุมดนตรีด้วยการตีฉาบ สั่นกลองสับ และทำให้กระทบกัน และหัวเราะกัน

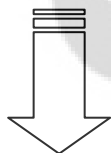
เด็กเล่นมุมดนตรีด้วยสื่อธรรมชาติ เด็กมีความตื่นเต้นที่วันนี้ครูให้เล่นของเล่นจากสื่อธรรมชาติ เด็กเข้าไปหยิบของเล่นชิ้นโน้นชิ้นนี้ด้วยความสนใจ และพูดคุยกันว่าของเล่นแต่ละชิ้นไหน เราเคยเห็นที่ไหน สำหรับของเล่นที่เด็กๆ เคยชินอยู่แล้วเด็กจะหยิบมาเล่นได้เลย เช่น แคน เด็กจะทำท่าเป่า กลองเด็กจำทำท่าตีทั้งท่าแบบยืนและนั่ง สำหรับของเล่นที่ไม่คุ้นเคย เช่น ผักหางนกยูง จะแค่หยิบขึ้นมาดู ลอง สั่นและวางไว้ที่เดิม

เด็กเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อ
ธรรมชาติ น้องแจ้คก็ น้องไม้เป็นเด็กที่
ไม่ค่อยพูด ไม่กล้าแสดงออกมากนัก
ซึ่งสัปดาห์นี้จะคอยมองเพื่อนว่าเล่น
อะไร และนอนกับพื้น ครูพูดกับน้องไม้
ว่า “น้องไม้ถ้าน้องไม้ชอบเล่นมุมไหน
ให้น้องไม้เข้าเล่นได้เลย อยากหยิบจับ
ของเล่นชิ้นไหนก็หยิบมาเล่นได้เลยนะ
ค่ะ” หลังจากวันนั้น ครูจะสังเกตเห็น
น้องไม้เข้าเล่นมุมดนตรี วันนี้น้องไม้มี
ความมั่นใจในการเล่นมากขึ้นแล้ว มา
หยิบระนาดออกมาลองตี แต่ยังไม่ทำ
เก่งๆ ทีเดียว

สัปดาห์ต่อมาน้องไม้ไม่สนใจว่าน้อง
แจ้คก็เพื่อนรักจะไปเล่นมุมไหน เมื่อ
ครูให้เลือกเล่นตามมุมน้องไม้จะมาเล่น
ที่มุมดนตรีทันที วันนี้น้องไม้หยิบระนาดที่ครู
ทำเป็นฉิ่งออกมาทำทำตี ทำทำเหมือน
การตีฉิ่งจริงๆ วันนี้น้องไม้ทำทำตีฉิ่ง
ได้เหมือนชะด้วย น้องไม้มีความกล้า
มากขึ้น ทำทำหัวเราะมีความสุขในสิ่ง
ที่ตนเองทำ และก็ไปหยิบกลองมาทำ
ทำทางตีกลอง

พฤติกรรมการเล่นตามมุมบทบาทสมมติ

4. มุมบทบาทสมมติ

เด็กเล่นตามมุมบทบาทสมมติ เด็กที่เลือกเล่นกลุ่มแรก คือกลุ่มน้องวันรัก เป็นเด็กที่เจียบๆ เล่นเฉพาะกลุ่มตัวเอง มีการพูดคุยกันเกี่ยวกับสื่อแบ่งการเล่นกัน เช่น น้องตี๋บอกว่า “เราอยากแต่งตัว” ทำบ้านกัน

กลุ่มน้องวันรักเล่นที่มุมบทบาทสมมติ กับเพื่อนกลุ่มเดิมจนถึงสัปดาห์ที่ 4 เด็กมุมเดิมแต่ลักษณะการเล่นไม่เหมือนเดิม จะเปลี่ยนแปลงตามหน่วย ครูจะกระตุ้นให้เด็กสนใจสื่อตามหน่วยการเรียนรู้ ด้วยการพูดคุยกับเด็กว่า “เด็ก ๆ สามารถหยิบสื่อตามหน่วยการเรียนรู้ไปเล่นตามมุมได้นะคะ” ช่วงแรกก็แค่มอง สักพักน้องวันรักก็เดินมาหยิบชุดหม้อข้าวหม้อแกงไปเล่นกัน

วันนี้กลุ่มน้องวันรักยังเล่นที่มุมบทบาทสมมติ เปลี่ยนสื่อเป็นใบตอง เพราะสัปดาห์นี้เรียนหน่วยกล้วย น้องวันรักคงเคยมีประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับการเล่นมาก่อน จึงหยิบใบตองมาแล้วฉีกเล่นเป็นทำเป็นกระโปรง เล่นกับน้องอื่นแค่ 2 คน แต่ทำท่าหัวเราะมีความสุขกับการเล่น

บางครั้งการเล่นตามมุมของเด็กมีการเชื่อมโยงกับละครในทีวี เช่น เรื่อง นักสู้พันธุ์ข้าวเหนียว เมื่อน้องพลุคเห็นผ้าขาวม้าที่มุมบทบาทสมมติก็ชวนน้องเบียร์ บอกว่า “เรามาเป็นนักสู้กันนะ”

วันนี้เรียนหน่วย “ดอกไม้” เด็กที่มาเล่นยังเชื่อมโยงตัวเองกับละครทีวี โดยการใช้ผ้าขาวม้าพันคอ เล่นมุมบทบาทสมมติ และนำดอกกุหลาบที่เลือกมาเล่นตกแต่งบ้านกัน วันนี้กลุ่มบทบาทสมมติเมื่อเล่นเสร็จแล้วมีน้ำใจแบ่งดอกกุหลาบที่เล่นเสร็จแล้ว ให้มุมศิลปะนำไป ร้อย เป็นสร้อย ถ้าสังเกตที่มุมศิลปะเด็กบางคนจะมีสร้อยเป็นดอกกุหลาบ ซึ่งเด็กมีการแบ่งปันกันเอง และกลุ่มศิลปะต้องการปรับปรุงงานที่ตนเองทำให้ดีที่สุด (วิมังสา) ด้วยการมาเจรจากับมุมบทบาทสมมติเพื่อมาขอกุหลาบที่เพื่อนเล่นเสร็จแล้ว

พฤติกรรมการเล่นตามมุมหนังสือ

5. มุมหนังสือ

วันแรกของการเล่นตามมุมหนังสือ เด็ก เล่นที่มุมหนังสือ เด็กจัดที่นั่งเล่นตามมุม เด็กช่วยกันปูเสื่อ หมอน ขยับโต๊ะ หยิบหนังสือ มาดู วันนี้หน่วย “ปลา” เด็กจะให้ความสนใจ หนังสือที่ตรงกับหน่วยการเรียนรู้ ครูควรเล่นนิทานที่เกี่ยวกับหน่วย หรือแนะนำหนังสือ

วันที่ 2 ของการเล่นตามมุมหนังสือ เด็กที่เลือกมุมหนังสือเป็นกลุ่มใหม่ เป็นเด็กผู้ชาย ให้ความสนใจในการดูหนังสือมากขึ้น ใช้มือชี้ตามตัวหนังสือ ทำท่าเล่า ออกเสียง เลียนแบบเหมือนครูเล่า

เด็กเล่นตามมุมหนังสือเงียบมาก เด็กจะหยิบหนังสือที่เกี่ยวข้องหน่วยในสัปดาห์นั้นมาดูก่อน เด็กจะเปิดทีละหน้าจากหน้าแรก จนถึงหน้าสุดท้าย เมื่อดูจบก็จะเก็บที่ชั้นวาง นื่องว่าเป็นเด็กที่ไม่ค่อยมีเพื่อน เพราะไม่พูด จะชอบมุมหนังสือมาก จะเปิดดูหนังสือด้วยความสนใจ บางวันครูไม่ได้จัดมุมให้กับเด็ก เด็กที่เลือกมุมหนังสือจะมีวิม้งสาคือจะตรวจตราเพื่อหาข้อบกพร่อง และทำมุมที่เลือกให้ดีที่สุด ด้วยการขอจัดมุมเอง เช่น ปูเสื่อ จัดโต๊ะ หยิบหมอนขวานมาวาง (ฉันทะ)

สัปดาห์นี้ห้องวายังอยู่ที่มุมหนังสือ คอยมองเพื่อนว่าเพื่อนจะทำอะไร ครูเข้าไปพูดคุย ถามน้องว่า “น้องวชอบมุมหนังสือหรือคะ” น้องวพยักหน้า ครูก็คุยต่อว่า “น้องอยากเล่นมุมอื่นไหม สนุกนะคะ” น้องวมองไปรอบๆ และบอกว่าอยากดูหนังสือ

สัปดาห์นี้ เด็กที่เข้ามาหนังสือเป็นที่เงียบๆ ไม่ค่อยพูด ไม่กล้าแสดงออก เด็กขอสมุดบันทึกการรักการอ่านมาวาดรูปที่เกี่ยวกับหน่วย และก็เกี่ยวกับนิทานที่ครูเล่า เด็กสนใจมาก และสามารถอยู่ทำกิจกรรมจนครบตามเวลา น้องไม่ทำท่าเล่าเรื่องราวในหนังสือให้น้องแจ๊คกี้ฟัง

พฤติกรรมการเล่นตามมุมประกอบอาหาร

6. มุมประกอบอาหาร

เด็ก ๆ ประกอบอาหาร ทำปลาแห้ง และทำน้ำพริกด้วย เด็กให้ความสนใจ โดยเฉพาะน้องเปปเปอร์นำผักมาด้วย เพราะครูบอกว่า เราจะเรียนหน่วยปลา และจะประกอบอาหารที่มุม บอกครูว่า “หนูจะนำมาประกอบอาหาร” น้องเฟลมไปบอกน้องเปปเปอร์ว่า “เราเล่นที่มุมประกอบอาหารด้วยนะ” น้องเฟลมเป็นเด็กไม่ค่อยพูด ไม่ค่อยร่วมกิจกรรมอื่นๆมากนัก แต่ขอเล่นตามมุมประกอบอาหาร ช่วงแรกน้องเฟลมจะมอง ทำท่าครุ่นคิด บอกกับเพื่อนว่า “เราทำไม่เป็นหรอกนะ เราไม่เคยทำ” ครูพูดคุยกับเด็กว่า “น้องเฟลมเคยล้างผักไหม น้องเฟลมลองทำดูนะ” น้องเฟลมออกไปล้างผักกับน้องเนย “เราเคยทำที่บ้านกับแม่ เดี่ยวเราสอนนะ” เด็กมีการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่

วันที่ 2 “ต้มยำปลากระป๋อง” เด็กเริ่มรู้ว่า คนที่จะเข้ามุมประกอบอาหารได้ต้องมีสื่อ น้องแมชชีน ซึ่งเป็นเด็กไม่ค่อยพูด ไม่เข้าสังคม แต่ต้องการมีส่วนร่วมในการเล่นด้วยการไปบอกกับผู้ปกครองว่าต้องนำสื่อในการประกอบอาหารมานะ บอกชื่ออุปกรณ์ เช่น ปลากระป๋อง น้ำปลา มะนาว พริก นำมาตั้งแต่เช้ามาวาง ไว้ที่มุมประกอบอาหารตั้งแต่เช้า แสดงถึงความสนใจอยากทำกิจกรรมของเด็ก (ฉันทะ)

วันนี้ “บั้งข้าวจี” เด็กให้ความสนใจ
ถามว่า วันนี้เราจะประกอบอาหาร
อะไร เด็กที่เล่นตามมุม คิดวิธีการทำ
จากสื่อ เด็กพยายามปั้นข้าวเหนียว
หลายๆ แบบ ทั้งแบบกลมขนาดใหญ่
ทรงกลมขนาดเล็ก แบบแบน เมื่อลอง
บั้งโดยใช้ไม้ขนาดใหญ่ แล้วบั้งไม่
สะดวก จะคิดวิธีบั้งด้วยอุปกรณ์อื่น
ทันที สักพักเดินมาขอตะแกรงเหล็ก
สำหรับบั้งข้าวจี

สัปดาห์นี้ เด็กเรียน “หน่วยข้าว” เด็ก
ทำข้าวตอก เด็กสนใจมากเด็กทำ
กิจกรรมด้วยความตื่นตัวตลอดเวลา
ยิ่งช่วงที่เด็กต้องเก็บเปลือกข้าวเปลือก
ออก เด็กมีการลองถูกลองผัด (วิมังสา)
เก็บออกทีละเม็ด สักพักเด็กแก้ปัญหา
ด้วยการใช้ตะแกรงนำข้าวตอกทั้งหมด
ลงไปแล้วทำการร่อนให้เปลือกข้าว
ออก แล้วเก็บข้าวตอกออกใส่จาน
วันนี้เด็กนำข้าวตอกไปแจกเพื่อนทุก
กลุ่ม นำไปให้ครูข้างห้อง และไปเล่า
กิจกรรมที่ทำด้วยความภาคภูมิใจ

วันนี้เด็กทำผักชุบแป้งทอด เด็กหัน
ผักที่นำมาจากบ้าน ชิ้นเล็กๆ ชุบแป้ง
ทอด เด็กจะพูดคุยคิดวางแผนว่าจะ
ชุบแป้งยังไง หั่นผักขนาดเท่าไร
(วิมังสา) เมื่อถึงเวลาทอด เด็กทอด
ด้วยใจจดจ่อ (จิตตะ) ทอดแล้วไม่สวย
จะคิดหาวิธีว่า (วิมังสา) ต้องค่อยๆ ทำ
ต้องรอให้กรอบก่อน ด้วยความสนุก
(ฉันทะ)

เด็กๆ “บั้งข้าวเกรียบ” ช่วงแรกที่ครูให้ทำครูให้เด็กใช้ที่บั้งแบบท้องถิ่นเป็นมือไม้ไม้เด็กทำสักพักทำไม่สะดวก เด็กแก้ปัญหา มาบอกครูว่าอยากได้ตะแกรงที่บั้งได้ดีกว่า (วิม้งสา) มีที่ชั้นวางของไง เด็กจะจดจ่อในการบั้งมาก คอยพลิกคอยดูว่า สุกหรือยัง

สัปดาห์นี้เด็กๆทำ “ผลไม้ลอยแก้ว” วันนี้ห้องใฝ่นำเงาะมาทำ ครูถึงว่าจะทำยังไง เด็กบอกว่า “ทำได้หนูทำเอง” ห้องใฝ่ค่อยแกะเนื้อเงาะออกจากเมล็ดด้วยความใจเย็นอย่างช้าๆ ช่วงที่รอห้องม่อนนั่งรอเพื่อนเพราะห้องม่อนมีหน้าที่ตักน้ำเชื่อมจากหม้อดินที่ที่อยู่ข้างๆ ซึ่งยังไม่ร้อน

เด็กๆ ทำกล้วยต้ม เด็กจะเลือกกล้วยที่สุกพอดี นำไปล้าง ตักแต่งกล้วยให้สวยงาม ใช้มีดตัดหัวตัดปลาย นำลงต้มในหม้อดิน ระหว่างการรอก็พูดคุย กันอย่างมีความสุข สักพักบอกว่า “กลิ่นกล้วยหอมจังเลย” แอบเปิดดูรอคอยสักพัก แล้วใช้ทัพพีตักกล้วยขึ้นมาดู บอกกับครูว่า “ครูรับกล้วยสุกแล้ว หนูลองชิมดูนะ”

สัปดาห์นี้ทำขนมครกจากไขนกก
 กระทำเป็นไปตามแผนที่วางไว้
 (วิมังสา) เด็กรู้จักการรอคอยจากถ่าน
 ไฟยังไม่ติด แบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน
 มีความระมัดระวังจากการทำกิจกรรม
 (จิตตะ)ตลอดการจัดกิจกรรมเด็กไม่ได้
 รับอันตรายจากการทำกิจกรรมเลย
 ผลัดกันทำ คอยลุ้น ค่อยแคะไข่ออก
 เด็กมีความสุขในการทำกิจกรรม
 (ฉันทะ)เด็กทำกิจกรรมด้วยความสนใจ
 ได้อย่างต่อเนื่อง (วิริยะ) วันนี้เด็กๆ ได้
 กินไขนกกกระทำที่อร่อยจากฝีมือเด็ก
 เอง และนำไปแบ่งให้ครูห้องอื่นๆ ด้วย
 ทุกครั้งเด็กจะเล่าด้วยความภาคภูมิใจ
 ว่า “หนูทำเองนะ” จากเตาถ่าน หอม
 มาก” (ฉันทะ)

เด็กๆ ทำน้ำมะพร้าว วันนั้นน้องภูมิม
 ทำหน้าที่ขูดเนื้อมะพร้าว โดยใช้ช้อน
 ขูดตอนแรกเบาๆ ขูดได้เนื้อน้อย ลอง
 ใหม่กดแรงขึ้น (วิมังสา) เด็กคนอื่นๆ
 จะคอยลุ้น ช่วงที่เด็กมีสมาธิในการทำ
 กิจกรรม (จิตตะ) เด็กจะทำหน้าที่ๆ
 ตามแผนน้ำมะพร้าวต้องใช้น้ำแข็ง ครู
 ลืมไม่ได้ให้เงินไว้ น้องไผ่ไปซื้อที่โรง
 อาหารเรียบร้อย บอกครูว่า “หนูออก
 เงินให้ละ น้ำมะพร้าวจะได้เย็นๆ”
 (วิมังสา) เด็กใช้น้ำแข็งใส่ลงไปในแก้ว
 ตัดน้ำมะพร้าวใส่ลงไป คอยกันว่า “น้ำ
 มะพร้าวอร่อยขึ้นใจมาก” สักพักมาขอ
 ครูเอาไปให้ครูข้างห้อง

พฤติกรรมการเล่นตามมุมวิทยาศาสตร์

7. มุมวิทยาศาสตร์

เด็กเล่นตามมุมวิทยาศาสตร์ เด็กจะได้ปลูกพืชตามหน่วยการเรียนรู้ เช่น ปลูกกล้วย ปลูกดอกกล้วยไม้ มุมวิทยาศาสตร์จะอยู่ระหว่างมุมประกอบอาหารและมุมเล่นน้ำ – เล่นทราย ซึ่งเป็นมุมที่ใช้เสียงดัง เพราะมุมวิทยาศาสตร์เป็นมุมสงบ เป็นการเร้าจิตตะ (สมาธิ) ในการเล่นตามมุมของเด็ก ซึ่งได้ผลดีมากเพราะเด็กที่เล่นมุมวิทยาศาสตร์ จะเงียบไม่สนใจมุมที่เสียงดัง ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวจะเกิดในสัปดาห์หลังอย่างเห็นได้ชัดเจน และเพื่อความสะดวกในการจําจจ และการทำกิจกรรม เพราะมุมวิทยาศาสตร์มีพืช ผักที่ต้องดูแล รดน้ำ และต้องมีการเคลื่อนย้ายให้พืช ผักได้รับแสงแดดในเวลากลางวัน มีปลาที่ต้องให้อาหาร พื้นที่จึงจัดอยู่นอกห้องเรียน

เด็กที่เล่นมุมวิทยาศาสตร์ จะเป็นเด็กที่เงียบๆ ไม่ค่อยพูด แต่มีความมั่นใจในตนเอง เมื่อเข้ามาเด็กจะปฏิบัติหน้าที่ที่ต้องทำในมุมทันที ไม่มีการรื้อหรือต้องถามครูก่อน เด็กจะพูดคุยเกี่ยวกับสื่อตามมุม และเชื่อมโยงไปที่การวางแผนในการเล่นในวันนั้น เช่น วันนี้จะปลูกดอกไม้ เด็กจะแบ่งหน้าที่กันว่า ใครจะเป็นคนปลูก อีกคนไปหยิบช้อน และช่วยกันรดน้ำ

เด็กจะคอยสังเกตการเจริญเติบโตของพืชตามหน่วยการเรียนรู้ จะหยิบแก้วไปเอาน้ำที่ก๊อกน้ำในห้องเรียน แล้วค่อยรด สังเกตการเจริญเติบโต ครูจะกระตุ้นเด็กให้สังเกตการเจริญเติบโตของผัก ข้าว ข้าวโพด และถามว่า “เด็กอยากทำอะไรต่อ ที่เกี่ยวกับมุมก็สามารถทำได้” เด็กบอกครูว่า “หนูอยากจะทำรูปเกี่ยวกับผักตามมุม ซึ่งครูก็อนุญาตให้เด็กไปหยิบสมุดบันทึกการรักการอ่านเพื่อวาดรูป

พฤติกรรมการเล่นตามมุมเล่นน้ำ – เล่นทราย

8. มุมเล่นน้ำ - เล่นทราย

กิจกรรมการเล่นน้ำ – เล่นทราย ใน สัปดาห์ก่อนการทดลองเด็กยังไม่เคย ชื่นกับการเล่น เด็กจะเล่นแบบเครียดๆ จะคอยมองซ้าย ขวา ยังไม่วางใจกับ สภาพแวดล้อม และสื่อ และมี ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนยังน้อย ต่างคน ต่างเล่นมากกว่า

การเล่นตามมุมเล่นน้ำ – เล่นทราย เด็กให้ความสนใจมากขึ้น มีการ วางแผนว่าจะเล่นยังไง(วิมังสา) เพราะ เด็กเริ่มรู้ว่าเล่นยังไง ใช้สื่อในการเล่น แบบไหน เริ่มใช้สื่อคล่องแคล่ว เด็กที่ ไม่เคยมาเล่นเลยเริ่มเข้ามาเล่น ทั้ง เด็กผู้หญิงเด็กผู้ชาย เริ่มทดลองใช้ กะลาทั้งแบบมีรูและไม่มีรู เริ่มเห็น ความแตกต่างของสื่อว่าใช้อย่างไร

การเล่นกับน้ำ ความเป็นของน้ำ ทำให้เด็กรู้สึกเพลิดเพลินในการทำกิจกรรม (ฉันทะ) เพราะขณะที่การกรอกน้ำ เทน้ำเต้าแห่งที่มีรูปความพยายามในการกรอกน้ำให้เต็ม น้องธีระมีความ พยายามในการกรอกน้ำเต้ามาก ช่วงแรกใช้แก้วไม้ไผ่กรอกก่อนกรอกได้น้อยเพราะรูน้ำเต้าเล็ก น้องธีระคิดแก้ปัญหา มีทางถูกลงมือในการเล่น (วิมังสา) ลองใช้กะลาที่มีรูรูปร่างที่ปากน้ำเต้าแห่ง ใช้ แก้วตักน้ำ ลองกรอกเห็นว่าผลดีมาก น้องธีระเล่นได้อย่างต่อเนื่อง (วิริยะ) จดจ่อในการกรอกน้ำเต้า (จิตตะ) ซึ่งเราจะพบว่า เด็กๆ พยายามที่จะพัฒนาความพยายามทำซ้ำไปซ้ำมาอย่างไม่ลดละ ทั้งการ ลองใช้อุปกรณ์เพื่อให้สิ่งที่ต้องการ ทำจนประสบความสำเร็จ

เด็กให้ความสนใจอุปกรณ์ในการเล่นตามมุม การจัดมุมว่าจัดอย่างไร เรียบร้อยดีไหม (ฉันทะ) ถ้าน้ำ น้อยเด็กจะน้ำเต้าไปกรอกน้ำที่ก๊อก มาเทลงในกระบอกน้ำจนเป็นที่พอใจ ถ้าเด็กเห็นว่าน้ำที่ครูให้เล่นเป็นน้ำต้มดอกไม้ เช่น ดอกอัญชันให้สีม่วง แต่มีกากดอกไม้ เด็กจะใช้ตะแกรงนากากดอกไม้ออกก่อนเล่น (วิมังสา) เด็กเล่นได้อย่างต่อเนื่อง (วิริยะ) ไม่วอกแวกไปสนใจมุมอื่น มีสมาธิในการเล่น (จิตตะ) เมื่อเล่นเสร็จเด็กจะเก็บมุมได้เรียบร้อย ซึ่งเด็กจะภูมิใจในการเก็บของเล่นตามมุมมาก อวดกับเพื่อน

ภาคผนวก ง

ตารางแสดงค่าดัชนีความแม่นยำตรงเชิงเนื้อหา (IOC)

ตารางแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อแบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 การวิเคราะห์หาค่า
ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ด้านที่ 1 ด้านนันทะ

นิยาม	ข้อ	คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ			$\sum R$	IOC	แปลความหมาย
		1	2	3			
1.นันทะ หมายถึง ความรัก ความ พอใจ ความชอบใจ และมีความ กระตือรือร้นในสิ่งที่ ทำ/เล่น ซึ่งสามารถสังเกต ได้จากสถานการณ์ จริงของเล่นตามมุม ประสบการณ์ทั้ง 8 มุม	1	+1	+1	+1	3	1.00	ตรงนิยาม
	2	-1	+1	+1	1	0.33	ไม่ตรงนิยาม
	3	+1	+1	+1	3	1.00	ตรงนิยาม
	4	-1	+1	+1	1	0.33	ไม่ตรงนิยาม
	5	+1	+1	+1	3	1.00	ตรงนิยาม
	6	-1	+1	+1	1	0.33	ไม่ตรงนิยาม
	7	+1	+1	0	2	0.67	ตรงนิยาม
	8	+1	+1	0	2	0.67	ตรงนิยาม

ตารางแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อแบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 การวิเคราะห์หาค่า
ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ด้านที่ 2 ด้านวิริยะ

นิยาม	ข้อ	คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ			\sum_R	IOC	แปลความหมาย
		1	2	3			
2. วิริยะ หมายถึง ความเพียรพยายาม มุ่งมั่นในสิ่งที่ทำ/เล่นอย่างต่อเนื่อง มีความอดทนอดกลั้น คอยเร้าคอยประคอง เพื่อให้บรรลุสู่เป้าหมายซึ่งสามารถสังเกตได้จากสถานการณ์จริงของเล่นตามมุมประสบการณ์ทั้ง 8 มุม	1	+1	+1	+1	3	1.00	ตรงนิยาม
	2	+1	+1	+1	3	1.00	ตรงนิยาม
	3	-1	+1	+1	1	0.33	ไม่ตรงนิยาม
	4	+1	+1	+1	3	1.00	ตรงนิยาม
	5	+1	0	0	1	0.33	ไม่ตรงนิยาม
	6	+1	0	+1	2	0.67	ตรงนิยาม
	7	-1	+1	+1	1	0.33	ไม่ตรงนิยาม
	8	+1	+1	+1	3	1.00	ตรงนิยาม

ตารางแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อแบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 การวิเคราะห์หาค่า
ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ด้านที่ 3 ด้านจิตตะ

นิยาม	ข้อ	คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ			\sum_R	IOC	แปลความหมาย
		1	2	3			
3. จิตตะ หมายถึง มีความตั้งใจ ความเอาใจใส่ จดจ่อ มีสมาธิในสิ่งที่ทำ/เล่น ไม่สนใจสิ่งรอบข้าง ไม่วอกแวก ไม่หวั่นไหว กับสิ่งที่เข้ามากระทบ ซึ่งสามารถสังเกตได้จากสถานการณ์จริงของเล่นตามมุมประสบการณ์ทั้ง 8 มุม	1	+1	+1	+1	3	1.00	ตรงนิยาม
	2	+1	+1	0	2	0.67	ตรงนิยาม
	3	+1	+1	+1	3	1.00	ตรงนิยาม
	4	-1	+1	+1	1	0.33	ไม่ตรงนิยาม
	5	+1	+1	+1	3	1.00	ตรงนิยาม
	6	0	0	+1	1	0.33	ไม่ตรงนิยาม
	7	+1	+1	0	2	0.67	ตรงนิยาม
	8	+1	0	0	1	0.33	ไม่ตรงนิยาม

ตารางแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อแบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4 การวิเคราะห์หาค่า
ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ด้านที่ 4 ด้านวิมังสา

นิยาม	ข้อ	คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ			\sum_R	IOC	แปลความหมาย
		1	2	3			
4. วิมังสา หมายถึง การรู้จักใช้ความคิด ในการพิจารณา ใคร่ครวญในสิ่งที่ ทำ/เล่น มีการลอง ผิดลองถูก แก้ไข ปรับปรุง พัฒนาใน สิ่งที่ทำ ซึ่งสามารถ สังเกตได้จาก สถานการณ์จริง ของเล่นตามมุม ประสบการณ์ทั้ง 8 มุม	1	+1	+1	+1	3	1.00	ตรงนิยาม
	2	+1	+1	+1	3	1.00	ตรงนิยาม
	3	+1	+1	+1	3	1.00	ตรงนิยาม
	4	+1	+1	0	2	0.67	ตรงนิยาม
	5	0	+1	0	1	0.33	ไม่ตรงนิยาม
	6	+1	-1	+1	1	0.33	ไม่ตรงนิยาม
	7	+1	0	0	1	0.33	ไม่ตรงนิยาม
	8	+1	+1	+1	3	1.00	ตรงนิยาม

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญการตรวจแผนการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ด้วยสื่อธรรมชาติ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี ไสยวรรณ
อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร
2. อาจารย์สุนิสา ชื่นเจริญสุข
อาจารย์โรงเรียนรุ่งอรุณ จังหวัดกรุงเทพมหานคร
3. อาจารย์ศุภลักษณ์ ศรีดอกไม้
อาจารย์โรงเรียนอนุบาลชลบุรี จังหวัดชลบุรี
4. อาจารย์อภิมัทธ ไชยประสิทธิ์
อาจารย์โรงเรียนทอสี จังหวัดกรุงเทพมหานคร
5. นางปิยะธิดา เกษสุวรรณ
ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร

ผู้เชี่ยวชาญการตรวจแบบสังเกตพฤติกรรมอิทธิบาท 4

1. พระครูธรรมธรครรชิต คุณวโร
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดญาณเวศกวัน จังหวัดนครปฐม
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัฒนา ปุญญฤทธิ์
อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร
3. อาจารย์ ดร.มิ่ง เทพครเมือง
หัวหน้างานวิจัยและบริการวิชาการสู่ชุมชน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ฝ่ายประถม)

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-ชื่อสกุล	นางสาวสทิรมน พงษ์พัฒน์
วันเดือนปีเกิด	14 มกราคม 2521
สถานที่เกิด	จังหวัดนครพนม
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	375/10 ถนนสายใหม่ แขวงสายใหม่ เขตสายใหม่ จังหวัดกรุงเทพมหานคร 10220
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครู รับเงินเดือนอันดับ คศ.2 วิทยาลัยนานาชาติ โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ)
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	แขวงดอนเมือง เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร 10210
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2539	มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) จากโรงเรียนอนุเทพพัฒนา อ. ท่าอุเทน จ. นครพนม
พ.ศ.2543	คบ. (การศึกษาปฐมวัย) จากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี
พ.ศ.2555	กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ